

SUBOTIČKA

DANICA

KALENDAR

1988

zkjh.org.rs

**SUBOTIČKA
DANICA**

kalendar

za 1988. god.

zkhv.org.rs

KALENDAR OD 1801. DO 2000.

		Godine						Meseci											
		1801-1900			1901-2000			J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D
01	29	57	85		25	53	81	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
02	30	58	86		26	54	82	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
03	31	59	87		27	55	83	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
04	32	60	88		28	56	84	0	3	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
05	33	61	89	01	29	57	85	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
06	34	62	90	02	30	58	86	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
07	35	63	91	03	31	59	87	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
08	36	64	92	04	32	60	88	5	1	2	5	0	3	5	1	4	0	2	4
09	37	65	93	05	33	61	89	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
10	38	66	94	06	34	62	90	1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
11	39	67	95	07	35	63	91	2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
12	40	68	96	08	36	64	92	3	6	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
13	41	69	97	09	37	65	93	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
14	42	70	98	10	38	66	94	6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
15	43	71	99	11	39	67	95	0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
16	44	72	00	12	40	68	96	1	4	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
17	45	73		13	41	69	97	3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
18	46	74		14	42	70	98	4	0	0	3	5	1	3	6	2	4	0	2
19	47	75		15	43	71	99	5	1	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
20	48	76		16	44	72	00	6	2	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
21	49	77		17	45	73		1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
22	50	78		18	46	74		2	5	5	1	3	6	1	4	0	2	5	0
23	51	79		19	47	75		3	6	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1
24	52	80		20	48	76		4	0	1	4	6	2	4	0	3	5	1	3
25	53	81		21	49	77		6	2	2	5	0	3	5	1	4	6	2	4
26	54	82		22	50	78		0	3	3	6	1	4	6	2	5	0	3	5
27	55	83		23	51	79		1	4	4	0	2	5	0	3	6	1	4	6
28	56	84		24	52	80		2	5	6	2	4	0	2	5	1	3	6	1

Dani:	Nedelja	1	8	15	22	29	36
	Ponedjeljak	2	9	16	23	30	37
	Utorak	3	10	17	24	31	
	Sreda	4	11	18	25	32	
	Četvrtak	5	12	19	26	33	
	Petak	6	13	20	27	34	
	Subota	7	14	21	28	35	

Upotreba: Najpre u tabeli **godine** potražimo odgovarajuću godinu. U istom vodoravnom redu prema desnoj strani u tabeli **meseci** potražimo pomoćni broj pod odgovarajućim mesecom. Ovom broju **pribrojimo datum** i dobijeni iznos tražimo u tabeli **dani**. Na levoj strani ove tabele naveden je dan za traženi datum.

1. primer: Kojeg je dana bio 29. novembar 1943. godine? – U tabeli godine potražimo godinu. U istom vodoravnom redu u tabeli meseci pod slovom N (novembar) tražimo pomoćni broj (1). Ovom broju pribrojimo datum ($1+29=30$), te iznos 30 tražimo u tabeli dani i vidimo da je 29. novembra 1943. godine bio ponedjeljak.

2. primer: Na koji dan pada nova godina 2000? – U tabeli godine potražimo godinu 2000. U istom vodoravnom redu u tabeli meseci tražimo pod slovom J (januar) pomoćni broj (6). Ovom broju pribrojimo datum 1 (tražimo 1. januar) i dobijemo $6+1=7$. U tabeli dani za broj 7 naznačena je subota. Nova godina 2000. biće, dakle, u subotu.

Aleksa Kokić

ZA LJEPŠU BUDUĆNOST

(Odlomak)

Iz zemlje kamene, kršne, Hercega Stjepana hrabrog
S izvora hladane Bune pređi su naši slavni
Jednoga crnoga dana praćeni urlikom bure
Došli dušama bolnim u puste bačvanske ravni.

Ognjište toplo i ljubav nije ih čekala ovdje,
Ostvareni nisu im bili mnogi njihovi snovi,
Umjesto mira i sreće i zemlje meda i mlijeka
Pustoš ih čekala jadne, bojevi mnogi i novi.

Al' u njih bijaše srca, u njih bijaše snage,
Njihove muževne grudi vjerom su bile pune,
Život su davali rado, nosili trnove krune,
Za sreću doma svoga, slobodu grude im drage.

A danas nama kažu: prezreli narod svoj mi smo,
Stidimo da se vjere, jezika svog i nane,
Slavnih nam pređa naših da vrijedni potomci nismo,
U lijenosti, nemaru tromom da mlade živimo dane.

O Rode dragi, laže ko o nama tako šta zbori,
Jer iako mala nas četa, iako malo nas ima,
Glasno i jasno uvijek zborimo svuda i svima
Da srce naše mlado ljubavlju Domaji gori.

(Subotička Danica, kalendar za 1937., str. 32.)

Napomena:

Aleksa Kokić spjevao je ovu pjesmu prigodom proslave jubileja 250. godišnjice seobe jedne veće grupe Bunjevaca u Suboticu. Pjesma je recitirana na svečanoj akademiji u Gradskom subotičkom kazalištu, 15. VIII 1936. godine.

SUBOTIČKA DANICA, kalendar za 1988. godinu

Godište LXVII

Uredio
UREDNIČKI ODBOR

Objavljuje
Župni ured sv. Terezije Avilske
24000 S U B O T I C A, Harambašićeva 7

Glavni urednik
Stjepan Beretić
24000 Subotica, Harambašićeva 7

Odgovorni urednik
Lazar Ivan Krmpotić
21400 BAČKA PALANKA, Trg bratstva jedinstva 28

Tekstove složio na kompozeru – Andrija Anišić

Umnoženo u Centru za umnožavanje "GLOBUS"
/vlasnik - Blaško Gabrić/
24000 SUBOTICA, Ivana Milutinovića 118

1987. godine

Vita Grunčić

M O L I T V A

Marijo, Majko Crkve,
u ovu dragu kršnu zemlju
donijeli smo iz ravne Bačke
srce puno ljubavi
i goruće vjere plam,
jer mi smo narod Tvoj,
koji je uvijek znao
da nikada nije sam.

I dok nas sjećanja ovoga časa
nose u prošlost, svakom danu njenu
i svaki traži u njoj
tragove zgarišta praga kućnog,
mi, s ponosom i bolom
izgovaramo molitvu nijemu.

U njoj Ti, Bože, kazujemo
svu golgotu našeg života,
radosti i sreću
i u dušama svojim
tiho i nečujno palimo svijeću.
Da – Uskrsnu svijeću
kao zahvalu za duga stoljeća,
za "Te Deum" zbog svih milosti
za hladne zime i cvjetna proljeća.

I dok okupljeni pred Tobom
na kršu dragom naših pradjedova
stavljamo spomen ploču na dar,
ona nek bude zalog naše vjere
nade, ufanja i ljubavi žar.

Vodi nas i dalje stazama Tvojim!
Bdij nad svakim trenutkom
u kojem živimo i jesmo.
Pomozi, da otvorimo srce milosti
koja nam je dana.
Uđi u naše domove i duše,
učini da Vjeru živimo i dalje,
da budemo narod Tvoj
i ostani uvijek sa nama.

Napomena:

Marijana je recitirala ovu pjesmu prilikom
otkrivnja spomen - ploče u katedrali u Mo-
staru, 24. svibnja 1987. godine.

SIJEČANJ

januar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

P 1 NOVA GODINA. Marija Bogorodica
S 2 Bazilije, Grgur Nazijanski

N 3 2. PO BOŽICU. Genoveva, Anastazija Srijem.

P 4 Dafroza, Borislava
U 5 Telesfor, Emilijan, Miljenko
S 6 **BOGOJAVLJENJE (TRI KRALJA).** Gašpar
Č 7 Rajmund, Rajko, Zoran
P 8 Severin, Teofil
S 9 Julijan, Miodrag, Živko

N 10 KRŠTENJE ISUSOVO. Agaton, Dobroslav, Dobriša

P 11 Honorat, Higin, Neven
U 12 Ernest, Tatjana, Živana
S 13 Hilarije, Veronika, Radovan
Č 14 Feliks, Srećko
P 15 Pavao pustinjač, Mavro
S 16 Marcel, Oton, Mislav

N 17 2. KROZ GOD. Antun opat, Lavoslav

P 18 Priska, Liberata, Premila
U 19 Mario, Kanut, Ljiljana
S 20 Fabijan i Sebastijan
Č 21 Agneza, Neža, Janja
P 22 Vinko, Anastazije, Irena
S 23 Emerencijana, Ema, Vjera, Milko

N 24 3. KROZ G. Franjo Saleški, Bogoslav

P 25 Obraćanje sv. Pavla, Ananija
U 26 Timotej i Tit, Bogoljub
S 27 Andela Merici, Živko, Pribislav
Č 28 Toma Akvinski, Tomislav
P 29 Valerije, Konstancije, Zdeslav
S 30 Martina, Gordana, Darinka

N 31 4. KROZ G. Ivan Bosko, Saturnin

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

P 1 NOVA GODINA. OBREZANJE
S 2 Silvestar papa

N 3 NEDJ. PRIJE BOGOJ. GI. 5

P 4 Teoktisto
U 5 Teotempto, Teona
S 6 BOGOJAVLJENJE
Č 7 Ivan Krstitelj
P 8 Georgije, Emilijan, Dominik
S 9 Polieukto

N 10 NEDJ. PO BOGOJAV. GI. 6

P 11 Teodozije
U 12 Tatijana
S 13 Emil, Stratonik
Č 14 Sinajski mučenici
P 15 Pavao, Ivan
S 16 Verige sv. Petra

N 17 ZAHEJEVA NEDJ. GI. 7

P 18 Atanazije i Ciril
U 19 Makarije
S 20 Eutimije
Č 21 Maksim, Neofit
P 22 Timotej, Anastazije
S 23 Kliment

N 24 NEDJ. MITARJA I FAR. GI. 8

P 25 Grgur
U 26 Ksenofont, Arkadije
S 27 Ivan Zlatousti
Č 28 Jefrem Siroki
P 29 Prijenos moći sv. Ignacija
S 30 **TRI SVETITELJA**

N 31 NEDJ. RASIPNOG SINA. GI. 1

SUNCE U SIJEČNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
3.	7 h 37 m	16 h 23 m
10.	7 h 36 m	16 h 30 m
17.	7 h 33 m	16 h 39 m
24.	7 h 28 m	16 h 49 m
31.	7 h 21 m	16 h 59 m

MJESEČEVE MIJENE U SIJEČNJU

☺ Uštap (pun)	4. u 02 h 41 m
☾ Posljednja četvrt	12. u 08 h 05 m
☽ Mlađak	19. u 06 h 27 m
☽ Prva četvrt	25. u 22 h 54 m

IVAN ANTUNOVIĆ (1815 – 1888.)

Ravno prije 100 godina 15. siječnja 1888. godine umro je u Kaloči naslovni biskup Ivan Antunović u 73. godini života. Rođen je u Aljmašu (danas u Mađarskoj) 19. lipnja 1815. godine od oca Josipa pl. Antunovića i majke Mande rođ. Petrić. Školuje se u rodnom Aljmašu i Subotici, a teološke studije završava u Kaloči, gdje je zaređen za svećenika 8. listopada 1838. godine. Kao svećenik djeluje kao kapelan u Čantaviru, poslije toga kao bilježnik i ceremonija u Ordinarijatu u Kaloči. Zatim 1842. god. postao je župnikom u Aljmašu, te kanonikom kaločkim 1859. god. i konačno 1876. god. naslovnim biskupom bosonskim.

Biskup I. Antunović bio je veliki kulturni radnik; izdavao je "Bunjevačko - šokačke novine" i "Bunjevačko - šokačku vilu". Napisao je i mnoga teološka, povijesna, rodoljubna i poučna djela.

Svakako je najznačajnije njegovo djelo, teološka studija, namijenjena puku "Bog s čovikom" (1879.) i molitvenik "Čovjek s Bogom" (1884.).

JULIJANSKI KALENDAR

6	(24. 12)	Badnjak
7	(25. 12)	Božić
8	(26. 12)	Sabor Presv. Bogorodice
9	(27. 12)	Stjepan Prvomučenic
14	(1. 1)	Nova godina
19	(6. 1)	Bogojavljenje

Ivan Antunović

Od povijesnih djela najznačajnija mu je knjiga "Rasprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih" (1882.) - nezaobilazna studija za svakoga tko želi upoznati povijest Hrvata u Bačkoj.

Napisao je veliko mnoštvo članaka, rasprava, pripovjedaka, rodoljubive i odgojne sadržine. Pored svoje kulturne djelatnosti, razvio je i veliku karitativnu djelatnost i bio veliki mecena, školujući generacije hrvatskih intelektualaca. Zato ga s pravom nazivamo ocem i preporoditeljem naroda.

VELJAČA

februar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

P 1 Sever, Brigita, Miroslav ☺
 U 2 **Svijećnica**, Marijan, Svjetlana
 S 3 Blaž, Tripun, Vlaho, Dubravko, Oskar
 Č 4 Andrija Korsini, Veronika, Hrabren
 P 5 Agata, Dobriša, Silvan, Goran
 S 6 Pavao Miki i drugovi, Doroteja, Dorica

N 7 5. KROZ G. Rikard, Držislav

P 8 Jeronim Emilijani, Jerko, Mladen
 U 9 Apolonija, Sunčana, Borislava
 S 10 Skolastika, Hijacint, Vilim
 Č 11 Gospa Lurdska, Mirjana ☺
 P 12 Eulalija, Damjan, Zvonimir
 S 13 Katarina Ricci, Božidarka

N 14 6. KROZ G. Valentin, Zdravko

P 15 Agapa, Georgija, Vitomir
 U 16 Julijan, Onezim, Miljenko
 S 17 **Pepelnica** (post). 7 osnivača Reda slugu BDM ☺
 Č 18 Bernardica, Simeon, Gizela
 P 19 Konrad, Ratko, Blagoje
 S 20 Eleuterije, Leon, Lav, Lea

N 21 1. KORIZMENA. Petar Damiani, Eleonora

P 22 Katedra sv. Petra, Tvrtko
 U 23 Polikarp, Grozdan
 S 24 Montan, Goran, Modest (Kvatre) ☺
 Č 25 Viktorin, Valpurga, Hrvoje
 P 26 Aleksandar, Sandra, Branimir (Kvatre)
 S 27 Gabrijel od Žalosne Gospe, Tugomil (Kvatre)

N 28 2. KORIZMENA. Roman, Teofil, Bogoljub

P 29 Prijestupni dan

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

P 1 Trifun
 U 2 **SRETENIJE GOSPODINOVO**
 S 3 Šimun i Ana
 Č 4 Izidor
 P 5 Agata
 S 6 Zadušna subota

N 7 MESOPUSNA NEDJELJA. GI. 2

P 8 Teodor, Zaharija
 U 9 Nikifor
 S 10 Haralampije
 Č 11 Lurdska Gospa, Vlasije
 P 12 Meletije
 S 13 Siropusna subota

N 14 SIROPUSNA NEDJ. GI. 3

P 15 Početak Velikog posta
 U 16 Pamfilije
 S 17 Teodor Tiron
 Č 18 Lav papa
 P 19 Arhipa
 S 20 Teodorova subota

N 21 1. NEDJELJA POSTA. GI. 4

P 22 Eugenijski mučenici
 U 23 Polikarpo
 S 24 Ivan Krstitelj
 Č 25 Tarasije
 P 26 Porfirije
 S 27 Zadušna subota

N 28 2. NEDJELJA POSTA. GI. 5

P 29 Kasijan

SUNCE U VELJAČI

Dan	Izlazi	Zalazi
7.	7 h 12 m	17 h 09 m
14.	7 h 02 m	17 h 19 m
21.	6 h 50 m	17 h 30 m
28.	6 h 39 m	17 h 40 m

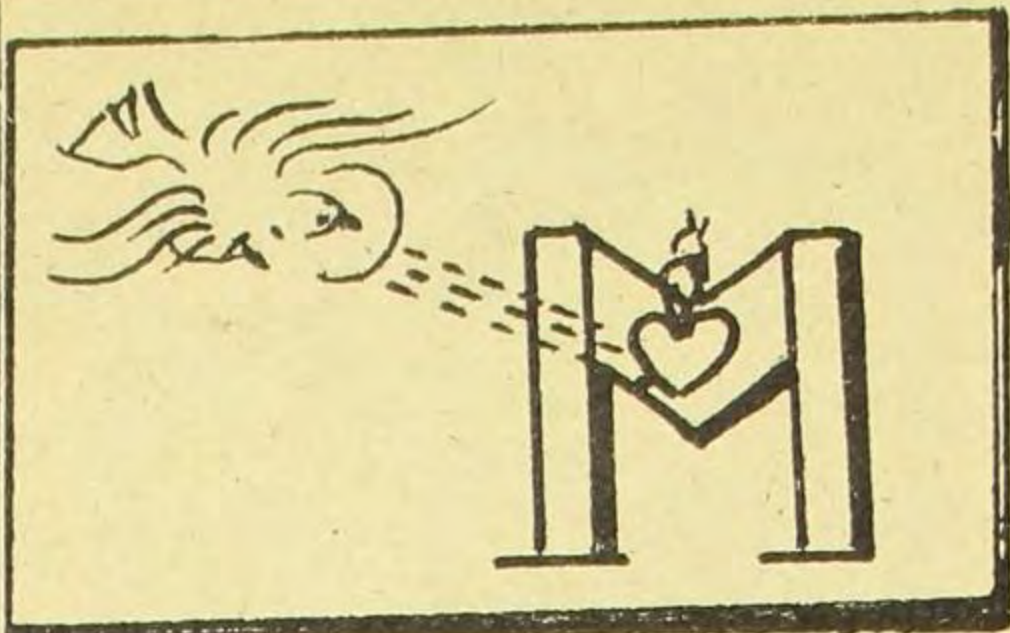
MJESEČEVE MIJENE U VELJAČI

☺ Uštap (pun)	2. u 21 h 52 m
☺ Posljednja četvrt	11. u 00 h 02 m
☺ Mlađak	17. u 16 h 55 m
☺ Prva četvrt	24. u 13 h 16 m

OŽUJAK

mart

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

U 1 Albin, Hadrijan, Zoran, Jadranka
 S 2 Lucije, Iskra, Čedo
 Č 3 Kunigunda, Marin, Kamilo
 P 4 Kazimir, Eugen, Natko, Miro
 S 5 Euzebije, Teofil, Vedran

N 6 3. KORIZMENA. Marcijan, Viktor, Zvezdana

P 7 Perpetua i Felicita
 U 8 Ivan od Boga, Ivša, Boško
 S 9 Franciska Rimska, Franjka
 Č 10 Emil, Makarije, Krunoslav
 P 11 Eutimije, Kandid, Firmin, Tvrтко
 S 12 Teofan, Bernard, Budislav

N 13 4. KORIZMENA. Rozalija, Modesta, Ratka

P 14 Matilda, Miljana, Borišlava
 U 15 Longin, Veljko
 S 16 Agapit, Smiljan, Hrvoje
 Č 17 Patrik, Domagoj, Hrvatini
 P 18 Ćiril Jeruzalemski, Cvjetan
 S 19 **JOSIP, zaručnik BDM**, Joško, Josipa, Zlata

N 20 5. KORIZMENA. Niceta, Dionizije, Vladislav

P 21 Serapion, Vesna
 U 22 Oktavijan, Jaroslav, Lea, Orlan
 S 23 Turibije, Oton, Pelagija, Dražen
 Č 24 Latin, Simon, Javorka
 P 25 **Blagovijest**, Marija, Marijan
 S 26 Montan i Maksima, Emanuel, Tekla

N 27 CVJETNICA. Lidija, Rupert, Lada

P 28 Priska, Sonja, Nada, Polion
 U 29 Jona, Bertold, Eustazije
 S 30 Kvirin, Viktor, Vlatko
 Č 31 **Veliki četvrtak**, Benjamin, Amos, Ljubo

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

U 1 Eudoksija
 S 2 Teodot
 Č 3 Eutropije mučenik
 P 4 Gerasim
 S 5 Zadušna subota

N 6 KRESTOPOKLONA NEDJ. GI. 6

P 7 Hersonski muč.
 U 8 Teofilakto
 S 9 40 sebastijskih mučenika
 Č 10 Kodrat, Ciprijan
 P 11 Sofronije
 S 12 Zadušna subota

N 13 4. NEDJELJA POSTA. GI. 7

P 14 Benedikt
 U 15 Agapije, Aleksandar
 S 16 Savin
 Č 17 Aleksije
 P 18 Ćiril Jeruzalemski
 S 19 Akatistova subota

N 20 5. NEDJELJA POSTA. GI. 8

P 21 Jutr. Andreja Kretskog, Jakov
 U 22 Bazilije mučenik
 S 23 Nikon
 Č 24 Zaharija, Artemon
 P 25 **BLAGOVIJEST**
 S 26 Lazarova subota

N 27 CVJETNA NEDJELJA

P 28 Veliki ponedjeljak
 U 29 Veliki utorak
 S 30 Velika srijeda
 Č 31 Veliki četvrtak

SUNCE U OŽUJKU

Dan	Izlazi	Zalazi
6.	6 h 26 m	17 h 49 m
13.	6 h 13 m	17 h 59 m
20.	5 h 59 m	18 h 08 m
27.	6 h 46 m	19 h 18 m

MJESEČEVE MIJENE U OŽUJKU

☺ Uštap (pun)	3. u 17 h 02 m
☾ Posljednja četvrt	11. u 11 h 57 m
☽ Mladak	18. u 03 h 03 m
☾ Prva četvrt	25. u 05 h 42 m

LAJČO BUDANOVIĆ
(1873 – 1958.)

Organizator crkvenog života u novonastaloj Apostolskoj administraturi u Bačkoj, poslije I. Svjetskog rata i prvi njezin biskup Lajčo Budanović, sin je ugledne bunjevačke obitelji Albe i Julijane rođ. Dulić. Rođen je u Bajmoku, 27. ožujka 1873. god.

Škole je završio u Subotici i Kaloči, gdje je postao svećenikom 1897. godine. Kao svećenik djeluje u Santovu, Kačmaru, Novom Sadu, Bačkom Brijegu i Baji. 12. siječnja 1920. god. imenovan je župnikom subotičke župe sv. Terezije, koja je 1923. god. postala sjedištem nove Bačke Apostolske administrature, jezgre buduće Subotičke biskupije, a župnik Lajčo Budanović, 10. veljače 1923. god., imenovan je administratorom toga dijela Crkve, koji se našao u sastavu nove države južnoslavenskih naroda.

18. veljače 1927. god. imenovan je biskupom i od tada kao naslovni, a od 1939. god. i s pravima rezidencijalnog biskupa upravlja administraturom do svoje smrti, uz kratki prekid za vrijeme II. Svjetskog rata kada je interniran najprije u Budimpeštu, a zatim u Matraverebely.

Od mladoga svećenika koji se bavio socijalnom problematikom radništva, okušao se na literarnom polju, pisao je po različitim našim novinama i časopisima sve dok su ti izlazili do 1941. godine.

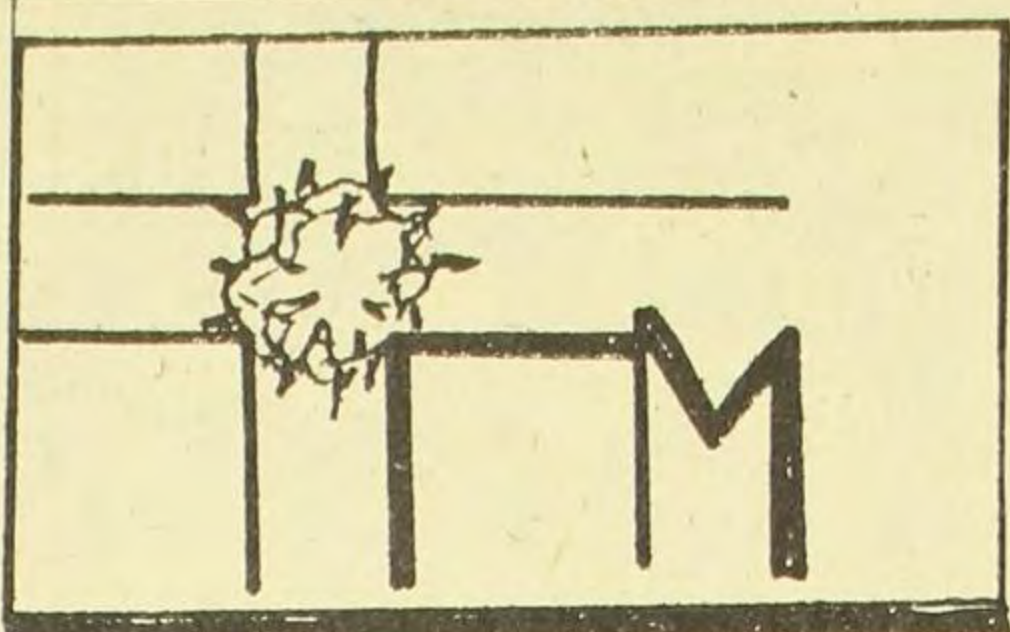
Najznačajnija su mu djela molitvenici "Slava Božja u molitvama i pismama" (1907.) i "Velika slava Božja" (1908.), koji su imali veliki broj izdanja i popularnost kod naroda..

Imao je izvrstan dar za organiziranje i to je pokazao organizirajući novonastalu crkvenu pokrajinu. 1938. godine otvorio je sjemenište "Paulinum", organizirao je biskupijsku Sinodu 1936. god. i izdao je poznati "Codex Bačiensis" (1937.), organizirao je i pomagao cvatuće katoličke organizacije i njihovu djelatnost.

Umro 16. ožujka 1958. godine i pokopan je u subotičkoj katedrali.

TRAVANJ

april

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

P 1 **Veliki petak** (post). Hugo, Teodora, Božica
 S 2 **Velika subota**. Franjo Paulski Dragoljub ☺

N 3 USKRS (VAZAM). Rikard, Cvijeta, Radojko

P 4 **Uskrsni ponedjeljak**. Izidor, Žiga, Strahimir
 U 5 Vinko Ferrerski, Berislav
 S 6 Vilim, Celzo, Rajko
 Č 7 Ivan de la Salle, Herman
 P 8 Dionizije, Alemka
 S 9 Marija Kleofina, Demetrije ☺

N 10 2. USKRSNA (BIJELA). Ezekijel, Apolonija, Sunčica

P 11 Stanislav, Radmila
 U 12 Julije, Zenon, Viktor, Davorka
 S 13 Martin papa, Ida
 Č 14 Tiberije, Valerijan i Maksim, Dunja
 P 15 Anastazija, Stošija, Bosiljka
 S 16 Josip Benedikt Labre, Bernardica ☺

N 17 3. USKRSNA. Rudolf, Robert, Inocent

P 18 Eleuterije, Apolonije, Amadej
 U 19 Konrad, Ema, Rastislav
 S 20 Marcijan, Teotim, Bogoljub
 Č 21 Anzelmo, Fortunat, Goran
 P 22 Soter i Kajo, Teodor
 S 23 Juraj, Đuro, Đurdica

N 24 4. USKRSNA. Fidelis, Vjeran ☺

P 25 Marko evanđelist, Maroje
 U 26 Kleto i Marcelin, Zorko
 S 27 **Ozana kotorska**, Jakov Zadranin
 Č 28 Petar Chanel, Euzebije i Polion
 P 29 Katarina Sijenska
 S 30 Pio V, Josip Kotolengo

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

P 1 **VELIKI PETAK**
 S 2 Velika subota

N 3 USKRS (PASHA)

P 4 **USKRS**
 U 5 **USKRS**
 S 6 Svijetla srijeda
 Č 7 Svijetli četvrtak
 P 8 Svijetli petak
 S 9 Svijetla subota

N 10 TOMINA NEDJELJA

P 11 Antipa
 U 12 Bazilije
 S 13 Artemon
 Č 14 Martin, papa
 P 15 Aristarh, Trofim
 S 16 Agapija, Hionija muč.

N 17 NEDJ. MIRONOSICA. GI. 2

P 18 Ivan
 U 19 Ivan, pustinjač
 S 20 Teodor, Trihina
 Č 21 Januarije mučenik
 P 22 Teodor Sikeot
 S 23 **JURAJ VELIKOMUČENIK**

N 24 NEDJ. O UZETOM. GI. 3

P 25 Marko apostol
 U 26 Bazilije Amasijski
 S 27 Simeon mučenik
 Č 28 Jason, Sosipater
 P 29 Kizički mučenici
 S 30 Jakov apostol

SUNCE U TRAVNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
3.	6 h 32 m	19 h 28 m
10.	6 h 19 m	19 h 36 m
17.	6 h 07 m	19 h 45 m
24.	5 h 54 m	19 h 55 m

MJESEČEVE MIJENE U TRAVNJU

☺ Uštap (pun)	2. u 11 h 22 m
☾ Posljednja četvrt	9. u 21 h 22 m
☺ Mladak	16. u 14 h 01 m
☾ Prva četvrt	24. u 00 h 33 m

ALBE VIDA KOVIĆ
(1914 – 1964.)

Albe Vidaković veliki je hrvatski skladatelj i muzikolog.

Rodio se 1. listopada 1914. god. u Subotici. Otac mu je Ivan zvan Božan, a majka Jelena rod. Tumbas.

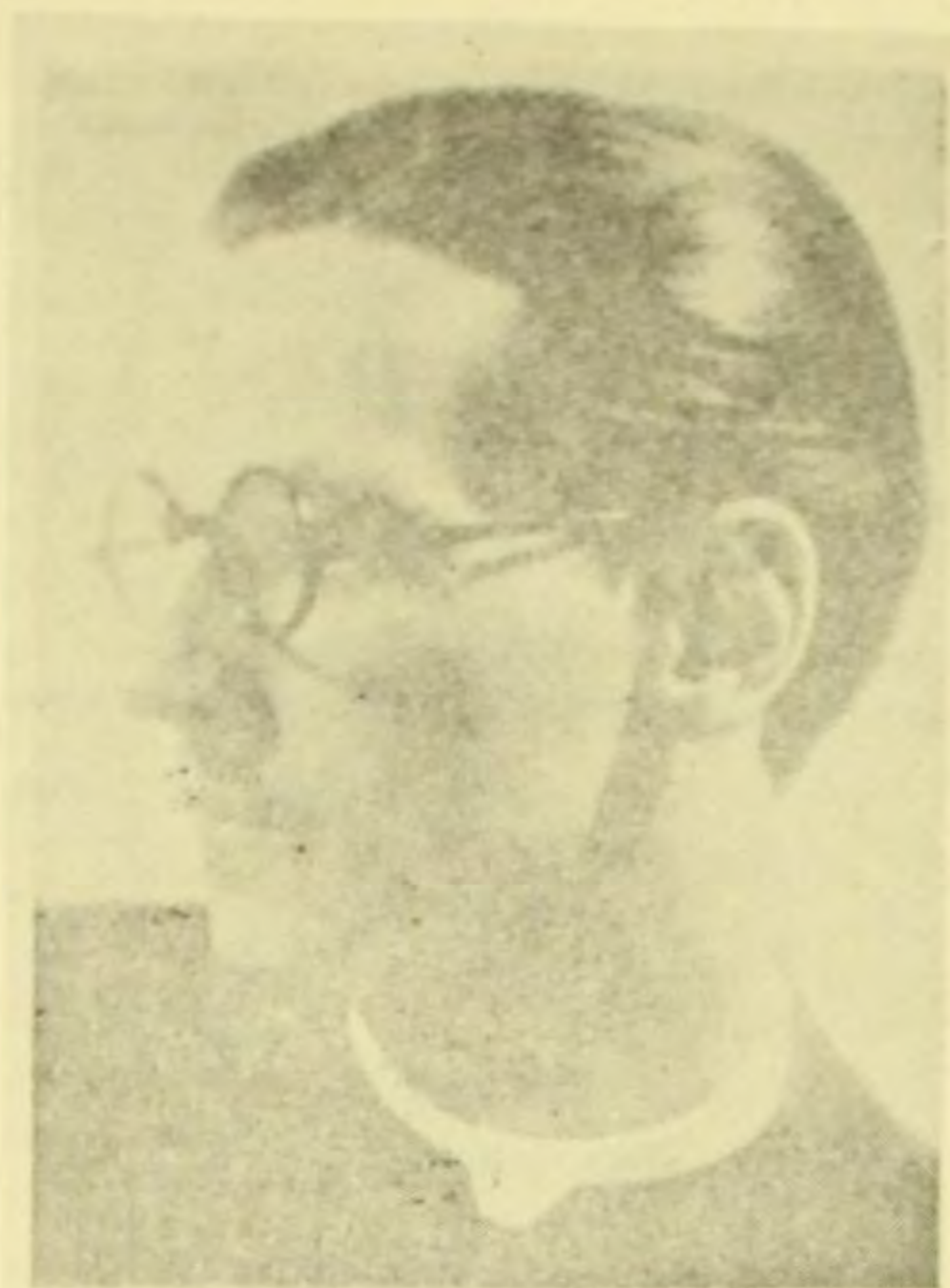
Nakon četiri razreda osnovne škole pohađao je gimnaziju u rodnom gradu. Sa grupom seminaraca 1928. god. otisao je u Travnik u Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju, koju su vodili isusovci. Tamo je pohađao gimnaziju do petog razreda.

A. Vidaković je u Travniku maturirao 1932. god. i nastavio je bogoslovne studije u Zagrebu.

Za svećenika je zaređen 1937. godine i kratko vrijeme bio je kapelan u Žedniku kraj Subotice.

4. srpnja 1938. god. svečano je blagoslovljeno sjemenište "Paulinum" u Subotici (danas Školski centar – Ul. Matije Gupca 8 - 10). U želji da pripremi profesore za novu katoličku gimnaziju, biskup Lajčo Budanović poslao je grupu mladih svećenika u Zagreb na studij (među njima bio je i pjesnik Aleksa Kokić). A. Vidaković poslan je u Rim na studij glazbe na Papinskom institutu za crkvenu glazbu. Studirao je od 1937. do 1941. god. i diplomirao na dva odsjeka: na odsjeku za crkvenu kompoziciju i na odsjeku za gregorijanski koral. Postigao je akademski stupanj magisterija.

Zbog ratnih prilika nije se vratio u Suboticu, nego je djelovao u Zagrebu. Imenovan je za profesora na Hrvatskom državnom konzervatoriju, gdje je predavao gregorijanski koral i povijest kantate.

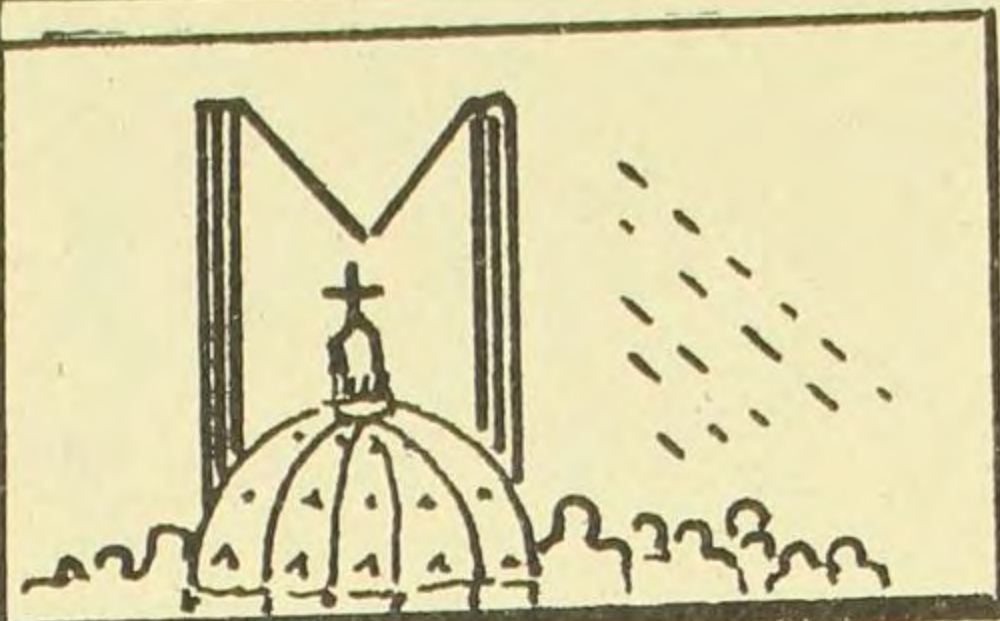
God. 1942. imenovan je za regensa chori u zagrebačkoj katedrali i postao je urednik glazbenog časopisa "Sv. Cecilija". Od 1951. god. je predavao na Bogoslovnom fakultetu.

A. Vidaković je u Zagrebu razvio vrlo plodnu skladateljsku i muzikološku djelatnost.

God. 1963. osnovao je pri Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu Institut za crkvenu glazbu koji sve do danas uspješno djeluje.

U naponu stvaralaštva, kad je toliko toga želio uraditi, preminuo je u Zagrebu, 18. travnja 1964. god. poslije kratke bolesti. Sahranjen je 21. travnja na Bajskom groblju u Subotici.

SVIBANJ

m a j

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

N 1 5. USKRSNA. Josip radnik, Jeremija

P 2 Atanazije, Eugen, Geno ☺
 U 3 Filip i Jakov apostoli, Mladen
 S 4 Florijan, Cvjetko, Iskra
 Č 5 Peregrin, Maksim, Anđelko
 P 6 Dominik Savio, Dinko, Nedjeljko
 S 7 Dujam, Dujo, Duško, Ivan, Petar

N 8 6. USKRSNA Marija Posrednica, Bratoljub

P 9 Pahomije, Herma, Mirna ☾
 U 10 Gospa Trsatska, Antonin, Job
 S 11 Mamerto, Franjo Hieronymo
 Č 12 **SPASOVO (Uzašašće). LEOPOLD MANDIĆ**, Pankracije
 P 13 Servacije, Ema, Vjerko
 S 14 Matija apostol, Matko, Justa

N 15 7. USKRSNA. Sofija, Sonja, Izidor

P 16 Ivan Nepomuk, Ubald, Nenad ☺
 U 17 Paskal, Paško, Bruno, Akvilin
 S 18 Ivan I. papa, Venancije
 Č 19 Celestin, Rajko, Ivan, Teofil
 P 20 Bernardin Sijenski, Zvezdan
 S 21 Andrija Bobola, Dubravka, Zdravko

N 22 DUHOVI. Helena, Jagoda, Milan, Renata

P 23 Marija Majka Crkve, Deziderije, Željko ☽
 U 24 Marija Pomoćnica, Suzana
 S 25 Beda Časni, Grgur VII (Kvatre)
 Č 26 Filip Neri, Zdenko
 P 27 Augustin Canterburyjski, Vojtjeh (Kvatre)
 S 28 German, Vilim, Velimir (Kvatre)

N 29 PRESV. TROJSTVO. Maksim, Ervin, Većeslav

P 30 Ivana Arška, Ferdinand, Srećko ☺
 U 31 Pohod BDM, Krunoslava, Vladimir

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

N 1 NEDJELJA O SAMARIT. GI. 4

P 2 Atanazije
 U 3 Teodozije Pečerski
 S 4 Pelagija mučenica
 Č 5 Irina mučenica
 P 6 Job
 S 7 Akakije

N 8 NEDJELJA O SLIJEPOR. GI. 5

P 9 Prijenos moći sv. Nikole
 U 10 Šimun Zelota
 S 11 Odanije Pashe, Ćiril i Metodije
 Č 12 **UZAŠAŠĆE GOSPODINOVO**
 P 13 Glikerija
 S 14 Izidor mučenik

N 15 NEDJ. I. NIK. SABORA. GI. 6

P 16 Teodor
 U 17 Andronik
 S 18 Teodot Ankirski
 Č 19 Patrikije
 P 20 Talalej
 S 21 Zadušna subota

N 22 DUHOVI

P 23 **PRESVETO TROJSTVO**
 U 24 Simeon
 S 25 Moći sv. Ivana Krstitelja
 Č 26 Karpo, mučenik
 P 27 Terapont
 S 28 Nikita

N 29 NEDJ. SVIH SVETIH

P 30 Isakije
 U 31 Bogorodica Kraljica

SUNCE U SVIBNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
1.	5 h 43 m	20 h 03 m
8.	5 h 33 m	20 h 13 m
15.	5 h 24 m	20 h 27 m
22.	5 h 17 m	20 h 29 m
29.	5 h 11 m	20 h 36 m

MJESEČEVE MIJENE U SVIBNJU

☺ Uštap (pun)	2. u 01 h 42 m
☾ Posljednja četvrt	9. u 03 h 24 m
☼ Mlađak	16. u 00 h 11 m
☾ Prva četvrt	23. u 18 h 50 m
☺ Uštap (pun)	31. u 12 h 54 m

IVE PRČIĆ
(1894 – 1959.)

Ive Prčić je jedan od najzaslužnijih hrvatskih kulturnih radnika u Subotici između dva rata.

Rođen je 15. svibnja 1894. god. u Subotici u sadašnjoj Romanijskoj ulici br. 4 u uglednoj obitelji. Otac mu je Lozija Prčić, a majka Liza rođ. Poljaković.

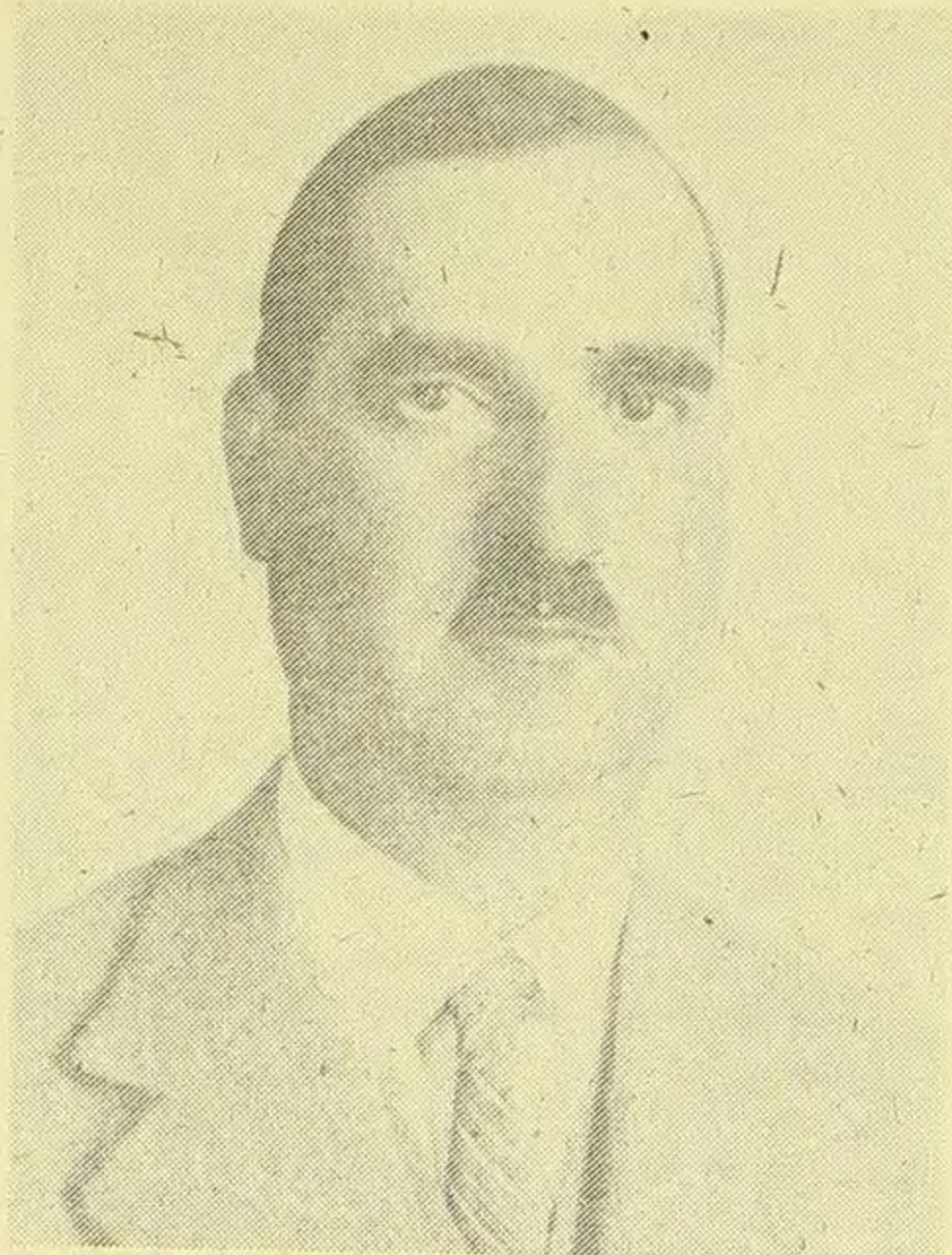
Poslije osnovne škole nastavio je gimanziju, ali zbog tuberkuloze morao je prekinuti školovanje. Na sreću, toliko je ozdravio da je mogao kao samouk proširiti svoje znanje.

U ranoj mladosti počeo je sakupljati bunjevačko narodno blago. Bilježio je kroz niz godina narodne pjesme, pripovijetke, poslovice i druge oblike narodnog stvaralaštva.

Najveća kulturna aktivnost Ive Prčića bila je između dva rata. Tada su objavljene njegove knjige: *Legende "Sveta noć"* (1927.); *Basne "Ezopčice"* (1928.); *Crtice iz prošlosti Bunjevaca "Tmurni i vedri dani"* (1928.); *"Subotica i Bunjevci"* (1936.); *"Bunjevački narodni običaji"* (1937.); *"Bunjevačke narodne pisme"* (1939.).

Oko 20 godina bio je urednik poznatog kalendara *"Subotička Danica"*.

Matica hrvatska u Zagrebu u svojoj velikoj zbirci *"Hrvatske narodne*

pjesme" u 10. knjizi, u 6. svesci objavila je 1942. god. 26. bunjevačkih narodnih pjesama (groktalice), koje je zabilježio Ive Prčić.

"Osvit" u Subotici objavio je 1971. god. knjigu I. Prčića *"Bunjevačke narodne pisme"*. Knjiga sadrži 154 omladinske i ljubavne pjesme, 250 bečaraca, 137 šaranaca i 139 šalajdana.

U rukopisu su mu ostala djela:

"Godina dana bunjevačkih narodnih običaja"; *"Bunjevačke narodne pripovetke"*; *"Bunjevačke poslovice"*; *"Bunjevačke zagonetke"*; *"Bunjevački provincijalizmi"*; *"Bunjevačka nošnja"*; *"Bunjevačke pučke sigre"*; *"U dokolici (zbirka vlastitih priča)*.

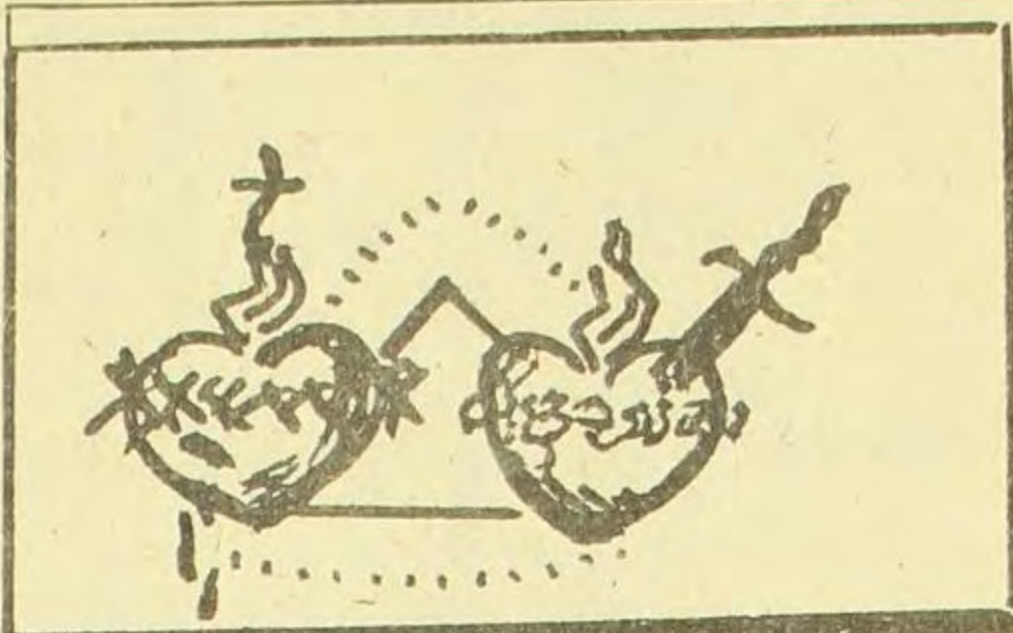
Sudjelovao je u radu kulturnih ustanova kao što su Subotička matica i Hrvatska kulturna zajednica u Subotici.

Umro je u svom rodnom gradu 1959. god. i uz počasti je sahranjen na Bajskom groblju.

JULIJANŠKI KALENDAR

6 (23.)	4) Jüraj Velikomucenik
19 (12.)	5) Uzasasce Gospodinovo
29 (22.)	5) Duhovi
30 (29.)	8) Presveto Trojstvo

LIPANJ

juni

RIMOKATOLIČKI KALENDAR	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
<p>S 1 Justin, Juvencije, Mladen Č 2 TIJELOVO. Marcellin i Petar, Eugen P 3 Karlo Lwanga i drugovi S 4 Kvirin Sisački, Optat, Predrag</p>	<p>S 1 Justin mučenik Č 2 Nikifor P 3 Lukilijan S 4 Mitrofan</p>
<p>N 5 10. KROZ GOD. Bonifacije, Valerija, Darinka P 6 Norbert, Neda U 7 Robert, Sabinijan, Radoslav S 8 Medard, Vilim, Žarko Č 9 Efrem, Ranko P 10 Srce Isusovo. Margareta, Greta, Biserka S 11 Srce Marijino. Barnaba ap., Borna, Fortunat</p>	<p>N 5 TIJELOVO - BLAG. EUHARIST. P 6 Visarion, Ilarion U 7 Trpljenje Bogorodice S 8 Teodor, Stratilat Č 9 Ćiril Aleksandrijski P 10 Timotej biskup S 11 Bartolomej i Barnaba</p>
<p>N 12 11. KROZ GOD. Ivan Fakundo, Bosiljko, Ninko P 13 Antun Padovanski, Antonija, Tonka U 14 Rufin, Elizej, Marcijan S 15 Vid, Modest i Kresencije Č 16 Franjo Regis, Gvido, Borko P 17 Adolf, Bratoljub, Laura S 18 Marko i Marcelijan, Ljubomir</p>	<p>N 12 NEDJ. 3. PO DUH. GI. 2 P 13 Akilina mučenica U 14 Jelisej prorok S 15 Amos prorok, Jeronim Č 16 Tihon P 17 Manuil, Izmail S 18 Leontije</p>
<p>N 19 12. KROZ GOD. Romuald, Rajka, Bogdan P 20 Silverije, Naum Ohridski U 21 Alojzije Gonzaga, Vjekoslav, Slavko, Slavica S 22 Paulin Nol., Ivan Fisher, Toma Morus Č 23 Sidonija, Sida, Zdenka, Josip Cafasso P 24 Rodeje Ivana Krstitelja, Krsto S 25, Vilim, Henrik, Adalbert</p>	<p>N 19 NEDJ. 4. PO DUH. GI. 3 P 20 Metodije biskup mučenik U 21 Julijan S 22 Euzebije Č 23 Agripina P 24 RODENJE IVANA KRSTITELJA S 25 Febronija mučenica</p>
<p>N 26 13. KROZ GOD. Ivan i Pavao, Vigilije, Zoran P 27 Ćiril Aleksandrijski, Ladislav Ugarski U 28 Irenej, Mirko, Smiljan S 29 PETAR i PAVAO. Krešimir Č 30 Rimski prvomučenici, Marcijal, Miljana</p>	<p>N 26 NEDJ. 5. PO DUH. GI. 4 P 27 Samson časni otac U 28 Kir i Ivan S 29 PETAR i PAVAO Č 30 Sabor 12 apostola</p>

SUNCE U LIPNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
5.	5 h 07 m	20 h 42 m
12.	5 h 05 m	20 h 47 m
19.	5 h 05 m	20 h 49 m
26.	5 h 07 m	20 h 51 m

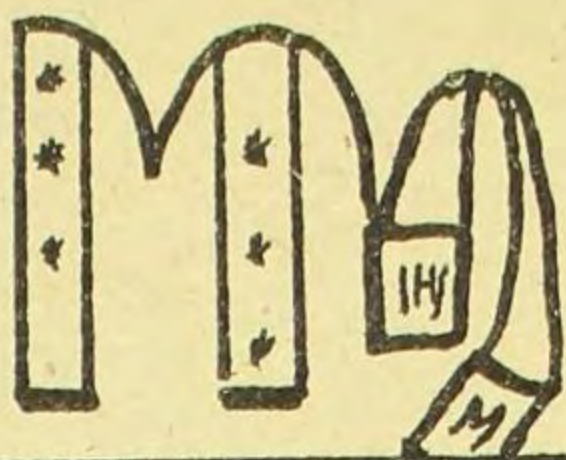
MJESEČEVE MIJENE U LIPNJU

☾ Posljednja četvrt	7. u 08 h 22 m
☽ Mladak	14. u 11 h 15 m
☾ Prva četvrt	22. u 12 h 24 m
☽ Uštap (pun)	29. u 21 h 47 m

SRPANJ

juli

RIMOKATOLIČKI KALENDAR	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
P 1 Aron, Teobald, Šimun, Predrag S 2 Oton, Martinijan, Ostoja, Višnja	P 1 Kuzma i Damjan S 2 Rize Presvete Bogorodice
N 3 14. KROZ GOD. Toma apostol P 4 Elizabeta Portugalska, Elza, Jelica U 5 Čiril i Metod , Antun M. Zakarija, Slaven S 6 Marija Goretti, Bogomila ☾ Č 7 Klaudije, Vilibald, Vilko, Goran P 8 Akvila i Priscila, Hadrijan, Eugen S 9 Leticija, Nikola Pik. i drugovi	N 3 NEDJ. 6. PO DUH. GI. 5 P 4 Andrija Kretski U 5 Atanazije Atonski S 6 Sisoje Veliki Č 7 Toma, Akakije P 8 Prokopije S 9 Pankracije
N 10 15. KROZ GOD. Amalija, Ljubica, Veronika, Vjerka P 11 Benedikt opat, Benka, Dobroslava U 12 Mohor, Ivan Gualberti, Mislav S 13 Majka Božja Bistrička , Henrik, Hinko ☽ Č 14 Kamilo de Lellis, Miroslav P 15 Bonaventura, Dobriša S 16 Gospa Karmelska, Karmela	N 10 NEDJ. 7. PO DUH. GI. 6 P 11 Eufemija U 12 Proklo, Ilarije mučenik S 13 Sabor Gabrijela Arhandela Č 14 Akila P 15 Vladimir S 16 Antinogen mučenik
N 17 16. KROZ GOD. Letancije, Branko, Dunja, Aleksij P 18 Fridrik, Simfroza, Arnulf, Natko U 19 Makrina, Zora, Zlatka S 20 Ilija prorok, Iljko Č 21 Lovro Brindiški, Danijel, Danica P 22 Marija Magdalena, Manda, Lenka ☽ S 23 Brigita, Apolinar	N 17 NEDJ. 8. PO DUH. GI. 7 P 18 Jakinto, Emilijan U 19 Makrina S 20 ILIJA PROROK Č 21 Ezekijel prorok P 22 Marija Magdalena S 23 Trofim, Teofil
N 24 17. KROZ GOD. Kristina, Mirjana P 25 Jakov apostol, Kristofor, Krsto U 26 Joakim i Ana, roditelji BDM S 27 Kliment Ohridski i dr., Natalija Č 28 Nazarije i Celzo, Inocent, Nevinko P 29 Marta Flora, Blaženka, Mira ☺ S 30 Petar Krizolog	N 24 NEDJ. 9. PO DUH. GI. 8 P 25 Ana U 26 Jermolaj S 27 Pantelejmon Č 28 Prohor, Nikanor P 29 Kalinik S 30 Sila, Siluan i drugovi
N 31 18. KROZ GOD. Ignacije Lojola, Vatroslav	N 31 NEDJ. 10. PO DUH. GI. 1

SUNCE U SRPNJU

Dan	Izlazi	Zalazi
3.	5 h 10 m	20 h 50 m
10.	5 h 16 m	20 h 46 m
17.	5 h 22 m	20 h 42 m
24.	5 h 29 m	20 h 35 m
31.	5 h 37 m	20 h 27 m

MJESEČEVE MIJENE U SRPNJU

☾ Posljednja četvrt	6. u 13 h 37 m
☽ Mladak	13. u 23 h 54 m
☾ Prva četvrt	22. u 04 h 15 m
☺ Uštap (pun)	29. u 05 h 26 m

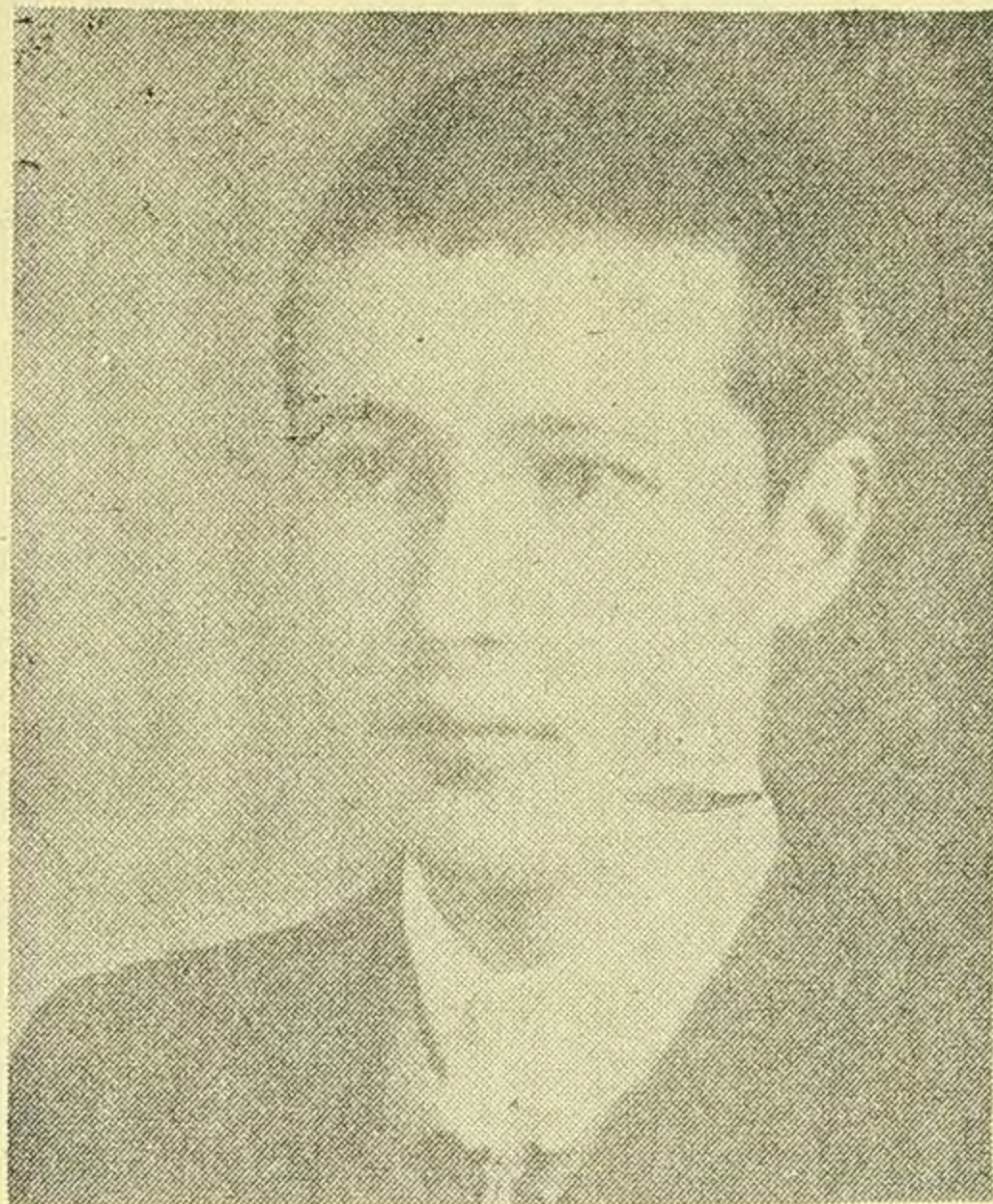
STIPAN BEŠLIN
(1920 – 1941.)

Stipan Bešlin je rano preminuli hrvatski šokački pjesnik.

Rodio se 4. siječnja 1920. god. u Bačkom Monoštoru. Poslije završene osnovne škole u svom rodnom selu, počeo je 1930. god. pohađati državnu gimnaziju u Somboru kao pitač karmelićanskog Malog sjemeništa. Na početku petog razreda gimnazije, 10. studenog 1934. god. rješenjem Ministarstva prosvete u Beogradu Stipan Bešlin isključen je iz svih srednjih škola u Kraljevini Jugoslaviji s pravom polaganja privatnog ispita izvan Sombora. Optužen je da je uvrijedio pokojnog jugoslavenskog kralja Aleksandra Karađorđevića, koji je ubijen 9. listopada u Marselleu u Francuskoj.

Peti razred gimnazije položio je u Vukovaru, a dalje nije uspio, jer je obolio od tuberkuloze. Umro je 7. travnja 1941. god. u jeku rata, a sahranjen je na monoštorskom groblju 8. travnja.

St. Bešlin vrlo je rano počeo pisati pjesme, a prva mu je objavljena 1933. god. u đačkom listu "Krijes" (1. br. 16. str.) pod naslovom "Molitva Gospi". Tokom više godina surađivao je u publikacijama koje su objavljene u Subotici, kao što su "Subotičke novine", "Subotička Danica", "Klasje naših ravni".

Također je surađivao u zagrebačkim časopisima, kao što su "Hrvatska revija", "Hrvatska porosvjeta" i "Savremenik".

Pripremio je zbirku pjesama "Tamna cesta" i predao ju je uredniku u Zagrebu, ali u ratnim danima zbirka je izgubljena i ne znamo njen sadržaj.

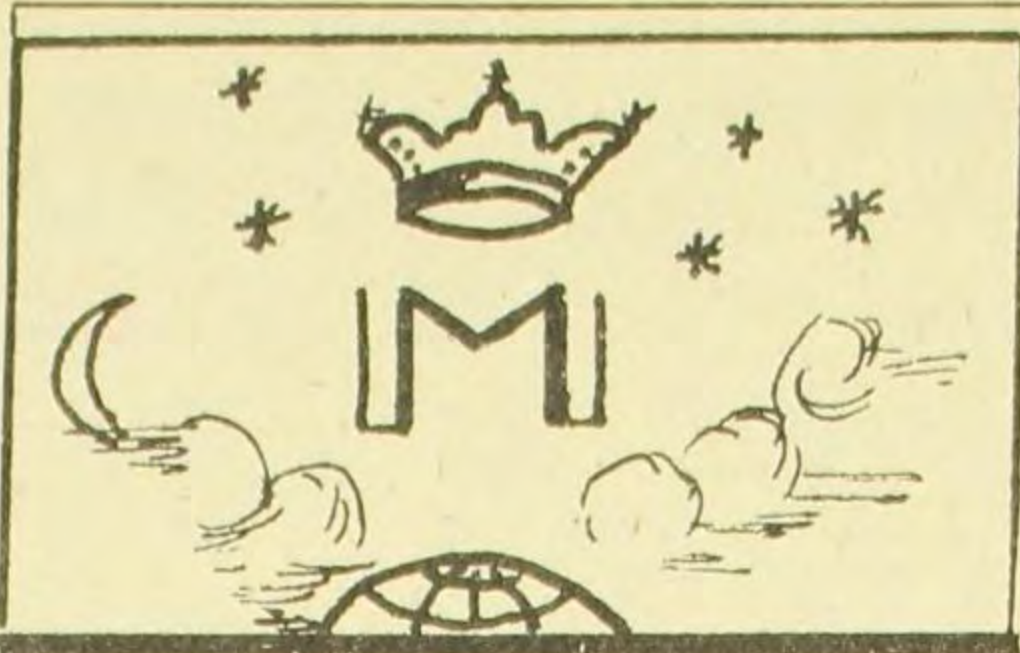
Da se St. Bešlin otme zaboravu mnogo je pomogao prof. Juraj Lončarević iz Zagreba. On je o njemu pisao i u vlastitoj nakladi objavio je izbor pjesama St. Bešlina sa opširnom bibliografijom, pod naslovom "Zaljubljeno proljeće" (Zagreb, 1970.).

Pjesme su mu većinom opisne i lirske. U njima iznosi svoja tužna raspoloženja, jer je gonjen nepravdama i nagrizan podmuklom bolešću. Svoje pjesme otimao je od bolesti i smrti.

JULIJANSKI KALENDAR

7 (24. 6) Rođenje Ivana Krstitelja
12 (29. 6) Petar i Pavao

KOLOVOZ

august

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

P 1 Alfonz Liguori, Vjera, Nada
 U 2 Gospa od Andela, Euzebije Vercelski
 S 3 **Augustin Kažotić**, Lidija
 Č 4 Ivan Vianney
 P 5 Gospa Snježna, Nives, Snježana
 S 6 Preobraženje Gospodinovo, Predrag

N 7 19. KROZ GOD. Siksto papa, Kajetan

P 8 Dominik, Dinko, Nedjeljko, Neda
 U 9 Roman, Firmin, Tvrtko
 S 10 Lovro đakon, Lovorko, Zvezdana
 Č 11 Klara, Jasna, Jasminka
 P 12 Anicet, Hilarije, Veseljka
 S 13 Poncijan i Hipolit, Ivan Berchmans

N 14 20. KROZ GOD. Euzebije, Atanazija, Alfred

P 15 VELIKA GOSPA. Marija, Veljka
 U 16 Stjepan kralj, Rok
 S 17 Hijacint, Liberat, Miron
 Č 18 Jelena Križarica, Jelka, Agapit
 P 19 Ivan Eudes, Ljudevit, Tekla
 S 20 Bernard, Samuel, Porfirije, Branko

N 21 21. KROZ GOD. Pio X, Hermogen

P 22 BDM Kraljica, Vladislava, Krunojka
 U 23 Ruža Limska, Filip Benicije, Zdenko
 S 24 Bartol apostol, Bariša
 Č 25 Ljudevit kralj, Josip Kalasancijski
 P 26 Rufin, Zefirin, Jadranko
 S 27 Monika, Honorat, Časlav

N 28 22. KROZ GOD. Augustin, Tin, Gustav

P 29 Glavosijek Ivana Krstitelja
 U 30 Feliks i Adaukt, Gaudencija, Radoslava
 S 31 Rajmund, Rajko, Optat, Željko

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

P 1 Makabejski mučenici
 U 2 Stjepan
 S 3 Izaakije, Dalmat, Faust
 Č 4 Eudokija mučenica
 P 5 Eusignije mučenik
 S 6 **PREOBRAŽENJE**

N 7 NEDJ. 11. PO DUH. GI. 2

P 8 Emilijan
 U 9 Matija
 S 10 Lavrentije mučenik
 Č 11 Eupio
 P 12 Focije, Anicet
 S 13 Maksim isp.

N 14 NEDJ. 12. PO DUH. GI. 3

P 15 UZNESENJE BOGORODICE
 U 16 Prijen. Ikone Hristove, Diomid
 S 17 Miron mučenik
 Č 18 Flor i Lovro mučenici
 P 19 Andrija mučenik
 S 20 Samuel prorok

N 21 NEDJ. 13. PO DUH. GI. 4

P 22 Agatonik
 U 23 Irinej i Lup muč.
 S 24 Eutihije mučenik
 Č 25 Bartolomej i Tito
 P 26 Hadrijan i Natalija mučenici
 S 27 Pimen

N 28 NEDJ. 14. PO DUH. GI. 5

P 29 GLAVOSIJEK IVANA KRSTIT.
 U 30 Aleksandar, Ivan i Pavao
 S 31 Pojas Bogorodice

SUNCE U KOLOVOZU

Dan	Izlazi	Zalazi
7.	5 h 46 m	20 h 17 m
14.	5 h 54 m	20 h 06 m
21.	6 h 03 m	19 h 55 m
28.	6 h 12 m	19 h 41 m

MJESEČEVE MIJENE U KOLOVOZU

☾ Posljednja četvrt	4. u 20 h 23 m
☽ Mlađak	12. u 14 h 32 m
☾ Prva četvrt	20. u 17 h 52 m
☼ Uštap (pun)	27. u 12 h 57 m

ALEKSA KOKIĆ
(1913 – 1940.)

Aleksa Kokić je pjesnik bijelih salaša i zlatnih klasova na našim njivama.

Rodio se 14. listopada 1913. god. u Subotici. Poslije osnovne škole u rodnom gradu upisao se u građansku školu. Nakon četvrtog razreda polagao je diferencijalni ispit i upisao se u peti razred gimnazije. U šesti razred otišao je s grupom seminaraca biskupa Lajče Budanovića u Travnik u Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju koju su vodili isusovci. U toj gimnaziji položio je i veliku maturu.

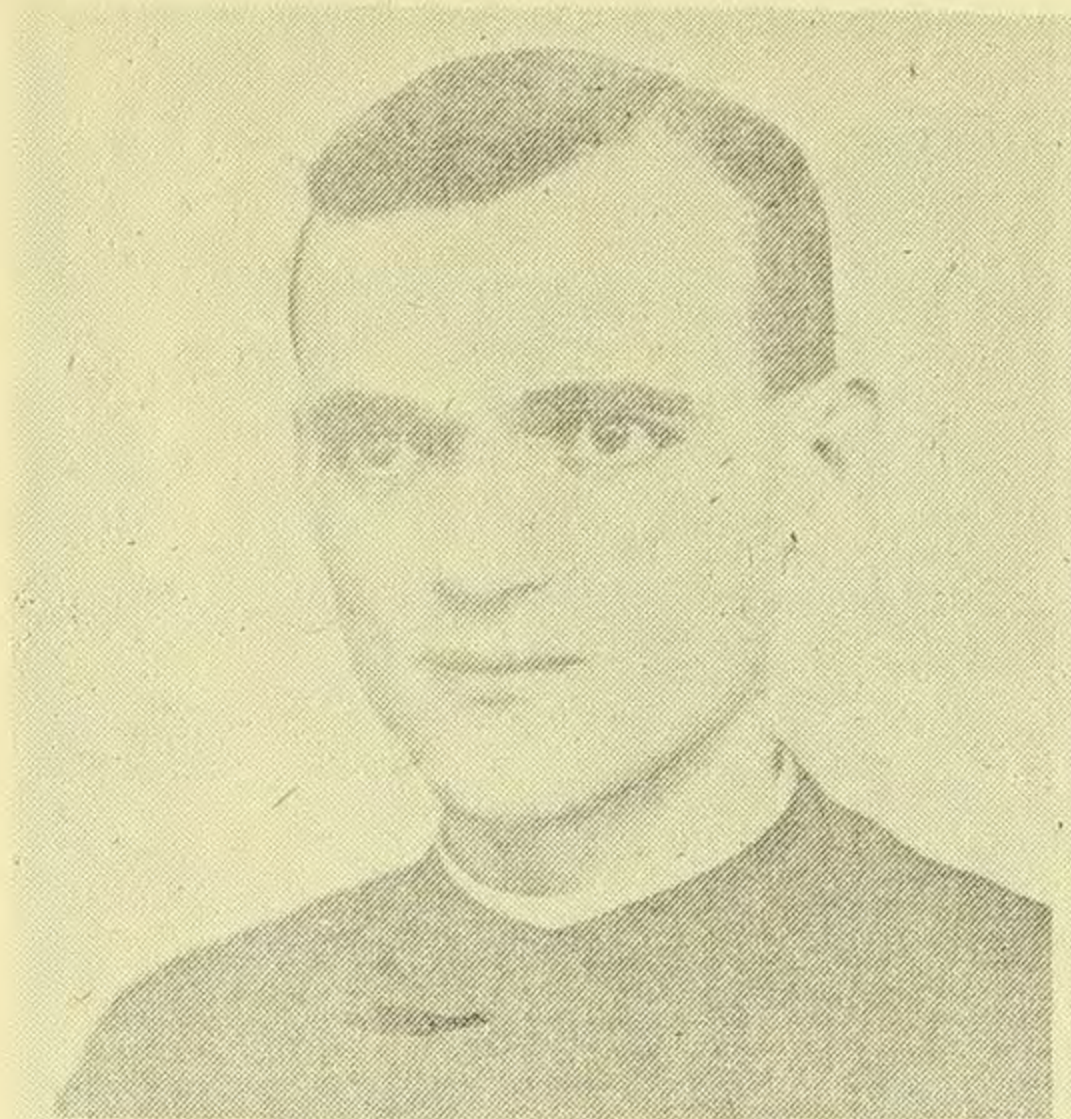
Bogosloviju je studirao u Zagrebu, a za svećenika je zaređen u Subotici 1937. god.

Bio je kratko vrijeme kapelan u subotičkoj crkvi sv. Roka kao pomoćnik župnika Blaška Rajića. Nakon toga s grupom mladih svećenika otišao je na studije na Filozofski fakultet u Zagrebu da se pripremi za profesora književnosti na katoličkoj gimnaziji koju je biskup L. Budanović namjeravao otvoriti u novom sjemeništu "Paulinum" u Subotici.

Na odsluženju vojnog roka na Cetinju iznenada je umro 17. kolovoza 1940. god. nakon neuspjele operacije slijepog crijeva.

Uz najveće počasti sahranjen je u Subotici na Bajskom groblju, 23. kolovoza. Njegov rodni grad je veličanstveno ispratio svoga pjesnika. A.

Kokić je napisao mnogo pjesama koje je objavio u kalendarima, novinama i časopisima u Subotici i u drugim našim gradovima.

ALEKSA KOKIĆ (1913–1940)

PJESNIK BIJELETHI SALAŠA I ZLATNIH KLASOVA

Krajem 1936. god. objavio je svoju prvu zbirku pjesama "Klasovi pjevaju" koja je značila prekretnicu u hrvatskoj književnosti u Bačkoj, jer je pjesnik unio u pjesme mnogo novih tema. A. Kokić je kao pjesnik bio prihvaćen od najširih slojeva čitalačke publike zbog bliskosti tema koje je opisivao i zbog iskrenosti kojom je sve to činio.

S Markom Čovićem napisao je knjižicu "Bunjevci i Šokci", koju je objavilo Društvo sv. Jeronima u Zagrebu, 1939. god.

Također treba spomenuti ciklostilom umnoženu zbirku Aleksinih božićnih pjesama "Zvona tihe radosti", koju je objavila Hrvatska katolička akcija, Zagreb, 1938.

Povodom 50. obljetnice rođenja i 25. obljetnice Mlade Mise A. Kokića, školski drugovi su objavili njegove pjesme u zbirci "Srebrno klasje" (Subotica, 1962.).

RUJAN

septembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

Č 1 Egidije, Konstancije, Branimir, Tamara
 P 2 Kalista, Maksima, Divna, Veljka
 S 3 Grgur Veliki, Grga, Gordana ☾

N 4 23. KROZ GOD. Ruža Viterpska, Dunja, Ida, Marcel
 P 5 Lovro Justiniani, Borko
 U 6 Zaharija, Boris, Davor
 S 7 **Marko Križevčanin**, Blaženko
 Č 8 **MALA GOSPA**, Maja
 P 9 Petar Klaver, Strahimir
 S 10 Pulherija, Nikola Tolentinski

N 11 24. KROZ GOD. Proto i Hijacint, Cvjetko ☽
 P 12 Ime Marijino, Marija, Dubravko
 U 13 Ivan Zlatousti, Zlatko, Živan
 S 14 Uzvišenje sv. Križa, Višeslav
 Č 15 Gospa Žalosna, Dolores, Tugomila
 P 16 Kornelije i Ciprijan
 S 17 Robert Belarmin, Rane sv. Franje

N 18 25. KROZ GOD. Josip Kupertinski, Sonja ☾
 P 19 Januarije, Suzana, Željko
 U 20 Kandida, Svjetlana, Dionizije
 S 21 Matej apostol i evanđelist, Matko, Matiša (Kvatre)
 Č 22 Mauricije, Mavro, Toma Vilanovski
 P 23 Lino, Tekla, Konstancije (Kvatre)
 S 24 Gospa od Otkupljenja, Mercedes (Kvatre)

N 25 26. KROZ GOD. Aurelija, Zlata, Kleofa ☺
 P 26 Kuzma i Damjan, Damir
 U 27 Vinko Paulski, Berislav, Gaj
 S 28 Vjenceslav, Većeslav, Veco
 Č 29 Mihael, Gabrijel i Rafael, Milan
 P 30 Jeronim, Jerko

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

Č 1 Početak crkvene godine
 P 2 Mamant mučenik
 S 3 Pio X, Teoktist, Antim

N 4 NEDJ. 15. PO DUH. GI. 6
 P 5 Zaharija
 U 6 Čudo Mihajla Arhandela
 S 7 Sozont mučenik
 Č 8 **ROĐENJE BOGORODICE**
 P 9 Joakim i Ana
 S 10 Mindora

N 11 NEDJ. 16. PO DUH. GI. 7
 P 12 Autonom
 U 13 Kornelije mučenik
 S 14 **UZVIŠENJE SV. KRIŽA**
 Č 15 Nikita mučenik
 P 16 Eufemija
 S 17 Sôfija, Vjera, Nada, Ljubav

N 18 NEDJ. 17. PO DUH. GI. 8
 P 19 Trofim
 U 20 Eustatije i drugovi muč.
 S 21 Kodrat
 Č 22 Foka muč., Jona prorok
 P 23 Ivan Krstitelj
 S 24 Tekla mučenica

N 25 NEDJ. 18. PO DUH. GI. 1
 P 26 Ivan evanđelist
 U 27 Kalistrat mučenik
 S 28 Hariton
 Č 29 Cirijak
 P 30 Grgur

SUNCE U RUJNU

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	6 h 21 m	19 h 29 m
11.	6 h 29 m	19 h 16 m
18.	6 h 38 m	19 h 07 m
25.	5 h 47 m	17 h 48 m

MJESEČEVE MIJENE U RUJNU

☾ Posljednja četvrt	3. u 05 h 51 m
☽ Mlađak	11. u 06 h 50 m
☾ Prva četvrt	19. u 05 h 19 m
☺ Uštap (pun)	25. u 21 h 08 m

S. LEOPOLDINA ČOVIĆ
milosrdnica sv. Vinka
(1910 – 1926.)

Gotovo zaboravljeni cvijetak, koji je procvao na našoj crkveno - narodnoj grani i veoma brzo usahnuo. To je naša sestra milosrdnica sv. Vinka Paulskog, Leopoldana Čović, krsnim imenom Marija. Rođena je u obitelji službenika Ivana Čovića i Janje Stipić, 18. svibnja 1901. god.

Već od najranijeg djetinjstva pokazuje znake duboke pobožnosti. Nakon završene srednje škole u Subotici 1919. god., javlja se sestrama Milosrdnicama u Zagrebu i one je primaju u svoju zajednicu 13. studenog 1919. god. Vidljivo napreduje u krepostima, ali još za vrijeme svojih studija i redovničke pripreve oboljeva 1922. godine od tada raširene bolesti tuberkuloze.

Posebno je dragocjeno razdoblje njezina života upravo njezina bolest. Koristi svaki trenutak da svojim bolima zasvjedoči svoju ljubav prema Isusu, ili da svoju patnju daruje za braću.

Umrla je na glasu svetosti u 25. godini života, 11. listopada 1926. god.

Od njezine smrti pa do danas vjernici pohađaju njezin grob na Mirogoju u Zagrebu. O. Milan Pavelić, isusovac, pisao je o njoj seriju članaka u Glasni-

---

---

ku Srca Isusova 1938. godine, a kasnije je to izdano u kratkom njezinom životopisu: "Sestra Leopoldina Čović", (Zagreb 1941.).

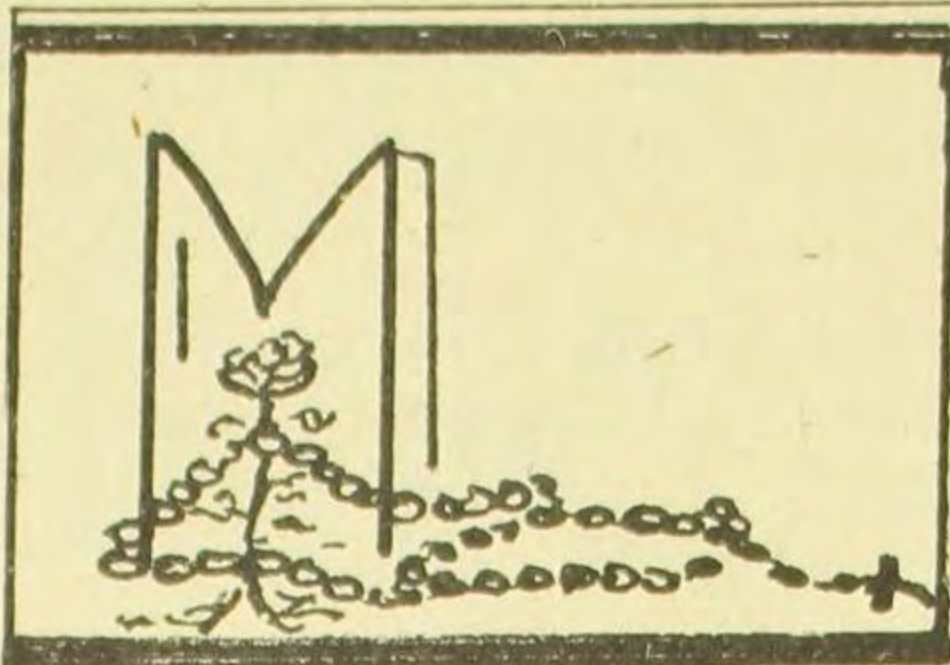
Njezin lik, svakako, obogaćuje našu duhovnu baštinu i zato neka uspomena na nju trajno živi među nama.

JULIJANSKI KALENDAR

- 11 (29. 8) Glavosijek Ivana Krstitelja
- 21 (8. 9) Rođenje Bogorodice
- 27 (14. 9) Uzvišenje sv. Križa

zkvh.org.rs

LISTOPAD

oktobar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR

S 1 Terezija od Djeteta Isusa

N 2 27. KROZ GOD. Anđeli čuvari, Anđelko, Anđela ☾

P 3 Kandid, Maksimilijan, Gerhard

U 4 Franjo Asiški

S 5 Flavijan, Placid, Miodrag

Č 6 Bruno, Fides, Verica

P 7 BDM od Krunice (Ružarija), Krunčica, Ruža

S 8 Benedikta, Pelagija, Šimun

N 9 28. KROZ GOD. Dionizije i drugovi, Ivan Leonardi

P 10 Franjo Borgia, Danijel i drugovi, Danko ☼

U 11 Emilijan, Prob, Milan

S 12 Serafin, Maksimilijan

Č 13 Eduard, Hugolin, Edo, Hugo

P 14 Kalist papa, Divko, Krasna

S 15 Terezija Avilska

N 16 29. KROZ GOD. Hedviga, Margareta Marija Alacoque

P 17 Ignacije Antiohijski, Vatroslav

U 18 Luka evanđelist, Lukša, Svjetlovid ☽

S 19 Ivan Breb. i Izak Jogues, Pavao od Križa

Č 20 Vendelin, Irena, Miroslava

P 21 Uršula, Zvezdan

S 22 Marija Saloma, Dražen

N 23 30. KROZ GOD. Ivan Kapistranski, Borislav

P 24 Antun M. Claret, Jaroslav

U 25 Krizant i Darija, Katarina Kotromanić ☺

S 26 Demetrije, Dmitar, Zvonko

Č 27 Sabina, Kontrado, Gordana, Cvitko

P 28 Šimun i Juda Tadej, Siniša, Tadija

S 29 Narcis, Donat, Darko, Ida

N 30 31. KROZ GOD. Marcel, Marojko

P 31 Alfonz Rodriguez, Wolfgang, Vuk, Vukmir

GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR

S 1 Pokrov Bogorodice

N 2 NEDJ. 19. PO DUH. GI. 2

P 3 Dionizije, Terezija od Dj. Isusa

U 4 Jerotej, Franjo Asiški

S 5 Haritina mučenica

Č 6 Toma apostol

P 7 Sergije i Vakho muč.

S 8 Pelagija

N 9 NEDJ. 20. PO DUH. GI. 3

P 10 Eulampije

U 11 Filip, Teofan

S 12 Prob, Andronik, Kuzma

Č 13 Karpo, Agatonik

P 14 Paraskeva

S 15 Eutemija, Lukijan

N 16 NEDJ. 21. PO DUH. GI. 4

P 17 Osija prorok

U 18 Luka evanđelist

S 19 Joel prorok

Č 20 Artemije mučenik

P 21 Ilarion

S 22 Averkije

N 23 MISIJSKA NEDJELJA. GI. 5

P 24 Areta

U 25 Markijan i Martirij muč.

S 26 **DIMITRIJE VELIKOMUČENIK**

Č 27 Nestor mučenik

P 28 Terentije

S 29 Anastazija

N 30 KRIST KRALJ

P 31 Stahij, Urban

SUNCE U LISTOPADU

Dan	Izlazi	Zalazi
2.	5 h 55 m	17 h 35 m
9.	6 h 05 m	17 h 21 m
16.	6 h 14 m	17 h 09 m
23.	6 h 23 m	16 h 57 m
30.	6 h 34 m	16 h 46 m

MJESEČEVE MIJENE U LISTOPADU

☾ Posljednja četvrt	2. u 17 h 59 m
☉ Mlađak	10. u 22 h 50 m
☽ Prva četvrt	18. u 14 h 02 m
☺ Uštap (pun)	25. u 05 h 36 m

PAJO KUJUNDŽIĆ
(1859 – 1915.)

Pajo Kujundžić zaslužan je bunjevački kulturni radnik prije prvog svjetskog rata.

Rodio se 12. svibnja 1859. god. u Subotici od oca Pavla i majke Imerke rođ. Sudarević. Osnovnu školu i šest razreda gimnazije završio je u svom rodnom gradu. Sedmi i osmi razred gimnazije nastavio je u Kaloči. Kad je 1878. god. maturirao, stupio je u kaločku bogosloviju, gdje je upoznao rad i ideje Ivana Antunovića, bunjevačko-šokačkog narodnog preporoditelja.

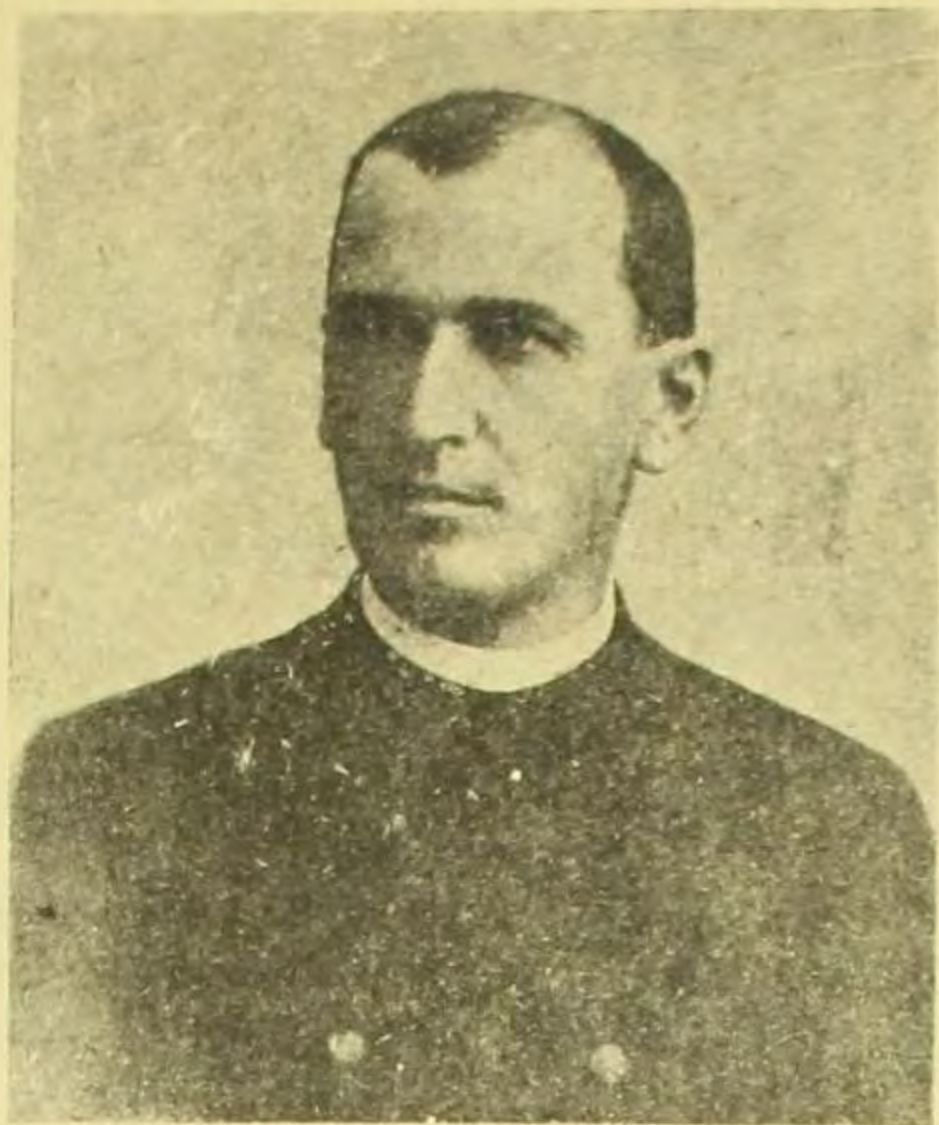
Za svećenika je zaređen 1882. god., a Mladu Misu je prikazao u crkvi sv. Terezije u Subotici.

Njegova prva kapelanska služba bila je u Bikiću. Za kapelana u Bačkom Monoštoru premješten je 1884. god.

God. 1884. subotički Gradski senat raspisao je natječaj za profesora vjeronauka u gimnaziji. Pajo Kujundžić prijavio se na taj natječaj i 1885. god. položio je ispit za profesora vjeronauka t. j. za vjeroučitelja.

Za župnika crkve sv. Jurja u Subotici izabran je od Gradskog senata 19. svibnja 1909. god. a imenovan je od kaločkog nadbiskupa 12. siječnja 1910. god.

Grupa subotičkih bunjevačkih rodoljuba osnovala je 1878. god. Pučku kasinu, koja je 1903. god. proslavila svoju 25. obljetnicu. U nove prostorije (danas Šah klub u ulici Petra Drapšina) Kasina se preselila 1. studenog 1904. god. Blagoslov novootvorene kuće obavio je Pajo Kujundžić, koji je sudjelovao u svim akcijama ove naše kulturne ustanove i bio je član uprave.

God. 1896. Pajo Kujundžić osnovao je omladinsko društvo "Kolo mladeži" da njeguje bunjevačke pjesme i kola. To društvo organiziralo je zabavu "Veliko kolo", a prva priredba bila je na Mladi Uskrs, 12. travnja 1896. god.

U kulturnom radu Paje Kujundžića treba spomenuti da je pokrenuo objavljivanje kalendara sa svojim suradnicima, učenicima biskupa Ivana Antunovića.

Objavljena je "Bunjevačko - šokačka Danica ili subotički kalendar za 1884. god." Od 1893. kalendar ima naslov "Subotička Danica, bunjevačko - šokački kalendar". Redovito je objavljivana do prvog svjetskog rata.

Poslije završetka rata u novoj političkoj situaciji kalendar je objavljen za 1919. god. sa vrlo lijepim nekrologom Paji Kujundžiću, koji je umro za vrijeme rata, 10. listopada 1915. god.

U okviru velike proslave 250. obljetnice seobe veće grupe Bunjevaca u Suboticu, otkriven je 16. kolovoza 1936. god. velik spomenik na grobu Paje Kujundžića na Bajskom gorbљу.

STUDENI

novembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
<p>U 1 SVI SVETI, Svetislav, Sveto ☽</p> <p>S 2 Dušni dan. Dušica, Duško</p> <p>Č 3 Martin Porres, Silvija</p> <p>P 4 Karlo Boromejski, Dragutin</p> <p>S 5 Emerik, Mirko, Imbro, Zakarija</p>	<p>U 1 Kuzma i Damjan</p> <p>S 2 Akindin i drugovi muč.</p> <p>Č 3 Akepsima</p> <p>P 4 Joanikije, Nikanor</p> <p>S 5 Galaktion, Epistemija</p>
<p>N 6 32. KROZ GOD. Leonard, Sever, Vedran</p> <p>P 7 Engelfbert, Anđelko</p> <p>U 8 Gotfrid, Bogdan, Bogoljub</p> <p>S 9 Gracija Kotorski, Milostislav ☺</p> <p>Č 10 Leon Veliki, Lav, Lavoslav</p> <p>P 11 Martin biskup, Davorin</p> <p>S 12 Jozafat, Emilijan, Milan</p>	<p>N 6 NEDJ. 24. PO DUH. GI. 7</p> <p>P 7 Lazar čudotvorac</p> <p>U 8 SABOR MIHAJLA ARH.</p> <p>S 9 Onisfor, Porfirije</p> <p>Č 10 Erasto, Rodion</p> <p>P 11 Mina, Teodor Studita</p> <p>S 12 Jozafat mučenik</p>
<p>N 13 33. KROZ GOD. Stanislav Kostka, Stanko, Didak</p> <p>P 14 NIKOLA TAVELIĆ, Ivan Trogirski</p> <p>U 15 Albert Veliki, Leopold</p> <p>S 16 Margareta, Gertruda ☽</p> <p>Č 17 Elizabeta Ugarska, Igor</p> <p>P 18 Posveta baz. sv. Petra i Pavla, Odon, Maksim</p> <p>S 19 Poncijan, Krispin</p>	<p>N 13 NEDJ. 25. PO DUH. GI. 8</p> <p>P 14 Filip</p> <p>U 15 Početak božićnog posta</p> <p>S 16 Matej apostol i evand.</p> <p>Č 17 Grgur čudotvorac</p> <p>P 18 Platon, Ramon</p> <p>S 19 Habdija prorok, Varlaam muč.</p>
<p>N 20 KRIST KRALJ. Feliks Valois, Srećko, Edmund</p> <p>P 21 Prikazanje BDM, Gospa od Zdravlja</p> <p>U 22 Cecilija, Cilika, Slavujka</p> <p>S 23 Kliment, Kolumban, Milivoj, Blagoje ☺</p> <p>Č 24 Krizogon, Krševan, Firmina</p> <p>P 25 Katarina Aleksandrijska, Kaja, Erazmo</p> <p>S 26 Konrad, Leonard, Dubravko, Radivoj</p>	<p>N 20 NEDJ. 26. PO DUH. GI. 1</p> <p>P 21 UVOD BOGORODICE U HRAM</p> <p>U 22 Filemon, Cecilija</p> <p>S 23 Amfilohije</p> <p>Č 24 Katarina mučenica</p> <p>P 25 Kliment papa</p> <p>S 26 Paladije</p>
<p>N 27 1. DOŠAŠĆA. Maksim, Severin, Virgilije</p> <p>P 28 Sosten, Jakov Markijski, Držislav</p> <p>U 29 Saturnin, Iluminata, Svjetlana, Vlasta</p> <p>S 30 Andrija apostol, Hrvoslav</p>	<p>N 27 NEDJ. 27. PO DUH. GI. 2</p> <p>P 28 Stjepan, Irinarh</p> <p>U 29 Paramon, Filumen</p> <p>S 30 Andrija apostol</p>

SUNCE U STUDENOM

Dan	Izlazi	Zalazi
6.	6 h 43 m	16 h 36 m
13.	6 h 54 m	16 h 27 m
20.	7 h 03 m	16 h 20 m
27.	7 h 12 m	16 h 15 m

MJESEČEVE MIJENE U STUDENOM

☽ Posljednja četvrt	1. u 11 h 12 m
☺ Mladak	9. u 15 h 21 m
☽ Prva četvrt	16. u 22 h 36 m
☺ Uštap (pun)	23. u 16 h 54 m

BOZA ŠARČEVIĆ
(1820 – 1899.)

Bozu Šarčevića ubrajamo među vodeće ljude bunjevačko - šokačkog narodnog preporoda.

Rodio se u Subotici 30. ožujka 1820. god. Otac mu je Tome, a majka Jaga rođ. Jurić.

Gimanziju je završio 1836. god., a 1842. god. postao je advokat i stenograf na Erdeljskom saboru u Koložvaru.

Na požunskom saboru je stenograf 1843 i 1844. god. i upoznao se s hrvatskim predstavnicima.

God. 1848. postao je sreski načelnik u Bačkom Aljmašu, a sreski sudija u istom mjestu postao je 1851. god.

S poznatim srpskim političarom Ilijom Garašinom sastao se 1853. godine.

Vratio se u svoj rodni grad i razvio je kulturnu aktivnost i izrastao je u pravog narodnog tribuna, osobito poslije stvaranja austro - ugarske nagodbe 1867. god.

Za god. 1868. i 1869. uredio je "Bunjevačko - šokački kalendar".

Za god. 1870, 1871, 1879. i 1881. kalendar ima naslov "Bunjevačko - šokački kalendar".

God. 1869. objavio je knjižicu "Zbirka mudrih i poučnih izrekah".

Sredinom te godine sastao se s Ivanom Antunovićem, koji je došao u

Suboticu da pozove na suradnju vidnije bunjevačke ličnosti prije planiranog pokretanja novina. B. Šarčević se rado odazvao pozivu i u svom kalendaru za 1870. god. objavio je Antunovićev poziv na pretplatu na "Bunjevačke i šokačke novine" koje su počele izlaziti 19. III 1870. god. u Kaloči.

B. Šarčević objavio je nekoliko rječnika: "Tolmač izvornih književnih i zemljopisnih jugoslavenskih riječi" (1869.), "Magjarsko - jugoslavenski politički i pravosudni rječnik" (1870.), "Magyar - serb - horvat - bunjevac - sokacsz könyvészeti szotar" (1894.).

Suradivao je s biskupom Ivanom Antunovićem u uređivanju novina i pisao je u njima.

Umro je u Subotici 29. studenog 1899. god. i sahranjen je na Senčanском groblju.

JULIJANSKI KALENDAR

8 (26. 10) Dimitrije Velikomučenik
21 (8. 11) Sabor sv. Mihajla Arhandela

PROSINAC

decembar

RIMOKATOLIČKI KALENDAR	GRKOKAT. GREGOR. KALENDAR
<p>Č 1 Eligije, Natalija, Božena</p> <p>P 2 Bibijana, Živka, Blanka</p> <p>S 3 Franjo Ksaverski</p>	<p>Č 1 Naum prorok</p> <p>P 2 Avakum prorok</p> <p>S 3 Sofranije prorok</p>
<p>N 4 2. DOŠ. Ivan Domaščanski, Barbara, Barica</p> <p>P 5 Saba, Kristina, Dalmatin, Savka</p> <p>U 6 Nikola biskup, Nikša, Vladimir</p> <p>S 7 Ambrozije, Agaton, Dobroslav (Kvatre)</p> <p>Č 8 BEZGREŠNO ZAČEĆE BDM. Ljiljana</p> <p>P 9 Valerija, Zdravka, Radmila (Kvatre)</p> <p>S 10 Gospa Loretska, Miltijad, Julija (Kvatre)</p>	<p>N 4 NEDJ. 28. PO DUH. GI. 3</p> <p>P 5 Sava Pošvećeni</p> <p>U 6 NIKOLA ČUDOTVORAC</p> <p>S 7 Ambrozije</p> <p>Č 8 BEZGR. ZAČEĆE BOGOR.</p> <p>P 9 Potapije</p> <p>S 10 Mina, Ermogen mučenik</p>
<p>N 11 3. DOŠAŠĆA. Damaz, Damir, Sabin</p> <p>P 12 Ivana Franciska Chantal, Franjica</p> <p>U 13 Lucija, Jasna, Svjetlana</p> <p>S 14 Ivan od Križa, Krševan, Špiro</p> <p>Č 15 Irenej, Kristina, Darija</p> <p>P 16 Adela, Albina, Zorka</p> <p>S 17 Lazar, Olimpija, Florijan</p>	<p>N 11 NEDJ. PRAOTACA. GI. 4</p> <p>P 12 Spiridion</p> <p>U 13 Eustratije, Eugen muč.</p> <p>S 14 Filimon i Kalinik mučenici</p> <p>Č 15 Eleuterij</p> <p>P 16 Agej prorok</p> <p>S 17 Danijel prorok, Ananija, Azarija</p>
<p>N 18 4. DOŠAŠĆA. Gacijan, Bosiljko, Dražen</p> <p>P 19 Urban, Tea, Vladimir</p> <p>U 20 Amon, Eugen i Makarije</p> <p>S 21 Petar Kanizije, Snježan</p> <p>Č 22 Honorat, Časlav, Zenon</p> <p>P 23 Ivan Kentijski, Viktorija, Vika</p> <p>S 24 Badnjak. Adam i Eva</p>	<p>N 18 NEDJ. SV. OTACA. GI. 5</p> <p>P 19 Bonifacije</p> <p>U 20 Ignacije mučenik</p> <p>S 21 Julijana mučenica</p> <p>Č 22 Anastazije mučenik</p> <p>P 23 Kretski mučenici</p> <p>S 24 Badnjak, Eugenija</p>
<p>N 25 BOŽIĆ. Anastazija</p> <p>P 26 STJEPAN, Krunoslav</p> <p>U 27 Ivan apostol i evanđelist, Janko</p> <p>S 28 Nevina dječica, Mladen, Nevenka</p> <p>Č 29 Toma Becket, David, Davor</p> <p>P 30 Sabin, Liberije, Trpimir</p> <p>S 31 Silvestar papa, Silvije, Goran</p>	<p>N 25 BOŽIĆ, RODENJE HRISTOVO</p> <p>P 26 SABOR PRESV. BOGORODICE</p> <p>U 27 STJEPAN PRVOMUČENIK</p> <p>S 28 Nikomedijski mučenici</p> <p>Č 29 Betlehemska djeca</p> <p>P 30 Anizija</p> <p>S 31 Melanija Rimljanka</p>

SUNCE U PROSINCJU

Dan	Izlazi	Zalazi
4.	7 h 20 m	16 h 12 m
11.	7 h 27 m	16 h 11 m
18.	7 h 32 m	16 h 13 m
25.	7 h 36 m	16 h 16 m

MJESEČEVE MIJENE U PROSINCJU

☾ Posljednja četvrt	1. u 07 h 50 m
☽ Mladak	9. u 06 h 37 m
☾ Prva četvrt	16. u 06 h 41 m
☽ Uštap (pun)	23. u 06 h 30 m
☾ Posljednja četvrt	31. u 05 h 57 m

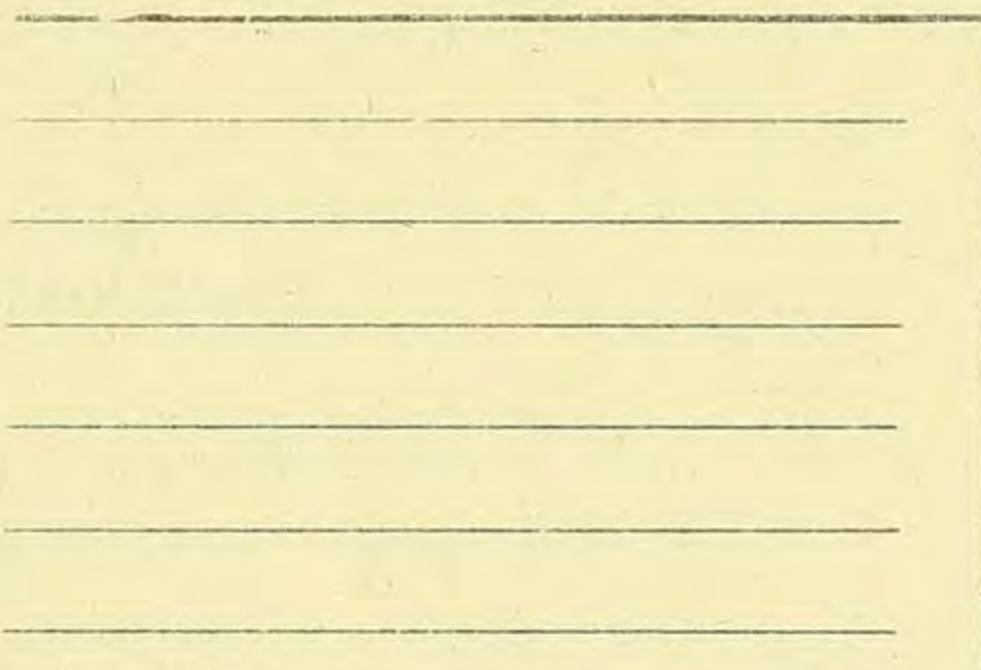
BLAŠKO RAJIĆ
(1878 – 1951.)

Rođen u Subotici u siromašnoj obitelji Ilije Rajića i Marije Perčić 7. siječnja 1878. godine. Svoje školovanje završava u Subotici i Kaloči, gdje je nakon završenih studija 1903. godine zaređen za svećenika.

Djelovao je kao kapelan u Dušniku, Santovu i Subotici, a već 1911. god. postaje župnik subotičke crkve sv. Roka. Tako se našao u centru duhovnog i kulturnog života svoga naroda. Sa velikom genijalnošću shvaća što je potrebno za život njegova naroda, te se sav daje na organizaciju duhovnoga, kulturnoga i društvenoga života, kao na crkvenom tako i na društveno - političkom planu. Organizirao je "Dužijancu" 1911. god. i dao joj i liturgijsko obilježje, pa tako počinje proces suživota Crkve i bogate duhovne baštine Bunjevaca.

Sakupljao je narodno blago, izdavao je novine, pisao je zgodne pripovijesti iz narodnog života, koje još i danas žive u narodu.

Organizirao je sav društveni život preko različitih omladinskih i staleških društava (Katoličko divojačko društvo, Dobrotvorna zajednica Bunjevaka...).

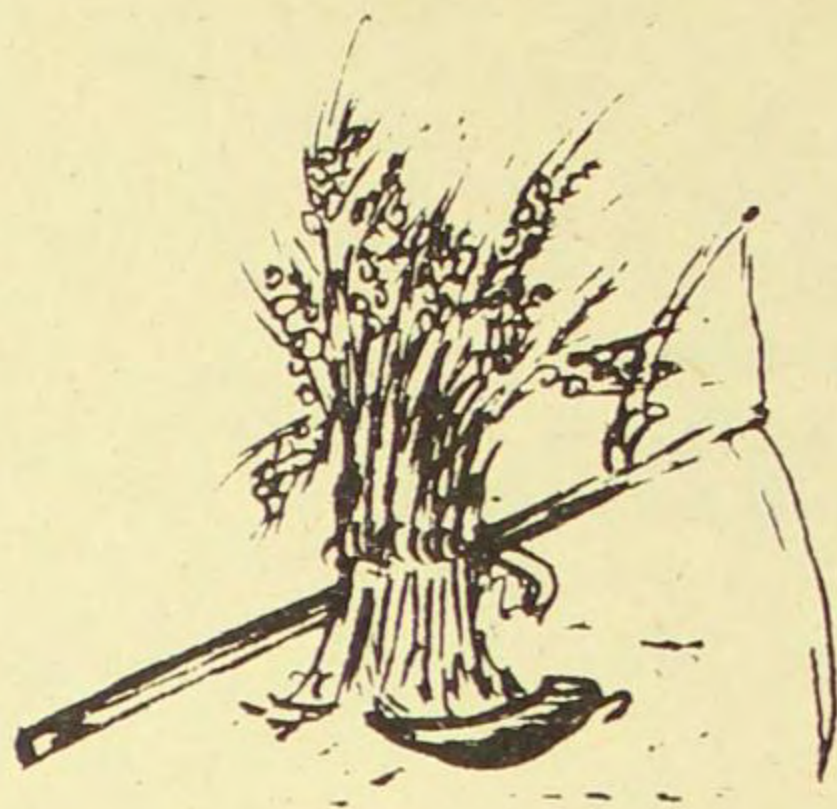

Veoma je osjetljiv i za socijalna pitanja i zato organizira pomoć za siromašne i svim društvima stavlja u zadaću da se brinu o potrebnima. Brine se za djevojke koje dolaze u grad. Odlikovan je najvišim odličjima Katoličke crkve. Za vrijeme II. Svjetskog rata proživio je od okupatora svoju kalvariju i to je bio daljnji uzrok njegove smrti. Umro je u Subotici 3. siječnja 1951. godine i sahranjen je u Kerskom groblju.

JULIJANSKI KALENDAR

- 4 (21. 11) Uvod Bogorodice u hram
- 19 (6. 12) Nikola Čudotvorac
- 22 (8. 12) Bezgrešno Začeće Bogorodice

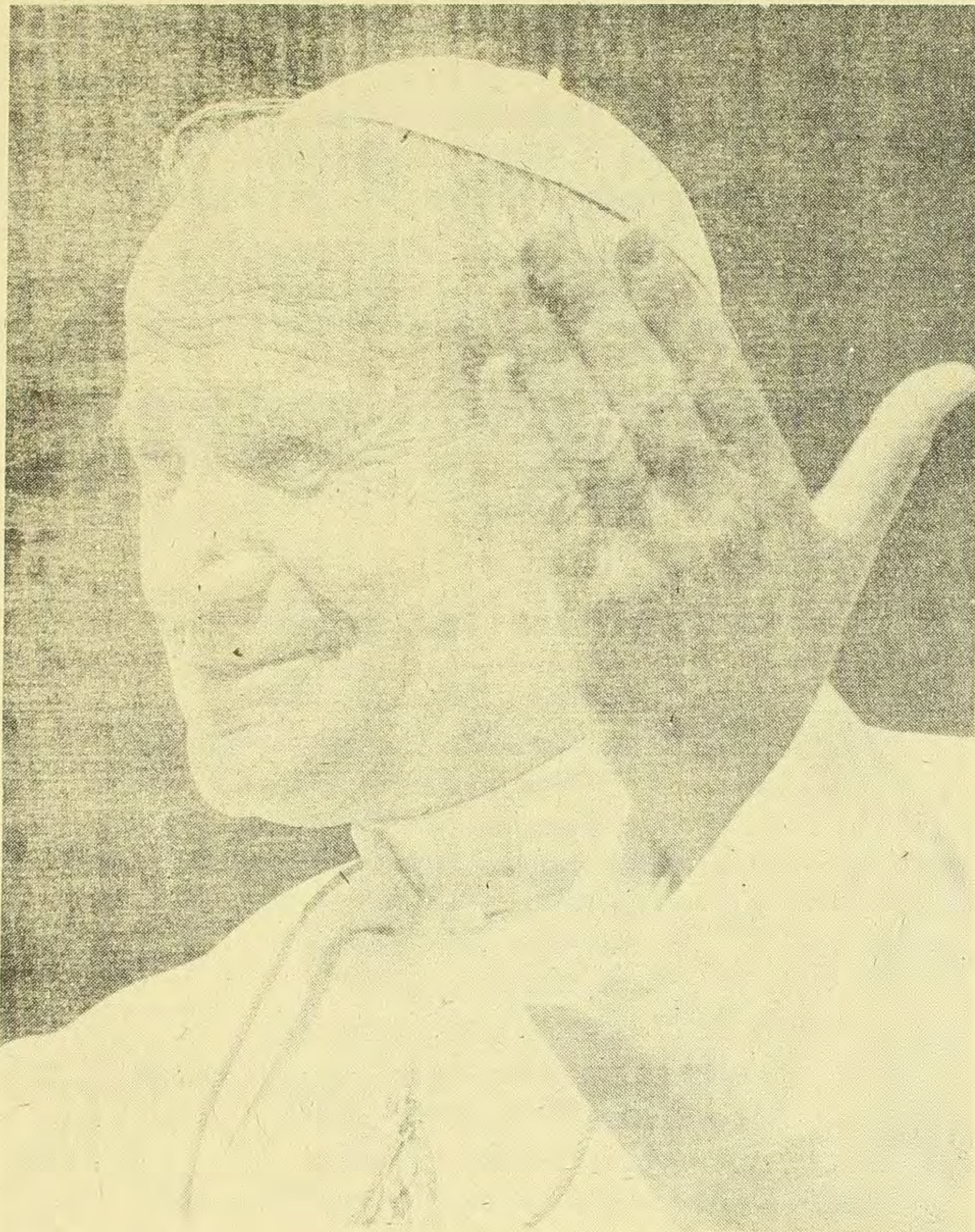

DRŽAVNI I REPUBLIČKI PRAZNICI U SFRJ

- 1 - 2. siječnja: Nova godina — međunarodni dan mira
- 1 - 2. svibnja: Međunarodni dan rada
- 4. srpnja: Dan borca
- 7. srpnja: Dan narodnog ustanka u Srbiji
- 13. srpnja: Dan narodnog ustanka u Crnoj Gori
- 22. srpnja: Dan narodnog ustanka u Sloveniji
- 27. srpnja: Dan narodnog ustanka u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini
- 11. listopada: Dan narodnog ustanka u Makedoniji
- 29 - 30. studenog: Dan Republike

Joannes Paulus PP. II

Sveti Otac Papa IVAN PAVAO II

zkvh.org.rs

KATOLIČKA CRKVA U SFR JUGOSLAVIJI

Apostolski pronuncij
Msgr. GABRIEL MONTALVO
Ima svoje sjedište u Beogradu, Sv. Save 24

BISKUPI U NAŠOJ DOMOVINI

Prvi biskup Crkve u Hrvata, predsjednik BK Jugoslavije
Predstavnik Katoličke Crkve u SFR Jugoslaviji
dr FRANJO kard. KUHARIĆ

Zagrebačka crkvena pokrajina

Uzoriti g. FRANJO kard. KUHARIĆ,
metropolita sjeverne hrvatske crkvene pokrajine i
nadbiskup zagrebački
Msgr. ĆIRIL KOS,
biskup đakovački i srijemski
Msgr. SLAVOMIR MIKLOVŠ,
vladika križevački
dr JOAKIM SEGEDI
pomoćni vladika križevački
dr MIJO ŠKVORC,
pomoćni biskup zagrebački
dr ĐURO KOKŠA,
pomoćni biskup zagrebački

Splitska crkvena pokrajina

dr FRANE FRANIĆ,
metropolita južno - hrvatske crkvene pokrajine i
nadbiskup splitski
dr ANTON TAMARUT,
biskup šibenski
Msgr. JOSIP ARNERIĆ,
umirovljeni biskup šibenski
Msgr. CELESTIN BEZMALINOVIĆ,
biskup hvarski
dr SEVERIN PERNEK,
biskup dubrovački
Msgr. IVO GUGIĆ,
biskup kotorski

Riječka crkvena pokrajina

Msgr. JOISP PAVLIŠIĆ
nadbiskup i metropolita riječki
dr KARMELO ZAZINOVIC,
biskup krčki
Msgr. ANTE BOGETIĆ,
biskup porečko - pulski
dr DRAGUTIN NEŽIĆ,
umirovljeni biskup porečko - pulski

Sarajevska crkvena pokrajina

dr MARKO JOZINOVIC,
nadbiskup i metropolita sarajevski
Msgr. ALFRED PICHLER,
biskup banjalučki
dr FRANJO KOMARICA,
pomoćni biskup banjalučki
Msgr. PAVAO ŽANIĆ,
biskup mostarski
dr JOAKIM HERBUT,
biskup skopsko - prizrenski
Msgr. NIKOLA PRELA,
pomoćni biskup skopsko - prizrenski

Beogradska crkvena pokrajina

dr FRANC PERKO,
nadbiskup i metropolita beogradski
dr ALOJZ TURK,
umirovljeni nadbiskup beogradski
Msgr. MATIJA ZVEKANOVIC,
biskup subotički
Msgr. TAMAS JUNG,
biskup administrator zrenjaninski

Ljubljanska crkvena pokrajina

dr ALOJZIJ ŠUŠTAR,
nadbiskup i metropolita ljubljanski

dr STANISLAV LENIČ,
pomoćni biskup ljubljanski

Msgr. JOŽEF KVAS,
pomoćni biskup ljubljanski

Msgr. METOD PIRIH,
biskup koparski

dr JANEZ JENKO,
umirovljeni biskup koparski
dr FRANC KRAMBERGER,

biskup mariborski

dr JOŽEF SMEJ,
pomoćni biskup mariborski

dr VEKOSLAV GRMIČ,
naslovni biskup

Ostale biskupije

Msgr. PETAR PERKOLIĆ,
nadbiskup barski

Msgr. MARIJAN OBLAK,
nadbiskup zadarski

Bl. Alojzij Šuštar

ZLATOMISNIKU
BISKUPU MATIJI ZVEKANOVIĆU

Lipanj i srpanj – pred pedeset ljeta,
Godina je bila, plodna i sveta,
Jer u njoj smo imali puno redenika,
I puno novih mladomisnika.

Među ostalima i Vi ste bili,
Pred oltarom svetim mladost položili,
Od tada, do danas vjeran zvanju bio,
Crkvi i narodu život posvetio.

U Vama smo imali dobrog svećenika,
A naša župa i svoga župnika,
Koji je sa nama deset ljeta bio,
I stado svoje izvoru vodio.

No, to je vrijeme brzo projurilo,
I ako nam je onda žao bilo,
Ponosni, ipak, mi smo silno bili,
Što smo u župniku – biskupa dobili.

Jubilej ovaj – puno nam govori,
Zlatom život protkan – bogati izvori
Duhovnog svetog, neprolaznog blaga,
U kome bila je sva Vaša snaga.

Svećenik – natpastir uzoran ste bili,
Bogu i dušama odano služili,
Budite i dalje ono što ste bili!
A mi Vam kličemo,
Hvala i živili!!

T. K.

VRIJEME PO MJESECIMA

SIJEČANJ: Od 1. do 4. vedro i hladno; od 5. do 9. suho, noći studene, 10. do 16. veliko zahlađenje; 16. i 17. poledica; 18. i 19. oblačno i hladno; od 20. do 22. snijeg; od 23. do 27. tmurno sa snijegom; od 28. do 31. susnježica, kiša sa snijegom.

VELJAČA: od 1. do 3. oblačno i kišovito; od 4. do 7. promjenljivo s povremenom kišom; od 8. do 14. lijepo; od 15. do 18. pogoršanje sa snijegom; od 19. do 22. povremeni vjetar s kišom i snijegom; od 23. do 25. hladna kiša i solika; 26. snijeg i do kraja mjeseca tmurno i kišovito vrijeme.

OŽUJAK: od 1. do 3. vrlo studeno; od 4. do 8. vedro, ujutro i uvječe jako hladno; 8. i 9. kiša i snijeg; od 10. do 13. razvedravanje i zahlađenje; od 14. do 19. hladno; 20. i 21. jaka studen; od 22. do 26. oblačno i hladno; od 27. do konca mjeseca vedro, noću smrzavice, a po danu toplo.

TRAVANJ: Od 1. do 7. noću hladno i oštro, a danju nešto blaže; od 8. do 12. oblačno i hladno; od 13. do 16. hladno, a ujutro magla; od 17. do 23. otopljenje i danju toplo; od 24. do 29. ponovno zahlađenje, oštro, noću mraz; 29. i 30. lijepo i toplo.

SVIBANJ: 1. do 3. oblačno s grmljavinom; od 4. do 8. tmurno, oblačno i hladno vrijeme; 8, 9 i 10. blago i toplo; od 11. do 13. hladno, po noći mraz; od 14. do 20. suho i hladno vrijeme; od 21. do 23. mraz po noći i hladno po danu; od 24. do 29. hladno; 30. lijepo; 31. ponovno zahlađenje.

LIPANJ: od 1. do 4. veoma hladno, a noću mraz; od 5. do 7. nešto toplije; 8. noću mraz, po danu vedro; od 9. do 17. lijepo, sunčano; od 18. do konca mjeseca lijepo toplo vrijeme.

SRPANJ: Počinje s velikom vrućinom po danu i sparinom po noći, gotovo svakoga dana grmljavina, a više puta tuča; od 7. do 10. velike vrućine i oluja; od 11. do 13. oblačno i postepeno zahlađenje; 13. kiša; od 14. do 17. nestalno; od 18. do 24. tmurno i kišovito; od 25. do 28. hladno s naletima kiše; 29. promjenljivo; 30. i 31. lagano poboljšanje.

KOLOVOZ: Od 1. do 5. jutarnja magla, danju lijepo i toplo; od 6. do 11. vedro i sunčano; od 12. do 23. toplo i lijepo; od 24. do konca mjeseca sve veće vrućina i suša.

RUJAN: Od 1. do 3. vruće i lijepo; od 4. do 6. zahlađenje; 7. oblačno; 8. do 13. lijepo, sunčano; od 14. do 16. nestalno, s kratkotrajnom oborinama; od 17. do 27. ponovno lijepo i toplo; 28. kiša; 29. i 30. oblačno i sitna kišica.

LISTOPAD : Od 1. do 3. oblačno i kišovito; od 4. do 9. nestalno; 10. naglo pogoršanje, zahlađenje s mrazom sve do 17; 18. lijepi ljetni dan; 19. toplo; a 20. nagla promjena, hladno; od 21. do 25. lijepo i toplo; 25. hladno; 26. sunčano i toplo ; od 27. do 30. naglo zahlađenje, hladno i oporo.

STUDENI: Od 1. do 3. hladno; od 4. do 10. studeno, ali su popodneva većinom topla; 11. i 12. oblačno vrijeme s maglom i kišom; od 13. do 19. sve veće zahlađenje; od 20. do kraja mjeseca vrlo hladno, ali popodneva su ipak sunčana.

PROSINAC: Od 1. do 3. mraz i smrzavica; od 4. do 6. oblačno i hladna kiša; od 7. do 9. tmurno i led; 10. snijeg; od 11. do 15. veliko zahlađenje i jaka studen do konca mjeseca.

Tako o vremenu u 1988. godini "Stoljetni kalendar". Koliko su ta predviđanja točna, imat ćete priliku i sami se uvjeriti. Živi bili pa vidjeli!

Naša stara jeronimska "Danica" obično bi takva vremenska predviđanja popratila riječima: "Ovako Stoljetni kalendar. A kako će dobri Bog, to je u njegovoj svemožnoj ruci".

(Preuzeto iz: "DANICA – hrvatski katolički kalendar, 1988.", Izdalo: Hrvatsko književno društvo Sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1987., str. 29. i 30.)

Sjednica pripravne komisije za stvaranje Eku menskog vijeća Biskupske konferencije Jugoslavije održane u B. Palanci, 27. svibnja 1969. godine

D E K R E T
O USPOSTAVI BEOGRADSKE METROPOLIJE

(Prijevod s latinskog jezika)

IVAN PAVAO, Biskup, Sluga Slugu Božjih, na trajni spomen.

Pastirska briga za narod Božji zahtijeva, kako je poznato, ne samo prikladnu razdiobu biskupija, nego i podizanje crkvenih pokrajina (CD 39). Zato su neki nadležni biskupi Socijalističke Federativne Republike Jugoslavije, izražavajući svoje želje i želje svoga klera i naroda, zamolili nedavno od ove Apostolske Stolice, da se neke sadašnje crkvene raspodjele razmotre i prikladnije srede. Mi smo, dakle, suglasni s onim što izgleda da pospješuje korist vjernika i njihovih pastira, a i tijesniju međusobnu povezanost. Postigavši potrebnu suglasnost s onima, kojima je stalo do toga ili se činilo da im je stalo do toga, snagom punine naše vlasti ovim pismom odlučujemo i zapovijedamo slijedeće: Beogradsku katedralnu crkvu, isto tako i nadbiskupsku stolicu uzdižemo na dostojanstvo metropolitanske crkve, dajući joj prava i povlastice koje imaju, po pravilu, crkve ovog ranga. Tako osnivamo novu crkvenu provinciju imenom Beogradska, u kojoj je Crkva tog imena sada metropolitanska, i Crkva Subotička, do sada podvrgnuta neposredno Svetoj Stolici, i Zrenjaninska, jedna i druga sufraganske (biskupije) Metropolitanskoj Crkvi Beogradskoj. Iz istoga razloga dijecezanske biskupe subotičkog i zrenjaninskog sada podređujemo beogradskom nadbiskupu kao metropoliti. Za izvršenje ovoga što je odlučeno ovim pismom neka se pobrine časni brat Gabriel Montalvo, naslovni biskup Celenski i Apostolski Pro - Nuncij u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji snagom ovlaštenja koja mu dajemo zajedno sa slobodom, da za ovaj posao može delegirati i drugog crkvenog muža - dostojanstvenika. Njemu ipak ostaje dužnost da brižljivo pošalje na Svetu Kongregaciju za biskupe vjerodostojnu potvrdu o izvršenju ovog pisma. Želimo da se ovo Apostolsko pismo sada i ubuduće drži valjanim i da mu se ništa ne protivi.

Dano u Rimu, 16. prosinca Gospodnje godine 1986, devete godine našeg Pontifikata.

+ Augustin kard. Casaroli
tajnik za javne poslove Crkve

+ Bernardin kard. Gantin
prefekt kongr. za biskupe

Marcello Rossetti
apost. protonotar
Angelo Lanzoni
apost. protonotar

(Preuzeto iz Službenih vijesti Biskupske konferencije Jugoslavije, br. 1/1987., str. 1.)

MARIJA JE PRVA POVJEROVALA

Što zapravo znači vjerovati? Onaj tko želi vjerovati mora biti svijestan, da živi u otajstvu objavljenih istina. I kao takav nikada neće prestati svoju vjeru produbljivati; on ispituje razloge, koji ga potiču da vjeruje; odvažno prihvaća izvore koji ga nadahnjuju. Misli mu nikada nisu samo njegove osobne, jer ga vodi i pomaže sama Crkva, koja se brine da shvati što bolje ono što ona vjeruje i da još sigurnije to izloži.

U svom naporu razmišljanja, važno je vratiti se na izvore. A na izvoru kršćanske vjere nalazi se Marija. Židovska predaja je izložila vjeru u jednoga i pravoga Boga, a Sv. pismo Staroga Zavjeta pruža nam mnogobrojne primjere ove vjere. Marija je prva iz židovske vjere prešla na vjeru u Krista. Njezina je vjera bila onakva, kakva će kasnije biti u Crkvi: nova i kršćanski produbljena. A da bi što bolje opazili narav ove vjere, važno je promotriti prvi izvor vjere kod Nazaretske Djevice.

Marija je već navještena od proroka u Starom Zavjetu, a sam nebeski Otac nakon pada prvih ljudi najavio je njezin dolazak ovim riječima: "Neprijateljstvo zamećem između tebe (zmije o. p.) i Žene, između roda tvoga i roda njezina" (Post 3, 15). I proroci su je unaprijed navijestili. Ona je ona Djevica, koju je Izaija najavio riječima: "Evo, djevica će začeti i roditi sina, i nadjenut će mu ime Emanuel" (Iz 7, 14; Mt 1, 22 - 23). Punina milosti ju nije otuđila od svakidašnjih potreba prema zemaljskom životu. Ta i Krist je na početku zemaljskog života bio lišen "svake božanske snage", a svijest Njegovog božanstva se očitovala na način prikladan rastu ljudske psihologije. I Marija se nije pojavila na početku zemaljskog života u punini svoje buduće slave, nego kako to kaže II. Vat. Sabor: "napredovala je na putu vjere" (LG 58). Na taj način, tako solidarni, i Krist i njegova Majka kadri su privući svakoga, tko je na zemaljskom putu: jer svi su pozvani da promatraju Onu, koja je pokazala put vjere u Krista.

PRVI ČIN VJERE U KRISTA

Otac milosrđa htio je, da predodređena Majka prije utjelovljenja dade pristanak, da kao što je prva žena Eva sudjelovala u davanju smrti, da tako druga žena sada sudjeluje u davanju života. To osobito vrijedi o Isusovoj Majci, koja je svijetu dala sam život, koji sve obnavlja, a od Boga je bila odabrana darovima koji su u skladu s tako uzvišenom ulogom. U času Navještenja od Marije je zatražen osobni odgovor; anđeo joj je izložio plan božanskog materinstva, a od nje zatražio pristanak. Istina u Starom Zavjetu Bog je u pojedinim slučajevima navijestio roditeljima u podmakloj dobi rođenje djeteta, ali pristanak od roditelja nije tražio, jer je htio samo objaviti roditeljima "radosnu vijest" rođenjem djeteta.

Kod Marije je sasvim drukčije. Anđeo, po Božjoj naredbi, zatražio je od nje osobni odgovor. Time želi ustanoviti konačni savez s ljudima, traži ljudsku suradnju za ovaj savez. Marija je pozvana, da dade pristanak u ime cijeloga ljudskog roda na

dolazak Spasitelja i tako prihvati savez određen za sva vremena. Sv. Toma je to ova-ko izrazio: "Po Navještenju od Djevice se očekivao pristanak u ime ljudske naravi" (S. Th. III. a. qu. 30, a. 1.).

Pristanak na ovaj božanski plan u prvom redu uključuje čin vjere. I radi toga Marija je bila dužna povjerovati u istinitost anđelovih riječi, da bi se na njoj moglo ispuniti dano obećanje. Ali prije nego je izrazila svoj pristanak, ona navodi poteškoću: "Kako će to biti, kad se ja ne sastajem s mužem?" (Lk 1, 34). Već ovaj upit pokazuje da Marija postupa promišljeno, a time potvrđuje istinitost, da će se ostvariti što joj je rečeno od anđela. Ona time ne dovodi u pitanje izvršenje plana: ona doslovno pita: "Kako će to biti". Ona vjeruje da će se to dogoditi, ali pita "kako". Ona ne dovodi u pitanje mogućnost samoga čina. Time je očitovala svoju vjeru. Međutim, time dala i poticaj za novo svjetlo istine.

To novo svjetlo istine joj je i dano: "Duh Sveti će sići na te i sila Svevišnjeg zasjenit će te i dijete koje ćeš roditi zvat će se svetim, Sinom Božjim" (Lk 1, 35). Izabrani put božanskog plana odgovara njezinoj želji da sačuva svoje djevičanstvo.

Ali to je potpuno novi put koji do tada nije bio objavljen u židovskoj tradiciji. Marija je bila pozvana da povjeruje u "silu odozgor" kojom će joj se udijeliti božansko materinstvo. A da izbjegne svaku sumnju anđeo je dodao: "ta, Bogu ništa nije nemoguće" (Lk 1, 37).

Kad je Marija odgovorila: "Evo službenice Gospodnje, neka mi bude po riječi tvojoj" (Lk 1, 38), izrazila je svoju potpunu suglasnost Božjem planu po riječi koja joj je došla po anđelu. Kao i vjera u božansko materinstvo, tako je i ova vjera iznad svake židovske vjere Staroga Zavjeta. Time se ispunio prijelaz iz stare židovske vjere u kršćansku vjeru u svojoj punini i novini.

Ali to je vjera i u Mesiju, jer je anđeo naglasio da će dijete potjecati od potomka kralja Davida: "Gospodin će mu dati prijestolje Davida, oca njegova. On će vladati kućom Jakovljevom do vijeka" (Lk 1, 32 - 33). Ovim riječima, anđeo mu je dao najviša svojstva, kojima je Stari Zavjet mogao odlikovati budućeg Mesiju. I u takvog je Krista Marija povjerovala bez ikakve sumnje i oklijevanja.

U isto vrijeme ona je prihvatila Božju riječ i izrazila privrženost Kristovoj osobi. Baš to je i osobina kršćanske vjere i ostvarenja riječi anđelove u osobi Isusa Krista. Privrženost Kristovoj osobi, vjera u Njega obuhvaća ljubav i potpuno predanje Njemu. Time je Marija svoj život potpuno posvetila svome Sinu. I ovom vjerom u budućeg Mesiju, ona je obuhvatila cijeli ljudski rod. Jer Marijin pristanak na ostvarenje dolaska Mesije od Oca, po Mariji se i ostvario, a kasnije "sve dok bude vremena" treba da se ostvari, po vjeri, i u svakom čovjeku.

ZAKLJUČAK

Elizabetin usklik u času pohoda Marijina baš rasvjetljuje vrijednost vjere: "Blago tebi, što si povjerovala da će se ispuniti što ti je rečeno od Gospodina" (Lk 1, 45).

Ovo blaženstvo izvire iz iskustva one koja je doživjela Zaharijinu nevjeru i njezine mučne posljedice.

Elizabeta je izrekla svoj blagoslov nadahnutu Duhom Svetim i time je navijestila prvo blaženstvo Evandjelja – blaženstvo vjere. Po tom blaženstvu Marija je stupila u Novi Savez i prva ga doživjela.

Marija je, stalno rasla u vjeri. Njezin rast u vjeri nije se zaustavio ni na Kalvariji. Događaj uskrsnuća usavršio je njezinu vjeru novom snagom i otvorio novo obzorje. Prisutnost Isusove Majke u zajednici apostola, koja se okupila poslije Uzašašća - na dan Duhova "kad su svi bili jednodušno postojani u molitvi zajedno s Isusovom majkom Marijom i braćom njegovom" (usp. Dj 1, 14) označava posljednju etapu jedne vjere koja će sada biti usmjerena prema formiranju i rastu Crkve.

I kao što kaže II. Vatikanski sabor: "Blažena Djevica, time što je Krista začela, rodila, hranila, u hramu ga Ocu prikazala, i sa svojim Sinom, dok je na križu umirao, trpjela, na sasvim je osobit način sudjelovala u Spasiteljevu djelu, poslušnošću, vjerom, ufanjem i žarkom ljubavlju, da obnovi vrhunaravni život duša. Radi toga nam je postala majkom u redu milosti" (Lg 61). Ona je na osobit način majka na području vjere. Ona je prva bila pozvana da povjeruje, da bi tako uzmogla tu vjeru predati i zračiti je u zajednici cijele Kristove Crkve.

Subotica, 28. X 1987.

Prema francuskom izvorniku priredio T. Bukvić

NJIVA MIRA

Od salaša
do salaša
naša ravan
oltar slavan,

sveta njiva
žetva svima,

i ljudima
dobre volje
vazda bolje.

Sa lastama
u brazdama
ruke radne
pune nade.

Širi krila
njiva mira.

(1979.)

Stipanac

Matija Dulić

VOLIM RAVNICU

Ravnica me rodila,
Zora me rosom umivala,
Nana me u travi ljuljala
Uz razdragan cvrkut ptica
I miris ljubičica.

Ćudi sam zato blage
Srid ove ravnice drage.
Tu ima dobre dice
Što rastu uz miris ruže
I Majkine dušice.

Ravnici hvalu dajmo
Što blage nam udili ćudi.
Tu sve je meko i blago,
I priroda i ljudi.

K R S T I B O R

Život je
ko sinje more,
a čovjek
ko malena barka.

I to je sama varka
što se slabom očinjem vidu čini
da nema kraja morskoj pučini.

Ma koliko bilo more široko,
ipak ima obale svoje...
Od jedne do druge
barke doplove.

A na drugom kraju mora
stoji kamena gora.
Na gori krst,
do krsta
bor.

Život je more,
čovjek je barka,
Barka od bora.

Barka do krsta
doploviti mora!

Ivan Prčić,
Tavankut

RATNI USKRS

Rascvatano voće — cvíće,
A po cvíću snig proliće.

Mlada curo,
rosno cvíće,
polivat' te
niko neće!

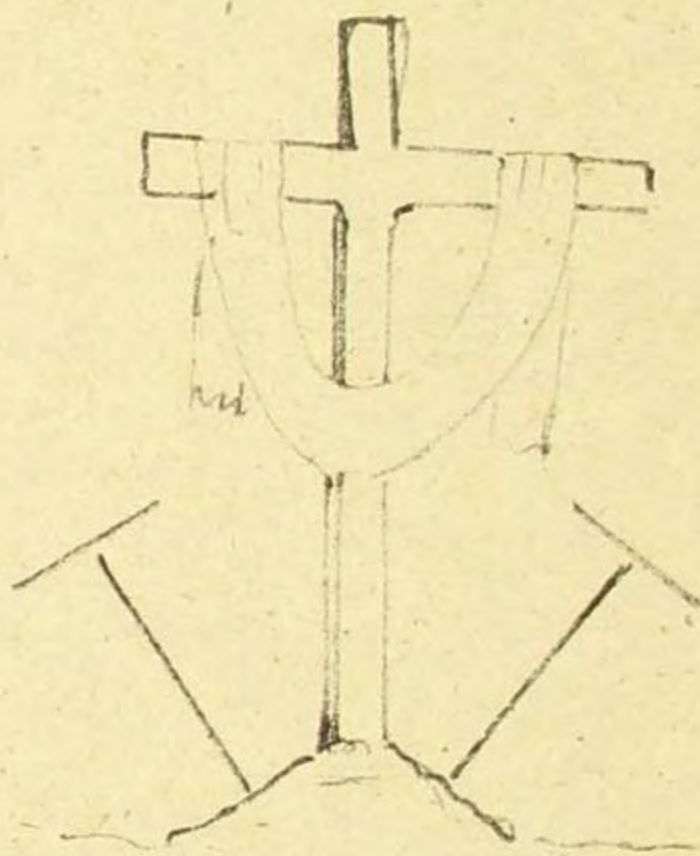
Momci pate po bojištu,
Razasuti na sto strana.

A nad curom
zaplakat će
divojačka
n a n a:

"Curo moja — rano moja,
Suzom polivana!"

(1941.)

Ivan Prčić
Tavankut

DRUGA MARIJANSKA GODINA U BAČKOJ

Papa Ivan Pavao II. u svojoj propovijedi na svetkovinu Marije Bogorodice, 1. siječnja 1987. godine najavio je Marijansku godinu koja će početi na Duhove (7. lipnja 1987.) i trajati sve do svetkovine Marijina uznesenja na nebo (15. kolovoza 1988.). Ovim posebnim događajem Crkva se želi pripremiti na ulazak u treće tisućljeće kršćanske ere. Tom je zgodom sv. Otac najavio svoju novu encikliku, posvećenu presvetoj Bogorodici.

To je druga Marijanska godina u povijesti Crkve. Prvu je proglasio papa Pio XII i trajala je od 8. prosinca 1953. do 8. prosinca 1954. godine, a u povodu stote obljetnice proglašenja dogme o Marijinu Bezgrešnom Začeću.

Već u samom proglasu papa Ivan Pavao II naglašava kako svaka biskupija treba ovu godinu proslaviti svojim vlastitim inicijativama, produbiti Marijinu tajnu i pojačati pobožnost prema Službenici Gospodnjoj, osobito u obnovljenom nastojanju prijanjanja uz volju Božju prema njezinu primjeru. Te će se inicijative najbolje ostvariti po liturgijskoj godini služeći se "geografijom" marijanskih svetišta, u kojima se ova pobožnost širi među vjernike. Zatim Papa ističe, kako želi da Marijin lik zasja na obzorju naših dana, dok se približavamo trećem tisućljeću. Sv. Otac posebno želi produbiti svijest o Marijinoj prisutnosti u otajstvu Krista i Crkve (radi toga je vjerojatno i odredio da baš Duhovi budu početak ove jubilarne godine) osobito u stilu učenja II. Vatikanskog koncila.

Sv. Otac je imenovao Središnji odbor za proslavu Marijanske godine na čelu sa kardinalom Luigijem Dadaglio. Ovaj odbor je već dao brojne smjernice i sugestije za proslavu ove godine. I naš biskup Mons. Matija Zvekanović imenovao je poslovni odbor Liturgijskog vijeća (gg. Imre Ehmann, Huzsvár Laszlo, Andrija Kopilović, Lazar Ivan Krmpotić, Miocs József i Jakob Pfeifer) kao odbor za proslavu Marijine godine.

25. ožujka 1987. god. na svetkovinu Navještenja papa Ivan Pavao II. izdao je svoju encikliku o Majci Božjoj pod naslovom "Otkupiteljeva Majka". Enciklika je imala veliki odjek ne samo u katoličkim krugovima, nego i daleko izvan krugova Crkve, osobito među pravoslavnom braćom, tim više, što u enciklici spominje veliki jubilej tisuću godina pokrštenja Kijevske Rusije, iz koje se kršćanstvo proširilo među Rusima, Ukrajinima, Bjelorusima i drugim narodima toga područja.

Svečano otvorenje Marijanske godine u Rimu obavio je sam sv. Otac Ivan Pavao II. u navečerje Duhova 6. lipnja molenjem krunice u najstarijem svetištu Majke Božje u Rimu u crkvi sv. Marije Velike pred poznatim milosnim likom: "Spas puka rimskoga". Ovu svečanost prenosila je mundovizija preko 18 satelita, povezavši ovu rimsku crkvu sa još 36 značajnih marijanskih svetišta, gdje su ljudi na svojim jezicima odgovarali na Papino predmoljenje. Tu se moglo govoriti o čudesnom jedinstvu Crkve i svijeta oko Marije, Majke Isusove i Majke naše. Istoga dana u okviru noćnoga bdijenja sv. Otac je svečano otvorio Marijansku godinu. Bogoslužje bdijenja imalo je tri dijela. U prvom dijelu govorilo se o Sinodi Rimske biskupije, koja se priprema, a glavnu

riječ je vodio kardinal Ugo Poletti. U drugom dijelu kardinal Luigi Dadaglio, predsjednik središnjeg odbora za proslavu Marijine godine u Rimu i po cijelom svijetu, govorio je o značenju ove jubilarne godine, posvećene presvetoj Bogorodici. Treći dio se sastojao od blagdanske službe Riječi i Euharistije, koju je predvodio sv. Otac, naglasivši veliko značenje ove godine, koja je svojevrsni "advent" trećega tisućljeća kršćanstva za život, kako Crkve tako i suvremenog svijeta.

Subotički biskup Mons. Matija Zvekanović svečano je otvorio Marijansku godinu za Subotičku biskupiju svečanom Misom 8. lipnja 1987. godine u 18 sati u crkvi Marije, Majke Crkve u subotičkom predgrađu Aleksandrovo. Godina je otvorena čitanjem posebne posvetne molitve u kojoj Crkva Božja u Bačkoj u molitvi iznosi svoje želje i nastojanja u ovoj godini. Crkva u Bačkoj želi i moli da joj se vrati želja za životom, da bude više kolijevki, a manje umiranja, osobito onih, gdje čovjek neovlašteno sam posize za svojim životom. Ona posebno moli za jedinstvo naroda, klera i biskupa, moli Marijinu otvorenost duha u svojim ekumenskim nastojanjima i nastojanjima oko novih i zdravih svećeničkih i redovničkih zvanja. Zatim je slijedila Misa koju je predvodio biskup Mons. Matija Zvekanović u koncelebraciji sa dekanima iz cijele biskupije. Homiliju na hrvatskom jeziku održao je Lazar Ivan Krmpotić, dekan bački, a na mađarskom Huzsvár Laszlo, dekan i župnik novosadski. Pod sv. Misom su pjevala oba katedralna zbora: "Albe Vidaković" i "Zbor sv. Terezije" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić i g. Miocs Józsefa.

Svojim aktom 8/78/87. subotički biskup Mons. Matija Zvekanović odredio je da se vjernici kroz ovu jubilarnu godinu skupljaju u našim marijanskim svetištima: na Bunariću, u Doroslovu i franjevačkom samostanu u Baču, gdje se časti stari lik Bogorodice, donesene i okrunjene u Gradovrhu u Bosni, a štuje se u Baču više od tristo godina. Taj lik je 1985. godine bio svečano okrunjen krunom od dvanaest zvijezda (v. *Litterae Circulares* 5/87. str. 69). A preporuča i ostala mjesta gdje se ljudi okupljaju na Marijine blagdane: Crkva oo. karmelićana na blagdan Gospe Karmelske, subotička katedrala - bazilika na svetkovinu Marijina Uznesenja ili Veliku Gospu, u Bačkom Monoštoru 13. listopada, kao i u svetišta u susjednim biskupijama, kamo u velikom broju hodočaste naši vjernici, osobito u Tekije kod Petrovaradina na Sniježnu Gospu, te u Aljmaš u Slavoniji o Maloj Gospi i Imenu Marijinu. U naše narodno svetište, u Mariju Bisticu, kamo već niz godina hodočaste u lijepom broju vjernici iz hrvatskih župa u posljednju nedjelju mjeseca rujna.

12. srpnja u 17 sati u Baču, u franjevačkoj crkvi Marijina Uznesenja, pred starijim likom "Radosne Gospe Bačke" svečano je otvorena Marijina godina za Bački dekanat. Slavlje je predvodio subotički biskup Mons. Matija Zvekanović u koncelebraciji sa svećenstvom bačkog dekanata i o. Leopoldom Ivanom Ivankovićem, čuvarom ove naše narodne svetinje i poglavarom bačkog samostana. Homiliju je biskup održao na temelju enciklike pape Ivana Pavla II. "Otkupiteljeva Majka". Na sv. Misi je sudjelovao lijepi broj vjenika iz svih župa Bačkoga dekanata. Na kraju Mise biskup je pred milosnim likom izmolio molitvu, kojom je otvorio ovaj jubilej i u Subotici.

16. srpnja na svetkovinu Gospe Karmelske subotički biskup je predvodio svečanu koncelebraciju u karmelićanskoj crkvi u Somboru. Uz biskupa je koncelebriralo dvadesetak svećenika iz somborske okoline, iz Subotice i Bačkoga dekanata.

Na svečanoj Misi sudjelovao je lijepi broj mladih, obučenih u različite narodne nošnje. Na Misi je svečanu propovijed održao biskup subotički Mons. Matija Zvekanović na temelju enciklike pape Ivana Pavla II. "Otkupiteljeva Majka".

Nakon završene Euharistije slijedila je svečana procesija sa likom Gospe Karmelske po crkvi, kako je to običaj kod otaca karmelićana.

Tako se eto polagano provodi u život želja pape Ivana Pavla II. i možemo vjerovati da ova drugovanja sa presvetom Bogorodicom neće ostati bez plodova u našem vjerničkom i narodnom životu, posebno ako poslušamo Papin savjet da se od Djevice učimo u svemu vršiti volju Božju. Nadamo se da će ove akcije potaći svećenike da kroz ovu godinu posebno na Marijine blagdane nastoje sa svojim vjernicima proživjeti sve vidove Marijine poruke, koja se tako zrcali u svim trenucima njezina života, a to liturgijski blagdani tako lijepo prenašaju u vidu izazova i ponude da je nasljedujemo. Mariju štovati znači nasljedovati njezine vrline, osobito njezinu otvorenost i spremnost da u svemu što savršenije ispuni Božji nacrt nad njom, a to je Bogu najmilije u životu svakoga pojedinoga od nas, kao što mu je bilo milo i u Marijinu životu. Upravo to je najdublji poziv na duhovnu obnovu koju je i ova godina stavila sebi kao prvotnu zadaću. Neka nam Ona poslušna Djevica i Službenica Gospodnja to isprosi od svoga Sina Isusa!

L I K

O N A

*Nevidljivom rukom suze mi briše,
smiruje srce što bolno uzdiše.
Pružā mi ruku kad duša mi klone,
ona me privija srdašću svome.*

*Kad gorko plačem, ona me tješi,
kad tražim radost, ona se smješi.
Kad gubim nadu, snagu mi daje,
kad stanem na putu goviri: "dalje".*

*Ona me uči ljubiti druge,
kao što ljubim sebe samu.
Ona me uči širiti radost
tamo gdje nađem tugu i tamu.*

*Bez nje bih bila izgubljena – sama,
slabašna, tužna - svakoga dana.
Bez nje bi bio život bez smisla
jer ONA je MATI Isusa Krista!*

*Dominika Krečak
20. 03. 1986.*

ŠTOVANJE SVETOG JOSIPA U BAČKOJ

Jubileji su prilika da čovjek zastane i da razmisli o predmetu ili osobi čiji se jubilej slavi. Ovogodišnji 300. godišnji jubilej od kako su Crkva i narod Hrvata, na prijedlog zagrebačkog biskupa Martina Borkovića, izabrali sv. Josipa kao svog zaštitnika, je prilika da malo pogledamo kako je to sa štovanjem sv. Josipa na teritoriju cijele Subotičke biskupije, a na poseban način među vjernicima Hrvatima.

NAJSTARIJA CRKVA SV. JOSIPA

Gotovo u svim, barem većim crkvama, u cijeloj biskupiji postoji sporedni oltar, kip ili slika sv. Josipa. To govori da je štovanje ovoga sveca bilo živo prisutno u svijesti žive Crkve – Božjeg naroda. Međutim, relativno je malo crkava koje su posvećene sv. Josipu. Najstarija crkva, posvećena sv. Josipu, datira iz 1805. godine i nalazi se u selu Deronje, koje leži sjeverno od starodrevnog grada Bača, nekadašnjeg sjedišta naše biskupije.

Župa je osnovana godinu dana ranije i stavljena pod zaštitu sv. Josipa. Bila je to mala, ali živa vjerska zajednica njemačkoga govornog jezika. Odlaskom vjernika ove župe poslije II svjetskog rata, ova župa se vodi kao pasivna župa Bačkoga dekanata. U ovoj jubilarnoj godini, na inicijativu svećenstva Bačkog dekanata i to je prvi puta poslije rata, da se je ta lijepa crkva napunila vjernicima do posljednjeg mjesta. Slavlje je predvodio bački dekan Lazar Ivan Krmpotić u koncelecijaciji sa ostalim svećenicima Bačkog dekanata i održao značajnu homiliju.

OSTALE CRKVE SV. JOSIPA U SUBOTIČKOJ BISKUPIJI

Druga crkva, posvećena zaštiti sv. Josipa (liturgijski blagdan se slavio u srijedu poslije druge nedjelje po Uskrsu!) i podignuta je 1890. godine u Gornjem Brijegu kod Sente. Zapravo, to su bili salaši, a danas je selo, na sjevernoj strani grada Sente na cesti prema Kanjiži.

Svega nekoliko kilometara dalje nalazi se Totovo Selo, koje pripada Kanjiškom dekanatu gdje se nalazi još jedna župna crkva posvećena sv. Josipu 1909. godine, dobrotom i darovima jednog tamošnjeg vjernika Josipa Toth-a.

Đurđinski vjernici 1935. godine odlučili su sebi sagraditi crkvu, koju su posvetili zaštiti sv. Josipa. Kada je 1956. godine papa Pio XII. uveo blagdan sv. Josipa Radnika, ukinut je liturgijski blagdan zaštite sv. Josipa i tako je danas titular đurđinske crkve sv. Josip Radnik.

Nemamo podataka zašto su Đurđinčani izabrali upravo sv. Josipa za zaštitnika, ali slobodno možemo pretpostaviti, poznavajući duboku pobožnost, koju je prema sv. Josipu gajio biskup Lajčo Budanović, da im je on sugerirao da ovog sveca uzmu za svoga patrona.

Biskup Matija Zvekanović, želeći opskrbiti svoje stare i bolesne svećenike potrebnim domom, sagradio je u dvorištu župnog stana sv. Terezije (Harambašićeva 7) takav dom i posvetio ga sv. Josipu. Dom dobiva ime "Josefinum" po sv. Josipu i kapela u domu posvećena je tom skromnom i divnom svecu.

Također je vikarijska crkva u župi sv. Ante u Bečeju, posvećena sv. Josipu i ona je izgrađena zalaganjem vjernika i svećenika Mirka Törtelija, tadanjeg župnika te župe.

ŠTOVANJE SV. JOSIPA U SUBOTICI

Blage uspomene Mons. Blaško Rajić je tridesetih godina u svojoj župnoj crkvi sv. Roka u Subotici uveo štovanje sv. Josipa. Prve zapisane podatke o tom štovanju nalazimo u "Subotičkim novinama" 1935. godine, gdje već oglašuje tu devetnicu. Međutim, ona je po sjećanju starijih vjernika počela nekoliko godina ranije.

Prvih nekoliko godina propovijedi o sv. Josipu držao je Blaško Rajić, a zatim je počela praksa da se svako večer izmjenjuju propovjednici i tako je to ostalo do danas.

Uglavnom su to svećenici iz Subotice i okolice, a ponekad se pozivaju gosti iz Zagreba ili drugih krajeva naše Domovine.

Ta devetnica je uhvatila dubok korijen u svijesti katoličkih vjernika grada Subotice i bliže okolice. Nije se prekidala ni u najteže ratne godine. Broj posjetilaca i dubina doživljaja nije vezana na nekakve vanjske činitelje, dobre propovjednike, poseban umjetnički program ili prilagodljivost programa. Program je gotovo isti još od Rajićevih vremena!

To znači da je ova pobožnost uhvatila za srce našeg čovjeka.

Ona u životu subotičkih vjernika znači duboko duhovno vrelo duhovnih snaga, potrebnih suvremenu čovjeku - kršćaninu za njegov duhovni život. Ova devetnica bi mogla biti polazište za širu vjerničku informaciju i odgoj u vjeri posebno muškog, radničkog, seljačkog svijeta kao i vjerničke inteligencije. Ovaj lik postaje posebno interesantan u vrijeme kada se naglašeno govori o ulozi jednostavnih vjernika u životu i poslanju Crkve. Tu je sveti Josip izvanredan uzor.

VELIKI ŠTOVATELJI SV. JOSIPA U NAŠEM NARODU

Mons. Blaško Rajić bio je veliki štovatelj sv. Josipa. O tome još i danas govori spomenuto štovanje sv. Josipa u crkvi sv. Roka u Subotici, kojoj je on 40 godina bio župnikom.

Blaško Rajić je kao malo tko poznao psihu bunjevačkog vjernika, znao je u njoj otkriti ono na što je ona osjetljiva i na što će sigurno reagirati.

Poznato je da je on obiteljsku svečanost završetka žetve prenio 1911. godine u crkvu, obukavši je u liturgijsko ruho prema mogućnostima i propisima onoga vremena i to je do danas jedna od najdoživljenijih pobožnosti bunjevačkog svijeta.

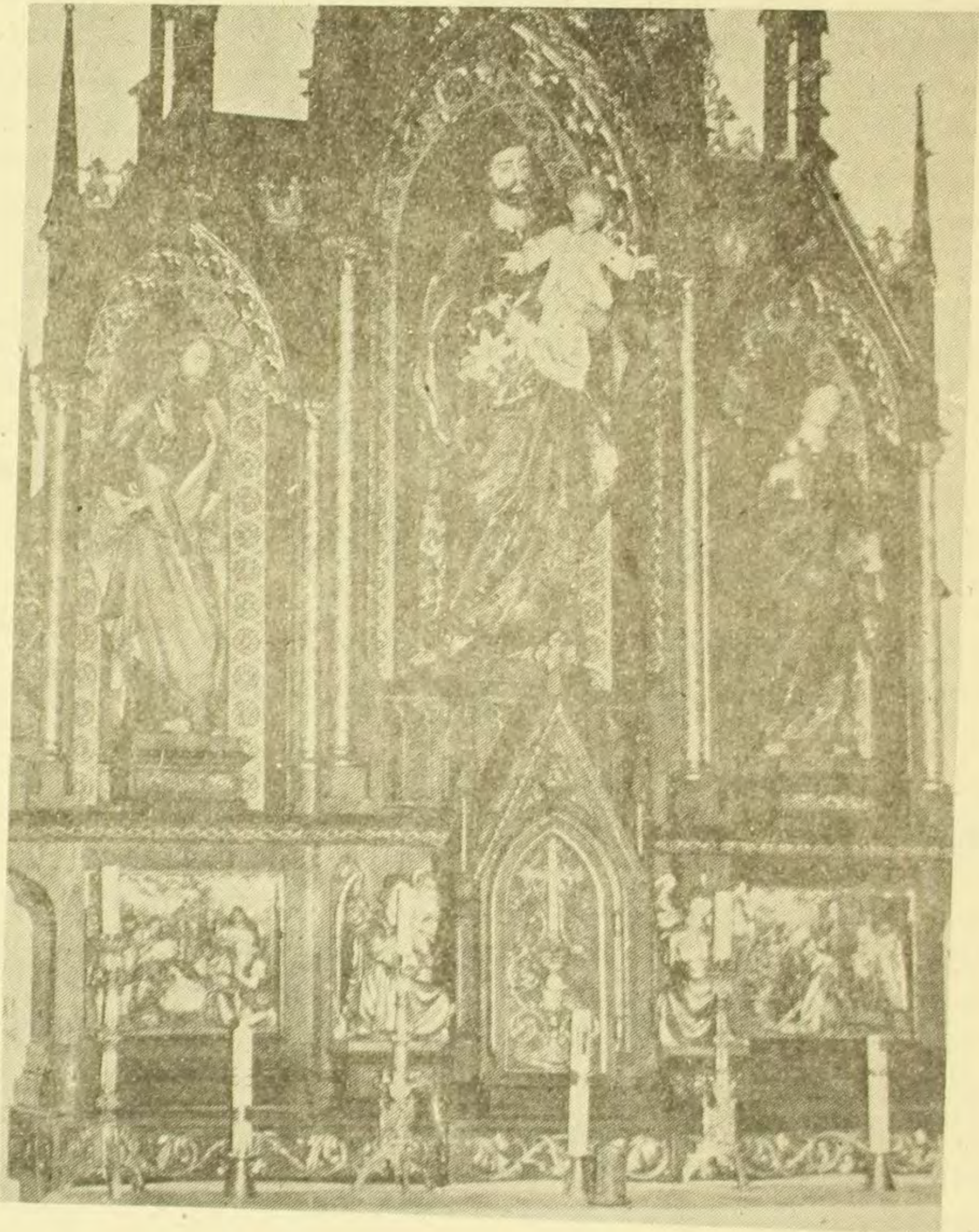
Isto se može reći i za pobožnost sv. Josipa. Ona je legla u dušu našeg čovjeka i ona u njemu živi i djeluje i to više od pola stoljeća. To se ne bi moglo desiti, da u njegovoj duši nije bilo te vatre ljubavi prema sv. Josipu i prema svom narodu. Te dvije ljubavi su učinile da je ovo štovanje tako plodno u našem narodu.

Drugi veliki štovatelj sv. Josipa bio je naš biskup Lajčo Budanović. Možda se za njegova života to nije toliko ni očitovalo, kao u njegovoj smrti. Mons. Ivan Kujundžić, župnik sv. Roka u Subotici i nasljednik Blaška Rajića, posjetio je biskupa L. Budanovića na smrtnoj postelji i kada se htio oprostiti i otići, umirući biskup mu je šapnuo: "Sv. Josip je učinio svoje".

Za nekoliko trenutaka biskup je izdahnuo i kada su mu otvorili brevijar, našli su da je mjesto, gdje su bile litanije sv. Josipa, bilo tako zaprljane od česte upotrebe da se ni slova nisu vidjela. Biskup Budanović je umro jedne srijede u ožujku (u mjesecu posvećenu sv. Josipu), a pokopan je 18. ožujka 1958. godine, dan uoči liturgijske svetkovine sv. Josipa.

Tako, eto, štovanje sv. Josipa u našem narodu ima svoju duboku tradiciju i velike štovatelje. Neka sve to doprinese da proslava ovog jubileja još produbi ovo štovanje u našem narodu i donese istinske plodove obnove, radi čega su sv. Josipa svojedobno naši pređi izabrali za svog nebeskog zaštitnika, a mi danas tu 300. obljetnicu slavimo, kako bismo po njegovu uzoru i zagovoru našli izlaz iz ove krizne situacije u kojoj se nalaze pojedinci, obitelji, narodi pa i čitav svijet.

Z. K.

Oltar sv. Josipa u crkvi sv. Roka u Subotici

Crkva je od laika poslije Koncila očekivala pomoć za svoj hijerarhijski dio i za svijet. Hijerarhijski dio Crkve i svijet – dvije su, dakle, točke očekivanog polariziranja laičkih snaga. Jednoj laik treba da se priklanja u ime krsnog poslanja. To je svijet. Drugoj pak, prema potrebi, treba da se stavlja na raspolaganje. To je hijerarhijski dio Crkve.

Čini se da se u postkoncilskom vremenu gubi ravnoteža u toj polarizaciji. Možda je to došlo neočekivano, ali je stvarno. U postkoncilsko se vrijeme više piše i raspravlja i veće zanimanje vlada za uloge laika u hijerarhijskom dijelu Crkve, za koje nemaju sakramentalno poslanje, nego za uloge laika u svijetu, za koji imaju takvo poslanje.

Već se oko sedamdesetih godina prestaje pisati o teologiji laika, koja, raspravljajući o laiku, podjednako pretresa o svim njegovim dimenzijama, pa se prelazi na pisanje i rasprave o "instanci laika", o "ministerijima laika" itd. O njihovim ministerijima govori se u "Motu proprio Pavla VI. "Ministeria quedam" iz god. 1972. Tim se pitanjem bavi i negova egzortacija "Evangelii nuntiandi".

Nabrojimo letimično još neke crkvene subjekte koji se bave tim istim pitanjem: plenarno zasjedanje francuskih biskupa u Lourdesu 1973., azijski kolokvij o ministerijima u Hong Kongu 1977., Njemačka biskupska konferencija 1977., Talijanska biskupska konferencija iste godine, naši biskupi o uspostavi trajnog đakonata uzetih iz redova laika itd. O tome se pišu knjige. Te teme ispunjavaju stranice časopisa. P. Schillebeeckx se i lani spori s Kongregacijom za nauk vjere o tome da li tradicija dopušta grupi laika da u nedostatku svećenika odabere jednoga između sebe koji bi predsjedao Euharistiji. A znamo koliko neke žene žele biti zaređene.

Dobro je da se o svemu tome piše, raspravlja i da se pročišćavaju pojmovi. Znak je to koliko bi se željelo da se pojačaju hijerarhijske snage u Crkvi radi bolje, svestranije, suvremenije, elastičnije i zrelije pastorizacije. No, nije to dobro ako se zanemaruje ona druga dimenzija laika, ono njihovo krsno poslanje da djeluju u svijetu kao Kristovi svećenici, proroci i kraljevi. Još je manje dobro ako je to znak bijega naših laika od apostolske odgovornosti suživota sa svijetom ili zatvaranje Crkve u samu sebe i svoje probleme, a napuštanja otvorenosti prema svijetu. Htjeli bismo stoga posvijestiti i prosvijetliti tu odgovornost naših laika prema svijetu.

Laicima je vlastita svjetovna narav. Ona je njihova osobna. Koncil to ističe u odnosu prema klericima i redovnicima, čija je vlastitost obavljanje svećeničke službe i život prema zavjetima. Time je upozorio na granice pojedinih zvanja u Crkvi: na laike spada da se bave svjetovnim zanimanjima, a na klerike da obavljaju svetu službu, a na redovnike da svjedoče duh blaženstava, jamačno, na vidljiviji način nego što su to pozvani laici i klerici.

/.../

Zbivanjem kroza svijet i svjetovne stvari kršćani stvaraju povijest. To je povijest Božjega naroda, povijest njegovih vidljivih zbivanja. A budući da se ona zbiva kroza svijet i svjetovne stvari – ekonomiju, prosvjetu, kulturu i ostalo – ta mu je povijest zajednička sa svim ljudima, pa i s onima koji nisu vjernici. Nema katoličke ekonomije, katoličke znanosti, katoličke tehnike ni katoličkog športa. Na području ljudskih vrednota sve je ljudima kao Božjim stvorovima zajedničko. U tom smislu nema ni katoličke povijesti.

Ipak, sve su stvorene vrednote koje su zajedničke svim ljudima otvorene prema vrhunaravi i Krist ih je prema sebi usmjerio i ugradio u sebe. Zato vjernici svoje povijesno zbivanje usmjeravaju prema Kristu i u njega ugrađuju. Pod tim vidom intencionalnosti vjernika i pod vidom njihova vjerničkog samoostvarivanja kroz te ljudske stvorene vrednote u Kristu, postoji, iako ne katolička povijest, a ono povijest katolika, povijest Božjega naroda, ispisana njegovim dnevnim zbivanjima u svijetu, u kući i na radnome mjestu. Laike ne zanima samo što i kako djelo izvesti da bi se bolje i ljudskije, tj. u boljim ekonomskim i kulturnim prilikama živjelo na ovoj Zemlji, nego ih još zanima i to kako sva ta djela, velika i mala, izvršiti tako da se oni sami i društvo u kojem djeluju dublje ukorijene u Krista. Nepodijeljenim interesom stoje za jednim i drugim. Red stvaranja spajaju s redom otkupljenja.

Koncil je s velikim entuzijazmom progovorio o laicima. Saborska je aula zračila vizionarskim optimizmom. Koncil je kao nikada dotad pokazao temeljno značenje laika u Crkvi u tom smislu, dao kršćanski lik čovjeka u svijetu, uzdigao kristovsku svijest kršćana u stvaranju povijesti, osvjetlio njihov ničim nenadomjestiv položaj u svjetovnim zbivanjima. Na to se treba vraćati, na to treba u prvome redu misliti kada se misli na laika kao člana Crkve.

(Obnovljeni ŽIVOT, godina XLII., broj 1, Zagreb 1987., str. 1 - 4.)

Rudolf Brajčić

UMJESTO TESTAMENTA

Salaši mili i njive,
vama pjevam za zbogom;
kućice kao gljive
s vama ili s grobom.

Šta mogu ja bez bašte?
Šta mogu bez sokaka?
Kad nestane vašeg Jaše,
ostat će još momaka.

I tamburice nek se čuju,
svirajte, tamburaši,
srcima kad boluju,
i vašem pokojnom Jaši.

(1970.)

Marijan

BOLEST BEZ LIJEKA

Na jastuku samo glava,
kao kamen tijelo leži;
Svaki dan mi biva teži
kao rana tamno plava.

Kičma mi se zakrečava,
moje tijelo zemlji teži.
Cvijet u vazi ko da bježi
i miris mu podrhtava.

Bolovi su kao vali,
obale mi zdravlja ruše;
samo snagu moje duše
val ne može još da svali.

(1970.)

Marijan

B I R A J T E   Ž I V O T !

Da li vam se kad dogodilo da ste odustali od kakvog vlastitog plana samo zato jer vas je netko uplašio? Ili, obratno - jeste li nešto prihvatili i ostvarili samo zahvaljujući nekom razgovoru koji je na vas pozitivno djelovao?!

Ipak, mi smo društvena bića koja su ovisna međusobom, ne samo na fizičkom području da nam treba pomoć drugih, nego i na psihičkom - puno nam znači okolica koja nas okružuje. To ima svoje dobre i loše strane, Pa, moramo biti mudri i razboriti! Neke stvari ne bi trebalo nikad učiniti iako je psihoza u prilog tome, kao i suprotno. Tu ćete se sami sjetiti nekih zala koja su danas proširena unatoč tome što svi osjećamo da su negativna.

Zato je velika hrabrost oteti se od svih tih utjecaja i biti dovoljno jak i voditi svoj život pravim tokom. Tu se krije tajna nečije veličine. To je uočio i narod i zato je već stvorio poslovicu "da je lako, to bi sva'ko".

Na tu činjenicu nas usmjerava i Isus svojom prisposobom o talentima. Onaj što je dobio pet talenata nije se bojao.

Život je neka vrsta rizika! I pored mnogog razmišljanja, ipak ostane puno toga što se nađe "na licu mjesta" a postane izazov za svakog. Ako ga se "riješi", prebrodi, ide dalje, ali je ta hrabrost, to iskustvo postalo u nama jedan plus za našu osobu ili, pak, minus ako smo "zakopali" talenat. To su veoma značajni trenuci našega života. Tu se "kale" karakteri očeva, majki, mladića ili djevojaka itd. Obratno, ako se to ne događa padaju veličine; ruše se i raspadaju poput kuće, koja je sagrađena od zemljanih "valjaka", a izložena je neprestanoj vlazi. Da su pak, kojom srećom ti valjci u vatri postali čvrste cigle, kuća se ne bi srušila.

Zato je p r i s e b n o s t jedna od veoma važnih svojstava koje odrastao čovjek treba imati! Živjeti otvorenih očiju, gledati oko sebe, razmišljati...! U nekim stvarima i do neke granice to u puno slučajeva i jesmo, ali u mnogim slučajevima nismo. Ako bi trebalo reći u dvije riječi, onda bih to rekao ovako: u sferi materijalnog smo dosta prisebni, iako i tu dosta imitiramo jedni druge, dotle smo na području duha posve podbacili. Naime, najviše mislimo da to nema nikakve međusobne veze. Dapače, mnogi misle da duhovno čak i nije potrebno čovjeku, da je suvišno.

Međutim, svjesni smo mi da je to maska. Vidimo mi da dobar, skladan kršćanski brak krije nešto što svi možemo poželjeti. Jasno je nama da od propale, "moderne" djevojke koja "uživa" sve blagodati seksualnog života nitko ne očekuje vjernu suprugu i dobru majku. Vidimo mi kamo vodi uživalački mentalitet i mladih i starijih... Primjećujemo mi razliku između djece čiji roditelji riječima i primjerom odgajaju djecu po Božjem zakonu i koji to ne čine... ALI ! Problem je "biti drugačiji!". I često puta TAKO MALO treba da se netko odvaži i ohrabri, ali i da krene nizbrdo. Često treba samo jedna smjela riječ. A tu smo često zatajili! Pojedinci – otac ili majka, cijela obitelj, župa, pa i šire... Sine, snajo, dijete,... ne, to je zlo, to je ubojstvo djeteta, to je teški grijeh. Za ustrajnost u dobru kad nam je teško, tako puno znači nečije razumijevanje, jedna riječ ohrabrenja i sve ide naprijed. Tako bi se spasile mnoge tragedije, is-

pravile mnoge nepravde i nasmijala mnoga lica... Tu se često puta krije lakovjernost kakvoj lažnoj prijateljici ili kakvom nesavjesnom liječniku ili medicinskoj sestri...

Mentalitet u kojem živimo može biti tako jak da čovjeka pobrka u onom najvećem, najsvetijem. Tako se događa da žena zaboravi kako je ona najveća kad je darovateljica i odgojiteljica novog ljudskog života i da to neizmjereno nadilazi svaku drugu njezinu ulogu. Muškarac povjeruje da je velik kad vozi najnoviju marku automobila, a ne da bude "tvorac" ljudi. Čovjek je najveća vrijednost na zemlji! Radi čovjeka rade sve tvornice, sve škole, sve trgovine... Bez Vaše djece, dragi roditelji, stat će sve tvornice, uredi, lokomotive, autobusi, škole i stadioni... Kuće su nam dosta lijepe, dosta velike i moderne, ali često prazne! Ono što smo unijeli u naše sobe sve je mrtvo. Tamo treba živi čovjek, Vaše dijete, koje će to jedino nadvisiti. Mislimo na budućnost. Naš je život stvoren za vječnost! Smognimo hrabrosti, odvažimo se za život, uložimo svoj život u nove živote i to će biti najbolja kamata u sadašnjoj devalvaciji ŽIVOTA!

MI

MAJKA

Vi ste najljepša harmonija vremena
vječiti svijećnjak užignuti
u domovina našim
i pjesma pokoljenja.

Ne dajte da izgine ova arija -
vječite patnje -
urezati će vam likove u sinovska srca
kad budete otišle izvan vremena.

Načiniti ćemo za vas najljepši spomenik
ljubavi za sva vremena.

Ne dajte da ugasne u našim domovima
Sveta Vatra -
za kog će ostati vaša pjesma
u praznoj vasioni?

Branko

SVEĆENIČKI JUBILEJI

50. GODINA U SLUŽBI OLTARA

MSGR. MATIJA ZVEKANović

Rodio se u Subotici, 17. veljače 1913. godine. Teologiju je studirao u Sarajevu od 1932 – 1937. godine. Za svećenika je zaređen u Subotici, 29. lipnja 1937. god.

Nakon ređenja vršio je službu upravitelja župe u Đurđinu od 20. VII 1937 – 13. XII 1938. god. U tom periodu je ujedno i Kustos biskupijskih dobara. 13. XII. 1938. godine preuzima službu upravitelja župe u Aleksandrovu, subotičkom predgrađu, koju obavlja do 30. X 1939. god. Direktor je dobara u Baču od 30. X 1939. – 10. VI 1941. god., kada ponovo postaje upravitelj župe u Aleksandrovu. Na ovoj dužnosti ostaje do 1. srpnja 1942. godine. Upravitelj župe u Bačkom Monoštoru bio je od 1. VII 1942. – 1. V 1948. godine. Upravitelj župe Isusovog Uskrsnuća u Subotici je od 1. V 1948. godine.

23. srpnja 1954. godine imenovan je generalnim vikarom Bačke apostolske administrature.

Za biskupa je posvećen 25. veljače 1956. godine. Konsekrator je bio dr Josip Ujčić, nadbiskup beogradski, a suposvetitelji Msgr. Franjo Šeper, pomoćni biskup zagrebački i Msgr. Stjepan Baeuerlein, biskup đakovački.

19. ožujka 1958. godine imenovan je administratorom Bačke Apostolske administrature. Od 24. VII 1958. godine vrši i službu župnika župe sv. Terezije u Subotici.

Rezidencijalni biskup je od 8. veljače 1968. godine.

Svoju Zlatnu Misu proslavio je u subotičkoj katedrali - bazilici, 29. VI 1987. godine pod sv. Misom u 18 sati, na kojoj je za dakone zaređio gg. Franju Ivankovića i Miroslava Orčića.

GABRIJEL CRNKović

Rodio se u Subotici 10. rujna 1912. godine. Teologiju je studirao u Sarajevu (I – IV. god.) i Zagrebu (V. god.) u periodu od 1932 – 1937. godine.

Za svećenika je zaređen 29. lipnja 1937. godine u Subotici.

Kapelansku službu obavljao je u slijedećim župama: u sv. Mariji u Subotici od 20. VII 1937. – 19. VII 1939.; zatim je kratko vrijeme bio upravitelj župe u Đurđinu (19. VII 1939. – 15. VII 1940.), ujedno tada vrši i službu Kustosa biskupijskih dobara. Nakon toga bio je kapelan još u Somboru (15. VII 1940. – 5. XI 1941.); Sonti (5. XI 1941. – 1. VIII 1942.); u Subotici: – sv. Terezija (1. VIII 1942. – 2. IX 1943) – sv. Juraj (2. IX 1943. – 1. IX 1944.); – sv. Rok (1. IX 1944. – 24. IX 1948.); – sv. Terezija (24. IX 1948. – 15. VIII 1958.).

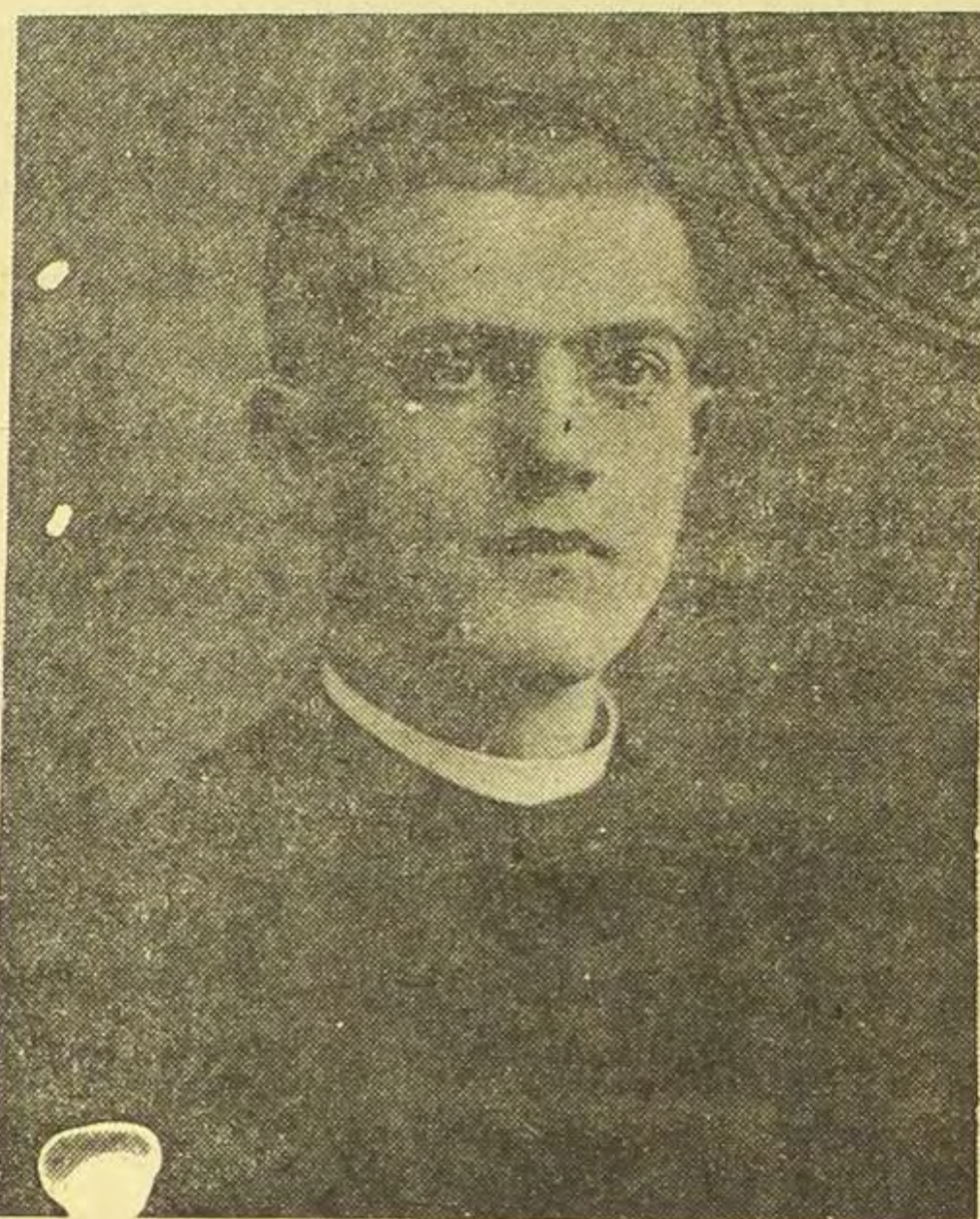
1. kolovoza 1958. godine imenovan je upraviteljem župe Isusova Uskrsnuća u Subotici i ovu službu vrši sve do 15. listopada 1972. godine, kada postaje duhovnik sjemeništa "Paulinum" u Subotici. Na toj službi je još i sada.

24. rujna 1982. godine imenovan je i katedralnim penitencijarom.

Povodom njegovog Zlatnog svećeničkog jubileja, biskup Matija Zvekanović odlikovao ga je titulom začasnog konzultora sa pravom nošenja crvenog pojasa i bireta.

Svoju Zlatnu Misu proslavio je u župi Isusova Uskrsnuća u Subotici, 12. srpnja 1987. godine.

vlč. Gavro Crnković kao mladomisnik

SREBRNI JUBILEJI SVEĆENIŠTVA

ALEKSANDAR LUKIĆ

Rođen je u Somboru 21. kolovoza 1936. godine. Studij teologije završio je u Zagrebu 1962. godine. Za svećenika je zaređen na svetkovinu apostolskih prvaka, Petra i Pavla, 29. lipnja 1962. godine.

Kao kapelan službovao je u Subotici, u župi sv. Roka od 20. IX 1962. – 22. VIII 1963., zatim u Čantaviru (22. VIII 1963. – 2. VIII 1964.), Novom Sadu, u glavnoj župi (2. VIII 1964. – 23. VII 1965.), Bezdanu (23. VII 1965. – 10. VIII 1966.), i Bačkom Petrovo Selu (vrlo kratko vrijeme).

26. kolovoza 1966. godine imenovan je upraviteljem župa u Titelu, Loku i Mošorinu. Ovu dužnost je obavljao do 22. VIII 1975.

Župnik je bio u Malim Pijacama od 22. VIII 1975. – 12. X 1982, kada je imenovan župnikom u Kucuri i Savinom Selu, gdje se još i sada nalazi.

Svoju Srebrnu Misu, zbog bolesti, proslavio je vrlo skromno u filijalnoj crkvi Srca Isusova u Savinom Selu, dne 28. lipnja 1987. godine.

vlč. Lazar Ivan Krmpotić

Lic. LAZAR IVAN KRMPOTIĆ

Rodio se u župi sv. Roka u Subotici, 14. travnja 1938. godine. Teologiju je studirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Zagrebu od 1956 – 1962. godine. Za svećenika je zaređen u Subotici, 29. lipnja 1962. godine.

Od 20. rujna 1962. do 2. kolovoza 1964. godine vršio je kapelansku službu u Adi. Nakon toga je imenovan upraviteljem župe u Bačkoj Palanci, Čelarevu, Mladenuvu, Gajdobri i Obrovcu. Na toj dužnosti je i danas.

13. lipnja 1964. godine postigao je akademski stupanj licencijata iz teologije na Bogoslovnom fakultetu u Zagrebu.

12. listopada 1978. godine imenovan je dekanom Bačkog dekanata.

Dugi niz godina bavi se izdavačkom djelatnošću. 1970. godine započeo je sa župskim listom "Horizonti", koji je kasnije (1978.) prerastao u poznati list "Bačko klasje", kojemu je od početka glavni i odgovorni urednik. Odgovorni je urednik i kalendara "Subotička Danica".

Svoj srebrni svećenički jubilej proslavio je svečano u subotičkoj katedrali - bazilici, 5. srpnja 1987. godine pod sv. Misom u 11 sati.

PROPOVIJED STJEPANA BERETIĆA
NA SREBRNOJ MISI
LAZARA IVANA KRMPOTIĆA
u subotičkoj katedrali 5. srpnja 1987.

Dragi Lazare! Dragi vjernici!

Somborski je Karmel uvijek bio sveto mjesto Marijinih štovatelja. Oko karmelske Gospe okupljaju se svećenici, dolazi biskup, tamo su bogoslovi, redovnice i redovnici, okuplja se vjerni puk. I upravo u somborskom Karmelu sam prvi puta ugledao našega slavljenika, tadašnjeg bogoslova. Nisam mu znao ni imena. Ali znao sam, svake godine, na karmelsku Gospu doći će onaj visoki, najmršaviji bogoslov. Tada ni pomisliti nisam mogao, da taj mladi bogoslov dolazi u Karmel, majku da nađe. Majka mu je umrla kad mu je bilo šesnaest godina. A mladom bogoslovu treba majka! Bogoslov ne može biti siročće. Zato Lazar živi kao Marijino dijete.

U Sirahovoj knjizi čitamo: "Molitva poniznog prodire kroz oblake, i on nema mira dok ona ne dođe do Boga" (Sir 35, 17). A nije imala mira ni baka Lazarova, danomice u molitvi prateći siročće. Baka je molila za svoga unuka, da se nadom veseli, da u nevolji strpljiv bude, da ustrajan bude u molitvi (Usp. Rim 12, 12). A da je istinita riječ svetoga Jakova: "mnogo može molitva pravednika ako je žarka" (Jak 5, 16), pokazalo se 29. lipnja 1962. godine. Lazarova baka isprosila je za svoga unuka i vjeru i iskrenu privrženost Gospodinu i svećeničko zvanje. Toga si dana, Lazare, rekao Gospodinu: "Ti si moj Gospodar. Nema mi blaženstva bez tebe. Ti si mi baština i čaša. Ti u ruci držiš moju sudbinu" (Ps 16, 2. 5.)! Rekao si poput Pavla: postadoh službenik Crkve po Božjem daru koji mi je dan za vas! Krista navješćujem, da svakog čovjeka učinim savršenim u Kristu Isusu (Usp. Kol 1, 25. 28)! Bio sam na Tvome svećeničkom ređenju. Radovao sam se dvostrukom radošću: svećenički red je s Tobom primio i moj sugrađanin, g. Aleksandar Lukić. Privrženost pobožnost i ljubav prema Gospi, a ne manje i molitve vjernika dovele su Te do svećeništva.

Dragi vjernici, strašno je biti svećenik Boga živoga! Koliko god naši svećenici bili maleni i skromni, neugledni i slabi, ipak se na svakoga od njih odnosi Božja riječ: "Prije nego što te oblikovah u majčinoj utrobi — ja te znadoh" (Jr 1, 5)! I Tebe je, Lazare, Gospodin zavolio. Još prije nego što Te je otkao pod srcem Tvoje majke. Eto, Lazare, stojimo oko Tebe, da Gospodinu zahvalimo, što Te je odabrao! A Ti, "ne zaboravi majčinih bolova! Sjeti se, da joj život svoj duguješ. Kako da joj uzvратиš sve što je učinila za te"? (Usp. Sir 7, 27. 28). Postupi danas poput psalmiste, koji veli: "UZET ĆU ČAŠU SPASENJA I ZAZVAT ĆU IME JAHVINO!" (Ps 116, 13). Zazovi Gospodnje ime. Gospodin Te zavolio. On Te posvetio, premda si možda, poput proroka govorio: "Ah, Gospode Jahve, gle, ja ne umijem govoriti: dijete sam" (Jr 1, 6). Gospodin Te poslao!

Gospodin Te poslao zaista po redu Melkizedekovu.

Na svoju mladu misu pošao si "bez oca, bez majke, (takorekuć) bez rodoslovlja" da ostaneš vječno svećenik, svećenik po redu Melkizedekovu (Usp. Heb 7, 3). Zato je tvoja mlada misa u crkvi svetog Roka u Subotici za Tebe i za sve koji Te vole, bila jedinstven doživljaj. Kraj Tebe nije bilo oca Tvoga, da Te blagoslovi, ni majke, da se s Tobom raduje. Rekao si tada: "Pristupit ću k žrtveniku Božjem, k Bogu koji razveseljuje mladost moju" (Usp. Ps 43, 4). Bez oca i bez majke stajao si pred Bogom, da on

jedini bude radost Tvoja! Možda Ti je ova srebrna misa i od one mlade mise draža, jer se danas s Tobom ovdje raduje i Tvoj otac.

U mladosti Tvojoj Gospodin Ti je dao dobrog svećenika, da Ti bude i otac i majka. Tvoj Te župnik prihvatio i primio, da stasaš u osobu, u svećenički lik nadahnut primjerom čvrste, nepokolebljive i dostojanstveno-ponosne ličnosti župnika Blaška Rajića. Vodio Te i odgajao divotni hrast svećeničkih vrlina: Ivan Kujundžić. Bio je on neven bunjevačkog srca, marljivi sakupljač narodnoga blaga bunjevačkih Hrvata. Ivan je Kujundžić bio svećenik, koji bisere i talente svoga uma i svoga rada nije sebično u zemlju zakapao. Kad je u Zagrebu pregovarao s predstavnicima Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti oko izdavanja svojih knjiga, uvijek je sa sobom vodio mlade bogoslove! Htio je da budući svećenici zapamte i nauče, da svećenik osim Crkve, oltara, zvanja svoga, mora isto tako voljeti čovjeka i narod kojemu je poslan.

Svećenik mora voljeti zavičaj bački, u srcu mora nositi žeđ za lijepom riječi, svećenik mora biti rodoljub! Kraj takvoga si svećenika stasao! Zahvali Gospodinu danas i za tu milost! Zahvali Gospodinu za takvu mladost!

Dragi naš jubilarče! Sazvao si nas u ovu našu subotičku katedralu, u baziliku našu, sazvao nas "srcem punim zahvalnosti i kajanja" (Pozivnica). Odgojen u sjeni vrlih svećenika i sam si postao izdržljiv i snažan. Puno si izdržao na svome svećeničkom putu. Dok se jedni hvale, da ih na vjeronauku slušaju stotine djece, da na svetoj misi broje tisuće vjernika, Ti se možeš pohvaliti, da si tri mjeseca u Bačkom Monoštoru gledao mnoštvo, da si podrug godine u Adi vidio još veće mnoštvo vjernika, a onda dvadeset i tri godine boraviš na Dunavu, podno Kapistranova i Tomorijeva Iloka, u Bačkoj Palanci, s malenim stadom Gospodinovim. Zahvali Gospodinu za takvu ustrajnost.

Dragi vjernici! Danas slavimo zaštitnike Europe: svetog Cirila i Metoda! Sveta su braća prešla "u zapadne zemlje propovijedajući riječ Božju na novom jeziku. I čitav su

svečana Srebrna Misa u subotičkoj katedrali - bazilici

crkveni zakon preveli s grčkoga i predali ga na njihovom jeziku, trojezičnicima su zlobu srušili i istrijebili..., a Crkvi su predali čisto i svijetlo žito. U zapadnim panonskim i moravskim zemljama sjali su kao sunce, tjerajući mrak grijeha i prosvjetljujući knjigama... I tako su svršavajući trku krenuli u Rim, da se poklone apostolskom prijestolju... (Pohvalni govor, Žitja Konstantina Ćirila i Metodija, 155 - 156 str.). Ta je sveta ćirilometodska misao donijela svim narodima radost za sva stoljeća kad se konačno ostvario poziv psalmiste: "Hvalite Boga, svi puci, slavite ga, svi narodi!" (Ps 117, 1). Vođeni ljubavlju prema narodima sveta braća su na narodnom jeziku slavila Boga! Na Tvojim mladomisničkoj sličici stajao je tekst: "U predvečerje života bit ćemo suđeni po ljubavi!" Znadem, slavljeniče, milošću Božjom jesi što jesi (Usp. 1 Kor 15, 10).

Ali ipak, nasljeđujući ćirilometodsku misao, gonjen ljubavlju prema Crkvi, prema ovoj našoj konkretnoj, potrudio si se, da se spretno služiš jezicima kojim naši vjernici govore: i mađarski, i slovački, i njemački si naučio, da poput svete braće, u svojoj višejezičnoj župi i dekanatu svakom na njegovom jeziku mogneš govoriti. To je pravo bačko rodoljublje. Pravi si svećenik naše Bačke. Zahvali Gospodinu i za te darove i moli Gospodina, da nam dade mladih svećenika, koji će Te u toj širini srca nasljedovati!

Gospodin Te blagoslovio velikom otvorenošću prema ljudima različitih vjera i uvjerenja. Zato si se uvijek trudio oko ekumenizma. U Tvojim župnoj crkvi, kao i za Tvojim stolom nerijetko susrećemo svećenike i vjerske službenike bratskih kršćanskih Crkvi. Oni su i danas ovdje, da za Tebe mole i da se s Tobom raduju. I za to zahvali Gospodinu!

Danas zahvaljuješ Gospodinu za četvrt stoljeća svoga služenja. Tvoje služenje je prije svega služenje poslušnosti. To je poslušnost svećenička i pastirska. U Palanci i okolici nema vjerničkog mnoštva. Puno Ti je Gospodin učinio. Dao Ti je golemu snagu, da preko dvadeset godina propovijedaš malenima njegovim. U ime poslušnosti i ljubavi prema malenom stadu kadar si misiti i propovijedati iz nedjelje u nedjelju i onda kad Te samo troje slušaju. Poslao Te Gospodin da raspršene okupiš. Ti si gledao kako se crkve ruše. Ti si popravljao i gradio. Ti si gledao i s bolom proživljavao kako se maleno stado osipa. Ipak, nikada nisi postao pesimistom. Razvio si djelatnu župnu karitas. Na razini dekanata postao si pravi brat svojim svećenicima. Mladim si svećenicima govorio primjerom požrtvornosti, a marijansku si im pobožnost propovijedao moleći s njima krunicu i kad su Ti gosti bili.

Sazvao si nas, Lazare, i zato, da zahvališ Bogu s nama zajedno i za sve ono što je on po Tebi drugima učinio.

Uvelike si nastojao, da subotička Dužijanica bude bogatija i življa, dodamo li k tome i "Bačko klasje" i "Subotičku Danicu", onda znademo, da je Gospodin po Tebi drugima puno učinio. Uz veliku radinost i revnost, blagoslovio Te Gospodin slabostima, da Te odlikuje poput svetoga Pavla! Zato imaš braće koju si nehotice povrijedio, ali imaš i svećeničko srce, koje i od mladih znade i hoće moliti oprostjenje. Zato danas srcem punim kajanja stojiš pred nama. Kažu, da je "Bačko klasje" šturo, kažu, da nije na visini, kažu, ne valja ni "Subotička Danica". Tvojim zalaganjem i nastojanjem proslavili smo i 300. obljetnicu obnovljene crkvenosti među Hrvatima u Bačkoj, doživjeli smo lijepi Znanstveni skup. Neki su to omalovažili i prezreli. A Ti si ipak ostao radnik, koji pokreće i koji želi raditi. Ti si radnik koji je oko same "Subotičke Danice" okupio preko pedeset suradnika. Gledao sam Te, kada su Te kritike bile poput pljuska. Ti ni tada nisi prestao biti marljiv djelatnik za dobro male nam bunjevačke grane, za dobro naše Subotičke biskupije. Činjenica da djeluješ u dijaspori nije Te oborila u letargiju, nego si se zauzeo za dobro obitelji, za stvar ekumenizma, za bolju sutrašnjicu.

Dragi vjernici! Danas svi mi s Lazarom zajedno možemo biti srca puna zahvalnosti. Ustrajan je to svećenik. Nikada nije rekao da mu je lako, ali je isto tako uvijek govorio da nikada neće tražiti premještaja! Lazar tako nosi svoj svećenički križ, da još uvijek ima onih koji smatraju, da je zato tako dugo u dijaspori, što mu je tamo lijepo, tamo gdje su crkve velike i prazne.

Molimo Blaženu Djevicu Mariju, molimo Gospu Radosnu Bačku! U godini smo Marijinoj! Molimo je da zajedno s našim slavljenikom svi svećenici naše biskupije još više zavole Crkvu, oltar, rod svoj, Bačku našu! Molimo svetu braću Ćirila i Metoda za rascvat Crkve u ovim krajevima, koje su njihove stope posvetile! Molimo svetu Braću za napredak svih kršćanskih crkvi! Molimo i svetog Pavla apostola, da nam kod Isusa, jedinog velikog svećenika, isprosi mnogo požrtvovnih, dobrih svećeničkih i redovničkih zvanja! Molimo Mariju, neka nam isprosi milost, da nam svima postane geslom riječ našeg Pape, Ivana Pavla II.: CIJELI TVOJ! Tako ćemo se moći radovati i novim svećeničkim ređenjima i redovničkim zavjetima. Amen.

TAKO RADO

Kada si Ti uza me, Gospodine,
sve se u svjetlu olakšanja
očitava.

I vidim da sve oko mene
otvara svoju ljepotu

i da me njom
obasjava.

I bliska mi je svaka stvar,
svako stablo
i prema nebu mi se
radosno podiže glava!

I tako rado bih istrčao na cestu
i stisnuo ruku svakom,
koji očajava,
i reko
da sve Tvoja dobrota
i Tvoja ljubav
radošću i utjehom
obasjava!

Zagreb,
16. 06. 1987.

Ante Jakšić

RASTANAK

Sestri Evi

Kraj autobusa već zadnji trenuci.
Putnici. Torbe. Rastati se mora.
I ruka ti je, gle, u mojoj ruci.
Pozdravi. Cjelov. I buka motora.

Ruka se diže. Na rastanku maše.
Nemoćna stojiš. Gledam te kroz stakla.
Kotači tankim slojem praha praše.
I ostala si. Nisi se ni makla.

I sad te vidim. Teret na srce je pao.
Ne mogu tugu i uzdahe kriti.
Ja nisam tada slutio ni znao,
posljednji da će to rastanak biti.

Zagreb,
15. 06. 1987.

Ante Jakšić

KAKO NAPREDUJE POSTUPAK ZA PROGLAŠENJE BLAŽENIM I SVETIM SLUGE BOŽJEGA OCA GERARDA TOME STANTIĆA KARMELIĆANINA ?

U Apostolskoj Konstituciji "Divinus perfectionis Magister", objavljenoj u Rimu, 25. siječnja 1983. god. od Pape Ivana Pavla II. određuju se Norme za Biskupijski postupak proglašenja blaženim i svetim Sluge Božjega, koji je umro na teritoriju dotične Biskupije. Prema toj Apostolskoj Konstituciji i Normama, naš je biskup msgr. Matija Zvekanović svečanom sjednicom, 18. rujna 1986. god. otvorio Biskupijski postupak za proglašenje blaženim i svetim Sluge Božjega o. Gerarda Tome Stantića, karmelićanina iz Sombora.

Otvorenje Biskupijskog postupka za proglašenje oca Gerarda blaženim i svetim veliki je događaj za našu domaću Crkvu, Biskupiju i Domovinu, jer Karmelski red, iako mlad i malen u našoj Domovini, podaruje o spomenu "300 godišnjice dolaska većeg dijela Hrvata Bunjevaca i Šokaca u Bačku", svome narodu izvrsnog sina ravne Bačke na čast oltara. To je ponos i naša dika, ali isto tako velika obaveza da molimo i da podupiremo napredak postupka za proglašenje blaženim i svetim. Ako su Talijani mogli isprositi našeg oca Leopolda Mandića da postane svet, zašto i mi ne bismo mogli tako moliti i raditi da i o. Gerard bude uzdignut na čast oltara?

Svečana sv. Misa u somborskoj karmelskoj crkvi na obljetnicu smrti o. Gerarda

Naš je biskup prema Normama br. 6/a iste Apostolske Konstitucije imenovao Biskupijsku komisiju za postupak proglašenja blaženim i svetim o. Gerarda. Za biskupskog delegata Norme traže da bude svećenik koji dobro poznaje teologiju, Kanonsko pravo i crkvenu povijest. Službu biskupskog delegata vrši preč. Ladislav Gere, župnik sv. Marije u Subotici. Za promotora Pravde imenovan je preč. Ivan Vizentaner, župnik Presv. Trojstva u Somboru. Za bilježnika imenovan je vlč. Jakob Pfeifer, župnik iz Odžaka. Za dostavljača imenovan je o. Mato Miloš, karemlićanin iz Sombora. Ova Komisija je na svečanoj sjednici 18. rujna 1985. položila zakletvu i stavila se na raspolaganje i unapređenje ovoga Postupka za proglašenje blaženim i svetim o. Gerarda.

Zadaća ove izabrane Komisije je ispitati svjedoke koji su poznavali i bili u uskom dodiru sa Slugom Božjim, ali su čuli o njemu govoriti da se isticao kao svet čovjek. U ove dvije godine rada Komisija je ispitala preko 30 svjedoka. U toku smo daljeg ispitivanja i traganja za svjedocima. U međuvremenu Biskupijski delegat se razbolio, pa smo u traženju novoga delegata. Postupak ide naprijed.

Molimo sve vjernike naše Biskupije i Domovine da nam se jave kao svjedoci, ako su izbliza poznavali o. Gerarda ili čuli o njemu da je na glasu svetosti. Ako netko posjeduje kakvo pismo, knjigu ili kakvu sličicu o ocu Gerardu, neka pošalje na adresu: Vecepostulatura, Česmičkoga 1, 41000 ZAGREB, ili Karmelski samostan, 25000 SOMBOR.

Osobito molimo sve vjernike da se mole za unapređenje postupka za proglašenje blaženim i svetim o. Gerarda i da se sami molite i utječete u njegov zagovor u duševnim i tjelesnim potrebama. Molite da Bog po zagovoru o. Gerarda izliječi vas ili vaše od teške bolesti, ako ste pali u njih. To će biti čudo, koje je potrebno da netko bude proglašen svetim. Ako netko primi kakvu milost ili kakvo čudo po zagovoru o. Gerarda, neka nam odmah pismeno javi na gornju adresu. Prilikom pisanja treba se držati ovoga reda: Napisati ime i prezime dotičnog koji je primio milost ili kakvo čudo, ulicu i broj, župa i biskupija u kojoj živi, opis bolesti ili molitve; za koju je nakanu molio i na koji je način to postigao i kako se dogodilo. Na koncu potpisati se vlastitom rukom i poslati na gore navedenu adresu. To je vrlo vrijedna dokumentacija za unapređenje postupka.

I ove godine svečano je obilježena 31. godišnjica smrti o. Gerarda. Dne 23. lipnja bila je svečana koncelebracija na mađarskom jeziku, kojoj je predsjedao naš biskup msgr. Matija Zvekanović sa svećenicima. Propovijedao je o. Ivan Strilić, isusovac iz Zagreba. Na sv. Misi bilo je oko 300 vjernika. Nakon mise biskup je potakao vjernike na promicanje štovanja Sluge Božjega i na molitvu za njegovo proglašenje blaženim i svetim. Zatim se u ophodu pošlo do groba o. Gerarda koji je u karmelskoj crkvi u oltaru sv. Križa i tu je biskup molio molitvu, otisnutu na sličici o. Gerarda.

Na dan smrti o. Gerarda 24. lipnja, bila je svečana koncelebracija na hrvatskom jeziku, koju je također predvodio naš biskup msgr. Matija Zvekanović sa 14 svećenika. Propovijedao je vlč. Marko Vukov, župnik iz Svetozara Miletića. Na misi je bilo preko 400 duša te nešto hodočasnika iz Subotice, Đurdina i okolice Sombora. Na kraju mise biskup je potakao vjernike da mole i da se zauzimaju za napredak postupka za proglašenje blaženim i svetim o. Gerarda. Zatim se, kao i prijašnjeg dana, u ophodu pošlo do groba o. Gerarda gdje je biskup predmolio molitvu, otisnutu na sličicama za promociju štovanja Sluge Božjega.

Prinos prikaznih darova u somborskoj karmelskoj crkvi

Vjernici i Božji narode! Čitav ovaj postupak za proglašenje blaženim i svetim o. Gerarda zavisi od dobro urađenog posla Komisije koja radi na tome, ali iznad svega i od Vas. Vi morate moliti žarko i uporno. Vjerujte u ono što molite. Molite o. Gerarda da se pokaže moćnim kod Boga za ono što molite. Nemojte proći mimo Sombora ili crkve karmelićana, u kojoj se nalazi njegov grob, a da se ne zaustavite i molite. Ponavljam, Talijani su izmolili Leopolda Mandića da bude svet, a zašto to i mi ne činimo s našim o. Gerardom? Tražimo i molimo, dobit ćemo. Isto tako molimo Vas da i materijalno podupirete ovaj postupak, jer bez materijalnih sredstava ne može ići. Ne, budete li molili o. Gerarda, on će se i pobrinuti za uslišanje i za materijalna dobra. Veliki dio zavisi od Vas vjernika i Vaše molitve. Dajte se na djelo i na molitvu!

O. Mato Miloš, karmelićanin
Sombor

NAŠA NOVIJA EKUMENSKA NASTOJANJA

Jedno od osnovnih usmjerenja Katoličke crkve na II. Vatikanskom saboru je ekumenizam, to jest nastojanje oko obnove jedinstva sa svima onima koji vjeruju u Krista i priznaju ga svojim Otkupiteljem. To usmjerenje mora zahvatiti cijelu Crkvu i prožeti sva njezina nastojanja, od Pape do posljednjeg vjernika.

Koliko je ta ideja bliza današnjem papi Ivanu Pavlu II. jasno je iz svih njegovih poteza. Od konkretnih ekumenskih susreta sa predstavnicima različitih odijeljenih kršćanskih crkvenih zajednica do njegovih okružnica i javnih govora, u kojima je vidljivo prisutan i ekumenski naglasak. Na primer enciklika "Otkupiteljeva Majka" o presvetoj Djevici puna je ekumenskog naboja i konkretnih sugestija, iako je upravo štovanje presvete Bogorodice jedan od kamena spoticanja u ekumenskom hodu sa nekim zapadnim kršćanima.

S osjećajima zahvalnosti možemo ustanoviti da ta ekumenska misao zahvaća i našu Crkvu (o tome smo već pisali u ovom kalendaru "Subotička danica" za 1984. godinu str. 41 - 44, za 1985. godinu str. 89 - 91, a i u mnogim drugim člancima je prisutna ideja ekumenizma).

Sada bismo se željeli zaustaviti na nekim konkretnim činjenicama koje govore o ekumenskom raspoloženju i usmjerenju naše domaće Crkve.

I SUBOTICA SE JE UKLJUČILA U MOLITVENU AKCIJU ŽENA

Molitveni pokret žena za mir i jedinstvo u svijetu je počeo prije sto godina u Sjedinjenim Američkim Državama. Sedamdesetih godina ovog stoljeća prenesen je u Vojvodinu po Mađarskoj Reformiranoj crkvi.

Sredinom sedamdesetih godina u ovu molitvenu akciju uključuju se kršćanske crkvene zajednice Novog Sada, godinu dana kasnije uključuje se Bačka Palanka, Pačir, Stara Moravica, a u posljednje vrijeme u tu akciju se je uključio i naš biskupski grad Subotica.

Žene triju narodnosti i četiriju vjerskih zajednica sastaju se redovito svakog prvog petka u mjesecu ožujku na redovitu molitvu u bogomoljama različitih kršćanskih crkvenih zajednica (katoličkoj, evangeličkoj i reformiranoj). Viktorija Grunčić iz Subotice ušla je u vodstvo spomenutog pokreta kršćanskih žena.

Ove akcije, iako na oko ne zahvaćaju velika mnoštva, ipak postaju kvasac jednog novog ozračja, poznavanja, povjerenja i ljubavi, a to je za ekumenizam silno važno.

U manjim mjestima je promjena toga mentaliteta još očitija i jača. A upravo ta promjena ozračja je veoma važna, da se kršćani različitih zajednica bolje upoznaju, kako bi mogli započeti dijalog prije svega u onim stvarima koje su im zajedničke.

MOLITVENI TJEDAN ZA JEDINSTVO DOBIVA NOVE SADRŽAJE

Već od vremena II Vatikanskog koncila u subotičkim crkvama je praksa da se molitveni tjedan za jedinstvo kršćana, svake godine obavlja u siječnju, uoči blagdana Obraćanja sv. Pavla (25. siječnja). Pobožnost je po svim gradskim crkvama, svako veče u drugoj, a završetak je na blagdan Obraćanja sv. Pavla u katedrali. Toga dana slavimo godišnjicu osnutka naše subotičke biskupije i blagdan sv. Pavla, zaštitnika naše biskupije.

U posljednje dvije godine ove su svečanosti dobile pravi ekumenski značaj, jer na njima sudjeluju predstavnici različitih kršćanskih zajednica u Subotici. To su svećenici i pastori srpske Pravoslavne crkve, mađarske Reformirane crkve i evangeličke crkve.

Oni sudjeluju u liturgiji završne svečanosti molitvama, pjevanjem, čitanjem i kratkim homilijama.

1985. godine je u okviru ovih svečanosti služio svečanu arhijerejsku liturgiju sv. Ivana Zlatoustog biskup križevački Mons. Slavomir Mikloš.

Ova služba nema ekumenski karakter, jer nas sa grkokatolicima veže puno jedinstvo vjere, te možemo k njima mirno ići na liturgiju i ostale svete Sakramente. Ipak, ovakve liturgije služe da se približimo grkokatolicima, a to nam daje mogućnost da preko njih upoznamo i liturgiju naše pravoslavne braće, jer je ona potpuno ista. Tako eto, ekumenska misao i praksa polako probija sebi put u svijesti svih kršćana grada Subotice.

EKUMENSKA PROSLAVA 1100. OBLJETNICE SMRTI SV. METODA

6. travanj 1986. godine svakako će ući u povijest ekumenskih nastojanja među Slavenima i uopće u Evropi, kao kamen međaš. Toga su se dana po prvi put u 11 stoljeća sastali baštinici sv. Braće Ćirila i Metoda koji su se nažalost u međuvremenu razdijelili. Sastali su se u subotičkoj katedrali - bazilici na ekumensko bogoslužje u čast sv. Braći. To se dogodilo spomenutog 6. travnja 1986. godine, na dan kada se navršilo 1100 godina od Metodove smrti.

Predstavnici četiri slavenska naroda iz četiri crkvene zajednice sastali su se da jednom ekumenskom službom počaste sv. Braću i da jedni drugima iznesu u kojem se smislu osjećaju kao njihovi baštinici. Hrvati katolici rimskog obreda, Rusini katolici bizantskog obreda, Srbi pravoslavni i Slovaci evangeliци susretoše se kao baštinici zajedničke im baštine i proslaviše sv. Braću Ćirila i Metoda.

Zato se završna i zaključna molitva biskupa Ivana Antunovića, koja je sigurno po prvi puta javno i službeno moljena, iako ju je sastavio ravno prije stotinjak godina, zvučala kao proročka jeka želje davnih vremena za obnovom jedinstva u zajedničkoj slavenskoj baštini sv. Braće.

Mađari katolici uključili su se u proslavu, jer oni kao sinovi Katoličke crkve štiju sv. Braću, jer su položili temelje duhovne kulture cijele istočne Evrope, radi čega ih je papa Ivan Pavao II. i proglasko zaštitnicima Evrope. Možemo reći da su sv. Braća zadužila mađarski narod evangelizacijom terena na koji su se oni kasnije naselili. Ma-

džari iz Reformirane crkvene zajednice prisustvovali su ovom slovu kao promatrači, jer oni u svojoj vjerskoj praksi ne iskazuju posebnoga štovanja svecima.

Tim se akcijama htjelo ukazati na jedan preduvjet ekumenskog razgovora, a taj je da se mora poštovati identitet svakog pojedinog naroda i svake pojedine vjerske zajednice i njezina religiozna praksa i nikome ne nametati svoga shvaćanja i gledanja. Nije to lako, ali bez toga nema zdravog ekumenskog nastojanja.

EKUMENSKI VID

PROSLAVE 300. OBLJETNICE CRKVENOSTI HRVATA U BAČKOJ

Ekumenska misao mora prožeti cjelokupni život svake mjesne crkvene zajednice, pa tako i njezina slavlja. Dio katoličke zajednice, koja je ukorijenjena u hrvatskom narodu u Bačkoj, slavila je 1986 - 87. god. tristotu obljetnicu doseljenja u ove krajeve jedne veće skupine Hrvata, a to je uvjetovalo i obnovu crkvenosti među Hrvatima u toj pokrajini. Na završnim svečanostima sudjelovali su predstavnici svih katoličkih narodnih grupacija s kojima živimo na ovim bačkim prostorima i dijelimo zajedništvo Crkve. Tim gestom želilo se pokazati da jedinstvo Katoličke crkve nije unitarizam u kojem se osjeća utjecaj jačega, nego da se jedinstvo unutar katoličke crkvene zajednice bazira na slici Presv. Trojstva, gdje posjednici jedne te iste božanske naravi posjeduju tu božansku narav svatko na svoj i sebi svojstven način. Tako se i katoličko zajedništvo manifestira u svakom narodu na njemu svojstven način i to mora poštovati svaka pojedina narodna skupina.

Katolička crkva treba davati sliku budućeg jedinstva u bitnom i različitosti, u raznim oblicima izražavanja jedne biti. Tu se moramo osloboditi nekih naslijeđenih klišeja prošlosti o većim i manjim narodima, o višoj ili nižoj kulturnoj razini itd.

Na tim svečanostima sudjelovali su najviši predstavnici crkvenih zajednica sa kojima još nismo u punom jedinstvu. Oni su na početku slavlja bili posebno srdačno pozdravljeni, a svaki pojedini od njih je na svom jeziku pozdravio svečani slavljenički skup. Opet je to bila nova škola ekumenizma za sve nas. U međusobnom uvažavanju narodnih i vjerskih različitosti, moramo se učiti vrednovati i cijeniti, dapače i radovati se svemu što je dobro, istinito, lijepo i sveto u svakom pojedinom narodu, u njegovoj prošlosti, u kulturi i na poseban način u vjerskom doživljavanju. To često puta nije laka stvar, jer se tomu protivi naša osobna, ali i kolektivna narodno - crkvena sebičnost.

Ekumenizam je put ljubavi, a ljubav raste samo ondje, gdje se sebičnost zna zatomiti. Zato su ovakove prilike Bogom dana zadaća, koju trebamo dobro iskoristiti. Samo tako ćemo se učiti suživotu na načelima Presvetog Trojstva, a samo tako izgrađeni odnosi jamstvo su ljepše sutrašnjice u Crkvi, gdje će jedinstvo postati stvarnost u svijetu koji želi istinski mir. Samo istina i pravednost u ljubavi mogu biti temeljem takvog mira.

Dakle, ovako čineći, mi postavljamo istinske i zdrave temelje ne samo ekumenizma, nego i jednoga boljega i pravednijega svijeta.

JOŠ NEKI KONKRETNI KORACI

Ekumenizam iz molitvenih susreta i svečanih manifestacija mora ući u konkretni život svake pojedine zajednice. To se u rimskim dokumentima naziva "ekumenizam u biti", u konkretnoj crkvenoj zajednici. U tom smjeru dobili upravo u ove dane iz Rima novu sugestiju, kako u svom praktičnom vjerničkom životu moramo bolje upoznati duhovno bogatstvo naše istočne braće. U tom nam smislu neobično mnogo mogu pomoći naša istočna sjedinjena braća grkokatolici, koji s nama žive ovdje u Bačkoj više od dva stoljeća. Zato smo radosni da smo na tom planu već učinili neke konkretne korake.

Uz već spomenutu arhijerejsku liturgiju vladike križevačkoga Slavomira Miklovša, sve su češći kontakti naših svećenika sa svećenicima sjedinjene Istočne crkve. Njihovi svećenici služe svoje liturgije u našim crkvama na pr. u franjevačkoj crkvi Marijina uznesenja u Baču na Antunovo i Porciunkulu. Za veće svečanosti pozivamo vladiku Slavomira Miklovša da služi svečanu liturgiju i našim vjernicima na pr. prigodom Metodove proslave u Baču 14. rujna 1985. godine, pa na proslavi Majke Božje Žalosne, narodne zaštitnice Slovaka. Isti je biskup služio sv. Misu u Selenči po zapadnom obredu, a bio je pomoći našem biskupu u nekim pastoralnim akcijama. U jesen 1984. god. hodočašće bačkih Hrvata, koje svake godine ide u Mariju Bistricu, zaustavilo se u Križevcima, gdje im je vladika Slavomir odslužio svečanu liturgiju sv. Ivana Zlatoustog, pod kojom su se pričestili gotovo svi hodočasnici. Tako se eto njeguje i razvija ekumenski duh u dijelu naše Crkve.

No, naš ekumenizam je učinio i korak dalje. Nakon izdanja "Ilustrirane Biblije mladih" na slovačkom jeziku u izdanju Katoličke i Evangeličke crkve, učinilo se korak dalje. Slovačka Evangelička crkva u svom "Evanjeličkom chlasnyku" objavljuje u nastavcima kratke reportaže prema knjizi Ž. Kustića: "Priroda govori o Bogu". To je veoma dobro primljeno od strane vjernika njihove Crkve. A u planu su i drugi slični pothvati.

Korak dalje u tim međusobnim odnosima predstavlja poziv od strane "Interdenominacionog seminara za evangelizaciju" organiziranog od strane Evangeličke i Reformirane crkve u Jugoslaviji i ostalih kršćanskih zajednica luterovske provenijencije. Kao delegat Katoličke crkve na tom seminaru sudjelovao je u ime Vijeća za ekumenizam BKJ, mag. Lazar Ivan Krmpotić. Ovaj seminar je započinjao u Novom Sadu istovremeno, kada se u Asizu 29. listopada 1986. godine, Ivan Pavao II. susreto u molitvi za mir sa predstavnicima svih svjetskih religija. Zato je predstavnik Katoličke crkve iskoristio priliku i pozvao cijeli taj skup na zajedničku molitvu sa predstavnicima, skupljenim u Asizu. To je naišlo na lijep prijem. Veoma je to bio značajan i obostrano koristan susret i on bi postepeno trebao postati praksa, kako bismo međusobno izmjenjivali svoja iskustva na različitim područjima, kao što su katehizacija, obiteljski apostolat i slično.

SVEĆENIČKO HODOČAŠĆE EKUMENSKOG NADAHNUĆA

Skupina svećenika Subotičke biskupije hodočastila je u Bijelom tjednu 1987. godine u neke duhovne centre Srpske Pravoslavne crkve. Na svom putu do Ohrida zaustavili su se u Žiči, središtu duhovnog života jugozapadnog dijela Srbije, gdje nas je vladika Štefan veoma srdačno i bratski primio. Posjetili su također poznati povijesni manastir Studenicu, jedan od izvorišnih duhovnih centara pravoslavlja među Srbima.

Poseban doživljaj bio je susret s bogatom duhovnom baštinom sv. Braće Ćirila i Metoda, koju krije drevni Ohrid. Tek restaurirana kapela i dijelovi samostana sv. Pantelejmona, u kojem je živio, djelovao i umro sv. Klement Ohridski, jedan od najpoznatijih učenika sv. Braće.

Zatim prekrasni hramovi sv. Sofije, sv. Klimenta Ohridskog, pa divne freske koje su svojedobni svjedoci jedinstva Crkve Kristove, rađene u 13. i 14. stoljeću. Zatim relikvije sv. Klementa u Ohridu i sv. Nauma u manastiru sv. Nauma, koji je smješten na samoj obali Ohridskog jezera, uz državnu granicu sa Albanijom.

A susret s predstavnicima Crkve i naroda makedonskog svojevrsan su doživljaj. Za njih bi se moglo reći da su to ljudi, koji su rođeni s kršćanskom dušom. No, čovjek se mora susresti s ljudima da bi ih doživio.

Svi baštinici ćirilometodske baštine trebaju hodočastiti na Ohrid. Klimentova škola sa 3500 đaka svojevrsan su rekord na svjetskoj razini. Ohrid je centar odakle se širi glagoljica, istovremeno kao u Istri i Hrvatskom Primorju. Tu se susreće slavenski Sjever, jer su učenici Klement i Naum, došli iz Moravske. Tu se susreće slavenski Zapad jer su i Ohrid i Hrvatsko Primorje promicatelji Ćirilovog i Metodovog pisma, glagoljice. Iz Ohrida preko Bugarske, gdje je u Preslavu stoljeće kasnije nastala ćirilica, utjecaj sv. Braće i njihovog blagoslovljenog rada širio se na Istok sve do Kijeva, Moskve i dalje. Zato je Ohrid sveto mjesto za svakog Slavena, ali i za Evropljanina, osobito istočnog, jer je to istočni Monte Casino (centar u Italiji odakle je sv. Benedikt širio vjeru i kulturu po čitavoj zapadnoj Evropi, preko svojih redovnika benediktinaca!).

Tako Bačka ostvaruje one planove, koje joj je providnost Božja stavila u zadatak da postane centrom jakog ekumenskog nastojanja. Ona je domovina brojnih naroda, koji se svi u njoj osjećaju kao kod kuće, a to je veoma dobar teren za gradnju međusobnog povjerenja i poštovanja. To su preduvjeti svakog zbližavanja i zajedničkih akcija. Za ove darove trebamo prije svega zahvaliti Bogu od kojega dolazi svaki dobar i savršen dar. No, ova stvarnost treba nas ohrabriti za daljnje napore još jednog dugog, teškog i napornog puta. Bitno je da su trasirane prve brazde, da su one postavljene onako kako ih to želi sveta Majka Crkva, te kao takve mogu postati temeljem zajedničkog suživota na crkvenom i društvenom planu.

Božja Providnost neka ravna i dalje ovu Crkvu da se u njoj, unatoč ljudskim slabostima, ostvaruju veličanstveni Božji nacrti.

Lazar Ivan Krmpotić

300. OBLJETNICA OSLOBODENJA SLAVONIJE OD TURAKA
(Sv. IVAN KAPISTRAN i bl. INOCENT XI, papa)

U ovo naše vrijeme navršava se 300 godina kako su iz ovih krajeva istjerani Turci. Upravo ovo naše podneblje bilo je pod turskim kopitom preko 150 godina, ali naši predi znali su sačuvati vjeru i u tim teškim uvjetima. Iz toga vremena ostale su nam razne uspomene, osobito turski izrazi u našem lijepom jeziku.

Na pisanje ovoga članka potaklo me razmišljanje na dva lika iz povijesti, a koji su nam stavljeni i kao uzori pred oči, a to su sv. IVAN KAPISTRAN i bl. INOCENT XI, papa. Oba ova čovjeka povezana su s našim krajevima svojim djelima i interesima iako su živjeli u razna vremena. Jedan i drugi zaslužan je za obranu kršćanske Evrope od Turaka.

Najprije nešto o svakom ovom liku posebno.

Sv. IVAN KAPISTRAN rodio se 24. lipnja 1386. god. u mjestu Capestrano u srednjoj Italiji. Završio je pravne studije i stupio u službu napuljskog kralja Ladislava kao uupravitelj grada Peruđe, gdje se istakao svojom pravednošću.

Godine 1415. stupio je u Franjevački red. Postao je svećenik i poznat kao dobar govornik. Mnogo je radio na obnovi redovničke stege u svome Redu po Italiji i cijeloj Evropi.

Više papa (Martin V, Eugen IV, Nikola V i Kalist III) cijenilo je njegove sposobnosti i povjeravalo mu razne važne zadatke u Crkvi, propovijedanje protiv krivovjerja, pomirivanje vladara i gradova i dr.

Za naše krajeve najvažniji je njegov rad oko organiziranja vojne protiv Turaka i sjajna pobjeda kršćanske vojske 1456. god. kod Beograda. Na poziv sv. Ivana Kapistrana sakupilo se blizu 60.000 križara. Vojskovođa je bio Janko Sibirjanin – Ivan Hunjadi. Bitka je izvojevana 22. srpnja 1456. god. a Janko Sibirjanin je umro 11. kolovoza u Zemunu.

Sv. Ivan Kapistran napušta zakuženi Zemun i odlazi u Ilok, gdje je i umro 23. listopada 1456. god.

Zbog raznih nepogodnosti i turske opasnosti proces za proglašenje blaženim i svetim se oduljio, tako da je tek 1690. god. sv. Ivan Kapistran proglašen svecem cijele Katoličke crkve.

PAPA INOCENT XI iz obitelji ODESCALCHI rođen je 19. svibnja 1611. god. u mjestu Como i na krštenju je dobio ime Benedikt. Kardinal je postao 1645. god. i tada je kao papin legat u Ferari, gdje je činio mnoga djela milosrđa, nazvan "ocem sirotinje". Od 1650. do 1654. god. bio je biskup u Novari. Za papu je izabran 1676. god.

Bio je čovjek Božji i čovjek Božje providnosti. Uspostavio je red u Papinskoj državi i Crkvi, pa je reformirao najviše urede i ustanove u Rimu, kao i mnoge samostane.

Upravo nekako u vrijeme dolaska Inocenta XI na papinsku stolicu, u Turskoj preuzima vodstvo politike veliki vezir Kara Mustafa. Tako je povećana nova opasnost turske ofenzive na Evropu. Papa uočava taj problem i pokušava ujediniti evropske vladare u obrani od Turaka, tako su daljnja turska osvajanja spriječena. Obrambeni savez Austrije i Poljske je sklopljen u travnju 1683. god. To je došlo do izražaja 12. rujna kada su Turci pobijeđeni kod Beča natjerani u bijeg. Svi povjesničari tvrde da se samo papi može pripisati stvaranje i održavanje toga saveza protiv turaka.

Umro je 12. kolovoza 1689. god.

I njegov proces za beatifikaciju trajao je dugo, pa je za blaženika proglašen 7. listopada 1956. god.

Papin sinovac Livio istakao se u borbama pod Bečom, a i papa je dao caru veliku novčanu pomoć u borbama protiv Turaka, zato car Leopold 1697. god. Liviju poklanja Ilok i posjede u Srijemu uz razne privilegije.

DODIRNE TOČKE Sv. IVANA I bl. INOCENTA

Razmišljajući o ovoj dvojici velikana, uočio sam da se upravo u vrijeme pape Inocenta XI privodi kraju proces za proglašenje svecem Ivana Kapistrana, i samo je papi na smrt 1689. god. spriječila da ga nije i službeno proglasio svetim. Imamo zabilježeno da je papa Inocent XI 13. srpnja 1678. god. izjavio "da se govoreći sv. Misu tog jutra osjetio toliko uzbuđen i od Boga potaknut, što se tiče svetosti blaženoga Ivana Kapistranskog, da može bez daljnjega izdati bulu, kojom se Kapistran proglašuje svetim". Ipak je još proteklo više od deset godina dok nije papa Aleksandar VIII 16. listopada 1690. god. obavio svečani čin kanonizacije.

Kako vidimo, papa Inocent XI u nastojanju da se ujedine evropski vladari u obrani Evrope od Turaka, radi i na proglašenju svetim poznatog križarskog propovijednika Ivana Kapistrana, koji je 1456. god. sudjelovao u obrani Beograda. Tako je Ivan Kapistran bio istaknut kao značajna ličnost i u dane konačnog oslobođenja Evrope i naših krajeva od Turaka.

Nije mi poznato da li je slučajno ili namjerno papa Pio XII u godini obilježavanja 500. obljetnice smrti branitelja Evrope, sv. Ivana Kapistrana 7. listopada 1976. god. proglasio blaženim drugoga organizatora oslobođenja Evrope od Turaka, papu Inocenta XI.

Želio sam u ovoj godini, kada se sjećamo oslobođenja od polumjeseca, podsjetiti na ova dva najistaknutija lika Katoličke crkve koji nisu štedjeli ni svoje sposobnosti, ni zdravlje, ni materijalna dobra da bi spasili kršćansku Evropu.

Mnogo je ljudi o kojima bi se moglo posebno govoriti u ove dane, kao o biskupu Pavlu Tomoriju, vojskovođi kod Mohača, fra Luki Ibrišimoviću Sokolu i tolikim znanim i neznanim kršćanskim junacima koji su se istakli u borbama protiv Turaka, a mnogi su dali i živote.

Ja sam podsjetio na sv. Ivana Kapistrana koji je ovdje propovijedao i prolazio kroz Bač, Petrovaradin, Slankamen, Beograd i došao u Ilok, gdje je umro 1456. god. Kasnije su se dogodila mnoga čudesa na njegovu grobu.

Tade Smičiklas u svom djelu "Dvjestogodišnjica oslobođenja Slavonije" kaže da su ljudi sv. Ivana Kapistrana poslije oslobođenja od Turaka smatrali svojim "svecem slavonske krvi".

Papa Inocent XI povezan je svojom brigom za izgon Turaka iz ovih strana, a potomci papinog nećaka Livija živjeli su u Iloku i Srijemu sve do 1944. godine.

Ilok, 23. srpnja 1987.

Ivo Prčić

PROHUJALA STOLJEĆA

Gube se daljine
tihim hodom
predaka davnih...
Vremena nestaju
sa nijemim pokretom
nestvarnog svijeta.

Živim u vrletima
divljih gromača
rasutih
u izgubljenim predjelima
beskrajnih putanja,
na razmeđu vječitih lutanja...

Živim svoje svijetove
u čežnjama nedogleda
morskih plavetnila,
sjenkama čempresa,
čekajući nove vidike
svijetlih postojanja...

Tjeran nemirom stoljeća,
škrtih prostora,
izgubljenog vremena,
nalazim tihe živote
azurnih buđenja
u širinama
panonskih ravnica.

Ukotvljen u pučinama crnice
bdijem dane
novih obzorja
trajnih bivovanja.

Nestaju daljine
u tihom hodu
predaka davnih...

Ivo Prčić

VJEČNOST

Katici

Znam

stalo je vrijeme u nijemom pokretu,
sazviježđe neuhvatljivih snova
tone u tok jesenjeg umiranja...

Znam

skrivena u praizvornom krugu postojanja,
lebdiš neznanim prostorom i vremenom
magičnih tišina beskraja...

Znam

otkrila si sve tajne budućnosti,
beskonačna rađanja i umiranja
u očekivanju novog stvaranja...

Znam

bliža si od nedosanjanih dana,
vječne svjetlosti trajanja,
prve i posljednje skrivene tajne...

Znam

sve ima svoje doba, i svaki posao
pod nebom svoje vrijeme.
("Propovjednik")

NAROD KAO MLADO ZELENO ŽITO

(Dojmovi sa putovanja u stari zavičaj u Bosni i Hercegovini)

/.../ Došlo doba pa da putujemo!
Turski nam je zulum dojadio,
Da ga više podnet ne možemo.
Zalud puška, zalud desna ruka,
Kad nam Turčin polja popalio,
Sa plandišta ovce odagnao,
Pa od glada izginit moramo...

("Ženidba Vidak kapetana", bunjevačka
narodna pisma, stihovi 121 – 127. - Zabilježio
Ive Prčić)

Daljine ne razdvajaju, one su kao latentne, nevidljive spone koje sjedinjuju narode, razasute hirom povijesti diljem domovine od raskošnih ravnica Bačke, do krševite Hercegovine; od Dalmatinske Zagore i Podvelebitskog kraja do uskočkog Senja.

Traju daljine stoljeća, jedno, drugo, treće.

Na izmaku trećega stoljeća, da ne kažem počinjući četvrto stoljeće boravka na širokim, crnim, plodnim oranicama panonskih predjela, u prostorima između Dunava i Tise, pođosmo u pohode našoj Prapostojbini, Bosni i Hercegovini, negdašnjoj domaji Šokaca i Bunjevaca.

Prohladno svibanjsko jutro, (u subotu, 23. svibnja), tek se naziru prvi zraci svitanja. Polako se probija zora, ali vesela zora se zrcali na svim putnicima, njihovim vedrim očima, raspjevanim osmjesima, bezbrižnom čavrljanju.

Polazimo.

Ravnice promiču, pružaju pogled u nedogled dalekih obzorja, plodnih polja i rada, teškog i žuljevitog, s mnogim nadama u blagoslov prinosa, strepnje, radosti ili tuge ranoranilaca ratara, naravno, uz suvremenu agromehanizaciju.

Nameću mi se riječi Vidaka (iz narodne pjesme "Ženidba Vidak kapetana")

/.../ Kad vas tamo (u Bačkoj) bolja srića čeka:
Ravna polja, zelene livade,
Guste, šume, bratski zagrljaji...
(Stihovi 140 - 142)

Da imao je pravo Vidak kapetan!

U autobusu se redaju otajstva krunice, mladost prednjači...

Približavamo se širokoj, tihoj, mirnoj, panonskoj rijeci - Dunavu. Osjeća se miris vode i šuma...

Rijeke blage, ravničarske, pomalo žućkasto - mutne, zvale se Dunav ili Sava, teku i nijemo pričaju nikad neispričanu i nečuvenu povijest dugih lutanja, traganja, uspo-

na i padova, rađanja i smrti, veselja i bolnog leleka u težnji za boljim, radosnijim, smirenijim životom.

Pred nama je obijesna Šokadija! A tko može zamisliti Slavoniju, Šokadiju bez prpošnih bećaraca i drmeša?! Ali mladost ne zna za umor! Uz pjesmu, razdraganu, spontanu, uz veseli kikot ulazimo u Bosnu, prvu postojbinu Šokaca, smještenih u Podunavlju, selo do sela, sve tamo do sjeverne državne granice do starodrevnog grada Bača u kojem se već tri stoljeća čuva slika Radosne Gospe Bačke, naslikane još u Pradomovini, u samostanu Gradovrhu kraj Tuzle, godinu dana prije seobe u ove naše panonske ravni.

Možda nije slučajno da nam je prva postaja Tuzla, franjevci i njihov još nov, nedovršen samostan i crkva na obali rijeke Jale. (Samostan i crkva se grade na novoj lokaciji umjesto stare franjevačke crkve, koja se ruši zbog tonuća jednog dijela grada, starog centra Tuzle).

Ta, pod vodstvom franjevaca su nam preci i krenuli u novu postojbinu, noseći kao najdražu relikviju sliku Radosne Gospe.

Primili su nas u bratski zagrljaj, šireći ruke kao da bi odjednom obujmili ne samo nas prisutne, već sve žitelje ova tri stoljeća.

U vrlo nadahnutom prikazu pod sv. Misom Tuzlaci su imali prilike da čuju kraću povijest seobe starih Bošnjaka - Šokaca u nove predjele, u novu postojbinu.

gvardijan fra Jozo Bošnjaković pozdravlja biskupa M. Zvekanovića

Mala Bosanka pored spomen - ploče u Tuzli

Mislim da smo im postali razumljiviji, bliži, bratskiji, draži, kao što su i nama Tuzlaci.

Jedina šteta što je vrijeme brzo proletjelo i što nismo imali prilike bolje upoznati taj Grad soli, koji se gradi i ruši, ruši i gradi, grad više naroda i više religija, ali se sve sliva u jedinstven prekrasan buket, zvani Tuzla.

Na svoje iznenađenje naišao sam na Subotičanku udatu za Tuzlaka. To su naši "ambasadori dobre volje", koji će znati povezivati dva grada, dva običaja, dva načina života u jedan jedinstveni splet bratskih razumijevanja.

Spomen - ploča postavljena u crkvi ostaje i domaćinima i nama kao granitni memento na jedan drag pohod, na jednu značajnu godišnjicu.

Putujemo Bosnom, planinskom i šumovitom, punom opojnih mirisa šuma, svježega zraka da ga srčeš punim plućima; Bosnom, obnovljenom i izgrađenom, sa novopodignutim modernim i suvremenim kućama umjesto negdašnjih čatrlja. Tek - tek po planinskim vrhovima vide se ruševine i ostaci prastarih zamkova sa davno zaboravljenim imenima i vlasnicima (na pr. Dobor kula); po gdje - gdje bunker i zaostali iz nedavne prošlosti kao nijemo svjedočanstvo minulog krvavog obračuna, bratoubilačkog rata na ovim razmeđama.

Daj, Radosna Gospo Bačka, da se takvi prizori više nikada ne ponove !!!
Promiču gradovi: Kladanj, Sarajevo, Konjic, Jablanica...

Putujemo Bosnom osuvremenjenim autoputevima, željno očekujući da ugledamo Neretvu kao Vidak kapetan kada je išao po Maricu divojku ("Ženidba Vidak kapetana"). Tim davnim bespućima su vjerovatno lutali i naši preci, tražeći skrivene klance jadikovce i nepoznate hajdučke putove da neprimijećeno izvedu svoju družinu ispod turskog zuluma.

U autobusu tiha molitva za sretno prispjeće do odredišta, do Mostara...

Nedavno podignuta mostarska katedrala, posvećena Majci Crkve, Kraljici neba i zemlje, svojom monumentalnom modernom arhitekturom neodoljivo podsjeća na starozavjetni šator - hram, u kojem se slavio Jahve, Bog Abrahama i Izraela.

Prima nas Mostar srdačno, otvorena srca, punom dušom, prima svoje praprotomke - sugrađane, izgubljene negdje na sjeveru, ali nikada zaboravljene...

Mostarci čekaju, iako se već spustilo veče nad gradom na Neretvi...

Ulazimo u punu katedralu pod vodstvom dva biskupa, gosta, subotičkog i domaćina, mjesnog, mostarskog.

Počinje akademija Katedralnog zbora "Albe Vidaković" iz Subotice.

Poslije najsrdačnije dobrodošlice koju nam upućuje mjesni biskup, slijedi uvod, prikazana kratka povijest Hercegovaca - Bunjevaca, koji su napustili kamenu, kršnu zemlju hercega Stjepana i pošli u nepoznato...

Redaju se imena poznatih naših kulturnih djelatnika: Mihovila Radnića, Lovre Bračuljevića, Stjepana Vilova, Mirka Pavića, Grgura Peštalića, do preporoditelja Ivana Antunovića, Ambrozija Šarčevića, Mije Mandića, braće Kujundžića, Blaška Rajića, Lajče Budanovića, Petra Pekića, Ive Prčića, da ne nabrajam dalje.

Hodočasnici pred mostarskom katedralom

Za recitiranje i pjevanje stihova odabrani su ponajpoznatiji pjesnici: Miroljub Ante Evetović, Ante Jakšić, Aleksa Kokić, Jakov Kopilović, Stipe Bešlin. Njihove pjesme su komponirali poznati naši kompozitori Albe Vidaković, čije ime nosi Katedralni zbor iz Subotice, Josip Andrić i, nedavno preminuli, Milan Asić.

Pljesak prolama zidine katedrale...

Interes pobuđuje bunjevačka narodna nošnja; starija, za sredovječne parove; mladenačka, za momke i djevojke.

Izuzetno zanimanje prokazuju domaćini za "kraljice", bunjevački narodni običaj o Duhovima. (Ive Prčić u svojoj knjizi "Bunjevačke narodne pisme", izdanje u Subotici, 1939. godine o običaju "Kraljica" piše slijedeće: "Kraljice su bunjevački narodni običaj o Duhovima. Još je sačuvan kod bačkih Bunjevaca. Prvi i drugi, a prije i treći dan Duhova ide po gradu ili selu 8 bosih divojčica od 10 - 15 godina obučene u svilu, vrlo nakićene, a na glavi krunom od perlica, derdana i svilenih vrpca, pa pivaju za mali darak. To su "kraljice". Idu u paru. Prvi par su "pridnjaci", drugi "sabljari", treći "kralj i kraljica", a četvrti "ban i banica". One još od Uskrsa uče svoje "kraljičke" pisme, a kad svanu Duhovi, dobro pripravne, po želji zapivaju. Najviše pivaju mladeži, djevojkama i momcima, pa sirotici, sirotanu, đaku, vojniku, župniku itd."

"Kako se ovaj običaj još i sada obdržaje, to po zahtivu vremena i događaja, minjaju se teme i lica pisama". (str. 35.)

Šteta što su samo dvije djevojčice bile obučene u "kraljice", ali su svoju pjesmu na zahtjev morale ponoviti.

Ovakav pljesak još ni na jednoj priredbi, ni na jednoj akademiji nisam čuo! Veličanstven doček i prijem!

Domaćini - Mostarci kod kojih smo prenoćili, dočekuju nas domaćinski, rodbinski, bratski, kao svoje najmilije poslije dugog izbivanja i čekanja; počašćeni smo najpoznatijim lokalnim specijalitetima i đakonijama.

U nedjelju, već rano koncelebrirana Misa sa dva biskupa, gvardijanom, svećenicima dijecezanskim i franjevačkim.

U katedrali je, slično kao u Tuzli, otkrivena spomen - ploča u čast ovoga pohoda povodom tri stoljeća selidbe jedne veće grupe Bunjevaca u nove krajeve preko Dunava, u panonske ravnice.

Da se zna i ne zaboravi!

Ugodno iznenađenje na kraju mise bila je recitirana pjesma Petra Vuletića, zvanog Šjor, pjesnika, koji je dobivši inspiraciju ovakvom dragom posjetom, ispjevao improvizirajući pjesmu u desetercu, podsjećajući na minula tri stoljeća.

Čini mi se, to je bio vrhunac ushićenja...

Poznanika imamo i tamo. Subotički "pretelji" se ne odmiču od nas, prateći nas do autobusa u jedinog želji da čuju tu, u Mostaru, pred katedralom onu "Ej, salaši na sjeveru Bačke". Mladost prihvata pjesmu, hvata se u kolo, poznato veliko i još poznatije bunjevačko momačko kolo.

Tako u pjesmi, zadovoljni, izmjenjujući adrese, ostaju domaćini radosni i oduševljeni, jer su poslije dugih stoljeća ponovo upoznali svoje davne sugrađane... a mi odlazimo obogaćeni jednim kratkim, ali sadržajnim pohodom.

Pohodimo franjevce, njihov samostan i crkvu sv. Petra, koja se renovira.

mostarski biskup msgr. Pavao Žanić

U "pregledu" smo upoznali samostan, crkvu, djelovanje franjevac, ali vrijeme neumitno protiče i moramo polaziti na daljnju, zadnju turu našeg putovanja po Hercegovini.

Ne mogu da ne spomenem uzorno uređenu i vođenu knjižnicu franjevačkog samostana, knjižnicu od preko sedamdeset tisuća rukopisa i knjiga. Nije kuriozitet što baš franjevci imaju kompletiranu zbirku, nadaleko poznatu, muslimanskih rukopisa i knjiga, na koju se pozivaju i mnogi simpozijumi.

Još jedan dokaz da razni narodi i religije mogu živjeti i žive u bratskom skladu poštujući svačije uvjerenje i opredjeljenje!

Kažemo ne zbogom, već doviđenja Mostaru!

Vrijeme je bilo kratko, nismo mogli razgledati ostale znamenitosti Mostara: stari most, poznat po akrobatskim skokovima u Neretvu; staru gradsku čaršiju, originalnu, mostarsku, ono jezgro koje daje i održava "dušu" jednom gradu.

Ali... rekli smo doviđenja, a ne zbogom!

Krećemo, hitamo ka posljednjoj turi našeg putovanja, k Blagaju i rijeci Buni, odakle i vode porijeklo Bunjevci.

Okolna polja me podsjećaju na vrijedan istočnjački sag, složen narodnim genijem u skladnom tkanju svih poljskih cvjetova i boja, od bijelih do crvenih bulki, crvenijih nisam viđao. Možda te cvjetove rađa natopljena zemlja krvlju naših predaka, koju su prolijevali za svoju slobodu i očuvanje roda svoga, a za sjećanje svojim nepoznatim potomcima...

Nije ovo prvi susret Bunjevaca s Bunom!

Još prije pedesetčetiri godine uslijedio je prvi pohod. U spomen prvoga pohoda još i sada stoji spomen ploča na blagajskoj crkvi Sv. Trojstva. Prije pedesetčetiri godine kada ova generacija još nije bila ni rođena ili su bili dječaci i djevojčice, sigurno se

mnogi toga događaja i ne sjećaju. Dobro je da se zabilježi, zna i pamti radi mladosti, radi novih generacija, tradicije i kontinuiranosti.

Izvor bune. Kažu najveličanstvenije i najmonumentalnije vrelo jedne rijeke u cijeloj Europi. Gotovo rijeka, ne potok, nego rijeka duboka, široka, hladna, planinska izvire iz jedne pećine praveći svoje korito dugo sedam kilometara

Putnici nisu propuštali da razgledaju obnovljenu tekiju na vrelu Bune, osvježili su se hladnom vodom i napojili bistrom planinskom, čistom kao suza vodom, sigurno se sjećajući svojih predaka koji su se iz ove rijeke snabdijevali vodom... Dugo bismo još ostajali na obalama, zagledani u tu vodu, dugo, ali voditelji podsjećaju da vrijeme protiče.

U spomenutoj blagajskoj crkvi zastajemo da se otpjeva "Tebe Boga hvalimo" kao zahvala za kratak, ali uspješno okončan pohod u Pradomovinu.

U Blagaju nas ljubazno susreću franjevci, a tko bi drugi?! Pošli smo s njima, sa fra Anđelkom fratrom, a sada se opraštamo od fratra. Simbolika?!

U ovoj Marijanskoj godini, daj Majko Crkve, da ovakvi pohodi ne budu zadnji! Neka tako bude!

U autobusu još jedna zahvala i molitva za sretan povratak na naše drage bačvanske ravni...

Tijekom vožnje imali smo sretan slučaj da prvi među Subotičanima čujemo subotičku grupu "Proroci", Marijanu, Mladena, Stipana, Pjerina, koja je pri prvom nastupu na tradicionalnom festivalu duhovnih pjesma "Uskrs fest '87" u Zagrebu osvojila treću nagradu.

Jednodušan komentar: kakve su ostale pjesme kada su "Proroci" dobili tek treću nagradu?!

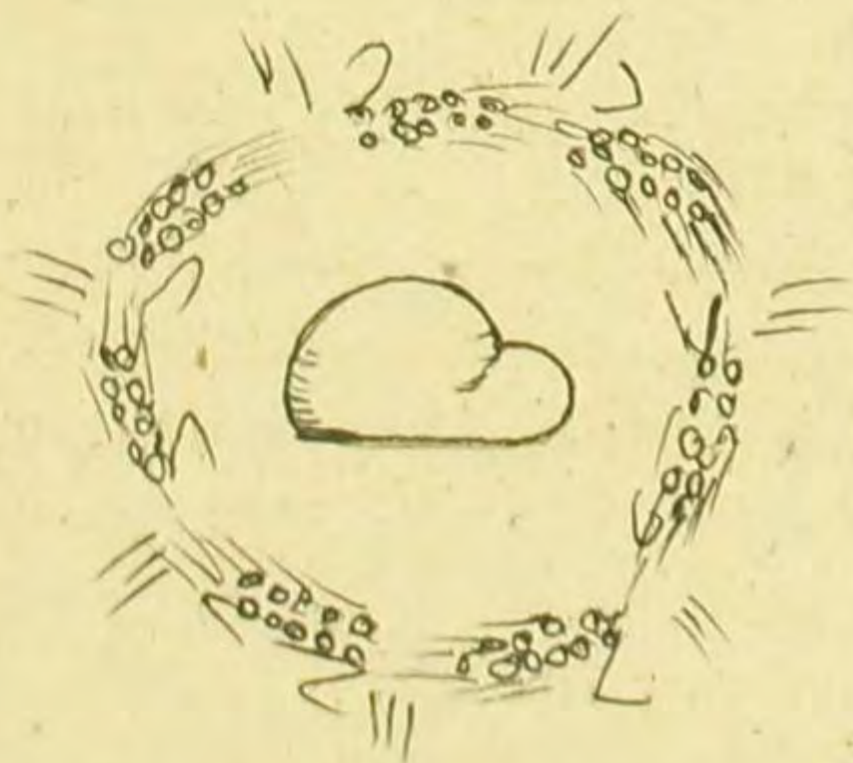
Čestitamo im, hvala im i... naprijed!

Naše putovanje, naše hodočašće je završeno.

Prije tri stoljeća možda su naš narod nazivali po konfiguraciji Hercegovine: narod od kamena, narod od stanca kamena.

Danas nas mogu nazivati (da parafraziram riječi Sluge Božjega, o. Gerarda Tome Stantića): narod kao mlado zeleno žito.

A žito je svakodnevna potreba, biljka koja se uvijek ponovo rađa, mlada, životvorna, vječna...

Albe Ivčić

Bunjevačka divojka (Cilika Dulić) (snimak između dva rata)
(fotodokumentacija Ante Pokornika - Subotica)

RODU U POHODE

Svi se rado sjećamo našeg jubileja, jer to su bili povijesni dani za dugo sjećanje. (O toj proslavi vidi "Bačko klasje" br. 37/38. od 1. XI 1986. str. 9 - 23. i kalendar "Subotička Danica" za 1987., str. 95 - 132.)

Dok smo slavili jubilej 300. obljetnice obnovljenog crkvenog života među Hrvatima u Bačkoj, sve više se u nama stvarala želja da posjetimo naš stari zavičaj odakle su naši preci došli na bačke ravnice, željni mira.

Želili smo tako izraziti svoju ljubav prema svojoj staroj postojbini i sjetiti se svojih slavni predaka.

Vođeni tim željama, posjetili smo te nama drage krajeve, pošli smo u Tuzlu, Mostar i Blagaj.

U rano jutro, u subotu 23. svibnja 1987. god. tri autobusa su krenula iz Subotice sa oko 150 putnika prema našem jugu u posjetu prijateljima.

Dok su autobusi prolazili bačkom ravnicom pored sela i salaša, u mislima su nam dolazile slike iz daleke prošlosti prije 300 godina. Tada je Bačka bila opustošena stalnim ratovima. Preko njenih prostora prošle su vojske, ranjavajući zemlju i ljude, rušeći sela i tvrđave.

U tim mislima stigli smo u južnu Bačku, gdje su se pored Dunava poredala sela Vajska, Bođani, Plavna, Bač, Sonta, B. Monoštor, B. Breg, gdje žive Šokci već vjekovima.

Dok smo na mostu prelazili Dunav, promatrale su nas ruševine staroga Erduta, koji je svjedok svih vjekovnih zbivanja i seoba preko ove velike rijeke koja razdvaja i spaja.

Brzo smo prošli Slavoniju, gdje je naša raspjevana i razigrana šokadija. Pred nama redali su se gradovi i sela, a put nas je vodio sve bliže Posavini, prema rijeci, koja je sva naša i zato draga.

Izdaleka su nas pozdravljale šume Majevice i druge bosanske planine, povezane blagim brežuljcima.

Kad smo prešli Savu, brzo smo se našli u sjeveroistočnoj Bosni i sve više smo se približavali Tuzli. To je stara domovina Šokaca. Danas su tamo lijepi mali gradovi i sela, rasuta po pitomim bregovima, a prije 300 godina to je bila zemlja straha i bijede, zemlja opustošena ratovima i osvajanjima. Franjevački samostani u tom dijelu Bosne bili su napušteni, a mnogi franjevci sa svojim pukom pošli su u južnu Bačku, tražeći mirnije i sigurnije prebivalište. Da sačuvaju svoj goli život i vjeru, ostavili su razorena ognjišta i pošli u novu domovinu.

SVEČANOST U TUZLI

U daljini su se vidjeli obrisi tvorničkih dimnjaka. To je bio znak da se približavamo Tuzli. Brzo smo se susreli s modernim gradom. Kroz lijepe i široke ulice stigli smo pred novi franjevački samostan i crkvu.

Dočekaio nas je o. gvardijan fra Jozo Bošnjaković s ostalim franjevcima i grupom župljana. Susret je bio veseo i srdačan, ali zbog kratkoće vremena, odmah smo ušli u crkvu.

Prije sv. Mise zanosno nas je pozdravio o. gvardijan i govorio je o žalosnoj povijesti franjevačkih samostana u tom dijelu Bosne.

Sv. Misu zahvalnicu prikazao je vođa hodčasnika, subotički biskup Matija Zvekanović u koncelebraciji franjevac a i svećenika Tuzlanskog dekanata. U koncelebraciji su bili i naši svećenici, koji su pošli s nama na ovaj pohod: Lazar Ivan Krmpotić, Blaško Dekanj, Andrija Kopilović, Bela Stantić i Antun Gabrić.

Prigodnu propovijed održao je L. I. Krmpotić, bački dekan i bačko - palanački župnik.

Nadahnuto i s mnogo osjećanja govorio je o liku Radosne Gospe koju je 1685. god. okrunio fra Jure Bačvanin u Gradovrhu kod Tuzle. Prilikom seobe franjevci su je ponijeli i pohranili u franjevačkom samostanu u Baču, gdje je čuvana i štovana sve do naših dana, a 1985. god. ponovo je okrunjena s dvanaest zlatnih zvijezda.

Biskup M. Zvekanović otkriva spomen ploču u Tuzli

Kao što je Gospa vodila naš narod u tim sudbonosnim godinama, tako neka njena ruka vodi sve nas u današnje dane i u dane naše budućnosti.

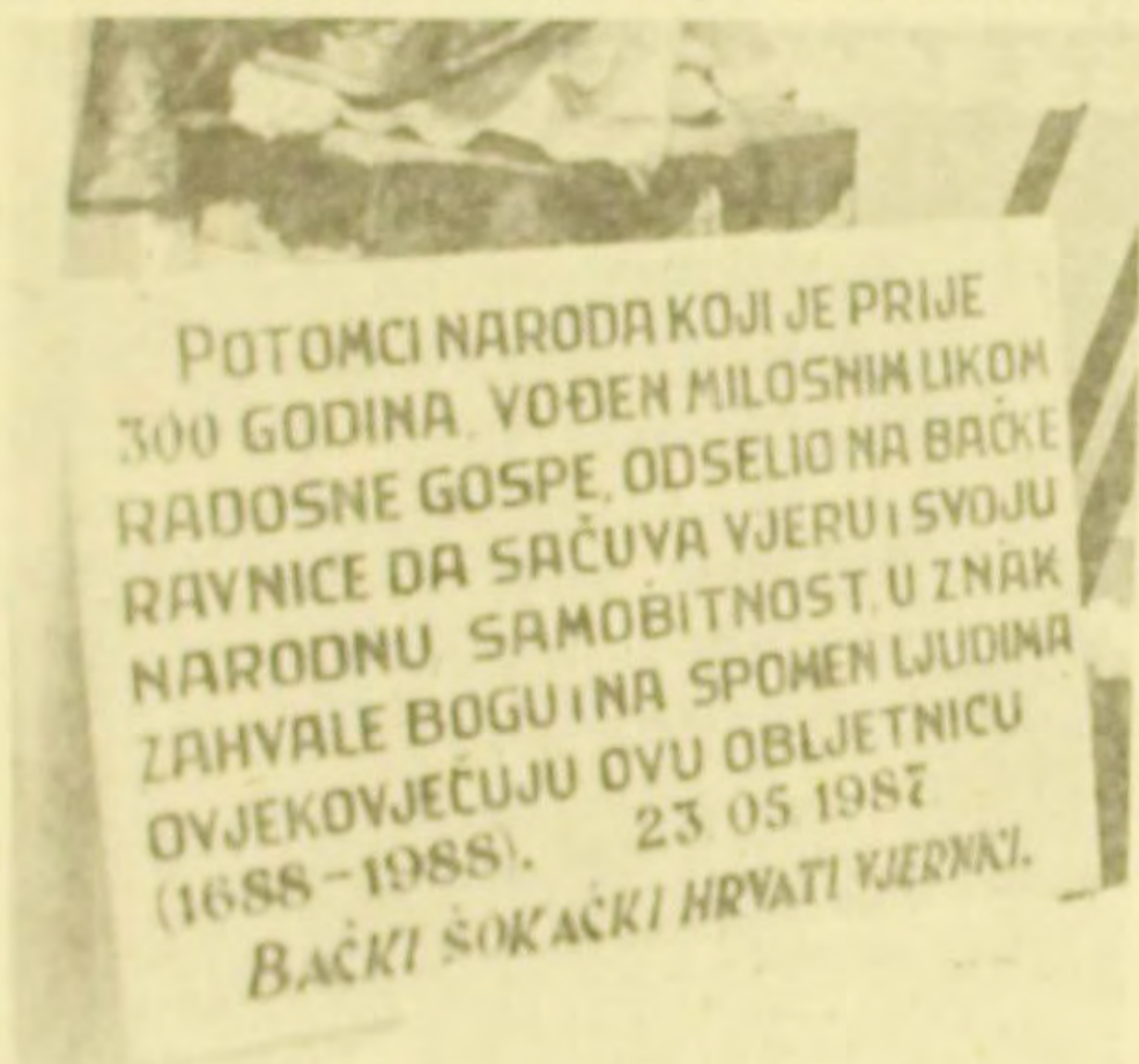
Kao što su naši preci u najtežim vremenima ljubili i štovali Gospu, tako neka ta ljubav nikada ne napusti naša vjernička srca.

To su samo neke misli iz bogatog izlaganja propovjednika.

Za prikazni dar grupa hodočasnika prinijela je plodove bačkih ravnic (kruh i vino) i svijeće kao simbol neugasive vjere.

Poslije sv. Mise, u crkvi je bilo svečano otkrivanje spomen-ploče povodom ovog našeg pohoda starom kraju i u čast naših predaka i franjevac, koji su prije 300 godina došli u Bačku.

Nakon recitacije pjesme "Radosnoj Gospi" Kate Ivanković, spomen - ploču otkrio je biskup M. Zvekanović, a o. gvardijan je prisutnima pročitao tekst ploče.

Za vrijeme svečane Mise i otkrivanja spomen ploče pjevao je subotički katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić. Svojim lijepim pjevanjem zbor je pridonio svečanosti ovog povijesnog događaja, koji će ostati trajno ovjekovječen ovom spomen - pločom.

Poslije kratke prijateljske zakuske, koju su nam pripremili ljubazni domaćini, pošli smo dalje, jer nas je čekao daleki put do Mostara.

DOBRODOŠLICA OCA GVARDIJANA U TUZLI (23. svibnja 1987.)

Preuzvišeni oče biskupe, prečasni gosp. dekane, poštovana braco svećenici, dragi vjernici!

Veoma nam je drago i osjećamo se počašćenima što se nalazite danas u našoj sredini na svom hodočasničkom putovanju. Došli ste među nas, u našu crkvu da obilježite velik i vrijedan jubilej — 300. godišnjicu doseljenja katoličkog stanovništva sa tuzlanskog i hercegovačkog područja na područje Bačke.

Dobro nam došli u grad soli, solana i solara; grad po prirodnom bogatstvu soli poznat diljem Evrope, bogatstvom tako potrebnim i korisnim za normalan život na zemlji.

Dobro nam došli u grad rudnika i rudara; grad koji svojim prosvjetnim i zdravstvenim ustanovama nastoji omogućiti bolji i ugodniji, tjelesni i duhovni, život stanovnicima šireg područja.

Vi, međutim, niste prvotno došli radi ovih bogatstava u naš grad. Mogli ste o tom saznati u školskim udžbenicima, stručnim knjigama i enciklopedijama. Povukla Vas je i dovela želja da posjetite zavičajna mjesta Vaših predaka i iskažete zahvalnost na svim bogatstvima uma i srca koje su Vaši preci ponijeli sa ovih područja i kojim se bogatstvom i Vi danas koristite.

Tuzlansko područje, kao i ostala područja Herceg - Bosne, primili su kršćanstvo od zapadnih latinskih misionara kao i ostala katolička područja naše domovine, samo radi zabačenih područja nešto kasnije od njih.

Srednjovjekovna duga vladavina Ugarske nad ovim područjima, neposredna ili posredna, /sve do 1322./ i nastanjivanje franjevacu u svim značajnijim mjestima, uvjetovali su i dalje vrlo jak uticaj katolicizma. Veći broj samostana na manjem prostoru ne nalazimo nigdje drugdje u našoj domovini, kao što ih u doturskom vremenu nalazimo ovdje, u sjeveroistočnoj Bosni. Ovdje, u tuzlanskom bazenu, u samo nekoliko kilometara zračne udaljenosti, postojala su tri samostana — sv. Marije u Gornjoj Tuzli i Gradovrhu i sv. Petra apostola u Donjoj Tuzli, odnosno današnjoj Tuzli.

Kada su podignuti samostani u Gornjoj i Donjoj Tuzli ne može se pobliže sa sigurnošću utvrditi. Nepotpuni prvi popis samostana i kustodija Bosanske vikarije, sastavljen od fra Bartola iz Pize nešto prije 1378, ne spominje ove samostane, a kako su ih Turci tu zatekli proizlazi, ukoliko zaista nisu postojali još u vrijeme popisa Pizanskog, da su nastali poslije 1378, a prije 1460. god.

Samostan u G. Tuzli morao je biti dosta prostran dok je 1538. god. mogao primiti i izbjegle franjevce iz Zvornika, koji su tom zgodom sa sobom donijeli i čudotvornu sliku Majke Božje. Međutim, i jedini i drugi franjevci morali su tri godine kasnije (1541.) napustiti gornjotuzlanski samostan i prijeći u filijalnu samostansku crkvu u Gradovrhu, sagrađenu "za vrijeme slobode", t. j. prije konačnog pada pod osmansku vlast. Samostan je ostao nedovršen, jer su plemići, koji su gradili crkvu, pod novom vlašću osiromašili, oduzeta su im imanja. Samostan je podignut 1541. i iste se godine u njemu franjevci nastaniše. Tu su ostali do 1688., kada su tri svećenika i jedan brat laik, u zajednici sa vjernicima, napustili stara ognjišta i prešli u Bač i okolicu, gdje su otprije imali svoju župu.

U starom zavičaju, u zajedništvu sa svojim svećenicima, kršćani učvrstiše ras-klimanu crkvu nevjerom patarena, proživješe slavu bosanskih vladara, dočekaše vlast osmanskih gospodara.

Sa svojim svećenicima zajedno svjedočiše o uzdasima siromašne raje, o zveketu negva i okova, o bolima lanca i lisičine, o krvavom kolcu i konopcu, o tamnici strašnoj i užasnoj. Ispisaše svoju povjesnicu krvlju svojih srdaca. Doživješe najvišu Kalvariju, najteže križeve. U baštinu im je pala suza s oka Isusova, kad zaplaka nad Jeruzalemom plačem pravog domoroca. Zajednički su plakali, patili i borili se. Istovre-

meno ih je krasio žar Kristovih apostola, sprema prvih kršćanskih mučenika i duh ljubavi asiškog Sveca.

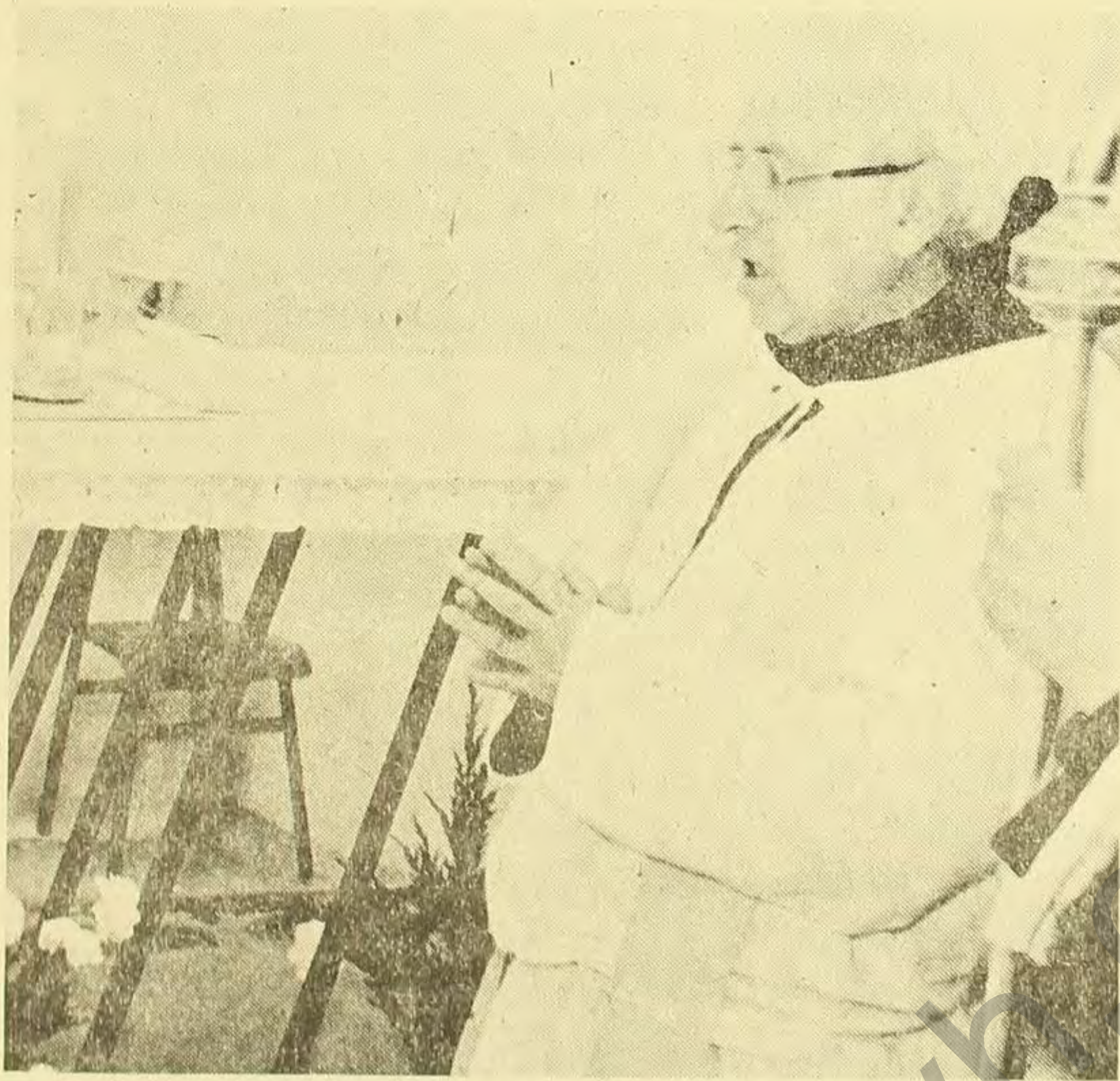
Uz stalne životne poteškoće, gradovrški samostan, crkvu i vjernike mučili su i veliki dugovi. Desetak godina prije iseljavanja biskup Olovčić piše: Našao sam crkvu i u njoj tri oltara. Na jednom od njih je čudotvorna slika Majke Božje. Uz ovu crkvu, slavnu i na glasu u ovim krajevima stoji i samostan Manje Braće. On i crkva tako su opterećeni dugom, da će ga Turci - od čega neka nas Bog očuva - ili pretvoriti u džamiju ili ju porušiti, ako ne bude sv. Stolica pritekla u pomoć. Dug iznosi oko 9000 carskih dukata, na koje se plaća 20 % kamata. Oko crkve ima oko 1400 vjernika.

Fra Franjo Sudić - Varadinac piše 1679. da je samostan dužan čak 13000 carskih dukata. Ipak, prije napuštanja ovog područja, zahvaljujući prilozima dobivenim na čast Gospi i pomoći iz inozemstva, dug je vraćen.

Fra Andrija Šiparčić u svom ljetopisu bilježi, da je gradovrški gvardijan 1681. god. riješio crkvu i samostan duga davši 4 tovara, odnosno 400. 000 jaspri.

Koliko je vjernika odselilo u Bač i okolicu? P(etar) B(eatus) Bukinac piše: "Izvori o tom šute, no sigurno ih je bio velik broj, jer su mnoga sela i zaseoci u okolici Bača nastanjeni došljacima iz gradovrškog kraja, što se vidi iz običaja, odijevanja i jezika sa svojim partikularnim izgovorima. Sve to navodi na zaključak njihovog zajedničkog podrijetla.

Crkva i samostan su ubrzo poslije napuštanja razvaljeni njihov materijal iskorišten za gradnju privatnih objekata. Sve do nedavna su, ipak, bila u upotrebi dva samostanska bunara, a njive ispod nekadašnje crkve i samostana nazivane "fratarske njive".

gvardijan u Tuzli fra Jozo Bošnjaković

Kakvi su bili vjernici za vrijeme odseljenja? Jedan izvještac bilježi: "I neprijateljska bi se srca razmekšala videći njihovu pobožnost, od početka mise do podizanja stoje sklopljenim rukama i očima uprtim na oltar, a od podizanja do konca mise rukama prekrštenim. U crkvi ljudi stoje odvojeni od žena, i djeca odvojena od žena i ljudi. Ne poznaju liječnika osim svećenika, ne običavaju uzimati druge lijekove osim sakramenata i riječi sv. evanđelja, koje uz polaganje ruku svećenika daju da im se mole nad glavom. Prijatelji su gostoljubivosti i puni poštovanja u najvećem stupnju za svećenike. Ne poznaju ljubakanja ni psovke. Ma kako da su opterećeni neprestanim nametima i poticani da napuste evanđeoski zakon obećanjima da će biti slobodni od svakog tereta, uza sve to, oni su uvijek postojani i snažni u sv. vjeri, potpomagani od svećenika svojih dušobrižnika. Svetkuju svetkovine tako dobro, da ne samo što ne rade, nego čitav dan stoje sa krunicom u ruci da mole. Uza sve to što se kod njih ne proizvodi ulje, ipak opslužuju adventski i korizmeni post o kruhu, vodi i povrću začinjenom solju. Veoma su pobožni prema Bl. Djevici i mucu Kristovoj, tako da smatraju grijehom jesti maslac petkom i subotom".

S takvom vjerom i kršćanskim životom mogu se podnositi i najveće poteškoće. Stoga, poteškoće i progoni nisu morali biti inicijatori iseljavanja. U ostavljanju vlastitih domova i odlazak na druga ognjišta gledamo prvotno prst providnosti Božje. Drugim riječima: Došli su na opustjela područja Bača i okolice da tu svojim kršćanskim životom nastave sijati sjeme kršćanstva. Za uspješan nastavak kršćanskog djelovanja ponijeli su sa sobom i svoje najveće blago: vjernost Bogu, pobožnost prema njegovoj presv. Majci i privrženost Kristovu namjesniku i sv. Crkvi.

S kakvom pažnjom, bolje rečeno, divljenjem, čitamo jedno njihovo pismo pisano sv. ocu papi Grguru XIII. prije nešto više od 400 godina (1581.) u kojem se zahvaljuju na papinoj brizi za njihovu duhovnu obnovu. Početak pisma glasi: "Prisveti, slavni i svitli oče, općeni vikaru Isukrstov, i svetoga Petra apoštola namisniče, glavo i svitlosti u Crkvi katoličanskoj i apoštolskoj. Mi svi, puk od crkve od Gornjih i Donjih Soli, i od svih sela, koji su okolo obiu Soli, okolo pedeset milja krstjani slavne rimske vire od Isukrsta dane, od svetog Petra i Pavla propovidane, ponizno i smireno poklanjanje tebi, koji u pristolju sidiš sada, hvalu uzdajemo gospodinu Bogu svemogućemu i zahvaljujući svetinji tvojoj, koja se dostojala poslati nam ovoga pohoditelja, poštovanoga gospodina Bonifacija biskupa stonskoga, koji nas je pohodio od strane tvoje, i utišao nas duhovno u dušah naših ričju Isukrstovom i dobrim načinom života svoga, kao drugi sveti Pava apoštol, sada sasma ostajuć i smireni i utišeni."

I na taj su način ostvarivali životnu poruku pape Ivana VIII. upućeno 879. godine svećenstvu i cijelom našem narodu: "Budite vjerni Bogu i sv. Petru sve do smrti".

Stoga nam je posebno drago što se ovaj čas jedan od nasljednika apoštola, subotički biskup, mons. Matija Zvekanović nalazi među nama. Hvala, oče biskupe, na Vašem prisustvu.

Amanet s rodne grude ponesen, u novi zavičaj donesen i do danas sačuvan, jest: ljubav prema Bl. Dj. Mariji. Čuvali su ga i pazili kao zjenicu svoga oka. U pobožnosti prema Mariji nalazili su najsigurniju zaštitu za očuvanje i učvršćivanje svoje vjere. Živjeli su pod brižnom pažnjom Marije. Ona im je jačala vjeru, ulijevala nadu i snagu.

Stoga i naša današnja molitva treba biti upućena Mariji, da nam izmoli od svog Sina što više pomoći i snage u hodu putevima i stazama ovoga svijeta, ujedinjeni u vjeri otaca, uvijek vjerni Bogu i Kristovoj Crkvi, uvijek djelatni u izgrađivanju kraljevstva Božjega, uvijek vjerni Majci Mariji. — Hvala.

PREMA MOSTARU

Što smo dalje putovali kroz Bosnu, putevi su bili strmiji, a gore visoke nebu pod oblake. Brzo smo prolazili, ostavljajući iza sebe sela i gradove. Pozdravili su nas sniježni vrhunci Jahorine koju ni sivi soko preletjeti ne može. Sarajevo smo mimoišli u dalekom krugu, tako da se u daljini vidjela ova bosanska ljepotica.

Ulaskom u Hercegovinu, sve se mijenja. Gole vrlet¹ dižu se iznad uske doline Neretve, gdje se put provlači pored bučne rijeke koja je ukroćena s nekoliko brana za hidrocentrale.

Najednom iza planine ugledali smo Mostar koji je pritješnjen sa svih strana visokim planinama da jedva diše.

Prošli smo nekoliko ulica u novom dijelu grada i naši autobusi našli su se pred novom prekrasnom katedralom, koja izvana izgleda skromna pored visokih katnica, ali je velebna u svojoj unutrašnjosti.

Otvorena srca dočekali su nas svećenici i župljani. Poslije kratkih susreta svi smo ušli u katedralu, jer je došlo vrijeme za svečanu akademiju koju smo željeli prirediti našim domaćinima.

POZDRAV PREDSJEDNIKA ORGANIZACIONOG ODBORA NA AKADEMIJI U MOSTARU, 23. svibnja 1987. GODINE

U Kristu ljubljena braćo! Možda se u Vama rađa pitanje tko su ovi ljudi, koji se danas mogu vidjeti oko Vaše nove stolnice, obučeni u nošnju koja nije često vidljiva u ovim prostorima, ali im majčinska riječ u mekoj ikavici veoma liči govoru Vaših majki.

Tko su ti ljudi? To su potomci zajedničkih hrvatskih pređa koji su pred nekoliko stoljeća, bježeći pred turskom tiranijom, pobjegli sa ovoga krša, tumarajući po biokovskom i mosorskom gorju sve tamo do Velebita, tražeći malo prostora za miran i čovjeka dostojan život.

Tako se neki od njih rasuše po padinama tih velikih gora, a neki vođeni franjevcima stigoše i do Podunavlja i naseliše prostore današnje Bačke, a mnogi odseliše i dublje u današnje ugarske prostore, da tamo podrže ona naša ognjišta koja su za svoje vrijeme turskog robovanja čuvala stijenjak žive vjere i narodnog bića.

I upravo u ove dane proslavljamo tristo godina, da je jedna veća grupa, od oko pet tisuća duša, doselila u Bačku vođena, kako kroničari kažu, grupom od 18 franjevac² kojima je na čelu stajao fra Anđeo Šarčević i s dvojicom kapetana - Jurom Vida³kovićem i Dujmom Markovićem.

Seoba je po svoj prilici bila 1686. god., a u proljeće 1687. spomenuta dvojica

kapetana mole od Beča dozvolu da se ovi doseljenici mogu nastaniti oko Subotice, Sombora, Baje, Bača i Segedina.

I od tada počese oni graditi svoj novi dom na prostranim i plodnim ravnica-
ma Bačke i tako to čine do naših dana. Pošli su iz ovih prostora zato da sačuvaju svo-
ju vjeru i narodni identitet. Bili su svjesni da je Crkva ona koja "dvori svoj narod" u
tom smislu, da ga svojim propovjedanjem i, uopće, prosvjetnim djelovanjem diže i
uvodi u svijet kulture. Crkva svojim posvetiteljskim radom sve čuva u ljudskom i krš-
ćanskom dostojanstvu, a svojim sabiranjem čuva narod kao zajednicu.

Crkva je nastavila svoju služiteljsku ulogu i nakon što ih je dovela u nove kra-
jeve, pišući po svojim svećenicima, potrebne knjige za narod, osobito molitvenike i
katekizme.

Najprije, proces inkulturacije provode oci franjevci, a kasnije tu ulogu prihva-
ćaju svećenici i biskupi ovoga naroda i ovisno o vremenu i prilikama, vrše je do da-
našnjeg dana.

Zato, eto, mi, potomci naših predaka, danas, nakon tristo godina, vraćamo se
amo na vrelo, da Vam kroz ova slavlja, kao djeca starici majci, prikažemo kako je te-
kao taj naš životni put, što smo sve stekli, a što izgubili. Želimo da nam ovdašnja Crk-
va, koja je imala svoj teški životni križni put, poput majke pokaže što je ostalo od
one stare zajedničke nam baštine. Zato je ova akademija u riječi, stihu i glazbi naše
predstavljanje, ali i poziv na međusobnu suradnju i duhovno obogaćivanje. Dao Bog
da se to i ostvari Njemu na slavu i na obostranu korist!

Kratko Vam želim predstaviti večerašnjeg izvođača akademije - koncerta. To
je KATEDRALNI ZBOR subotičke katedrale - bazilike, koji je rođen marnim nas-
tojanjem današnje orguljašice i zborovođe s. Mirjam Pandžić iz Družbe ss. "Naše Gos-
pe", 1973. godine. 1980. godine uzeo si je ime naše velikog hrvatskog muzikologa
skladatelja ALBE VIDAKOVIĆA, rođenog Subotičanina. Kroz ovih 14 godina svo-
ga postojanja i rada uvelike umjetnički obogaćuje bogoslužje u subotičkoj katedrali.
Održao je brojne koncerte i nastupe u Subotici, Bačkoj, pa i dalje. Veoma obogaćuje
naša kulturna nastojanja, svojim nastupima na našim književnim večerima i osobito
prilikom "Dana Kruha i Riječi", kojima proslavljamo našu pradavnu žetvenu sveča-
nost koju zovemo "Dužijanca". Taj će Vas, eto, zbor sada povesti kroz našu prošlost
i našu kulturnu baštinu riječju, stihom i glazbom. Ugodno i korisno Vam bilo!

POZDRAVNI GOVOR VODITELJA PROGRAMA

na akademiji u mostarskoj katedrali

23. svibnja 1987.

Dragi slušatelji, dragi prijatelji !

Sa dalekih bačkih ravnica došli smo u naš stari zavičaj. Ovo je jubilarna godi-
na kada slavimo tristotu obljetnicu seobe u Bačku veće grupe Bunjevaca i Šokaca.

Došli smo da pozdravimo naš stari kraj i svojim nogama stupimo na ovaj sveti
krš kojim su hodali naši dragi preci.

Na ovaj put smo krenuli srca razdragana i srca raspjevana da svojom pjesmom sve vas pozdravimo i izrazimo svoju ljubav i zajedništvo s vama koji ste nas otvorena srca dočekali i primili.

Osim članova subotičkog katedralnog zbora "Albe Vidaković" došla je k vama u posjetu i veća grupa mladih i starijih da pokažu svoju ljubav prema starom kraju i prema vama kao svojim prijateljima.

Sada kad se u srcu radujemo ovom svečanom i radosnom susretu sa svojim starim zavičajem i sa svojim prijateljima, u našim ušima odjekuje lelek između ovih gora prije 300 godina kad su naši preci napuštali svoje ognjište, bježeći da sačuvaju svoj goli život i neuništivu vjeru. Polazili su uz plač onih koji su krenuli u nepoznatu i opasnu neizvjesnost i uz naricanje onih koji su ostali da obnove zgarišta starih ognjišta.

Naši preci su napustili svoj rodni kraj u Hercegovini i Dalmaciji, povlačeći se daleko na sjever, pa su se našli u Bačkoj i dalje sve do Budima.

Prije 50 godina kad smo slavili jubilej 250. obljetnice te seobe, subotički hrvatski pjesnik Aleksa Kokić osjetio je taj težak trenutak naše povijesti i stvorio je potresne stihove o tim sudbonosnim danima u svojoj pjesmi "Za ljepšu budućnost". Pred njegovim je očima slika puna strave i strepnje (vidi: kalendar "Subotička Danića" za 1988., str. 3.).

Tako je pisao naš pjesnik, ali kad je Karlovačkim mirom 1699. god. Bačka oslobođena turske vlasti i kad su nastale mirnije godine, tada su vrijedne ruke ratara zaorale duge brazde i njive su se pozlatile zlatnim klasovima. Na nepreglednoj bačkoj ravnici razvili su se gradovi, nikla su pitoma sela i bijeli salaši.

Počeo je nov život Bunjevaca i Šokaca u Bačkoj – u zajedništvu sa svim ostalim narodima koji tamo dođoše.

Bunjevci i Šokci u novoj domovini njegovali su svoj jezik, svoju književnost i svoju kulturu. Za to je zaslužna čitava četa zaslužnih sinova našeg naroda - od budimskih franjevaca Mije Radnića, Lovre Bračuljevića, Mirka Pavića i mnogih drugih znanih i neznanih pa do velikog bunjevačko - šokačkog prosvjetitelja i preporoditelja biskupa Ivana Antunovića, koji je umro prije 100 godina, t. j. 1888. godine u Kaloči u Mađarskoj.

Zatim slijede Antunovićeви suradnici i učenici kao što su Ambrozije Šarčević, Mijo Mandić, Pajo Kujundžić, Lajčo Budanović, Blaško Rajić, Ive Prčić i mnogi drugi sve do naših dana.

Zahvaljujući njihovom nesebičnom i požrtvovnom radu, naše kulturno blago postajalo je sve bogatije i bogatije.

Večeras na ovoj akademiji želimo pokazati samo mali dio naše bogate kulturne baštine.

Dragi slušatelji, primite ovaj mali dar iz riznice naše kulture i s ljubavlju prihvatite pojedine točke programa.

SVEČANA AKADEMIJA

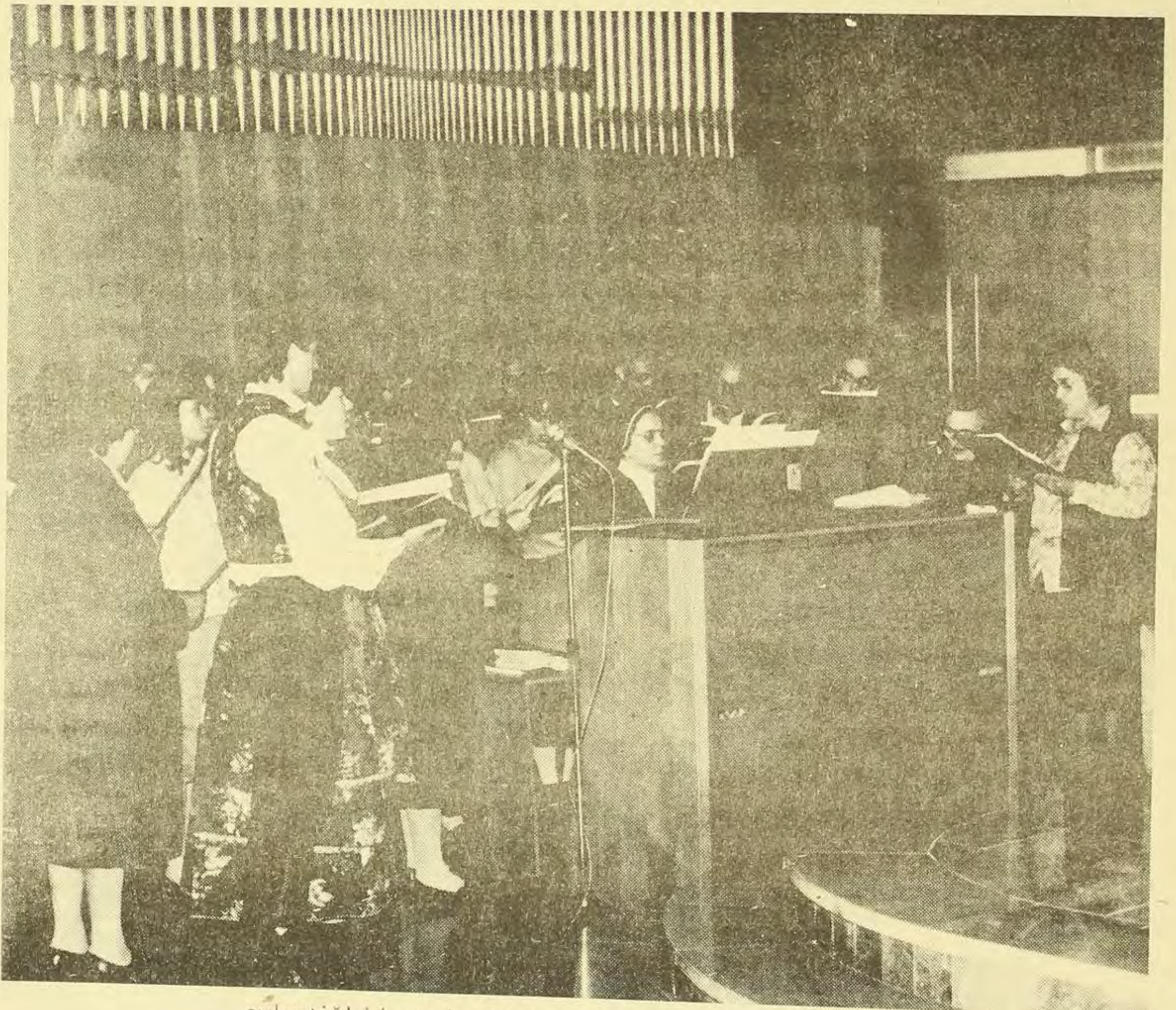
Gosti iz Bačke i domaći Mostarci ispunili su sva mjesta u katedrali.

Prije početka akademije mostarski biskup msgr. Pavao Žanić pozdravio je biskupa Matiju Zvekanovića i sve goste iz Bačke, zaželim im dobrodošlicu i da se ugodno osjećaju u svojem starom zavičaju.

U ime gostiju iz Bačke sve prisutne pozdravio je predsjednik Organizacionog odbora Lazar Ivan Krmpotić.

Poslije njega voditelj programa, Stipan Kopilović najavio je početak svečane akademije.

Bila je zamisao da se na ovoj akademiji Mostarcima pokaže dio književnog i glazbenog bogatstva bačkih Hrvata. Zato je ova priredba bila bogata sadržajem i svečana ugođajem. Svi prisutni su pažljivo slušali recitacije pjesama i poletno pjevanje subotičkog katedralnog zbora "Albe Vidaković", koji je, iako u smanjenom broju, pjevao punim srcem i s ljubavlju pa su svi slušatelji osjetili ljepotu, koju su nam članovi Zbora željeli prenijeti i darovati. Treba dati priznanje članovima subotičkog katedralnog zbora koji su poslije dvanaest sati putovanja našli snage da tako poletno pjevaju. Ovaj nastup zbora u mostarskoj katedrali možemo ubrojiti među najuspjelije. Mislim da dirigent s. Mirjam Pandžić može biti zadovoljna i ponosna.

subotički katedralni zbor "Albe Vidaković" u Mostaru

Tokom izvođenja pojedinih točaka programa voditelj je davao potrebna objašnjenja koja su bila potrebna za bolje razumijevanje. Program je od prisutnih praćen s velikim zanimanjem, a "kraljice" su izazvale posebno oduševljenje.

Poslije ove lijepe akademije u katedrali, mostarski domaćini povelu su svojim kućama sve hodočasnike i prijateljski ih dočekali i pogostili. U nezaboravnoj uspomeni svih nas ostat će srdačno gostoprimstvo kojim smo bili primljeni u obiteljima u Mostaru.

Gosti na akademiji u mostarskoj katedrali

PROGRAM AKADEMIJE
u mostarskoj katedrali, 23. V 1987.

1. recitacija: A. Evetović Miroljub: Jorgovane, jorgovane
2. zbor: Mirljub – Asić: Subatico bijela
3. zbor: Kokić – Kočonda: Bačka
4. kraljička pisma: Danas nam je, rode
5. recitacija i zbor: Kopilović – Asić: Na Materice
6. recitacija: A. Kokić: Ljudi nizine
7. zbor: Kopilović – Asić: Domovino moja
8. recitacija: J. Kopilović: Draga moja zemljo
9. zbor: Jakšić – Asić: Blago onom koji je cijelog života dijete
10. recitacija: A. Jakšić: Hvala Ti, Gospodine

11. solo: Jakšić – Asić: Mati
12. zbor: Bešlin – Asić: Ja Te ljubim, o Marijo
13. recitacija: S. Bešlin: Malo srce pred jaslicama
14. zbor: Božićne pjesme: "Diva Mati" i "Spavaj mali Božiću"
15. recitacija: A. Kokić: Božićne noći Isus je govorio
16. zbor: A. Vidaković: Zdravo Majko Djevice
17. zbor: A. Vidaković: Magnifikat
18. zbor: A. Vidaković: Misa simplex
19. zbor: J. Andrić: Mučeniče Kristov
20. zbor i solo: M. Asić: psalam 150.
21. zbor: M. Asić: O, Marijo Zvijezdo mora
22. zbor i solo: M. Asić: Aut pati, aut mori
23. zbor: J. S. Bach: Koral: "Isusa moga ne puštam"
24. zbor: G. F. Händel: Iz oratorija "J. Makabejac"
"Slava Kriste Bože naš".

NEDJELJNO SLAVLJE

U nedjelju, 24. svibnja, ujutro i gosti i domaćini pohitali su u katedralu. U 8 sati bio je vrhunac slavlja, t. j. svečana Misa zahvalnica.

Svečana procesija s biskupima, svećenicima i s grupom u bunjevačkoj nošnji ušla je u katedralu, koja je bila ispunjena kao rijetko kada.

Kad je procesija stigla do oltara, biskup domaćin je pozdravio sve goste, a onda je slijedio svečani čin otkrivanja spomen - ploče u mostarskoj katedrali.

Marijana Ivković recitirala je pjesmu Vite Grunčić "Molitva" i zatim je biskup M. Zvekanović otkrio spomen - ploču, a subotički katedralni zbor pjevao je pjesmu "Blagoslovljena ova zemlja" koju je uglazbio subotički hrvatski skladatelj Milan Asić.

Toga trenutka svako je srce zaigralo u ganuću i uzbuđenu, a svaka riječ je nemoćna da opiše ljepotu toga događaja u povijesnom pohodu našem starom zavičaju kad smo dali počast svim našim precima, koji su prije 300 godina napustili kršne hercegovačke gore i doselili se u ravnu Bačku, i Crkvi koja vjekovima dvori svoj narod.

U tom svečanom času u katedrali, koja je posvećena Mariji Majci Crkve i Kraljici svijeta, zbor i svi prisutni zapjevali su pjesmu "Kraljice neba, raduj se!"

Poslije toga vlč. L. I. Krmpotić pročitao je tekst spomen ploče:

Hrvatsko - bunjevačka grana u povodu
300. obljetnice selidbe veće skupine
u Bačku, podiže ovu ploču u spomen
staroj postojbini i Crkvi koja
vjekovima dvori svoj narod.

24. V 1987. Bački bunjevački Hrvati, vjernici

Svečana sv. Misa zahvalnica u mostarskoj katedrali

Nakon ovog povijesnog trenutka slijedila je svečana sv. Misa zahvalnica koju je prikazao biskup M. Zvekanović, a u koncelebraciji su bili mostarski biskup Pavao Žanić i oko deset svećenika gostiju i domaćih.

Prigodnu propovijed imao je biskup M. Zvekanović. U ovoj lijepoj Marijinoj crkvi govorio je o štovanju Blažene Gospe. Naši preci u svom starom zavičaju štovali su Gospu. To štovanje su prenijeli u novu domovinu, u Bačku i sačuvali ga do naših dana. Treba poželjeti da tako bude i u buduće.

Teško je reći da li je ova krasna mostarska katedrala imala svečanije Euharistijsko slavlje u svojoj kratkoj povijesti. To su osjetili svi prisutni koji su bili duhovno obogaćeni kao dionici Božanske milosti i ljubavi. Ovoj svečanosti slavlja doprinio je svojim pjevanjem subotički katedralni zbor "Albe Vidaković".

ZAHVALNA MOLITVA
POSILIJE SV. MISE U MOSTARSKOJ KATEDRALI
24. svibnja 1987. godine

Vječni Bože, u ovom svečanom trenutku naše povijesti, želimo Ti posebno zahvaliti da si nas, usprkos tolikim poteškoćama, sačuvalao kao narod. Još Ti više zahvaljujemo da si nam dao milost ustrajnosti u vjeri u tolikim kušnjama koje su se obarale na nas. Zahvaljujemo Ti da smo kao narod sačuvali puno zajedništvo u Crkvi – Otajstvenom Tijelu Sina Tvoga Isusa Krista i da smo ostali "narod sv. Petra", vjeran Rimskoj apostolskoj Stolici. Hvala Ti za majčinsku zaštitu presvete Djevice Marije, koja je u svojim likovima: "Crnoj Gospi Subotičkoj", "Radosnoj Gospi Bačkoj", na Bunari-

ću, u Bačkom Monoštoru, Doroslovu, Judu, Aljmašu i Tekijama, bdjela nad našim ognjištima i pojedincima.

Hvala Ti za sve darove naravi i milosti, kojima si nas obasipao. Posebno Ti zahvaljujemo za tolike junačke i svetačke likove: slugu Božjega o. Gerarda Tomu Stantića, s. Leopoldinu Čović i tolike samo Bogu znane.

Dok zahvaljujemo za tolike darove, na naša usta navaljuju riječi kajanja iz dubine naših vjerničkih srdaca i iz svega našeg narodnog bića. Kajemo se za tolike grijehе i propuste što smo ih učinili kao narod, obitelji i pojedinci. Svu tu bijedu Gospodine "bogati milosrđem", potapamo u Tvoju beskonačnu i milosrdnu ljubav, u živoj vjeri da si nam već oprostio.

U zajedništvu Otajstvenog Tijela Isusa Krista, u Duhu Svetomu, obraćamo se za pomoć, kako bi nam budućnost bila sretnija i svetija od prošlosti.

Daj da poput presvete Djevice, svaki od nas bude otvoren tvojoj Riječi i Tvojim nadahnućima, da nam obitelji budu pune ljubavi i milosti. U djeci da vidimo najveće zemaljsko blago i da ih odgajamo u evanđeoskoj mudrosti.

Kao narod da se neprestano oplemenjujemo Evanđeljem i unapređujemo našu bogatu kulturnu i duhovnu baštinu, kako bismo sa ostalim narodima ove zemlje, Evrope i svijeta, u zajedništvu Katoličke crkve, davali svjedočanstvo i bili nosioci "civilizacije života i ljubavi" i tako po Tvojoj milosti i pod moćnom zaštitom presvete Djevice, dočekali buduća stoljeća. Po Kristu Gospodinu našem. Amen!

Poslije sv. Mise još kratak razgovor i oproštaj od naših domaćina. Mladi Mostarci ispratili su nas pjesmom:

Duni, vjetre, malo sa Neretve,
pa rastjeraj maglu po Mostaru,
da ja vidim bijelu katedralu.

KOD FRANJEVACA U MOSTARU

Osjećali smo dužnost da izrazimo zahvalnost franjevcima, koji su tokom povijesti imali veliku ulogu u duhovnom i kulturnom životu Bunjevaca i Šokaca u starom zavičaju i u novoj domovini u Bačkoj. Zato smo pohodili mostarsku franjevačku crkvu i samostan.

Dočekao nas je i pozdravio o. gvardijan i župnik fra Kornelije Kordić. On je dramatičnim slikama i riječima opisao teško stanje u Hercegovini prije 300 godina, a to je dovelo do toga da su mnogi Bunjevci sa svojim franjevcima napustili svoju napaćenu zemlju i pošli tražiti novu domovinu, pa su tako neke skupine otišle u daleku Bačku.

U ime svih prisutnih na lijepim riječima zahvalio je L. I. Krmpotić.

Poslije malog čašćavanja napustili smo samostan i Mostar pa smo se uputili da pohodimo Blagaj i izvor rijeke Bune, jer među Bunjevcima u Bačkoj od davnina postoji tradicija da su se doselili iz Hercegovine i dobili ime po hercegovačkoj rijeci Buni.

U BLAGAJU

Prvo smo otišli do samog izvora rijeke i divili se ovom prirodnom fenomenu kako ispod velike stijene izvire snažno vrelo, prava rijeka koja se preliva preko kamena praveći bučne slapove.

Zatim smo pohodili crkvu u Blagaju, koja je posvećena Presv. Trojstvu. Dočekao nas je župnik fra Slavko Barbarić. U crkvi smo otpjevali nekoliko pjesama, a vlč. Antun Gabrić, župnik u Tavankutu, obratio se prisutnima s nekoliko pobudnih riječi: Na ovom mjestu našeg izvora moramo odlučiti da ćemo čuvati svoj jezik i svoje kulturne vrijednosti, a u tome će nam pomoći velikani iz naše povijesti. Zato treba sve učiniti da upoznamo njih i njihova djela.

Hodočasticima je također govorio vlč. Andrija Kopilović, župnik u Aleksandrovu u Subotici. On je pozvao prisutne da u ovoj crkvi Presv. Trojstva zahvale za sve primljene milosti i darove tokom duge povijesti.

Na blagajskoj crkvi nalazi se spomen - ploča koju je 3. listopada 1933. god. postavilo subotičko Hrvatsko pjevačko društvo "Neven" za vrijeme turneje. Natpis glasi:

NA PRVOM SASTANKU...

Budi mir s tobom, mila vilo Bune,
Uvik smo bili virni tvojoj riči...
Njegve i lance slomili smo ropstva.
Evo nas opet u tvom zagrljaju!

Vinac slave sa plodnih nam ravni
Cio tvoj narod šalje u znak hvale.
I naše molitve budu uslišane.

Sudari stoljeća nisu nas slomili
Ustrajni smo bili i bit ćemo uvik.
Hvala ti!

Dok ovim putem tvoj izvor romoni,
Rod tebe nikad zaboravit neće.
Valova šum nas hrabri u životu,
A ti nam budi tišiteljka mila.

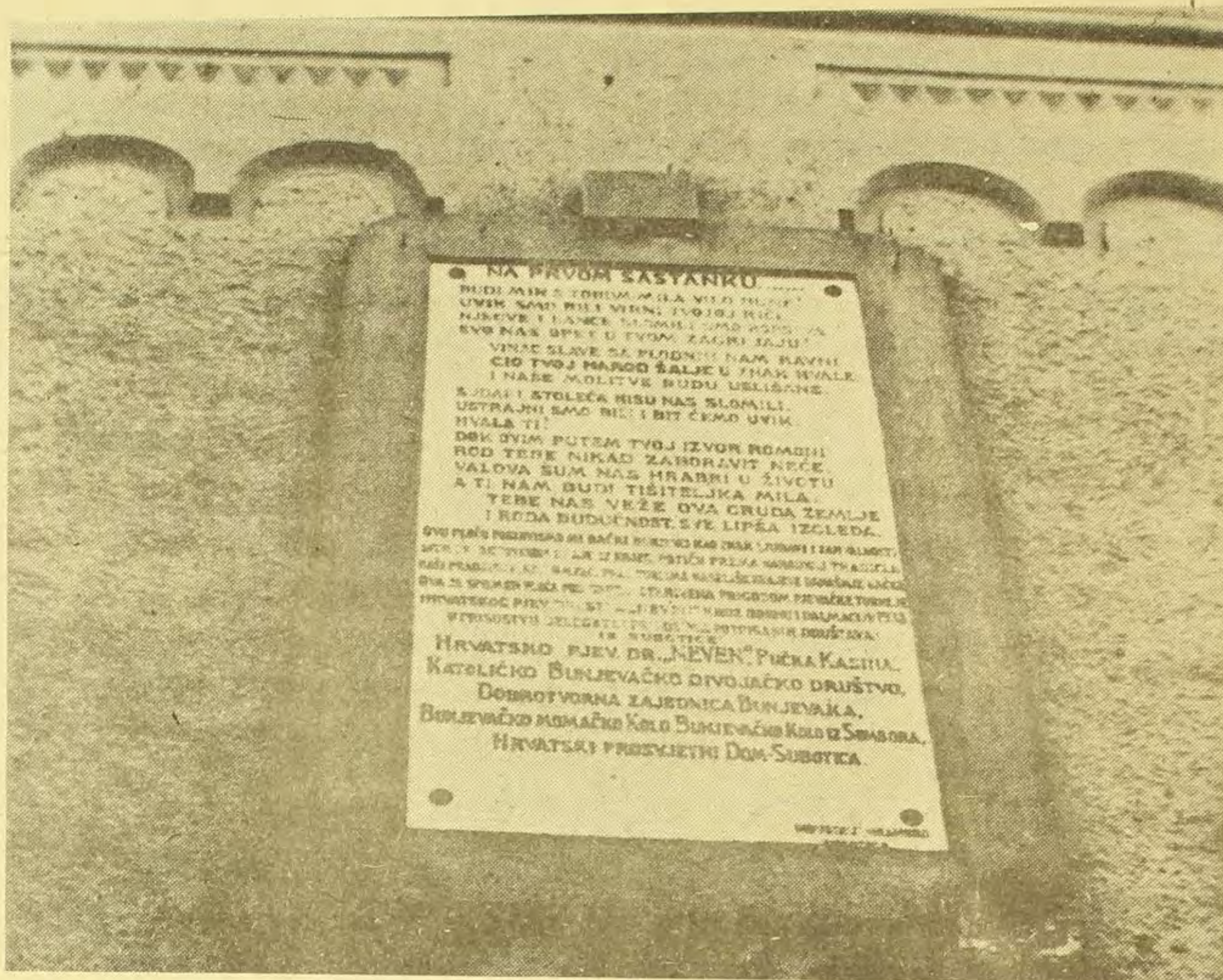
Tebi nas veže ova gruda zemlje
I roda budućnost sve lipša izgleda.

Ovu ploču postavismo mi bački bunjevci kao znak ljubavi i zahvalnosti svom pradjedovskom kraju, iz kojeg potiču prema narodnoj tradiciji naši pradjedovi, koji bježeći pred Turcima naseliše krajeve današnje Bačke. Ova je spomen ploča podignuta i otkrivena prigodom pjevačke turneje Hrvatskog pjevačkog društva "Neven" kroz

Bosnu i Dalmaciju 1933. god. u prisustvu delegata i prinosima potpisanih društava iz Subotice:

Hrvatsko pjev. dr. "Neven", Pučka kasina,
Katoličko bunjevačko divojačko društvo,
Dobrotvorna zajednica Bunjevaka,
Bunjevačko momačko kolo, Bunjevačko kolo iz Sombora,
Hrvatski prosvjetni dom – Subotica.

Spomen - ploča na crkvu u Blagaju iz 1933. god.

Još jednim pogledom prema spomen ploči završena je naša posjeta Blagaju. U nedjelju poslije podne, oko 2 sata, autobusi su pošli prema našoj kući. Svi smo bili pod snažnim dojmovima svega što smo doživjeli ova dva dana. Toga je bilo toliko, da će proći mnogo vremena da se sve to u nama sredi i smiri, a dugo će se prepričavati kao lijepa uspomena.

Vojmir

MOSTAR – GRADE

Mostar grade, slavni opjevani,
Uz tebe nas vežu spomen dani.
Herceg - Bosna domaja je naša,
Svi nikosmo iz ovoga krša.

Tri smo vijeka od vas rastavljeni,
Al' u srcu svi smo uvjereni
Da su pređi naši ovdje bili,
Bježeć od zla novi dom tražili.

U ravnice beskrajene selili
I u njima novo gnijezdo svili,
Salašice zemljom nabijali
I trskom ih male pokrivali.

Čekale ih močvare, pustare
Od kojih su dijelili "atare".
Vrijedne ruke korov poništile
I u njive rodne pretvorile.

Naši stari puno su nam dali
I u nama vjeru sačuvali.
Sad imamo oranice plodne,
Vinograde i voćnjake rodne.

A sred plodnih, beskrajnih ravnica
Najmiliji grad naš Subotica!
Iz kojega mi stigosmo amo
Da sa vama Bogu hvalu damo.

Mostar, Tuzla, Blagaj, Subotica,
Četir' kraka iz jednoga srca!
Spojimo se od danas u jedno
Da nam pleme bude zlata vrijedno!

Radujmo se zajednički danas,
Jer ovo je svet događaj za nas.
Grlimo vas, dragi domaćini!
Hvala za sve i skupa živili.

T. K.

Napomena:

Ova pjesma je recitirana na početku svečane
akademije u mostarskoj katedrali, 23. V. 1987.

BUNO RIJEKO

Buno rijeko, daleko si,
Vidili te mnogi nismo,
Ali srcu ti si blizu,
U daljini ovoj gdje smo.

Predi naši krenuše se
Od izvora bistrog tvoga
Davno, prije tristo ljeta,
Bježeć od ropstva turskoga.

Napustiše Herceg - Bosnu
I krajeve kršne, lijepe,
Podoše u nepoznato,
Kao da ih vode slijepe.

Nisu ih tu dočekali
Dvorci, njive žitorodne.
Svojim radom od močvara
Stvoriše ravnice plodne.

Vinogradom, voćnjacima
Iskitiše okolicu,
Tornjevima ko jedrima
Grad voljeni, Suboticu
Vijekovima što tiho plovi
Kroz beskrajnu tu ravnicu.

Nekad turska kula bila
Franjevačka crkva stara,
Narod u nju i sad hrli
I moli se kod oltara.

Grupa franjevacu dragih
Amo nas je dopratila,
I od tada pa do danas
Crkva je sa nama bila.

U ove se spomen dane,
Svi skupljamo u katedrali,
Da bi za tolika dobra
Dragom Bogu hvalu dali!

Bože, hvala Ti za tristo ljeta,
Prošlosti nam teške, burne!
Za ljepote baštinjene, očuvane
Vjere naše i kulture!

Ljubimo te, stari kraju,
I grlimo braću našu,
Jer jedno smo srce - duša,
Il' na kršu, il' salašu!

Buno rijeko, teci tiho
I pozdrave nosi svijetu!
Kud prolaziš reci da smo
Sačuvali vjeru svetu!

Pomozi nam, Bože mili,
Da te nikad ne izdamo,
Da za vjeru svoju svetu
Živimo i život damo.

Subotica, 1986.

T. K.

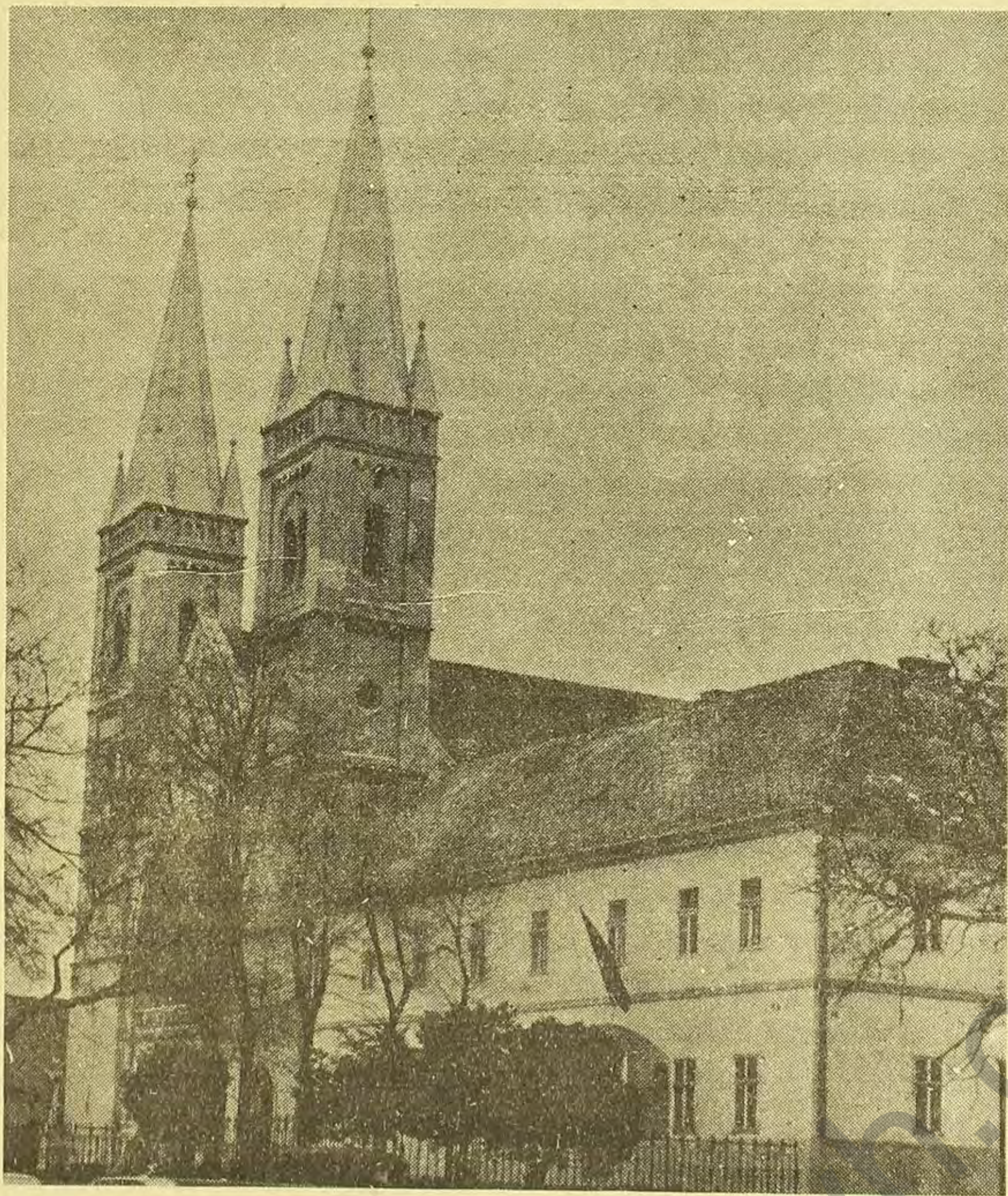

ZAVRŠNA SVEČANOST
U PROSLAVI JUBILEJA 300. OBLJETNICE
OBNOVLJENOG CRKVENOG ŽIVOTA MEĐU HRVATIMA U BAČKOJ
u franjevačkoj crkvi u Subotici
3. i 4. listopada 1987.

Još nam je u dragom sjećanju prošlogodišnja proslava (11 - 17. kolovoza '86.) kada smo nizom priredaba i svečanosti proslavili jubilej 300. obljetnice obnovljenog crkvenog života.

Kroz svu našu burnu povijest i kroz sva burna zbivanja franjevci su neraskidivo bili vezani uz naš narod, a za uzvrat puk im je uvijek bio iskreno privržen.

Zato je završna svečanost u proslavi jubileja bila u subotičkoj franjevačkoj crkvi, a povodom 300. obljetnice kad su franjevci 1. listopada 1687. god. počeli voditi Maticu krštenih i tako je počeo organizirani crkveni život među Hrvatima u Subotici. Fra Bariša Benjović upisao je prve podatke o krštenima.

Franjevačka crkva i samostan u Subotici

Ova završna svečanost imala je dva dijela, u dva dana.

Prvog dana, u subotu 3. listopada u 16 sati bila je svečana akademija u franjevačkoj crkvi. Nakon pozdrava Lazara I. Krmpotića, predsjednika Organizacionog odbora, mladi su izveli recital pod naslovom "300 godina s franjevcima pod Marijinom zaštitom". Za ovu priliku recital je sastavila Vita Grunčić.

Da navedemo samo nekoliko misli iz recitala:

Duhovni i kulturni život bunjevačko - šokačkih Hrvata u Bačkoj neraskidivo je vezan za djelovanje i rad franjevacu. Oni su bili s narodom u svim najtežim periodima tokom duge i teške naše povijesti.

Kada nas sjećanja ponesu u daleku prošlost, unazad 300 godina, otkriva se burna i olujna povijest u kojoj je i naš narod imao svoju časnu ulogu. Ovaj narod nije posustao, jer je zagrlio Kristov križ i prihvatio patnju u kojoj je sazrijevao i duhovno rastao. Ništa ga nije pokolebalo, niti umanjilo vjeru i nadu u Boga, jer je znao moliti.

U sve dane svoje povijesti vjerni puk se obraćao zaštititi svoje nebeske Majke i zato je proslava ovog jubileja još svečanija, jer je u Marijinoj godini kada se na poseban način k Njoj obraćamo i s ljubavlju je štujemo.

Pod vodstvom franjevacu uvijek su posebno njegovani svi oblici marijanskih pobožnosti, a osobito u vidu štovanja slike "Crne Gospe" u subotičkoj franjevačkoj crkvi.

Poslije recitala dr Ante Sekulić održao je svoje predavanje pod naslovom "Tri stoljeća povijesti subotičkih franjevacu". Predavač je govorio s oduševljenjem o povijesti franjevacu u Subotici, iznoseći njihove zasluge u duhovnom i kulturnom životu Bunjevacu.

Poslije predavanja bio je tradicionalni obred "Preminuća sv. Franje" kod njegovog oltara, a predvodio ga je gvardijan o. Andrija Matić.

Zatim je slijedila sv. Misa, koju je prikazao o. gvardijan u koncelebraciji više svećenika i franjevacu.

Homiliju je imao provincijal o. Rajko Gelemanović, a govorio je o sv. Franji kao Božjem čovjeku koji je težio da bude što sličniji Kristu.

Drugog dana, u nedjelju 4. listopada u 17, 30 sati bila je svečana biskupska misa Matije Zvekanovića.

Da se trajno obilježi ovaj jubilej 300. obljetnice, na ulaznom hodniku u franjevački samostan otkrivena je spomen - ploča sa ovim natpisom:

NA OVOM MJESTU PRIJE 300 GODINA,
PO SINOVIIMA SV. FRANJE, PONOVIINO JE
BUKNUO OGANJ NAVIJEŠTANJA EVANĐELJA
I PROKLJUČALO MILOSNO VRELO NAŠIM
PRECIMA. SPOMINJUĆI SE TOGA JUBILEJA,
OVU PLOČU PODIŽU ZAHVALNI BAČKI
BUNJEVAČKI HRVATI, VJERNICI
U SUBOTICI, 4. LISTOPADA 1987.
(1687 – 1987.)

Biskup Matija Zvekanović otkriva spomen - ploču

Prije sv. Mise otac biskup i svećenstvo s grupom mladih u bunjevačkoj nošnji u procesiji su došli do mjesta gdje je postavljena spomen - ploča i biskup je obavio čin otkrivanja.

Zatim je procesija svečano ušla u crkvu.

Gvardijan subotičkog franjevačkog samostana o. Andrija Matić sve je pozdravio i govorio je o ulozi franjevaca i njihovoj povezanosti s našim narodom kroz sve godine burne povijesti.

Sv. Misu je prikazao biskup Matija Zvekanović u koncelebraciji o. Provincijala i nekoliko franjevaca i svećenika.

Homiliju je imao provincijal o. Rajko Gelemanović.

Iz njegove lijepe propovijedi izdvojit ću samo dvije misli:

Pretke Bunjevaca i Šokaca na seobu je povelala želja da sačuvaju svoju vjeru. Bili su spremni na najveće žrtve pa i na gubitak svoga zavičaja samo da sačuvaju vjeru otaca.

Franjevci su stalno bili u zajednici trpljenja s narodom i nigdje na svijetu ta međusobna povezanost i privrženost nije toliko izražena kao kod nas.

Iza sv. Mise svečano je otpjevano "Tebe Boga hvalimo" kao izraz zahvalnosti za sve milosti i darove, primljene tokom prošlih stoljeća.

Oba dana pjevao je katedralni zbor "Albe Vidaković" pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

Tako je završena posljednja u nizu svečanosti kada smo proslavili ovaj veliki jubilej 300. obljetnice. To je bila prilika da se malo zaustavimo i pogledamo prema našoj prošlosti, prema sadašnjosti i prema budućnosti.

Poslije završne svečanosti u franjevačkoj crkvi, nakon sv. Mise predsjednik Organizacionog odbora, Lazar I. Krmpotić uputio je svima

RIJEČI ZAHVALE

Nakon što ovim svečanim bogoslužjem dadosmo Bogu zahvalu za sve dobro i milosno što smo tokom ovih proteklih tristo godina primili i koje su nam omogućile da smo kao Narod i Crkva preživjeli, želimo se zahvaliti g. biskupu Mons. Matiji Zvekanoviću, pokrovitelju ovih svečanosti, na njegovom razumijevanju, blagoslovu i podršci. S posebnim pijetetom se želimo zahvaliti ocima franjevcima na čelu sa o. Provincijalom, kao nasljednicima onih Franjinih sinova, koji su nas u ove krajeve doveli i tokom ovih stoljeća služili do današnjega dana.

Mi se i nadalje preporučujemo njihovoj dobroti i molimo ih za bratsku suradnju u službi Crkvi i Narodu.

Ovom prilikom želim reći hvala Organizacionom odboru, koji je sa puno ljubavi i požrtvovnog rada organizirao sve ove svečanosti: liturgijska i znanstvena slavlja. Organizirana su bila hodočašća i izložba.

Svima zajedno i svakom osobno ovom zgodom želim reći hvala, a Gospodin će svakom prema njegovoj ljubavi i uloženom trudu odmjeriti i nagradu za koju ga ponizno molim.

Ovdje također želim reći iskrena hvala svoj braći svećenicima, kako biskupijskim tako i redovničkim, za uloženi trud oko duhovne obnove i organizacije ovih proslava u povodu ovog jubileja. Neka svijest da smo dužnici tom narodu iz kojega smo potekli, neprestano raste u nama i postaje sve djelotvornijom.

Iskrena hvala našim redovnicama svih Družbi koje su se svojim tihim radom uključile u ova slavlja!

Iskrena hvala Vama, draga braćo i sestre, da ste svojim sudjelovanjem, molitvama i materijalnom podrškom pomogli da su ova slavlja održana i njima obilježen ovaj značajni jubilej naše crkveno - narodne povijesti.

I na koncu neka bude još jednom rečeno, da je naša najdublja želja da ovaj jubilej bude poticaj za otvoreni i bratski dijalog sa ostalim narodima sa kojima živimo u katoličkom zajedništvu ove biskupijske zajednice: sa Mađarima, Slovacima, Rusinima, Njemcima i ostalim narodnim skupinama, koji je preduvjet jednog zdravog katoličkog suživota.

Sa ostalom kršćanskom braćom, sa kojima dijelimo ovaj životni prostor, spremni smo na iskreni ekumenski dijalog, kako to od nas zahtijeva konkretna situacija, a još više naše kršćansko poslanje, da gradimo mostove povjerenja, dijaloga i suživota, jer time dajemo najbolje svjedočanstvo da smo sljedbenici Isusa Krista, koji je došao da na ovom svijetu proglasi svoje kraljevstvo ljubavi svih sa svima.

Naša se misao ove večeri okreće i onoj našoj braći sa kojima ne dijelimo isti svjetonazor. Tokom ovog jubileja željeli smo pokazati kako je Crkva vjekovima dvorila svoj narod, čini to ona i danas. To je uvijek konkretna služba konkretnom čovjeku - konkretnom narodu, a mislim da je to program svakog dobronamjernog čovjeka.

Tako, eto, iako su nam putevi različiti, isti nam je cilj i zato naš dijalog upravo tu treba početi, a služba tom čovjeku i narodu, bit će mjerilo naše autentičnosti.

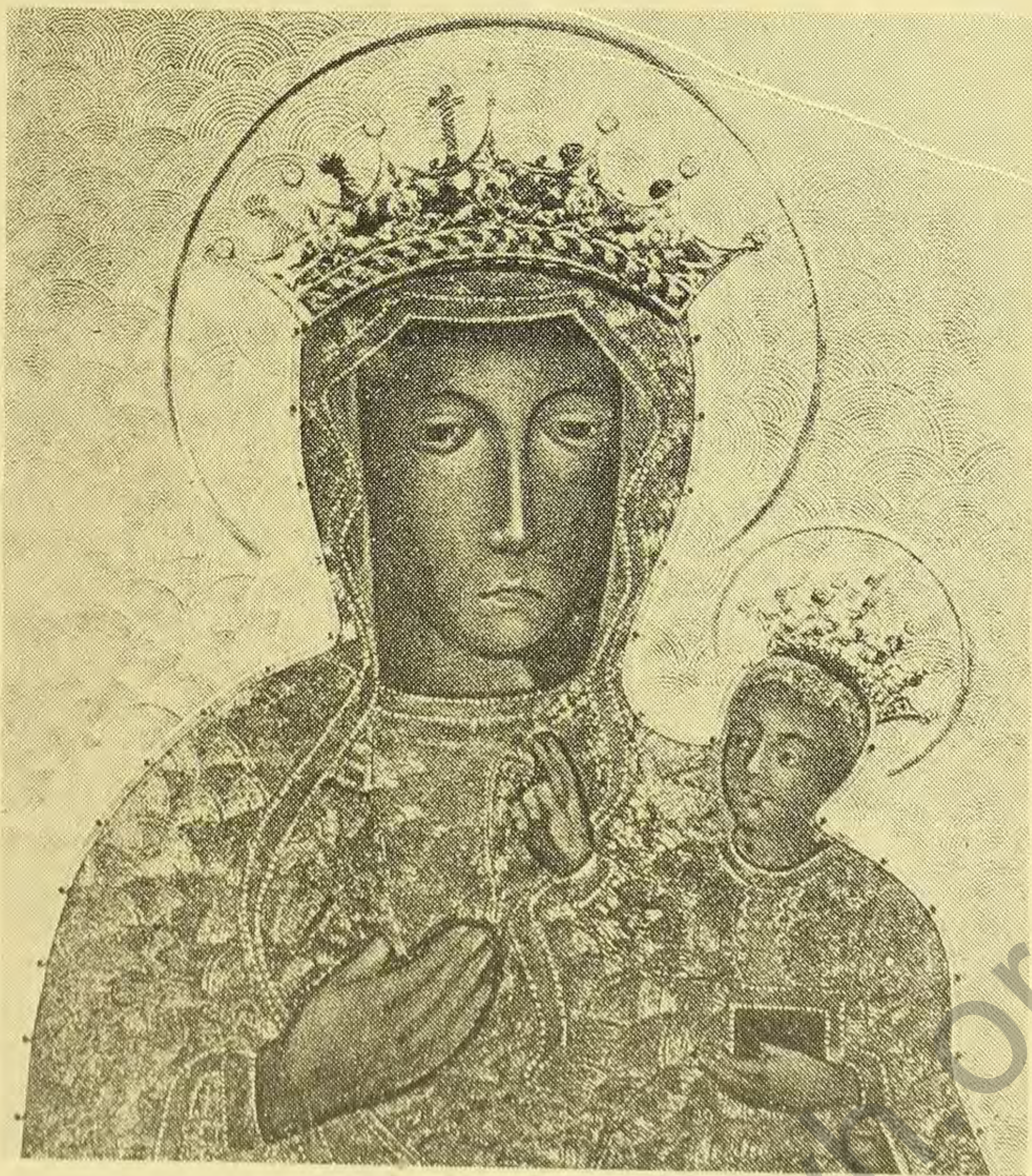
Neka ove misli budu smjernice našeg života u četvrtom stoljeću našeg života i postojanja, a milostivi Bog po zagovoru presvete Bogorodice i svih svetih roda našega, neka učine da se to i ostvari.

U Subotici, 4. listopada 1987.

FRANJEVAČKA PRISUTNOST U SUBOTICI

Poslije oslobođenja Bačke od Turaka 1686. godine, u Subotici u tvrđavi stanovao je prvi subotički kapetan Luka Sučić i ostali graničarski časnici.

U prizemlju tvrđave uređena je kapelica, a u gornjem dijelu bila je sobica za franjevca koji je vodio duhovnu brigu o stanovnicima Subotice i okolice. Tu dužnost su naizmjenice obavljali fra Bariša Benjović i fra Jerko Guganović.

“Crna Gospa” u franjevačkoj crkvi u Subotici

Nakon Karlovačkog mira 1699. god. Bačka je oslobođena od Turaka i poslije toga Austrija je formirala Vojnu krajinu na Dunavu i Tisi s ciljem da štiti te krajeve od turske opasnosti. U sastavu Vojne krajine bila je i Subotica, a Bunjevci su bili graničari zajedno sa Srbima i drugim narodima.

Pored subotičke tvrđave sagrađena je stambena zgrada za franjevce i 1717. god. provincijal je to franjevačko boravište proglasio redovničkom kućom (rezidencijom), a prvi poglavar (praeses) bio je fra Jerko Guganović Ludoški.

Pitanje crkve nije bilo riješeno. Kapelica u prizemlju tvrđave bila je premalena za brojne vjernike. Želja je bila da se tvrđava preuredi za crkvu, ali za takav pothvat trebalo je dopuštenje vojne vlasti. Provincijal o. Josip Bede obratio se molbenicom glavnom zapovjedniku svih utvrđenja u Bačkoj, generalu Teodoru Despillieru. On je dozvolio da se subotička tvrđava preda franjevcima da je preurede za crkvu. Rješenje je izdato 6. prosinca 1723. godine.

Graničarski kapetani su se iselili iz tvrđave. Radovi na preuređenju tvrđave za crkvu počeli su 1. srpnja 1730. god. a kamen temeljac nove crkve postavljen je 22. rujna iste godine.

Svečanost posvete crkve bila je 15. travnja 1736. god. Obrede je obavio Gabriel Patačić, kaločki nadbiskup.

Poslije ukidanja Vojne krajine, objavljena je u proljeće 1743. god. povelja carice Marije Terezije kojom Subotica postaje kameralni (komorni) grad pod imenom Szent Mária (Sancta Maria). U 22. točki Ugovora s Komorom franjevcima je povjerenno da vode župske poslove.

Život franjevačke redovničke zajednice također je napredovao. Izgradnja novog samostana uz crkvu započela je 1. srpnja 1736. godine, a poslovi su završeni 1753. god. toliko da je zgrada uređena za stanovanje, ali nastavilo se dogradnjom pa se smatra da je završetak radova bio 1767. god.

Izgradnjom samostana i crkve ispunjeni su uvjeti za potpuni samostanski život i zato je na provincijalnom kapitolu u Gyöngyösu, 20. ožujka 1759. god. odlučeno da se redovnička kuća u Subotici podigne na stupanj samostana (conventus). Prvi subotički gvardijan bio je o. Danijel Zavodczki. Poslije njega u subotičkom samostanu bilo je više poznatih franjevac koji su vršili dužnost gvardijana.

To su glavni podaci o samostanu, a što se tiče povijesti subotičke župe, treba reći da je ona od 1693. sve do 1773. god. bila u franjevačkim rukama. Prvi upravitelji župe bili su fra Jerko Guganović (1693.), fra Bariša Benjović (1696.). Zatim se nižu ostali, a posljednji je bio fra Klement Somodi (1773.) kada je subotička župa oduzeta franjevcima i predata svjetovnim svećenicima, ali to nije išlo lako i jednostavno, jer se tome protivilo gradsko poglavarstvo.

Ipak nakon dugih pregovora kaločkog nadbiskupa i subotičke gradske uprave, franjevci su 1. listopada 1773. god. predali vođenje župe. Prvi upravitelj župe, a kasnije od 1. travnja 1778. god. župnik, bio je dr Stjepan Ranić. Privremena župna crkva bila je kapelica sv. Roka i počela je gradnja nove župne crkve sv. Terezije.

Poveljom carice Marije Terezije 22. siječnja 1779. god. Subotica je proglašena slobodnim kraljevskim gradom pod imenom Maria Theresiopolis. U 4. točki Povelje određeno je koje pustare u okolici pripadaju u vlasništvo slobodnog kraljevskog grada.

Početak našega stoljeća sazrela je zamisao da se "stara" subotička franjevačka crkva preuredi i proširi. Obnoviteljski radovi počeli su 17. lipnja 1907. god. Crkva je proširena i dobila je sadašnji oblik, a dograđen je i drugi toranj. Poslije građevinskih radova obavljeno je uređenje unutrašnjosti crkve. U svim troškovima pomagali su vjernici i gradska uprava.

Svečanu posvetu crkve obavio je kaločki nadbiskup dr Julije Várossy u nedjelju, 3. listopada 1909. god.

I ovako obnovljena i proširena subotička franjevačka crkva zadržala je u narodu ime "stara crkva" kao omiljeno duhovno središte, kamo su svi naraštaji rado dolazili na sve pobožnosti.

Vojmir

"ODA FRANJEVCIMA"
prigodom otkrivanja Spomen - ploče
300 godina Matice krštenih
u Subotici, 4. X 1987. godine

Pitaju se možda mnogi:
Što se ovdje danas zbiva?
Zašto li se "spomen - ploča"
Ispod tornja tu otkriva?

Prošlog ljeta slavili smo
Obljetnicu 300 ljeta
Doseljenja naših pređa
Bježeć od Turčina kleta.

Iz daleke Herceg - Bosne
Zadnji cjelov šalju Buni,
Krenuše u nepoznato,
I nade u "bolje" puni.

Na svom putu imali su
Brižne vode, pratioce,
Duhovne pastire dobre,
Franjevačke drage oce.

Izranjeni, izmučeni,
Nakon dugih putovanja,
Dočeka ih ovdje pustoš
Močvara i korov granja.

Ali su ih dobri Oci
Uvijek rado tu primali,
I klonuloj, bolnoj duši
Rane "melemom" vidali.

Od staroga turskog zdanja
Samostan su načinili
A od Bedem turske kule
Toranj crkve podignuli.

Tako narod još od tada,
"Staroj crkvi" hrlit stao,
Pred CRNOM se Gospo m
Molio i jadao.

A Franjevci, oci dragi,
Od tad pišu povijest našu,
I bilježe svako Ime,
Il' u gradu, il' salašu...

Zato, evo, danas slavlje
Jubileja tristo ljeta
Otkako se knjige vode
Rodenja - Krštenja sveta.

Ta Matica krštenika
Danas nama puno zbori,
Jer to su nam dokumenti,
I opstanka svi izvori.

I ko nekad pređi naši
Vjeru nosimo i danas,
Krštenjem smo povezani
Što preniješe oni na nas.

Al' nažalost u knjigama
Sve je manje krštenika,
A u crkvi sve je manje
Novih mladih svećenika.

Znamo l' dobro - kao da je
Narod naš zaboravio -
Kakvi su nam pređi došli,
Što je od njih baštinió?

Ljubav prema zavičaju,
Dužnost prema svome rodu,
Obitelji što potomstvo
Daju Crkvi i narodu!

Vama, franjevački oci,
Što nas onda dopratiste,
Hvalimo za svaki korak,
Koji za nas učiniste!

I za dugih tristo ljeta
Koja ste sa nama bili,
I za duhovno bogatstvo,
Što smo od vas svi primili,

Na koncu Vam još kličemo:
Velika Vam za sve HVALA!
Hvala Božjoj Providnosti,
Koja vas je nama dala!

T. K.

S M I R E N J E ...

Kao što potok koji žubori, obasjan sjajem ljetnoga sunca, pokrene kotač vodenog mlina i time cijelu konstrukciju da može samljeti pšenicu, tako i moja duša žubori, zamahne pisací stroj, da samljevne misli raspe na bijeli papir.

Nije isključeno da od samljevenih misli samo krupnije zrnice uspije doći na papir, a nije isključeno ni to da će ono što napišem biti kao raskidljivo i ljepljivo tijesto, što ga je neka nespretna domaćica umijesila; no, ono što moje srce diktira, neće izostati.

Uočih - odjednom je nastala jesen. Dobio sam jedno šareno pismo. Sadržaj pisma je jako zanimljiv. Opisuje rascvjetano proljeće koje nosi u sebi djetinjstvo, bezbrižan život, pun igre. Nadalje opisuje toplo ljeto obasjano suncem. Tu već nastaje i pokoja briga, ali sunčeva toplina sve ublažuje, sve rastapa, jer je to vrijeme rascvjetane mladosti. Na kraju pisma pisac opisuje kako je vrijeme surovo, nemilosrdno, jer odnosi sa sobom svu ljepotu života i ostavlja samo ono najteže: hladnoću, kišu, blato, brige... Opisuje kako je jesen nalik starom kaputu, koji je izgubio svoju boju i sav je poderan. A sad taj zanimljivi pismopisac očekuje zimu, jer mu je potreban mir i odmor u kojem će naći smirenje. Moj neobični pismopisac zove se "Godina".

Tako je i u ljudskom životu. Rodi se čovjek i na početku svoga života susreće se sa rascvjetalim proljećem, pun igre, veselja i bezbrižnog života. Naide i na toplo ljeto koje mu je pružilo rascvjetalu mladost, obasjanu suncem. A na kraju i čovjeka zahvati jesenjska starost. Ljepota života ostaje samo u sjećanju, a umjesto nje ostaje briga, umor, patnja, bolest, samoća, ostarjelost... Stoga ni njemu ne ostaje ništa drugo nego da čeka, da čeka svoju zimu, svoj mir i smirenje...

Još malo pa će Svi Sveti i Dušni dan. U grobljima ljudi će zapaliti puno svijeća za pokojne duše - i zato Vas molim, kad mene ne bude - volio bih da i za moju dušu, navečer, uoči Dušnoga dana, zapalite jednu sićušnu svjećicu za moj mirniji, vječni san. A sve dotle, kao što i sv. Augustin reče: "Nemirno je srce moje, Gospodine, dok se ne smiri u Tebi..."

Meszaros Lajos

“300 GODINA CRKVA DVORI SVOJ NAROD”

RECITAL ZA MEDITATIVNU VEČER

u subotičkoj katedrali - bazilici sv. Terezije, 16. kolovoza 1986. godine u 19 sati

UVODNA RIJEČ VODITELJA

Kroničar: 300 godina Crkva dvori svoj narod.

1. glas: Mi smo kršćani, živimo od vjere otaca,

S v i: jer vjerujemo u Boga!

2. glas: Abraham, Izak i Jakov jesu “praoci” naše vjere, jer od njih učimo vjerovati i čvrsto se pouzdavati u Boga u kojega su oni vjerovali.

3. glas: jer su oni preci izraelskog naroda iz kojega je potekao Isus Krist, čiji smo mi učenici,

4. glas: jer su se obećanja što ih je Bog njima dao u potpunosti ispunila u Isusu Kristu, čiji smo mi učenici.

5. glas: Krštenjem i ulaskom u savez s Bogom postali smo narod Božji.

6. glas: Nad vodom krštenja čuje se Očev glas, vidi se lik Duha “Ovo je Sin moj ljubljeni. U njemu mi sva milina.”

Kroničar: Godine 1687. započete su matice krštenih u subotičkom franjevačkom samostanu. Crkva 300 godina dvori svoj narod u našem gradu i u Bačkoj.

7. glas: A naša vjera?

Kroničar: Rodila se u duši naših pradjedova u patnji pod turskom vlašću. Naši su preci u Bosni, Hercegovini, Dalmaciji, Primorju i Dalmatinskoj Zagori branili svoju vjeru. Bježe ispred turskog jarma. Zavičaj ostavljaju, ali vjeru nose sobom duboko u duši.

1. glas: “Zaboravit nećemo tugu onoga časa:
vjetar je hujao hladni svu noć žalosnu, crnu,
suzama mi smo u oku, blijedi i nijemi bez glasa
gledali kako se zadnji ognjišta plamovi trnu.

3. glas: Svoje je trebalo pustit, jer čovjek živjeti mora,
u krajeve pošli smo tude, nek volja Višnjeg se vrši.
O, kako bolni smo mnogo probdjeli noći i zora
snatrec o rodnoj grudi, o draži kamene krši.

2. glas: I da se tuga nije u očaj slila
u dane crninom skrite sred ljudskih zloba i zala,
nepravda kada je gorka sa sviju strana nas bila
Tebi, o Bože naš, neka je duboka hvala !”

ZBOR: Händel: “ISUSE KRALJU” (iz oratorija “Juda Makabejac”)

- Kroničar: Prije 300 godina naši preci Hrvati Bunjevci i Šokci naseljavaju se u Slavoniji, Baranji i Bačkoj i dalje na sjever.
- U novu domaju su došli pod vodstvom otaca franjevaca. Pored vjere imali su neograničeno povjerenje u oće franjevce, da ih ne vode iz "zla u gore".
4. glas: Putovanje jača zajedništvo, a Crkva je po naravi zajednica i svjedok zajedništva. Crkva se rađa silaskom Duha Svetoga - na dan Duhova.
- Kroničar: Ona se pojavljuje već od samog početka kao zajednica učenika čiji razlog postojanja se sastoji u ostvarenju misije Isusa Krista i evangelizaciji svijeta. Učitelj im je povjerio: "Idite i naučavajte sve narode krsteći ih u ime Oca i Sina i Duha Svetoga!"
- Putnici smo - "Ecclesia pelegrinans" - Crkva hodočasnica. Putujemo prema nebesima. Na tom putu nas vodi Uskrsli Krist! Radosno je biti učenik Kristov! Ojačani smo snagom Duha Svetoga, koji prebiva u nama.
5. glas: Ljubiti Crkvu – Ljubiti Krista, jer Crkva je otajstveno Tijelo Kristovo.
- S v i: Crkva je Krist!
6. glas: Gospodine, pomози nam da u sebi izgradimo Nebo, te da vrijeme u kojem živimo prožmemo mirisom neba u kojem si Ti Bog. Gospodine, daj da zaslužimo živjeti vječno u Tvom svjetlu bez zalaza.
- S v i: I da ljubim Crkvu!
- Ljubiti Crkvu bila je dominantna riječ u nagovoru pape Pavla VI.
7. glas: Ljubiti Crkvu... je riječ, koja ide do najveće dubine našeg srca.
- S v i: Zato, Gospodine, prikazujemo svoj ponizni rad u malo dana našeg života.
1. glas: Ljubav prema Crkvi je svjesno sudjelovanje u životu svih dana, koji teku oko nas i ne samo u privatnom životu, nego i u odnosu s braćom. Ljubav prema Crkvi je ono što potiče da ljubav ostvarimo u nama i među nama.

PJESMA: Galetić: "OD SVA SE ČETIRI VJETRA"

- Kroničar: "Svaki narod, ako se krstom krstio, te je u krilo vire kršćanske unišao; koji se je od jedinstva odcipio, taj je odmah u šizmu, razkolništvo upao. Počam od prvih ljetah sve do danas, što se god u virskom polju ponovi, to onda tek cvate i plod donša, ako se u zemlju jedinstvenosti usije, usadi, na toliko, da čim se od jedinstvenosti odkine, odmah se među sobom dili i kida... Jedinstvo leži u naravi ljudskoj; pa kako što se to poradalo u starini tako mora da se obnavlja i u kršćanstvu, buduć da ono obećanje Isusovo: 'S vami ću biti do skončanja svita', može i mora se samo na jednom mistu i u jednom ogunjištu kršćanskog jedinstva izpunjavati.
- S v i: Život i sloboda kršćanstva zavijena stoji u jedinstvu i svaki koji se od tog odiljuje, u grob polaže svoju virsku slobodu.
- Kroničar: Molimo se od svih strana Bogu, da se pod okriljem blažene Divice - svih mučenikom, koji su nam od vrimena jedinstva u baštinu i zapadnu i istoč-

nu ostali, da se utiču Isus Kristu, neviđenoj glavi jedinstva da nam oči pameti razbistri, i što je leda u jednom i u drugom srcu raztopi, zada uvidivši krivo stanje, poželimo u jednoj majci Crkvi sjediniti se. Oj, to bi slava bila, koja bi vas svit probila i napunila dikom Slavena!" (Iz knjige: "Razprava o podunavskih i potisanskih Bunjevcih i Šokcih", tiskana u Beču 1882., str. 178 - 179.).

1. glas: Za vjeru Ti Bože hvala!
Molimo i dalje za njezin žar.
Ufanje gradi u nama
u svim časovima života,
rsplamti ljubav u srcu našem
da Te ljubimo, jer si naš Bog:
Ljubav, Milosrđe i Dobrota!

S v i: Za vjeru molimo, Bože,
za njezin žar,
da Ti uvijek budemo zahvalni
za ovaj milosni krsni dar.

Kroničar: S vjerom u Boga u novoj domaji naši preci su "savili" ognjišta na novom tlu. Vrijednim rukama izgradili su naselja, prokrčili šume i obradili polja. Radili su, molili i divili se jer:

2. glas: "Beskrajna ravan nije nikad tako lijepa
kao u dane ljetne kada pšenica zori,
sunce crvene zrake kad upre u more žitno
cijela ravnica sjajnom brončanom vatrom gori.

3. glas: Ujutro izlazi gazda iz svoga bijelog salaša,
putem ga pozdrave vrapci i vitko zlačano vlačé,
sav sretan skida šešir s prosjede staračke glave,
da Bogu zahvalu dade nad obiljem njegove plaće".

4. glas: "Naša je duša široka ko beskrajna bačka nizina,
ona vjeruje svakom, ljubi i uvijek se nada.
Razumije tuđe i najmanje boli,
u čovjeku svakom gleda dobra brata...".

5. glas: Uz pregalački rad nikad nismo dozvolili da nas zasjenjuju boli, suze, neugodnosti. One su se mogle nakratko pojaviti. Život nam je bio, a i danas je ispunjen vjerom.

6. glas: U ozračje vjere stavile su nas majke
dok su nas njihale na toplom krilu.
na molitvu nam sklapale dječje ruke
učile nas da molimo "Pozdravljenje",
za umiruće, stare i bolesne,
da predano živimo u Bogu
i s Njim podnosimo radosti i muke.

7. glas: Da život svakdanji uvijek
ispunjavamo poštenim radom,
da svaki trenutak njegov
ispunimo evandeoskom Nadom!
1. glas: Vodile su nas naše majke, i danas vode Bogu, Ljubavi, jer ljubav prema
Bogu i bližnjemu je jedini svijet sigurnosti i mira.
2. glas: Upućivale su nas na snagu vjere, ufanja i ljubavi.
- S v i: To je Duh Sveti!
- Kroničar: Sav čovjek Duhom Svetim nadahnut, prosvijetljen, osjeća se velikim; dapa-
če većim no što je zemlja i nebo, jerbo je pisano da će sve propasti. A čov-
jek? Čovjek će živiti na vieke (I. Antunović).
3. glas: O Duše Sveti, koliko ti moramo biti zahvalni, a kako to malo jesmo! Tješi
nas činjenica da si jedno s Isusom i s Ocem, kojima se često obraćamo, ali
nas to ne opravdava.
- S v i: Hoćemo biti s Tobom!
4. glas: Ti si svjetlost, radost i ljepota! Ti privlačiš duše, radaš duboke misli i odlu-
ke... Ti posvećuj i dalje svaki naš trenutak.
5. glas: Neka ne prođe dan, a da Te ne zazovemo, da Ti ne zahvaljujemo, da Ti se
ne klanjamo, da Te ne ljubimo;
- S v i: i ne molimo za snagu, ljubav, mir...

PJESMA: "OČE NAŠ DOBRI"

6. glas: Iz iskrene i duboke vjere rodili su se krasni likovi koji su živjeli pun život u
Bogu i odlikovali se divnim krepostima,
- S v i: čednošću, blagošću, ljubaznošću, dobrotom, ljubavlju.
7. glas: Mladi šokački pjesnik Stipan Bešlin svojim kratkim životom svjedočio je
svoju vjeru u Boga!
1. glas: "I nije me briga, Smrt odnijet neće nadahnuće svako. I bilo je tako.
Ostat će bitno. To je duša.
To je vapaj tijela u visine plave.
Za vječnošću i prostorima ljubavi i sreće".
5. glas: Bilo je zauzetih laika, koji su se zauzimali za proširenje katoličkog tiska,
aktivno se uključili u proces za proglašenje svetim blaženog Nikole Taveli-
ća, organizirali hodočašće u Svetu Zemlju, podizali slike i oltare našim sve-
cima. Unapređivali su našu narodnu i crkvenu glazbu. Uključili su se u crk-
vena zbivanja, a nadasve svojim životom svjedočili svoju vjeru i pripadnost
Isusu Kristu.
- Kroničar: Sluga Božji o. Gerard Tomo Stantić sin je bunjevačkog naroda. Od djetinj-
stva težio je za ljepotom doma Gospodnjega, za životom u neprestanoj na-
zočnosti Božjoj.

2. glas: Sretan i odlučan 11. rujna 1900. godine položio je svoje vječne zavjete Bogu, Gospi - Kraljici Karmela.
- Kroničar: Kao redovnik i svećenik bio je uzor svima. Svoje molitve, radosno življen pokornički život o. Gerard Tomo utrošio je da ljude privuče Malom Isusu u zajedništvo s Njim.
3. glas: Sa zanosom piše "da su sva stvorenja odlikovana, jer je ljudsku narav uzeo Isus, osobito je odlikovan čovjek. Po Isusovu utjelovljenju i prosjak postaje bogataš".
- S v i: Gospode, dopusti nam da Tvoga vjernog slugi uzmognemo častiti na oltarima svete Crkve.
- Kroničar: Iz cvijeta vjere izrasla je i s. Leopoldina Čović, koja je svoj kratki boravak na zemlji proživjela u duhovnom djetinjstvu slijedeći primjer sv. Terezije od Malog Isusa. Umrla je u ranoj mladosti na galsu svetosti.

PJESMA: "SPAVAJ MALI BOŽIĆU"

4. glas: Mi smo Božji i marijanski narod. Pobožna Kraljica Jelena bila je odana Mariji, Majci Božjoj. Izgradnja crkve Gospe od Otoka zapalila je plamen marijanske pobožnosti, koji je snažno zahvatio dušu vjernika Hrvata, da se nije ugasio ni do danas.
5. glas: O njoj svjedoče sve Gospine crkve, a pogotovo marijanska svetišta:
6. glas: Bunarić, Bač, Aljmaš, Tekije, Marija Bistrica, Remete, Olovo, Sinj, Solin i druga.
7. glas: Toliko smo svetišta sazdali Tebi, Majko Božja, u čast!
- S v i: Od ovoga časa želimo biti "živo kamenje Tvoga svetišta".
1. glas: Želimo živjeti poput Marije, bilo u svom osobnom životu ili u životu zajedništva.
2. glas: Budi s nama, Majko Božja! Moli za nas i uči nas ljubavi prema Bogu i bližnjemu, kao i kreposnom životu.
- S v i: Bit ćemo tad nova stvorenja, jer će Uskrsli živjeti u nama.
- Kroničar: Marija je naslidstvo što nam je na času srmti naš gospodin Isukrst dao: sa križa je pogledao svoju Majku i na učenika Ivana, pa reče: "Ženo, evo ti Sina; čovče, evo ti majke". Čitaj mu testamenat, naći ćeš i svoje ime. Kao betlehemske ditešce počivao je na krilu svoje Majke; mrtvo mu tilo s križa skinjeno u krilo prižalosne Majke. To je misto pripustio nama. Nemamo boljeg mista za mir u životu, da bude i vično pribivalište" (L. Budanović).
3. glas: Toplinu Marijina krila naš narod odavno osjeća. Dolazeći u ove naše krajeve bio je u društvu najmilije SUPUTNICE – RADOSNE GOSPE.
- Kroničar: Naši stari su donijeli sliku Gospe u Bač da bude trajna veza s onim proštenjima Majke Božje koja su se davno ugasila. Slika je okrunjena na POŠTENJE GOSPI U GRADOVRHU, mjestu kraj Tuzle u Bosni. Okrunio ju je

fra Jure Bačvanin. Krunio ju je običnom krunom. Zlato te stare krune sastoji se u biser tekstu pisanom bosančicom, koga je pobožni franjevac dao ugravirati na poleđini krune. Ubilježio je godinu 1685. Tako znamo da su Hrvati u Bačkoj, Bunjevci i Šokci prije 300 godina štovali Majku Božju od Gradovrha.

4. glas: Marija je s nama putovala i danas putuje. Radosna Gospa je veliki znak zajedništva. Okrunjena je 1985. god. ponovno, vijencem od 12 zvijezda, da bude simbol ljubavi cijele naše Crkve prema Isusovoj Majci.

Kroničar: Tih 12 zvijezda su znaci apostolskog zbora: predstavljaju dvanaestoricu svjedoka Isusovih koji su poslani da svim narodima svjedoče do kraja zemlje i do kraja svijeta;

5. glas: Gospine radosti su i naše radosti, a radosna je:

6. glas: jer je Gospodin s njom,

7. glas: jer je Božju riječ prihvatila,

1. glas: jer je svijetom prosula Vječno Svjetlo, Isusa Krista

2. glas: Ona je radosna Gospa, jer svoju radost dijeli drugima,

3. glas: što nas je njezin Sin predao njoj

4. glas: i što je majka Crkve!

Kroničar: Zato u povodu proslave 300. godišnjice otkako Crkva ponovo ovdje bez prekida dvori svoj narod želimo štovanje Radosne Gospe jače oživjeti.

Želimo prikazivati i dalje Bezgrešnom Srcu Marijinu sebe, svaki naš korak, rad i htijenje.

S v i: Vodi na, Majko Božja, bliže Bogu i razbukti plamen ljubavi u našim srcima prema Njemu.

PJESMA: "DIVA MATI"

5. glas: Crkva daje vrijednost svemu što naučava.

6. glas: Duhovno obogaćuje narod Božji dijeljenjem svetih sakramenata.

7. glas: Sveta Misa je postala središnji i najljepši susret s našim Gospodinom u presvetoj Euharistiji.

1. glas: Neshvatljivo je i izvanredno,
nešto, što se sve više urezuje
u moj duh:

ono Tvoje tiho boravljenje
u svetohraništu.

2. glas: Dolazim u crkvu jutrom i tu te nalazim,
Žurim u crkvu kada te ljubim
i tu te nalazim.

I svaki put
kažeš mi koju riječ,
ispraviš mi koji osjećaj

skladaš u zbilji različitim notama
jednu jedinu pjesmu, koju moje srce zna napamet
i opetuje mi samo jednu riječ:

Vječnu ljubav!

3. glas: Oh! Bože, nisi to mogao smisliti bolje.

Ona Tvoja šutnja
u kojoj se buka našeg života guši,
onaj tihi kucaj srca
koji svaku suzu upija.

4. glas: Ona šutnja – glasnija od andeoskog suglasja

ona šutnja
koja umu izriče Riječ
srcu daje balzam;
ona šutnja
u kojoj se svaki glas ponovo nalazi uklopljen,
svaka molitva osjeća preobraženom;
ona Tvoja prisutnost tajanstvena...

5. glas: Tu je život,

Tu iščekivanje;
tu se naše malo srce odmara,
da bi opet bez zadržavanja nastavilo
svoj put.

6. glas: Naše euharistijsko sjedinjenje s Kristom čemu je usmjeren ovaj sakrament,
mora biti produženo sa kršćanskoga oltara i na sav narod koji živi tu pored
nas, jer nezamisliv je kršćanin, koji ne želi svijet kojim vlada ljubav i mir.
Želimo ostvariti jedinstvo u Bogu, jer to je Njegova oporuka –
“Da svi budu jedno”...

Kroničar: Isus je kruh, koji daje život. On je po sv. pričesti i kod vas i kod mene. To
je sveta božanska tajna. Euharistijski Isus, euharistijsko Njegovo kraljevstvo.
U kraljevstvu Euharistijskom, ali ne samo u nutrini duše, nego na svakom
koraku ljudi će biti slični Isusu: drugi Isus i tako slika i Oca Boga Stvorite-
lja, savršeno na sliku Božju i djelima.

Kad ste djeca Božja, činite djela Božja. A koja su ta djela? To su: dati sebe
Bogu, kako On daje sebe nama preko jedinorođenog Sina Isusa i po Njemu
daje svega sebe nama u vječnom spasenju.

Euharistija je u svim našim duhovnim potrebama naša jakost. Zahvaljujući
Euharistiji život Crkve postaje Isusov život, koji je kadar dati ljubav, život
drugima, a Isusov se život daje zajednici i svakom članu Crkve.

7. glas: Znali su naši stari preci, očevi i majke, koje su nas vodile k stolu Gospod-
njem. Tu crpimo snagu i otkrivamo duhovne ljepote i vrijednosti.

S v i: Bog u svetohraništu govori svima, a posebno poniznima, starima, žalosnima
i grešnicima: “Dodite k meni svi ... ja ću vas okrijepiti”.

PJESMA: “ZDRAV SLATIKI ISUSE”

1. glas: Kako da ti zahvalimo Gospodine
što smo vijekovima Tvoj narod,
koji pobožno sklapa ruke i moli
u patnji, radosti i sreći
dolazi k Tebi da Ti kaže "hvala"
i da svaki Tvoj "pohod" prihvata i voli!

S v i: Ispovijedamo našu vjeru i molimo zajednički:

Čvrsto vjerujemo u Boga Oca
i Sina i Duha Svetoga -
životom želim potvrditi svoj krsni savez
s Bogom i tako obnoviti sveti
pradjedovski zavjet vjere u Isusa Krista
i vjernost Katoličkoj Crkvi.
Svoju odluku polažem
u Bezgrešno Srce presvete
Bogorodice Marije. Amen.

2. glas: Ljubavlju nas svojom, Bože, prožmi
da ljubimo Tebe i bližnjega svoga
i u njoj da gradimo svi
novi svijet ljubavi za Tebe
u kojem ćeš svugdje i u svakom
na svim točkama meridijana naših
živjeti u dušama samo Ti!

S v i: O Bože, užezi ognjem svoje ljubavi naša srca!
Potkrepljuj nam i dalje ufanje
moli Te i zahvaljuje Tvoj narod mali,
ne daj da nas beznade, tuga i umor
ikad u životu svali.
O, Bože, učvrsti ufanje naše!

PJESMA: "SVET, SVET, SVET ..."

IZLAGANJE MONSTRANCE

7. glas: Bože, Ti koji jednako slušaš divotnu pjesmu srebrnih trubalja
Hvalospjev anđela Tvojih – divni cvrkut ptica lijepih
I molbe iskrene tople pred lice Tvoje što šalju
Ljudi bijedni i slijepi,
Slušaj molitvu našu
Za budućnost koja nam dolazi iz ruke Tvoje.

S v i: Blagoslovi nas sve u njoj i budi s nama.

4. glas: Posebno Te molimo za crkvenu Hijerarhiju,
5. glas: za vjerni puk,
6. glas: za sve kršćane,

7. glas: za obraćenje grešnika,
za stare, bolesne, tužne i usamljene,
1. glas: za obitelji: roditelje, djecu i mlade,
2. glas: za sve ljude svijeta,
3. glas: za mir i Tvoj blagoslov svijetu,
4. glas: za sve duhovnosti u Crkvi,
5. glas: za duhovna zvanja.
S v i: Čuvaj i vodi i dalje naš narod
i Crkvu Tvoju, nebeski Kruše,
đaj da budemo kao sveti
i sjajni grad na gori
i svojim životom da privučemo
i osvajamo za Tebe duše...
Da budemo TVOJI, uvijek SAMO TVOJI!

P J E S M E:

“NE OSTAVI NAS NIGDAR”
MAJKO BOŽJA RADOSNA”
PRELUDIJ (Orgulje)

Vita Grunčić je sastavila ovaj recital i uvježbala s grupom recitatora.
Recital je izvela grupa mladih.

Voditelj Meditativne večeri bio je Andrija Kopilović,
župnik u Aleksandrovu, u Subotici.

Pjevao je subotički katedralni zbor “Albe Vidaković”
pod ravnanjem s. Mirjam Pandžić.

BLAGDAN ZELENIH RAVNI

Ravni su poprimile svečani izgled:
sve ljepšim svježim jutrima pozlaćivana,
sve zanesene čekaju, da svojom krasotom
zabljesnu svečanog dana, za kojim čeznu
žitorodne njive i glavice cvijeća
u brazdama dugim posakrivane.

U blagdanskome ruhu sva je beskrajna ravnica,
obasjana suncem, ukrašena grozdovima cvata,
očekuje čas, kada će kroz redove klasja
poći Svesilni Bijeli Vadar da blagoslov dijeli
s prijestolja monstrance od zlata.

Naroda more skupit će se s pjesmom božanskom
u jedno srce, veliko i beskrajno,
koje će užareno plamtjeti vatrom ljubavi,
da sažeže mržnju, nepravdu i zlobu,
da stanak spremi za Janje Presjajno.

O, i ja ću toga dana, kao vjerni sin nizine,
moliti Bijelog Vadaru rukama sklopljenim,
da s barjakom mira prođe stazama tvrdim
da donese radost, očišćenje dušama
u grijehu i strasti utopljenim.

Isusa ću molit: prezrenim, malim ljudima
kojih je život sličan prognanim, zalutalim pticama,
zrakama milosti nek upali nov život i sreću,
i neka ljubav zavlada ona sveta ljubav,
koja će tog dana cvjetati ravnicama.

Aleksa Kokić

ŠTO JE CRKVA ČINILA ZA BIJEDNIKE U BAČKOJ?

U spomen 100. obljetnice smrti biskupa Ivana Antunovića (1815 - 1888.)

Kad bi nas netko zamolio da mu ukratko objasnimo što je najvažnije u našoj kršćanskoj vjeri, onda bismo mu bez oklijevanja trebali odgovoriti da je to Kristova zapovijed ljubavi prema Bogu i bližnjemu. Krist je, naime, odgovarajući da pitanje jednoga učitelja zakona, koji je htio znati koja je zapovijed najveća, nedvosmisleno jasno rekao: “ ‘Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem svojim, svom dušom svojom i svom pameti svojom!’ To je najveća i prva zapovijed. Druga je toj jednaka: ‘Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe!’ ” (Mt 22, 37 - 39). Ovim je riječima zapravo započelo jedno novo, kršćansko razdoblje svjetske povijesti.

Da bismo bar donekle uvidjeli u čemu je izuzetna novost ove Kristove dvostruke zapovijedi, moramo znati da sve religije svijeta zahtijevaju, doduše, ljubav prema Bogu, ali nijedna – osim kršćanstva – ne zahtijeva ljubav prema svim ljudima, čak i prema neprijateljima, u njihovim nevoljama. U kršćanstvu je ljubav prema Bogu nemoguća bez ljubavi prema čovjeku; te su dvije ljubavi nužno međusobno povezane: “Ako netko tvrdi ‘Ljubim Boga’, a mrzi svoga brata, lažac je;” – kaže odlučno Ivan apostol – “jer tko ne ljubi svoga brata koga vidi, ne može ljubiti Boga koga ne vidi. Ovu zapovijed imamo od njega: tko ljubi Boga, neka ljubi i svoga brata!” (1 Iv 4, 20 - 21).

Koliko je za Krista djelotvorna ljubav prema svim ljudima u nevolji sudbomosno važna, možemo jasno razabrati i iz toga što on u svom poznatom govoru o svršetku svijeta i o posljednjem sudu kaže da vječna sudbina svakoga čovjeka zavisi upravo o tome da li je u svom životu gladnoga nahranio, žednoga napojio, putnika ugostio, gologa odjenuo, a bolesnika i utamničenika pohodio (usp. Mt 25, 34 - 46). Eto, zato su se prvi kršćani tako nesebično žrtvovali za siromahe, udovice, bolesne i obespravljene, te su pogani, prema svjedočanstvu Tertulijana (160 - 220), s udivljenjem govorili o njima: “Gledajte, kako se ljube, kako se pomažu i pritječu jedan drugome u pomoć, kako su spremni sve žrtvovati jedan za drugoga!” (usp. Apologeticum, pogl. 39). Crkva je ovu karitativnu djelatnost nastavila kroz proteklih dvadeset stoljeća u svim krajevima svijeta, štiteći slabe i ugrožene, oslobađajući robove, braneći potlačene, gradeći bolnice, osnivajući zavode za siročad i nahočad, za putnike, nemoćnike i starce. To su neizbrisiva djela kršćanske ljubavi, iako je – priznajmo iskreno – kod ponekih kršćana bilo i teških propusta.

Cilj ovoga pokušaja je da pokaže u glavnim crtama kako je Crkva u Bačkoj izvršila Kristovu zapovijed ljubavi prema patnicima i bijednicima između druge polovine prošloga stoljeća i II. svjetskog rata. Ograničavam se na ovo razdoblje, jer o njemu imamo pouzdanih podataka, a osim toga, u to doba je počelo masovno osi-

romašenje radničkog svijeta koji je sve više propadao u bezdan moralne i fizičke bijede.

Crkva je zacijelo već od samih svojih početaka u 5. ili 6. stoljeću na bačkim ravnicama, uz naviještanje Evandjelja, prionula i uz karitativni rad prema siromasima, bolesnicima i drugim nevoljnicima. Ali o tome imamo, nažalost, veoma malo povijesnih dokumenata, jer Bačka je, kao što je poznato, bila često izložena teškim iskušenjima i pustošenjima u kojima su nestale gotovo sve kulturne i povijesne vrednote. Prvi povijesni dokument potječe iz 13. stoljeća: to je pismo pape Grgura IX. od 15. svibnja 1234. godine u kojemu se spominje gostinjac za siromahe i bolesnike u Baču, dakle, prva poznata bolnica u Bačkoj (1). Ta je bolnica bila crkvena ustanova, a osnovao ju je najvjerojatnije tadašnji kaločko - bački nadbiskup Urgin. Ona je stradala u tatarskoj najezdi 1241. god. Možemo s razlogom pretpostavljati da je takvih i sličnih ustanova bilo u Bačkoj i poslije sve do Mohačke bitke (1526.), dok je za vrijeme turske okupacije kroz punih 150 godina bio onemogućen bilo kakav organizirani karitativni rad. Ljubav prema bližnjemu morala se povući u tajnost privatne dobrotvornosti od osobe do osobe. Tormasy Gabor u svojoj povijesti župe Svete Terezije u Subotici spominje da su subotički franjevci u povodu kuge 1709. godine bili ne samo tješitelji naroda, nego i njegovi liječnici, da su bolesnike posjećivali više puta dnevno i da su ih sami njegovali, pri čemu se jedan redovnik zarazio i umro (2). Isti pisac bilježi dalje da su subotički vjernici - katolici već u prvoj polovini 18. stoljeća osnovali neka pobožna udruženja s namjerom da "molitvama i dobrim djelima promiču vlastito spasenje i spasenje svojih bližnjih", ali se iz njegova izlaganja ne vidi da li se ta namjera uopće ostvarila i u kojim se konkretnim djelima očitovala (3). Tako, dakle, o dobrotvornoj djelatnosti Crkve u Subotici u 18. stoljeću znamo veoma malo, a teško je vjerovati da je povijesna slika o tome mnogo jasnija u ostalim naseljima Bačke u istom razdoblju.

Prijedimo, stoga, na drugu polovinu 19. stoljeća, jer od tada već imamo pouzdanih podataka.

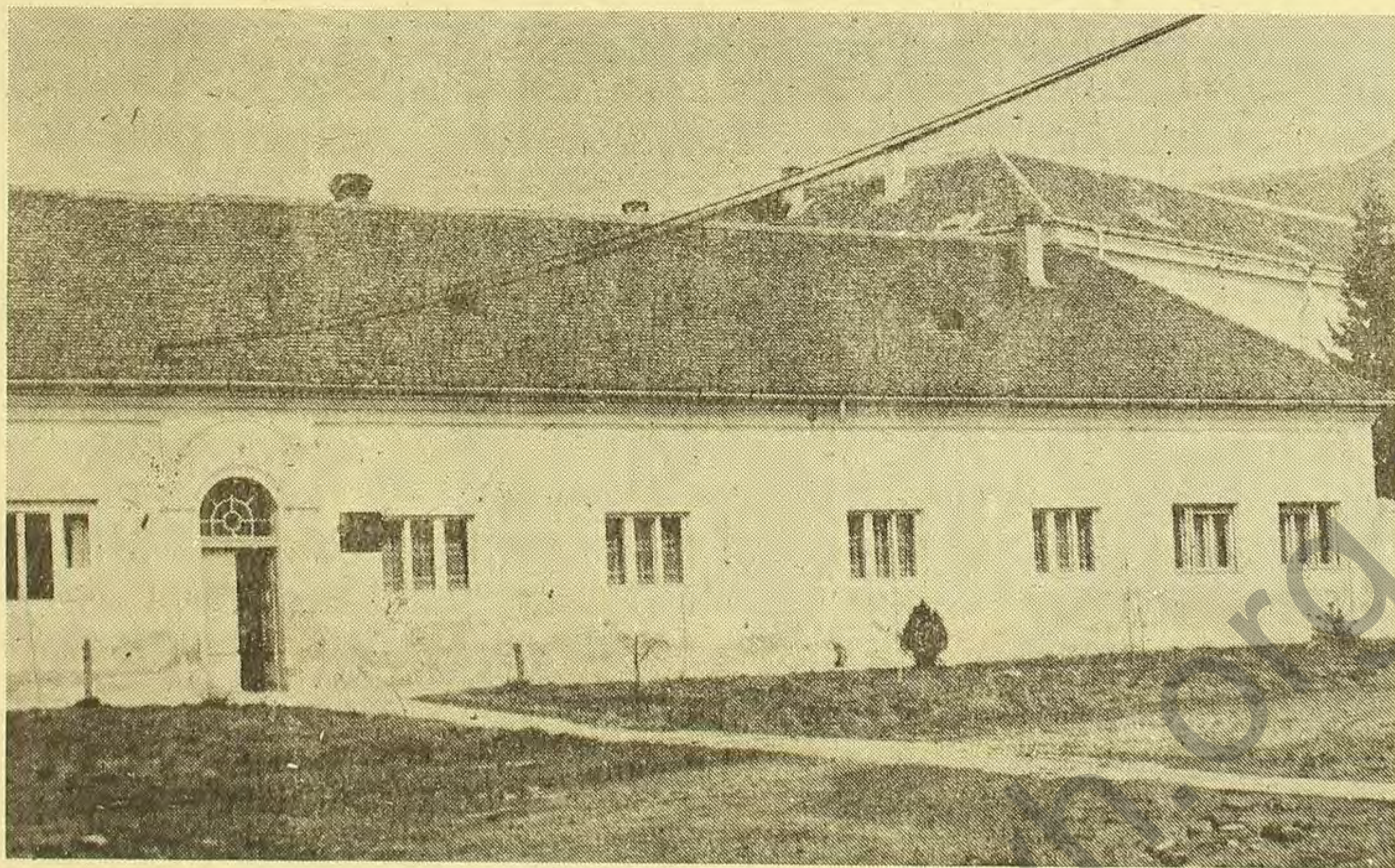
1. Ivanyi Istvan, poznati pisac povijesti Subotice, govoreći o njezinim dobrotvornim ustanovama i udruženjima u novom vijeku, iskreno priznaje da političke vlasti grada nisu ispunjavale svoju općeljudsku i dobrotvornu zadaću prema nevoljnicima, pa su građani zbog toga osnivali karitativna udruženja. Značajno je da su prva takva udruženja osnovala subotičke žene i to kao pripadnice vjerskih zajednica. Tako su Židovke utemeljile svoje udruženje 1852., Katolkinje 1868., a Srпкиnje — pravoslavke 1878. godine. Katoličko udruženje je nosilo naziv "Subotičko prvo žensko društvo" (Szabadkai Első Nőegylet) (4). Svrha mu je bila da pomaže prave siromahe i da radi na osnivanju jednoga odgojnog zavoda za djevojčice — sirotice. Sredstva je prikupljalo od članarine i plesnih zabava što ih je priređivalo u gradu nekoliko puta godišnje. Udruženje je 1870. god. odlučilo da odgojni zavod za sirotice povjeri vodstvu časnih sestara, ali se neke članice s time nisu slagale, te su još iste godine osnovala novo udruženje pod nazivom "Ljubav" (Szeretet) (5). Ipak, staro udruženje je nakon četiri godine ostvarilo svoj cilj, jer su se časne sestre "Naše Gospe", zahvaljujući moralnoj i materijalnoj podršci kaločko - bačkog nadbiskupa Haynalda, 1874. god. nastanile u Su-

botici (na današnjem Trgu Oktobarske revolucije), te su preuzele dvorbu i odgoj sirotica. Tako su u Subotici djelovale usporedo dvije katoličke dobrotvorne ustanove, ali s različitim shvaćanjem kršćanske ljubavi prema bližnjemu. Ivanyi donosi nekoliko konkretnih podataka o opsegu i sadržaju njihova rada sa siroticama, kao i o njihovu povijesnom razvoju do 1890. god., ali tome bi pitanju trebalo posvetiti jednu posebnu i cjelovitu studiju, što očigledno nadilazi okvire ovoga priloga.

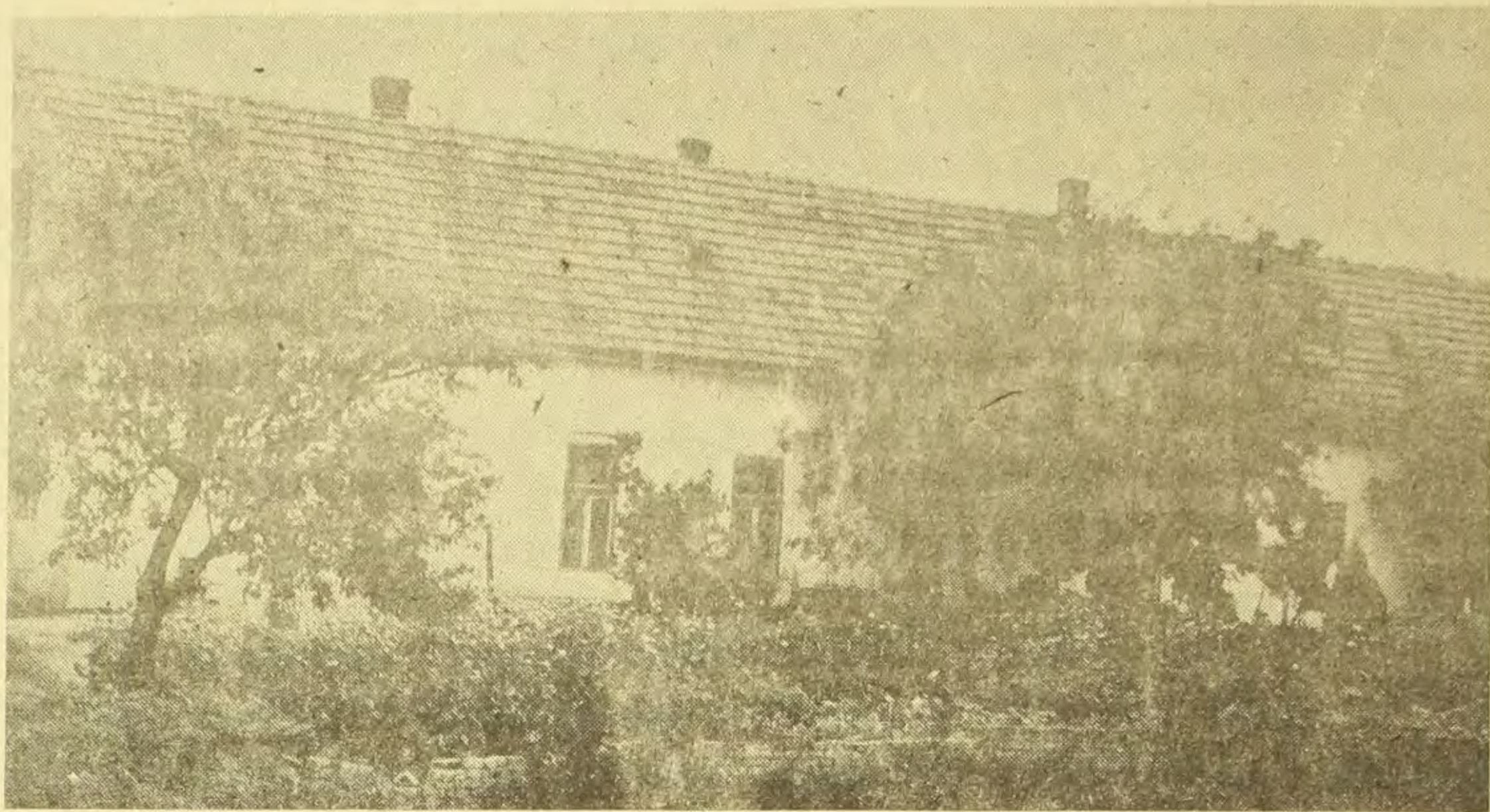
2. Druga značajna dobrotvorna ustanova Crkve u Bačkoj je sirotište u Baču. Ono je osnovano 1884. god. zalaganjem kaločkog nadbiskupa Haynalda koji je za gradnju pružio izdašnu pomoć: "osim raznovrsnog materijala od gospodarstva, doznačio je još 10.650.- forinti" (6). Kao što se vidi iz priložene fotografije, sirotište je bilo ogromnih razmjera za mali Bač, pa treba pretpostavljati da se u njemu zbrinjavala siročad iz šireg područja Bačke. Zgrada je sagrađena neposredno uz samostan časnih sestara "Naše Gospe" koje su vodile sirotište kroz dugi niz godina. Ne zna se točno kada je počelo raditi, koliko je djece bilo u njemu i kada je prestalo postojati. O tome mi Ivo Topalić, dugogodišnji župnik u Baču, piše sljedeće: "Kad je (sirotište) proradilo ne znam, ali se zna da je kod otvaranja već bilo 25 djece. Po svoj prilici ta su djeca već bila tamo, samo su po dovršetku doma dobila novo, udobnije mjesto. Dokle je radilo sirotište? Točnog datuma ne znam, ali kad je otvoreno sjemenište u Baču 1925., onda već više nije bilo djece" (7).

3. Među ostalim katoličkim dobrotvornim ustanovama u Bačkoj, čije se postojanje u 19. stoljeću može dokumentarno potvrditi, ali kojih bi rad također trebalo potanko istražiti, valja spomenuti još ova: "Društvo Svetoga Vinka Paulskog" (Paulai Szent Vince egyesület) u Subotici koje je osnovao Matija Mamužić, župnik župe Svete Terezije, 1888. god. (8), zatim sirotište u Horgošu koje je utemeljila Karolina

Bivše sirotište u Baču

Bivša bolnica za kužne bolesti u B. Topoli
(danas Omladinska ul. br. 56)

Karasz iste godine (9), potom sirotište "Rudolphinum" u Futogu kod Novog Sada koje su zajedničkim naporima osnovali Rudolph Chotek i župnik Josip Eigl 14. lipnja 1893. god. (10), te starački dom (ággok háza) i bolnica za kužne bolesti (járdvány korház) u Bačkoj Topoli (11). Dakako, ovdje nisu navedna sva katolička dobrotvorna udruženja i ustanove koje su u 19. stoljeću vjerojatno postojale i u drugim većim naseljima Bačke, primjerice u Somboru, Novom Sadu, Senti, Kanjiži, Bečeju, Titelu, Vrbasu i Apatinu, ali njihovu bi opstojnost valjalo brižljivo utvrditi (11 a). Kao pouzdan vodič u istraživanju može se uzeti ovo načelo: Gdje god su bile časne sestre "Naše Gospe", tamo je po svoj prilici bilo i organiziranog karitativnog rada s patnicima i bijednicima. U ovome napisu također se ne spominju razna prosvjetna društva, kao na primjer "Katoličko momačko društvo" (Katolikus Legényegylet) što ga je osnovao Matija Mamužić u Subotici za obrtničku mladež 1885. god (12), koja su se uz kulturno - prosvjetni rad bavila i dobrotvornom djelatnošću. No, iz svega što je do sada rečeno, jasno proizlazi da Crkva u Bačkoj, to jest njezini biskupi, župnici, redovnici, redovnice i ostali vjernici nisu skrštenih ruku promatrali kako narod pati, nego su gradili domove za beskućnike, liječili bolesne, hranili gladne i odgajali siročad, dok su u isto vrijeme – kažimo otvoreno – tadašnje buržoaske političke vlasti kobno zanemarile svoje elementarne društvene dužnosti prema siromasima, a raznorazne radničke partije uglavnom su im lijepim riječima obećavale sretniju budućnost, ali im u sadašnjosti nisu pružale nikakvu konkretnu pomoć pod izlikom da djela kršćanske ljubavi nisu sposobna izmijeniti svijet. Dapače, neke partije su poticale radnike na mržnju i gurale ih u krvave sukobe u kojima su oni zadobivali nove rane i tako još više produbljivali svoju bijedu i patnje.

4. Crkva je, međutim, i u 20. stoljeću nastavila svoju karitativnu djelatnost, ali s tom razlikom što je poslije okružnice pape Lava XIII. "Rerum novarum" (Nova stvarnost) od 1891. godine jače naglašavala nužnost korjenitih promjena u društvu na temelju pravednosti da bi se uklonile teške društvene nepravde prema radnicima. Taj

Blaško Rajić sa članicama Katoličkog divojačkog društva
u Subotici

cilj su nastojale ostvariti razne katoličke pučke stranke širom Evrope i pokret kršćanskog socijalizma koji je od 1907. godine počeo djelovati i u Bačkoj. No to nije tema ovoga priloga; o njoj sam pisao na drugom mjestu (13).

Kada govorimo o dobrotvornoj djelatnosti Crkve u Bačkoj u 20. stoljeću, onda u prvom redu valja spomenuti biskupa Lajču Budanovića i njegova bliskog suradnika Blaška Rajića. Budanović je već kao mladi kapelan župe Sv. Jurja u Subotici (1898 - 1902) odvajao dio svoje plaće za pomoć siromasima i bolesnicima i otvorio je neku vrst dječjeg vrtića za siromašnu i napuštenu djecu na području župe. Poslije je ovu karitativnu djelatnost razvijao i obogaćivao novim sadržajima u raznim mjestima Kaločko - bačke nadbiskupije: u Novom Sadu je u suradnji sa sveučilištarcima osnovao pokret kršćanskog socijalizma (1909.) i borio se za prava radnika; u Baji je otvorio pučku čitaonicu (1910.) da bi i siromašni slojevi naroda imali pristupa duhovnim i kulturnim dobrima, a ne samo buržoazija; u Bačkom Brijegu je utemeljio prosvjetno društvo "Kultura" (1913.) kojemu je jedan od glavnih ciljeva bio "pomagati siromašne učenike" (usp. Pravila "Kulture", br. 3). Kad je pak 1920. godine imenovan župnikom u Subotici, zatim administratorom Bačke Apostolske administrature (1923.) i napokon njezinim biskupom (1927.), i dalje je neumorno činio dobro sve do smrti. Ovdje ću iznijeti samo jedan slučaj iz kojega se može vidjeti kako je biskup L. Budanović svojom intervencijom spasio od gladi preko 200 osoba u Molu 1929. godine. O tome me je izvijestio tadašnji administrator župe Franjo Fritz koji je htio pomoći bijednicima otvaranjem pučke kuhinje, ali nije imao posebnih sredstava za tu svrhu. "Tada sam", piše mi on, "izložio situaciju gospodinu biskupu Budanoviću i upitao ga

bez oklijevanja zašto ja vodim u dnevniku 216.000 dinara, od čega je 62.000 fond za orgulje, a djeca gladuju. Koliko novaca smijem uzeti da bih prehranio djecu? Velikodušni odgovor je bio: koliko god bude potrebno. Krenuli smo, u praznim prostorijama župne kuće davali smo hranu siromašnoj djeci. Oko 130 djece, 70 staraca i 30 kućnih bolesnika primalo je dnevno topli objed. (...) Budući da smo naš pothvat nazivali pučkom kuhinjom, nismo pravili razliku između Mađara i Srbina, muškarca i žene. Tko je bio gladan, dolazio je k nama jesti" (14).

Dobrotvorno obilježje Budanovićevega života iznenaduje tim više što on po naravi nije bio ni nježan, ni osjećajan, nego vatreni kolerik, i nije bio rasipan, nego je pomnjivo vodio računa o svom osobnom i crkvenom imetku. Kako, dakle, drugačije shvatiti njegovu ljubav prema siromasima nego kao rezultat njegovih napora kojima je savladavao samoga sebe i slijedio Krista, dobročinitelja svih siromaha!

Uz ime Blaška Rajića vezano je nekoliko značajnih karitativno - socijalnih pothvata u Subotici. On je organizirao pokret kršćanskih socijalista u suradnji s Mezaros Belom (1907.), osnovao je "Katoličko divojačko društvo" u suradnji s Justikom Skenderović Lešinom (1911 - 1912) i "Dobrotvornu zajednicu Bunjevaka" (1919.) koja je veoma uspješno radila sve do kraja II. svjetskog rata. Osim toga, zahvaljujući njegovu zalaganju, časne sestre Družbe "Kćeri milosrđa", koje su 1923. god. preuzele brigu za stotinjak soričadi "Kolevke" u Subotici, otvorile su 1930. god. svoj samostan iza župne crkve Sv. Roka u kojemu su vodile obdanište za oko sedamdeset djece. O većini ovih društava i o njihovom radu već je pisano u nas ponešto, pa se na tome nećemo zadržavati (15).

Žene koje su pomagale u dječijoj kuhinji u "Kakaš školi" u Subotici
(u sredini sjedi o. Vazul)

Ovaj prikaz ne smijemo zaključiti a da ne spomenemo još dva velika karitativna djela Crkve u Bačkoj o kojima, koliko znamo, još nitko nije pisao, a bilo bi vrijeme da im netko posveti svu pažnju koju zaslužuju. To su pučke kuhinje koje su vodili kroz dugi niz godina franjevac o. Bazilije Baligač (zvani "pater Vazul") u Subotici i vlč. Gere Vince u Senti. Pater Vazul je pokrenuo svoju "Pučku kuhinju" 1923. god. u suradnji s Milanom Todorovim (zvanim "Čikica"), upraviteljem škole koju su Subotičani tada zvali "Kakaš - škola" (danas je u njoj škola za gluhonijeme). Kuhinja je radila u podrumskim prostorijama te škole sve do 1931. god. P. Vazul se na razne načine brinuo za njezin opstanak: svaki dan je jedan čovjek iz kuhinje s velikom kotaricom u ruci obilazio gradsku tržnicu i prosio milostinju od prodavača, a u novinama "Bacsmegyei Naplo" (Dnevnik Bačke županije) p. Vazul je pozivao sve ljude dobre volje da pomognu prema svojim mogućnostima. U kuhinji p. Vazula mnogi gladni Subotičani su spasili svoj goli život. Zato je za svoj humanitarni rad na prijedlog M. Todorova - Čikice dobio odlikovanje od ministra Svetozara Pribičevića.

Gere Vince, koga sam upoznao u kasnu jesen njegova života, ovako je ukratko opisao postanak i rad pučke kuhinje za djecu koju je pokrenuo u najsiromašnijem dijelu Sente zvanom "Munkastelep" (Radničko naselje): "Dušobrižništvo u Senti III (Radničko naselje) primio sam u jesen 1930. god. Sv. Terezija je izvodila preko nas uistinu čudesna suvremena djela. Pripremajući se za dan njezina proštenja u listopadu, jedna djevojčica je ispala iz školske klupe zbog gladi. Moja pok. majka i ja zazvonili smo na uzbunu. (...) Dječja kuhinja je radila 11 godina kroz tri zimska mjeseca dijeleći dnevno 120 - 200 obroka. (...) Godine 1937. naša crkvena zajednica 'Male Sv. Terezije' osnovala je dječje obdanište (...) Dnevno je dolazilo 20 - 30 djece. Crkvena zajednica ga je posebno opskrbljivala iz dačke kuhinje koja je besplatno hranila 120 - 200 osoba. U njoj su bili pomiješani Srbi - Mađari - Cigani". (16)

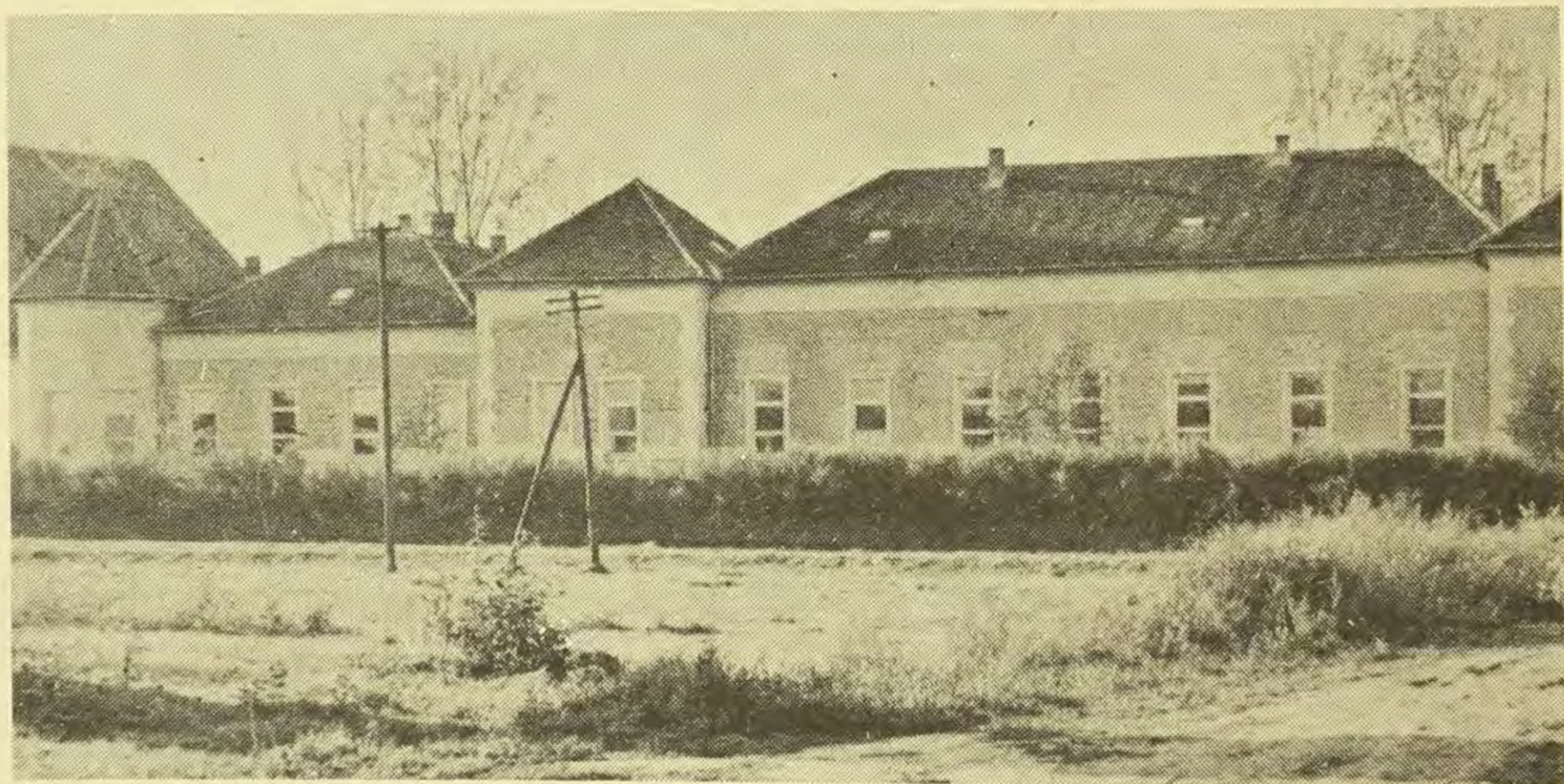
Dječija kuhinja Male sv. Terezije u Senti
(Radničko naselje 1930 - 1941. god.)

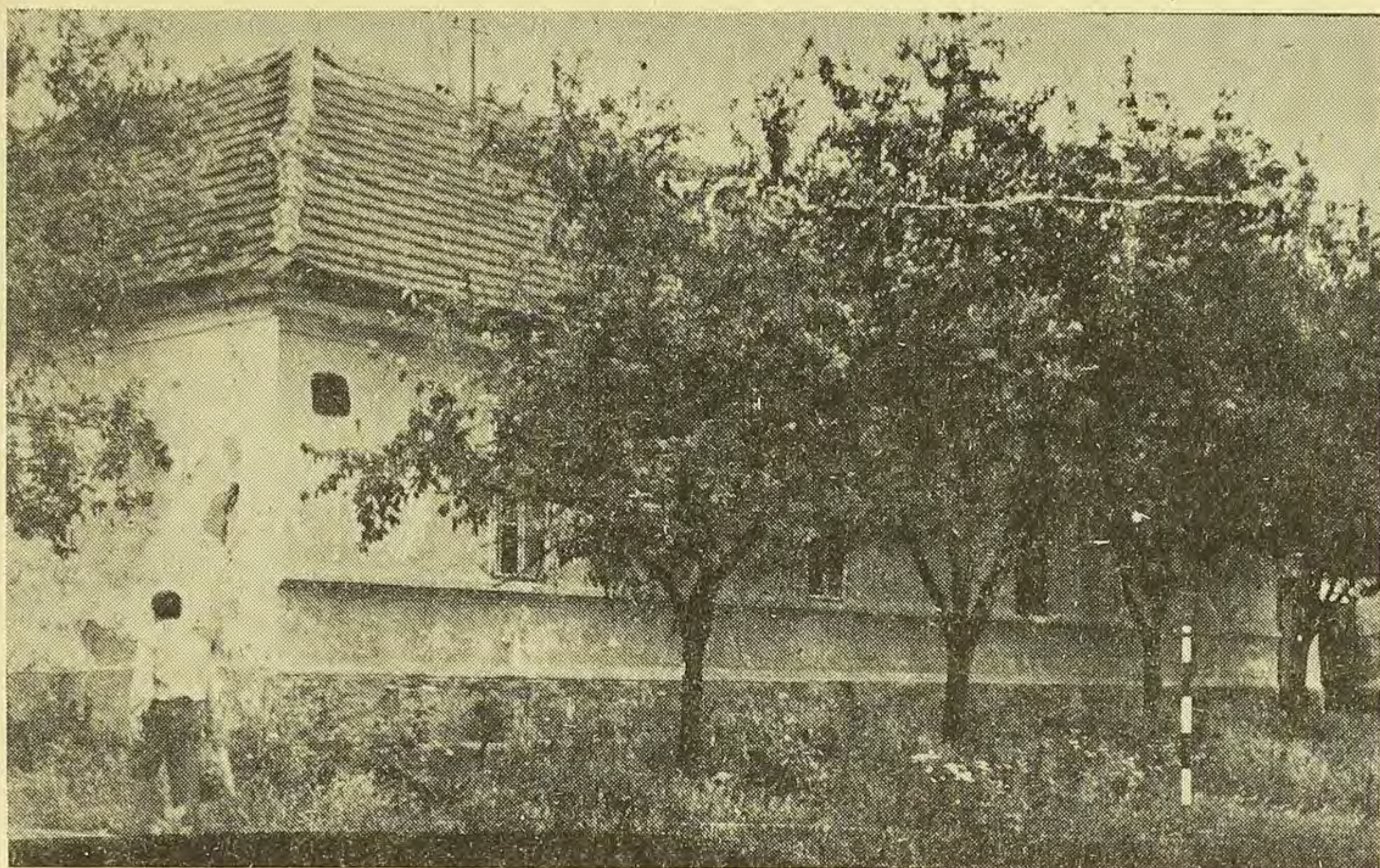
Dječiji dom za dnevni boravak u Senti (1937 – 1941)

Svi ovi primjeri karitativne djelatnosti Crkve u Bačkoj, što smo ih makar nepotpuno iznijeli, bjelodano pokazuju da je djelotvorna kršćanska ljubav sposobna ublažiti nevolje, usrećiti nesretnike u dobru. Već su prva katolička dobrotvorna društva u Subotici zajednički vodile i Bunjevke i Mađarice, i činile su dobro svim patnicima, bez obzira na njihovu vjersku i nacionalnu pripadnost. To se ponovilo, kao što smo vidjeli, i u pokretu kršćanskog socijalizma koji su zajednički osnovali Bunjevac Blaško Rajić i Mađar Mészáros Bela, zatim u pučkoj kuhinji p. Vazula koji je surađivao sa

Bivše sirotište u Horgošu (1988.)
(danas Osnovna škola "10. oktobar")

Bivši starački dom u B. Topoli
(danas: Moše Pijade 34)

Srbinom Milanom Todorovim, biskupa Lajče Budanovića, Franje Fritza, Gere Vinca - a i njihovih mnogobrojnih suradnika koji nisu pravili nikakvu razliku između Mađara, Hrvata, Srbina i Ciganina. Povijest bačkih ravnica nije, dakle, samo ili poglavito povijest međusobnog sumnjičenja, izazivanja, straha, tjeskobe, mržnje i sukoba među narodima, – kako proizilazi iz nekih knjiga i rasprava koje, nažalost, gotovo potpuno zanemaruju povijest dobra u Bačkoj, – nego je ona, zahvaljujući kršćanskoj ljubavi i naporima svih ljudi dobre volje također povijest međusobnog razumijevanja, suradnje i djelotvorne pomoći u nevoljama.

Ovu kratku povijest dobrotvornosti Crkve u Bačkoj nismo napisali zato da mašemo njome kao pobjedničkim barjakom pred cijelom našom društvenom zajednicom, jer Crkva ima razloga da prizna i svoje propuste na tom području. Napisali smo je zato da se dostojno spomenemo 100. obljetnice smrti preporoditelja prekodunavskih Hrvata, biskupa Ivana Antunovića, koji je i sam bio veliki dobrotvor u Kaločko-bačkoj nadbiskupiji (17), a ponajviše zbog toga da naglasimo kako je ostvarenje Kristove zapovijedi ljubavi i danas prvobitna zadaća Crkve u svijetu.

Crkva jamačno čini mnogo dobra i u naše dane. Dovoljno je podsjetiti na djela Majke Terezije prema najsiromašnijima i Raoula Follereau - a prema gubavcima; na rad karitativnih ustanova širom svijeta, u nekim našim biskupijama, župama i redovničkim zajednicama. Ali, ako uzmemo u obzir da još uvijek ima mnogo patnika o kojima nitko ne vodi računa i kojima nitko ne pomaže, onda uviđamo da trebamo ozbiljno preispitati našu vjerničku praksu i da je moramo mijenjati u korist karitativne djelatnosti. Čini nam se npr. da se u nas previše sila i sredstava troši na razne priredbe, susrete, tečajeve, predavanja, manifestacije i proslave – koje su, dakako, potrebne, – a srazmjerno malo za organiziranu dobrotvornu djelatnost. Stoga bi, po našem mišljenju, karitativni rad trebalo organizirati u svakoj župi i crkvenoj zajednici isto

onako biržljivo kao što se organizira liturgijski život vjernika na nedjeljnim euharistijskim slavljima i u drugim prigodama. To znači da bi u taj rad trebalo uključiti sve članove crkvene zajednice: biskupe, župnike, kapelane, redovnike, redovnice, bogoslove, sjemeništare, vjeroučenike i ostale vjernike i povjeriti im sasvim konkretne dobrotvorne zadaće (18). Naime, kako euharistijsko slavlje i razne pobožnosti, tako i teološko obrazovanje i vjeronaučna obuka tek će onda dobiti svoj pravi i puni kršćanski smisao u očima vjernika i nevjernika kada budu vidjeli kako se naša vjera pretvara u krepka djela.

Stoga, zaključimo s jednom poučnom izrekom sv. Alberta Velikoga koja je danas više nego aktualna i koja savršeno pokazuje da je djelotvorna ljubav najveća vrijednost u kršćanstvu:

“Tko svojemu bližnjemu pruži pomoć u nevolji, ili duhovnoj ili materijalnoj, taj je učinio više nego onaj tko bi od Kölna do Rima na svakom miljokazu sagradio zlatnu katedralu da se u njima pjeva i čita do sudnjega dana. Jer ovako govori Božji Sin: Nisam podnio smrt zbog jedne katedrale, ni zbog čitanja i pjevanja, nego zbog ljudi.”

Tome Vereš

B i l j e š k e

- 1) Pismo pape Grgura IX donosi Stephanus Katona, *Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae*, Pars I, Colocae, MDCCC, str. 281 - 282. Vidi ovdje: Prilog. Spominje ga J. Kocijanić, *Pape i hrvatski narod*, Zagreb, 1927. str. 229 - 230; Stjepan Beretić, *Prije 750 godina bolnica u Baču*, „Bačko klasje”, br. 30/1984., str. 24.
- 2) Tormasy Gábor, *A szabadkai romái kath. főplebánia története* (Povijest glavne rimotak. župe u Subotici), Szabadka, 1883., str. 25.
- 3) Isto, str. 77 - 82. — Tormasy spominje Bratovštine sv. Franje, sv. Mihovila i kršćanskog nauka. O njima piše također Dr. Ante Sekulić, *Tragom franjevačkog ljetopisa u Subotici*, Split, 1978., str. 69 - 70, ali ni on ne upućuje na tragove njihova karitativnog rada.
- 4) Ivanyi Istvan, *Szabadka szabad királyi város története* (Povijest Subotice slobodnog kraljevskog grada), sv. II, Szabadka, 1892., str. 569. — Naziv ovoga društva, kao i ostalih do I. svjetskog rata, donosimo i na mađarskom jeziku kako su bila službeno registrirana i na hrvatskom kako ih imenuju tadašnji bunjevački listovi, npr. „Subatički glasnik”, I, od 1. 11. 1873., br. 14, str. 2). — Blaško H. Vojnić u knjizi *Moj grad u davni Subotica 1391. do 1941.*, Subotica, 1971., na str. 41. pogrešno bilježi ovo društvo kao „mađarsko žensko društvo”. Ono je bilo katolično pa je bilo podjednako sastavljeno od Bunjevaka i Mađarica, čak i nekih Njemica, što se može jasno razabrati iz knjige Ivanyija (str. 570.) i iz „Subatičkog glasnika”, I, od 23. 8. 1873., br. 4, str. 2) gdje se među članovima društva spominju gj. Joze Vojnić, gj. Arpada Hidega, gj. Nina Bačić, gj. Martona Piri, gj. Teza Romić, gj. Sida Giefing itd. Zahvaljujem g. Sentđerđi Istvanu iz Subotice na citatima iz „Bunjevačke i šokačke vile” i „Subatičkog glasnika” kojima je potkrijepio moje mišljenje o „Subatičkom prvom ženskom društvu”.
- 5) Usp. Ivanyi, nav. dj., sv. I, str. 549. i sv. II, str. 571. — Pravila ovoga društva bila su potvrđena god. 1872. Prema Ivanyiju, u nesuglasice dvaju društava bile su upletene i političke stranačke borbe.

- 6) Pismo Tassi Ferenca, arhivara kaločke nadbiskupije, T. Verešu od 30. kolovoza 1979. Prema knjizi navedenoj u bilj. 11 a str. 78. za zgradu sirotišta potrošeno je 19.000 forinti.
- 7) Pismo od 21. lipnja 1980. — Zgrada je prešla u društveno vlasništvo 1958. god.
- 8) Prema Ivanyiju, nav. dj., sv. II, str. 574. ovo je društvo vodio Matija Jandek, dok je prema ing. Kostu Petroviću predsjednik društva: "Župnik Sv. Terezije" (usp. Kr. slob. grad Subotica i kupalište Palić, Subotica /1928./ s.a., str. 87), koji je tada bio Matija Mamužić.
- 9) Schematismus cleri Archidioecesis Colocensis et Bacsensis ad annum Christi 1942., Coloczae (Kalocsa), str. 128. Danas se u zgradi toga sirotišta nalazi osnovna škola "10. oktobar" (Partizanska ul. 14). Vidi fotografiju.
- 10) Liber historiae parochiae Futakensis (Knjiga povijesti župe u Futogu), str. 63. Sastavio župnik Andreas Moullion. Sirotište su od 1900. god. vodile časne sestre "Naše Gospe". Ukinuto je 1928. god. zbog teške ekonomske krize.
- 11) Informacije sam dobio od bačko - topolskog župnika Moritz Vince kojemu zahvaljujem na suradnji. Bivši starački dom nalazi se danas u ulici Moše Pijade br. 34, a bivša bolnica za kužne bolesti u Omladinskoj ul. 56. (Vidi fotografiju bolnice). — Prema Berencz Mihalyu u Novom Sadu su gotovo sve dobrotvorne ustanove vezane uz ime župnika Bende Imre - a (1869 - 1886), ali, nažalost, nisu imenovane te ustanove (usp. Az ujvidéki romk. egyházközség rövid története /Kratka povijest novosadske rimok. crkvene zajednice/, Ujvidek /Novi Sad/, 1903., str. 7). — Prema Muhi Janosu u Somboru je nadbiskupskom zadužbinom otvoreno sirotište (i samostan) 1. lipnja 1891. god. (usp. Zombor története /Povijest Sombora/, Zombor, 1944., str. 223 - 224). Isti pisac spominje još neka dobrotvorna društva iz 1873. i 1916. god. koja su zacijelo osnovale i vodile katolkinje — Njemice, Hrvatice i Mađarice — kako proizlazi iz popisa imena, premda se to izričito ne kaže (usp. str. 250 - 251).
- 11a) O tome vidi knjigu "A Miosszonyunkrol nevezett kalocsai iskolanöverek története 1860* - 1900". Kaločsa 1900, str. 78 - 81, gdje se izričito spominju sirotišta u Subotici, Baču, Somboru, Horgošu i Futogu.
- 12) O socijalnom razlogu osnivanja ovoga društva koje je već u početku imalo oko 400 članova vidi moje članke o Matiji Mamužiću u "Danici 1986", str. 163. i u "Maruliću", br. 1/1985, str. 61 - 63.
- 13) Tome Vereš:
Socijalni rad Lajče Budanovića: "Subotička Danica," za 1985. Zbornik, 181 - 189.
Socijalni rad Lajče Budanovića: "Obnovljeni život", br. 2/1984., str. 145 - 151. Napominjem da je pokret kršćanskog socijalizma, osim Subotice i Novog Sada, također bio prisutan u Bačkoj Topoli, Čantaviru, Malom Idošu, Adi, Molu, Senti, Kanjiži, Martonošu i Kuli.
- 14) Pismo od 27. srpnja 1978. god.
- 15) Lazar I. Krmpotić, Društveni rad Blaška Rajića: "Subotička Danica 1984", str. 147 - 153. Trebalo bi ispitati zašto Petar Pekić u knjizi Povijest Hrvata u Vojvodini, Zagreb, 1930., str. 302. i Aleksa Kokić u brošuri Bunjevci i Šokci, Zagreb, 1939., str. 32. osnivanje "Dobrotvorne zajednice Bunjevaka" pripisuju Iliji Kujundžiću, a ne Blašku Rajiću. Dodajmo da je u Somboru 1920. god. proradila "Dobrotvorna Zadruga Bunjevaka" (usp. A. Kokić, nav. dj., str. 32).
- 16) Pismo od kolovoza 1978. god. — Kapela je posvećena sv. Tereziji od Djeteta Isusa. Djevojčica koja je ispala iz klupe zvala se Prisztál Erzsike.
- 17) Dr. Matija Evetović, Život i rad biskupa Ivana Antunovića, narodnog preporoditelja, Suboti-

ca, 1935., str. 25, 35 - 36, 278 - 280. Kako proizlazi iz ove knjige, Antunovićeve dobrotvornost poglavito se odvijala na području današnje Kaločke nadbiskupije pa je zato nismo uključili u ovaj prikaz koji se ograničava na područje današnje Bačke.

- 18) Te je zadaće spomenuo kard. Šeper na II. vatikanskom saboru 1965. god. u vezi sa đakonima (usp. Obnova đakonata u Jugoslaviji: "Svesci", br. 17 - 18/1970., str. 8 - 10, toč. 2. i 4.). O tim zadaćama govorili su naši biskupi u poslanici za korizmu 1979. god. Vjerujemo samo u jednoga Boga ("Glas Koncila", br. 6/1979., Prilog, str. 7), zatim T. Vereš u člancima: Katolički vjernik - društveni radnik ("Marulić", br. 5/1978., str. 439.) i Socijalni rad Lajče Budanovića ("Obnovljeni život", br. 2/1984., str. 153 - 154.), A. Anišić u članku Mladi i 'Caritas' ("Subotička Danica 1986", str. 133 - 134.) te najnovije: Zadranka u osvrtu Kao da je Bog radi sebe ("Glas Koncila", br. 6/1987., str. 2), gdje zagovara uključivanje sjemeništaraca u karitativni rad s bolesnima i nemoćnima.

PRILOG

BENEFICIUM ARCHIEPISCOPI COLOCENSIS ET BACHIENSIS UGRINI (1219 - 1242.) IN PAUPERES ET INFIRMOS

discimus ex hac Gregorii IX. pontificis epistola:

"Abbati atque conventui Honestae vallis, Cisterc. ord. Quinqueecclesiens. dioecesis - Ex parte ven. fratris nostri, Colocen. archiepiscopi, nostris fuit auribus intimatum, quod, quum olim quoddam hospitale in territorio Bach ad receptionem infirmorum et pauperum de propriis bonis construxerit, et facultates eiusdem, ex quibus concurrentes ad illud sustentari valeant, assignarit; dilectus filius noster, I. Praenestinus electus, tunc in partibus Hungariae A. S. L. sibi duxit provide concedendum, ut in eodem hospitali per duos conversos, e monasterio vestro pro tempore assumendos, perpetuo ministraretur, dispositione plenaria hospitalis eiusdem sibi et successoribus suis in omnibus semper salva. Quocirca mandamus, quatenus praefato archiepiscopo duos conversos vestri monasterii, viros idoneos, ad dicti hospitalis regimen, si necesse fuerit concedatis, ut eorum ministerio idem hospitale in suo statu permaneat, et alimenta Christi pauperibus, in quorum refectione ipse reficitur, ministrentur. Dat. Laterani, idibus Maii, anno VIII." (15. Maii 1234.)

Latinski izvornik u knjizi: Historia Metropolitanae Colocensis Ecclesiae concinata studio Stephani Katona, Pars I., Colocae MDCCC p. 281 - 282.

NAPOMENA

U članku HOSPITAL IZ GODINE 1234., objavljenom u novosadskom DNEVNIKU od 18. novembra 1984. str. 9. nalazi se nekoliko netočnih podataka u vezi s bolnicom u Baču: 1. Pismo pape Grgura IX. nije upućeno iz Avignona u Kutjevo, nego iz Laterana u Slavonsku Požegu; 2. Osnivač gostinjsca bio je kaločko - bački nadbiskup Ugrin, a ne Ugo Lino; 3. Bolnica je bila crkvena ustanova.

T. Vereš

PRILOG

DOBROČINSTVO KALOČKOG I BAČKOG NADBISKUPA UGRINA (1219 – 1242.) U KORIST SIROMAHA I BOLESNIH

doznajemo iz ove poslanice pape Grgura IX:

“Opatu i samostanu Slavonske Požege, Cistercitskog reda, biskupije pečuj-ske. — Od časnoga našega brata nadbiskupa kaločkog doznali smo da je on nekoć od vlastitih dobara sagradio gostinjac na području Bača za bolesne i siromašne i za njega doznačio sredstva kojima se mogu izdržavati oni koji u nj dolaze. A naš dragi sin I. izabrani (biskup) prenestinski, tada legat Apostolske stolice u zemljama Ugarske, smatrao je kako treba dopustiti da dva brata suradnika, privremeno uzeta iz vašeg samostana, trajno služe u gore spomenutom gostinju, ali da pri tom on i njegovi nasljednici uvijek sačuvaju vlast potpunog raspolaganja spomenutim gostinjcem. Stoga naređujemo, ako gore rečenom nadbiskupu dadnete dva brata suradnika, prikladne muževe, za upravu spomenutog gostinjca, ako bude potrebno: da po njihovoj službi navedeni gostinjac ostane u svom stanju i da se poslužuje hrana Kristovim siromasima, u kojima se on sam hrani. Dano u Lateranu, 15. svibnja, godine VIII (moga pontifikata = 1234)

Prema: *Historia Metropolitanae colocensis Ecclesiae concinnata studio Stephani Katona, Pars I., Colocae, MDCCC, str. 281 - 282.*

VJEČNI DUG

Gdje da nađem pjesmu za te,
kad se zvijezde samo zlate?

Grlicu u srcu nosim...
Srebrnastom kosom kosim,
klasje pjeva: Bačka, Bačka...

Ikavica cvjetna, slatka,
mila majka bunjevačka.

Gdje da nađem pjesmu klasja
da ravnice lice zasja.

Samo tragam, samo tragam,
u srcu se PJESMI nadam.

(1968.)

Stipanac

PUT U VJEČNOST

Pavlu Bačiću

Nikada umrijeti neću.
Smrti me nije strah.
Živjet ću u cvijeću,
postat ću brazda prah

i sokaka sjaj. Česma.
Đeram. Bosonogi deran.
Djevojačka i momačka pjesma,
na bijelim prsima derdan.

Samo će bolest tijelo mi strt.
Neka. Živjet će svemir.
U srce se uvlači smrt,
u dušu jesenski nemir.

(1971.)

Ivan Gat

NOVA KNJIGA O BAČKIM BUNJEVCIMA

Dr Ante Sekulić:

NARODNI ŽIVOT I OBIČAJI BAČKIH BUNJEVACA

Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti u Zagrebu, 1986. godine objavila je ovu knjigu u poznatoj ediciji "Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena", knjiga 50. (474 str. teksta i 40 str. fotografija).

Objavljivanje ove knjige lijepi je prilog proslavi 300. obljetnice koja je bila u kolovzu 1986. god. u Subotici s nekoliko priredaba i svečanosti, kada smo se sjetili jubileja obnove crkvenog života među Hrvatima u Bačkoj.

Ova knjiga dr Ante Sekulića je najopsežnija i najsvestranija knjiga koja je do sada objavljena o ovoj opširnoj temi i obuhvaćena su sva područja, jer autor je dobar poznavalac svih vidova narodnog života bačkih Bunjevaca, a tokom više decenija napisao je brojne članke i studije o književnosti, jeziku, umjetnosti, povijesti i etnografiji svojih sunarodnjaka.

Zato možemo ovu sveobuhvatnu knjigu smatrati rezultatom njegovog dugogodišnjeg istraživanja i kao sintezu sistematskog proučavanja narodnog života u njegovoj potpunosti i raznolikosti.

Knjiga ima slijedeća poglavlja: 1. Bačka, 2. Bunjevci, 3. Bački Bunjevci, 4. Povijest bačkih Bunjevaca, 5. Naselja, 6. Govor bačkih Bunjevaca, 7. Svagdanji život, 8. Društveni život, 9. Imena i prezimena bačkih Bunjevaca, 10. Nošnja, 11. Bunjevački narodni običaji, 12. Bunjevačko školstvo, 13. Književnost, 14. Narodna književnost, 15. Umjetnost, 16. Završnica.

U knjizi je obuhvaćen period od najstarijeg vremena do sredine 20. stoljeća (1950. god.).

Sva poglavlja su popraćena brojnim bilješkama u fusnotama, gdje su navedeni poznati izvori i literatura o pojedinim temama.

Iz knjige se vidi da je to plod veoma studioznog rada i dobrog poznavanja postojeće literature o obrađenim temama. U tome je znanstvena vrijednost pojedinih poglavlja i knjige u cjelini.

Ovo djelo dr Ante Sekulića je korisno i bila bi velika sreća da dođe u ruke naših mladih i starijih naraštaja i da bude kao orijentacija za upoznavanje naše kulturne i duhovne baštine.

Ali, velika je šteta što je knjiga tiskana u dosta malom broju primjeraka, jer je objavljena u Akademijinoj znanstvenoj seriji, a uobičajeno je da tako sepcifične znanstvene edicije imaju malu nakladu.

Zbog toga je knjiga pristupačna malom broju čitalaca. Treba se nadati da će ponovnim izdanjem biti udovoljeno i ovoj potrebi pa će knjiga moći poslužiti širem krugu čitalaca da steknu nova znanja o našoj kulturnoj i duhovnoj baštini.

Autor knjige može biti zadovoljan, jer je učinio veliko djelo svome narodu, a to mu je bila želja.

Vojmir

SAKRALNI SPOMENICI NA PODRUČJU GRADA SUBOTICE I PALIĆA

Među kulturne spomenike gradova i naselja i u drugim lokacijama treba svakako uvrstiti i one, koji imaju sakralno obilježje. Ti su spomenici većinom postavljeni pred crkvama ili u njihovoj blizini, ali ih nalazimo i pored nekadašnjih gradskih kapija, na raskršćima i pored puteva. Najčešće to su križevi, a također i kipovi pojedinih svetaca.

Podsjetimo se, da je križ u starom Orijentu i kod Rimljana bio stup sramote na kojem su vršene najteže kazne razapinjanjem. Po rimskom zakoniku građanin Rima nije smio biti razapet, nego mu se smrtna kazna izvršila odrublivanjem glave. To se dogodilo sv. Pavlu, dok je sv. Petar bio razapet, ali na vlastitu molbu s glavom na dolje.

Po smrti Kristovoj na križu, križ je posvećen i stavljen kao znak spasenja. Zato su križevi u crkvenim objektima i kršćanskoj liturgiji dobili posebno počasno mjesto. Križ postaje znak zadovoljštine, pomirenja, povezanosti kršćana, a nadalje spasonosna vrijednost. S križem su urešeni naši hramovi, oltari, grobovi naših pokojnika. Mnogi redovnici i redovnice nose križ kao ures svog redovničkog odijela. Redovnici ivanovci na Malti nosili su na grudima križ sa crvenom zvijezdom. U mnogim naseljima postojale su kalvarije sa postajama Križnog puta. U Crkvi se slavi i poseban blagdan: Uzvišenje sv. Križa, 14. rujna svake godine.

Kada sve ovo razmotrimo, onda će nam biti jasno zašto su naši stari podizali križeve, jer su u tom osjećali povezanost s Kristom Raspetim i simbolom povezanosti Božjega naroda.

Zato ćemo u ovom prikazu pokušati označiti te spomenike prema lokacijama i nakanama radi kojih su postavljeni.

Sakralni spomenici u Subotici i na Paliću građeni su uglavnom od kamena, a natpisi su ispisani latinskim, hrvatskim, mađarskim i jedan na njemačkom jeziku. U ovom prikazu previše bi bilo sve naslove navoditi na dva jezika, pa će za svaki spomenik biti naznačeno na kojem je jeziku natpis napisan i preveden je na hrvatski jezik.

Radi boljeg pregleda spomenici će biti razvrstani u više skupina, sa dodatkom spomenika sa Palića.

1. Križevi ispred crkava.
2. Križevi pored nekadašnjih gradskih kapija.
3. Križevi na drugim lokacijama po gradu.
4. Kipovi svetaca.
5. Spomenik Presvetog Trojstva.

I. KRIŽEVI PRED CRKVAMA

1. KRIŽ PRED CRKVOM SV. TEREZIJE

Natpis na ovom križu je na mađarskom jeziku. U prijevodu: BALAZS IS-TVAN - predao na slavu Božju 1804. Križ i postolje obnovljeno 1888. god.

2. KRIŽ PRED CRKVOM SV. ROKA

Na stranici prema crkvi natpis: "Na slavu Svetog Trojstva u zahvalnost Otkupitelju Bogu i čoviku Isusu Kristu podigao ovaj spomenik MATE DULIĆ MARKOV, 1940. Na stranici prema ulici: Hvaljen Isus, uvike vika.

3. KRIŽ PRED CRKVOM SV. JURJA

Natpis: Ovaj križ na slavu Božiju podigla familija Čović 1926. god. na mistu starog Križa, podignutog 1843. god. Obnovili nasljednici 1959. god.

4. KRIŽ ISPRED FRANJEVAČKE CRKVE

Križ pred ovom crkvom od bijelog mramora ima natpiso: "Klanjamo Ti se Kriste i blagosivamo Te, jer si svojim križem svijet otkupio. Obitelj KUJUNDŽIĆ podigla 1861. god. stari Križ, a ovaj 1930. god.

5. KRIŽ PRED CRKVOM ISUSOVA USKRSNUĆA

Ovaj križ podigla je obitelj IVE Čovića na uspomenu 1900. godišnjice Smrti Isusa Krista 1933. god. Natpis: Premilostivi Isuse, Ljubitelju duša, zaklinjem Te po smrtnoj mucu srca Tvoga i po bolovanju Majke Tvoje, smiluj se dušama onih koji danas umiru.

6. KRIŽ PRED CRKVOM U DUDOVOJ ŠUMI

Natpis je na mađarskom jeziku. Natpis u prijevodi glasi: Na slavu Božju podigli Bubori Pere i supruga Ūrge Cecilija, 1932. god.

7. KRIŽ NA HALAŠKOM PUTU PRED CRKVOM SV. MARIJE

Na mađarskom jeziku natpis: Utjelovljenoj Riječi, Isusu Kristu, Kralju vječne Istine, podigla PISMEKER JÖZSEFNÉ, rođena ENGI ROZALIJA i djeca, 1931.

8. KRIŽ PRED CRKVOM ISUSA RADNIKA

Zanimljivo, natpis je napisan i na mađarskom i na hrvatskom jeziku. Križ dob-

ro sačuvan sa natpisom: Na slavu Božju, PUSTITS MATE i supruga RUKAVINA BORBALA podigoše ovaj križ 1933. jubilarne godine.

9. KRIŽ PRED CRKVOM U ALEKSANDROVU

Natpis je na latinskom jeziku. O. A. M. D. G. – Ovo je skraćénica, a znači: Sve na veću slavu Božju (Geslo isusovaca). Godine Gospodnje 1926. podigli IVAN I KRISTA KOLAR. Pred novu crkvu prenešen 14. sept. 1985. god. Križ je od bijelog mramora i poklon Mariji, Majci Crkve od familije Kolar iz Žednika.

10. KRIŽ PRED CRKVOM NA PALIĆU

Natpis je samo na hrvatskom jeziku: "Ovaj križ našeg Otkupitelja, na hvalu i slavu pridragoga Isusa, Spasitelja svita, podigao je Fabijan STIPIĆ sa svojom suprugom KAROLINOM DULIĆ, sinom Bartulom i snajom LIZOM VUKOV na temelju svoje grane 1901. god."

Buñjevačke divojke u "piketu" (snimak 15. VIII 1987)

“U žalosti nad priranom smrću milih kćerka svojih, priminule ĐULE, ROZE, ANE I LIZE i za one duše koje se tu poklone i pomole, neka bude hvaljen Isus, nada i slava po sve vika. Amen”.

Sa strane križa, dolje, napisano je: Ivan Stipić i supruga poklonili ovaj križ paličkoj crkvi sv. Urbana 1970. god.

Ove, 1987. god. križ je premješten u vrt iza župnog dvora.

11. KRIŽ PRED CRKVOM NA KELEBIJI

Na poledini je ispisano na mađarskom jeziku: “Na slavu Božju podigli su VÖRÖS ELEK i žena mu BALOG KATALIN, 1944. god.

Ispod raspeća na križu je ispisano: Bog je tako ljubio svijet da je dao svoga Sina (Ivan 3, 46.). Tko će nas rastaviti od ljubavi Kristove (Rim. 8, 35.).

12. KRIŽEVI PRED PRAVOSLAVNIM CRKVAMA

a) KRIŽEVI PRED PRAVOSLAVNOM CRKVOM U GRADU

Ovdje treba ocijeniti poseban značaj ovih spomenika, jer se odnose na vjeroispovijest s kojom Katolička crkva održava prijateljske odnose.

Pri prilazu pravoslavnoj crkvi susrećemo dva križa. Na desnom križu pri ulazu okrenutom prema crkvi nalazimo natpis, ispisan ćirilicom, koji glasi: Ovaj krst su podigli Matej Vojnić pl. od Bajše i supruga mu ANA, rođena VOLARIĆ, god. 1832. Obnovila subotička Pravoslavna crkvena opština god. 1926.

Križ na lijevoj strani pri ulazu u pravoslavnu crkvu stajao je najprije ispred poduzeća Aurometal, a prenesen je ovdje 13. I. 1978. god. Natpis na križu potpuno je nečitljiv. Pri prenošenju na današnje mjesto o. Tomislav je ispisao prvotni sadržaj koji se čuva u arhivu crkve, a glasi: “U slavu Božju za spas duše svoje podiže krst ovaj Jefsimije Aradski, umirovljeni kraljevski sudac i negda mnogogodišnji predsjednik subotičke Srpske pravoslavne opštine 1912. god.”.

Treba pohvaliti pažnju o. Tomislava, koji je natpis prepisao i čuva ga u arhivu crkve.

b) KRIŽ PRED PRAVOSLAVNOM CRKVOM U ALEKSANDROVU

Na ovom križu natpis je potpuno nečitljiv, jedino se vidi godina 1852.

II. KRIŽEVI NA ULAZIMA U GRAD

1. KRIŽ OD GROZNICE

Ovaj križ nalazi se na ulazu u grad iz pravca Beograda. Nema nikakvog natpisa. Prije tri godine narisana je na gornjem dijelu glava Krista Raspetoga. Ne zna se ni godina kada je postavljen. Križ nije okrenut prema Beogradskom putu, nego prema

bolnici u čijoj se blizini nalazi. Po staroj tradiciji, koja još postoji u Keru, križ je bio okrenut prema Beogradskom putu, ali se preko noći ponovo okrenuo prema bolnici, pa su ga na poseban način štovali bolesnici od groznice, i zato je idobio takvo ime. Na Veliki četvrtak vjernici od njega krenuli su prema Kalvariji i drugim križevima po gradu. Danas stoji na starom mjestu ispred "Prozivke" često puta okaljan bojama od nestašne djece..

2. KRIŽ NA ULAZU U GRAD SA SOMBORSKOG I SIVAČKOG PUTA

Ovaj križ sa Raspećem visok je oko 4 metra, ima novo postolje od cigala, ali nema, nažalost, nikakvog natpisa.

3. KRIŽ NA KIREŠKOJ KAPIJI

Natpis na ovom križu je na mađarskom jeziku i glasi: "Na ovom mjestu (ponovo) postavio (podigao) križ LAZAR FERENCZ 1838. god. Ovaj sadašnji

podigao je 1895. god. MAMUZZSITY MATJAS, župnik - prepošt.

4. KRIŽ NA PALIČKOM PUTU

Ima natpis: "Čovječe! Gledaj sveti Križ, koji slavi pobjedu kroz dvije tisuća godina i pouči se od toga znaka vjere, koji je podigla udova CSERNUS LAZARNÉ, rođ. ANTUNOVIĆ KATALIN u Subotici na blagdan Uzašašća sv. Križa sept. 14. 1865. g." Križ je od bijelog mramora, bez ograde, a potpačen je sa dvije gvozdene šipke ovijene žbunjem od crvenih ruža.

5. KRIŽ NA BAJSKOM PUTU

Ovaj križ više ne postoji. No ima posebnu povijest. Uz nestali križ bila je i kapela, vlasništvo Szerezlay Janoša i supruge mu Bácsmegyei Rozalije. Kapela je imala proštenje na blagdan Male Gospe. Kako se nije nitko brinuo za kapelu, dozvolom grada, rješenjem od 7. aprila 1959. g. porušena je, jer je građa dotrajala, krovni pokrivač prokišnjavao, zidovi popucali, pa je postala opasnost od rušenja. Nestankom kapele nestao je i križ pokraj kapele.

6. KRIŽ ZA SENČANSKI PUT

Ovaj križ se nalazi na putu za Bunarić između dviju pruga. Ima Raspeće i ispod njega kip Gospe. Kip je od mramora sa natpisom: "Ovaj križ na slavu Božiju diže Kalor, sin Jose Perusich i žena mu Janja Kuntich 1895. g. travnja 4 - tog." Iznenaduje, što se mjesec april u to doba naziva hrvatskim nazivom "travanj".

III. KRIŽEVI NA DRUGIM LOKACIJAMA U SUBOTICI I OKOLICI

Ovi križevi su uglavnom zavjetni križevi pojedinih obitelji, a neki od njih su naznačeni kao kote na topografskim vojničkim kartama.

Polazeći sa granice Male Bosne prema Crvenom selu na desnoj strani na uglu je Križ od kamena, dobro očuvan koji su podigli PÖHLE MIHALJ, i supruga mu Balazs Julija 1921. god. U produžetku prema gradu na raskršću prema Tavankutu uz pješčani put nalazimo drveni križ bez natpisa sa oznakom god. 1972. koji je postavljen te godine na mjesto starog drvenog Križa, koji je već bio istrunuo. Ovaj novi postavio je Ivan Peić Tukuljać ispred svoje kuće.

Od tog križa nekada su bandaš i bandašica krenuli uz pratnju konjanice u crkvu sv. Terezije na Dužijancu.

U Gajevoj ulici križ ima natpis: Podigao križ ANTUN POLJAKOVIĆ i supruga mu MARIJA JANOVIĆ i pokojna ROZA KUNTIĆ 1926. god. Križ je dobro očuvan i ograđen željeznom ogradom.

Na raskršću prema Bajskom i Halaškom putu nalazimo kameni KRIŽ, ograđen željeznom ogradom sa 4 stupa. Podigao ga VÉR FERENCZ i neudata kćerka VÉR JULIANNA 1863. god.

U produžetku Halaškog puta susrećemo "BILI KRIŽ". Stari je bio srušen kod rekonstrukcije puta, pa je podignut novi sa masivnim postoljem i željeznim križem, lijepo obojenim bijelom uljanom bojom. Nešto dalje, desno je "CRVENI KRIŽ". Ovaj križ su podigli vjernici mađarskog jezika zajedničkim sakupljanjem troškova 1874. god.

Kad krenemo na put prema crkvi na Kelebiji, nalazimo s lijeve strane još dva križa. Prvi je podigao GONCZO JÓZSEF i supruga 1901. god., a obnovio ga GONCZO MENYHERT s porodicom 1927. god.

U produžetku prema crkvi je drugi križ, koji je podigao BALAZS PIRI MATYAS i supruga LOSONCZ KRISTINA s obitelji 1918. god.

Svi ovi križevi na Halaškom putu i dalje ispisan su mađarskim jezikom.

"BLAŠKOV KRIŽ" uz Somborski put podigao je plemeniti MANICH BALAZS 1843. god., a obnovljen je 1900. god. Ispisan je mađarskim jezikom.

Grupa mladih u bunjevačkoj narodnoj nošnji

"CRVENI KRIŽ" u blizini vatrogasaca podignut je 1857. god. a podigao ga je BAJKO ISTVAN.

KRIŽ na Malom Paliću je dobro očuvan, ograđen željeznom ogradom. Podigao ga je KATONA PETER i zet JUHASZ JANOS sa suprugom KATONA AMALKOM 1912. god. Ispisan je na mađarskom jeziku. Oko ovog križa su se skupljali vjernici kroz Veliki tjedan i obavljali svoje molitve, jer im je Kalvarija bila daleko.

Zanimljiva su tri križa na prostoru župe u Aleksandrovu. Sva tri križa imaju natpis na njemačkom jeziku. Jedan je na Čantavirskom putu, blizu "Integrala", a podigao ga je JOHANN HUDAB sa suprugom ROZALIJOM OLLMANN na uspomenu svojih roditelja Sebastijana Hudab i Magdalene WOLITZ, 1937. god.

KRIŽ PROTIV SKAKAVACA. Ovaj križ podignut je kao zavjetni križ za uništenje skakavaca 1850. god. jer su te godine skakavci nanosili veliku štetu usjevima. Obnovila ga je Rimokatolička crkvena općina u Šandoru 1913. god. Nalazi se u privatnom dvorištu nasuprot "Bratstva".

Nekoliko stotina metara dalje stoji također u privatnom dvorištu križ, koji je postavio JAKOB LORENZ 1926. god. Uz ovaj križ vezano je predanje da je u postolje križa stavljena vuna, čekinje, griva sa zavjetnom molbom, da bi se domaćin riješio kuge, koja je morila stoku.

Na kraju Gajeve ulice pri ulazu u Ulicu Laze Mamužića nalazi se križ sa natpisom: "Na slavu Božju križ podigla obitelj Ostrogonac god. 1869. aprila 5." Natpis je na mađarskom jeziku.

Na MALOM RADANOVČU postoji križ sa jedva čitljivim mađarskim slovima a podigao ga je ZEMKO ANTAL sa suprugom ETELOM 1899. god.

IV. KIPOVI SVETACA

1. KIP SV. FLORIJANA

Danas se nalazi pred zgradom gimnazije "Paulinum", a natpis glasi: "Sv. Florijane, zaštitniče naš, strašna ognja brani nas. Spomenik postavljen sakupljanjem milodara i uz veliki novčani doprinos Lagner i supruge mu Katarine Katona 1926. god."

Ovaj je spomenik prvotno stajao u parku pred Franjevačkom crkvom, a za vrijeme gradnje Robne kuće "Centar" prenešen je na sadašnje mjesto. (1973.)

2. KIP SV. ROKA U DUDUOVOJ ŠUMI

Sa prednje strane kipa na mađarskom i hrvatskom jeziku napisano je: "Sv. Roko, moli za nas! Smiluj nam se!" Na drugoj strani također na oba jezika ispisano je: "Ovaj kip sv. Roka podigla MERKOVIĆ ANTONIJA 1855. god. Obnovili Buberi Peter i Üрге Cecilija g. 1926. Prenešen na ovo mjesto 1957. god."

3. KIPOVI SV. IVANA NEPOMUKA

a) KIP SV. IVANA NEPOMUKA U "KERU"

Sadašnji kip sv. Ivana postavljen je na mjestu prijašnjeg, razorenog, i zato ima slijedeći natpis: Ovaj spomenik koji su bezbožni ljudi oborili, o svom trošku iznova podigao sa ovom kapelicom MIHOVIL NOVAKOVIĆ i supruga godine 1933. Zadužbinu su sazdali i vjernici župe sv. Roka.

Kapelica s kipom ograđena je željeznom ogradom, a sam kip sv. Ivana sačuvan je u svećeničkom ornatu. Na glavi biret, na ramenima roketa sa čipkama i plašt, a dolje se vidi reverenda sa sedam dugmadi. U novije vrijeme kip je opet oštećen, jer je sa kipa odvaljena šaka desne ruke.

b) KIP SV. IVANA NEPOMUKA U GRADU

Ovaj kip nalazi se u zidu između dvije radnje nasuprot gradskom parku, ispred gradske kuće. Pri restauraciji kuća tog rejona, kip je lijepo obnovljen i obojadan tamnom smeđom bojom. I ovaj kip, kao i onaj u "Keru" urešen je svećeničkim ornatom.

Što se tiče kipova sv. Ivana, treba napomenuti, da su takvi kipovi postavljeni na mjestima mostova ili uz tok rijeka ili potoka, što se još i danas vidi ispod kipa sv. Ivana u "Keru".

Simbol Dužijance 1987. god.

(snimak 15. VIII 1987.)

Na ulazu u paličku crkvu nalazi se kip sv. Urbana, zaštitnika vinogradara.

V. SPOMENIK PRESVETOG TROJSTVA

Između katedrale i zgrade biskupije stoji danas velebni spomenik Presvetom Trojstvu. Na vrhu spomenika je lik Presv. Trojstva, ispod lik Majke Božje, sa strane su dva anđela, a pozadi kip apostola Ivana sa likom malog djeteta. Na strani prema katedrali na mađarskom jeziku je natpis koji u prijevodu glasi: "Na slavu, jednom, nedjeljivom i potpunom Presvetom Trojstvu. Na hvalu, na uzvišenje, darovao, preporučio, žrtvovao blagopokojni BAJSAI VOJNITY T.N. vitez, nekadašnji dugogodišnji sudac M. Theresiopolisza, slobodnog kraljevskog grada, pokojnom sinu Matiji, također A. T. D. vitez u gosp. BAJSAI VOJNITY MATE sudac ujedinjene Bačko-Bodroške županije 1915. god.

Sa desene strane spomenika ispisano je na hrvatskom i mađarskom jeziku sljedeće: "Ovaj spomenik Presvetom Trojstvu po sporazumu mjesnih i gradskih i crkvenih vlasti prenesen na ovo mjesto sa Trga Republike 1964 - 1966. Restauraciju kipova izvršio 'Zavod za spomeniško varstvo SRS iz Slovenije'. Obnovljen spomenik blagoslovljen je dana 30. listopada 1966. god."

Dodao bih, da je blagoslov obavio subotički biskup Msgr. Matiša Zvekanović uz divnu prigodnu propovijed.

ŠTO NAM GOVORE OVI SPOMENICI ?

Govore nam da je na ovom prostoru bio raširen kult sv. Križa. On je dočekao vjernika kada je ulazio u grad i kad je iz njega izlazio. Križ je, po zavjetima, čuvao i branio imanje i blago domaćina, koji bi svojim imenom i prezimenom to označio na samom spomeniku.

Još bih naveo da na većini križeva ispod Raspeća stoji omanji kip ili slika Majke Božje. Ne bi li bilo korisno da u ovoj godini kada slavimo Mariju kao Majku Otkupitelja, popravimo, obnovimo te spomenike i uklešemo slova i brojke 1987 - 1988. ?! sa s naznakom da je to učinjeno u Marijinoj godini i na čast njezinog Sina, koji je na križu otkupio svijet.

PRISKAKANJE VATRE SV. IVANA CVITNJAKA
(bunjevački narodni običaj)

Nekada je na periferiji Subotice bio narodni običaj da se priskače vatra na blagdan sv. Ivana Krstitelja, 24. lipnja (juna), a narod je taj blagdan zvao sv. Ivan Cvitnjak.

Vatra se priskakala tri dana. Dva dana prije blagdana sv. Ivana i na sam blagdan, a palila se od slame. Mladi bi navukli slame i u prvi sumrak na ulici ispred kuća palili su vatru. Komšije i prijatelji, koji su želili, priskakali su sve dok je trajalo slame ili dok se nisu umorili.

Jezički plamena bili su ponekad prilično visoki pa je bilo pravo junaštvo priskakati vatru kroz plamen. Zato su se mladi takmičili tko će priskočiti veći plamen.

Stariji i dica stajali su pored vatre da se nadime i da se dive hrabrosti mladih. Osobito je trebalo paziti da se mladi ne sudare u priskakanju vatre. Zato su morali stati u red i priskakati vatru s iste strane.

Kad se plamen smanjio, onda bi i stariji vatru priskakali ili priko vatre prilazili. Također su i dicu prinosili ili su ih samo iznad vatre poljuljali da se nadime.

Čim se vatra strnila, gar vatre bi skačući izgazili sve u cilju da se tako nadimljeni osiguraju od raznih bolesti, a govorili bi "Gazim, gazim naboje, da ne bude naboja! Gazim, gazim žeravice, da ne budu bradavice!"

Ova vatra zvala se vatra sv. Ivana Cvitnjaka.

Skakači priko vatre ispleli bi vinac u veličini obima glave od žutog poljskog cvića, koje se zvalo cviče sv. Ivana. S vincom na glavi ili na ruci priskakali bi vatru.

Posli tri dana priskakanja mladi bi vinac bacili priko glave na krov kuće sa željom da se vinac zadrži na kući, jer se virovalo da će se divojka, ako je za udaju, te godine udati.

Još se virovalo da vinac sv. Ivana štiti kuću od vatre. Zato su posli vinac skinili s kuće i obisili ga prid kuću pod striju.

Ako je u blizini bila tkalja, ona je mladima, skakačima priko vatre na livu ruku isplela, t. j. uvrtila narukvicu u tropletu, ali obavezno s jednom niti crvene pređe. Virovalo se da crvena nit čuva mlade od uroka.

Vunene niti bi se uvrtile u vezale mladima na livu ruku iznad šake, oko zg-lavka. Narukvicu nisu skidali šest dana, sve do dana sv. Petra i Pavla, tj. do Petrova.

U našem sokaku bila je jedna stara tkalja, snaš Joca Tumbas rođ. Saulić, koja je već samo krpore tkala. Ona nas je svake godine obradovala narukvicama. Iznela bi tronožac prid kuću na sokak i u kotarici šarene vunene pređe, a mi bi stali u red i po redu dobili narukvice.

Također treba spomeniti da je u staro vrime sv. Ivan smatram zaštitnikom Bunjevaca.

170. obljetnica rođenja hrvatskog pjesnika
PETRA PRERADOVIĆA (1818 - 1871.)

RODU O JEZIKU

O jeziku, rode, da ti pojem,
O jeziku milom tvom i mojem!
O preslatkom glasu onom,
U kome te mile majke
Usnivahu slatke bajke,
Koga šaptom i romonom
Duši ti se svijest probudi,
Te ti spozna i uvidje,
Da ti bolje nije nigdje
Do na tvoje majke grudih!

Po njemu te svijet poznaje živa,
Na njem' ti se budućnost osniva.
Zato uvijek k njemu teži,
U njegovo jato hrli,
Okolo njega mi se grli
I u čvrsto kolo veži,
Pa ti ne će vremeniti
Burni trijesi da na'ude;
Po jeziku dok te bude,
I glavom će tebe biti!

Ljubi si ga, rode, iznad svega,
U njem' živi, umiri za njega!
U njem' sve si blago slaviš,
Što ti osta od starine,
Nemaš ljepše ni baštine
Potomstvu si da ostaviš.
Alem - kamen on ti budi,
Kog da čuvaš kao oko,
Kog da braniš kao soko,
Komu da si vjeran svudi.

Svaka zvijezda svojim svjetlom sijeва,
Svaka ptica svojim glasom pjeva.
Ti jezikom svojim zbori!
Slatkim glasom materinim
Odlikuj se među inim!
Bog bo mili s njim te stvori
Njim da budeš svoj svojemu
Njim da srcu odolijevaš,
Njim da plačeš i popijevaš,
I njim da se moliš njemu!

Tuđ tuđinu, tebi tvoj doliči,
Tuđi poštuj, a svojim se diči!
Dičiti se možeš njime:
Njim carevi carevahu,
Njim kraljevi kraljevahu,
Slavne mu je loze ime,
Slavan puk ga svojim zove,
I dok bude slavi vijeka,
Bit će i on njojzi jeka
Od vjekova u vjekove!

Od Stambula grada do Kotora,
Od Crnoga do Jadranskog mora
Njeg'vu carstvu prostor puče.
Tuj po gorah i dolinah
Preko devet pokrajina
Svud ga majke djecu uče;
Sokolova, sokolića
Njegovijeh gnijezdo tu je,
Svuda tud se pjevat čuje
Pjesan Marka Kraljevića!

Junačkijem glasom u njem poje
Junak narod uspomene svoje.
Uz gusle se u njem' ore
Kroz sve vijeke nama doli
Sve radosti i sve boli
Našeg svijeta — pjesni tvore
Utrnulih naših plama,
Osvjetlanih naših lica,
Sva je naša povjesnica
Velik samo zbor pjesama!

On ti svakoj tuzi i radosti,
On ti duše cijeloj nut'rnjosti
Jedin pravi tumač biva.
U njem' ti se žalost topi,
Da ti suza lice škropi
U njem' s čuvstva radostiva
Tvoje srce vatrom gori,
U njem' samo potpunoma
Ljubav milog tvoga doma
Jasno, krasno tebi zbori.

Ljubi, rode, jezik iznad svega,
U njem' živi, umiri za njega!
Po njemu si sve što jesi:
Svoje tijelo, udo svijeta,
Bus posebnog svoga cvijeta
U naroda silnoj smjesi.
Bez njega si bez imena,
Bez djedova, bez unuka;
U prošasti sjena puka,
U buduće niti sjena!

Petar Preradović

HVALA TI

Hvala Ti, Gospodine,
što si poljanama dao sunce
da se pred njegovim licem žita zarumene.
Hvala što si lastavicama dao
da pod strehom grade gnijezda
i što u dobroti svojoj
nisi zaboravio mene.

Hvala Ti, Gospodine,
što sam često pod tuđim noćio krovom
i gorak zalogaj jeo
i gorke slušao riječi.
Hvala ti,
što si me nadom uvijek tješio novom
i što zaborav tugu
vedrim satima liječi.

Hvala Ti, Gospodine,
što sam kao neznanac išao svijetom
i nisam pružao ruku ljudskoj varljivoj sreći,
i što su boli ulje za svjetiljku duši,
i što u većoj patnji čovjek postaje veći.

I zato hvala Ti
što si poljanama dao sunce
da se pred njegovim licem žita zarumene,
hvala Ti što si lastavicama dao
da pod strehom grade gnijezda
i što si radošću bolnom
i moje ozario zjene.

Ante Jakšić

'ČA MATE LEMEŠ U BEČU

Godina 1863. bila je kobna za žitorodnu Bačku, pa tako i za našu bunjevačku Suboticu. Te godine bila je tako velika suša da je još i trava po dolovima i ritovima izgorila. Palić se sasama isušio te su ljudi kolima išli priko njega, a ono se likovito palićko blato pritvorilo u debelu prašinu. Patili su i ljudi i živina. I prijašnje dve godine bile su dosta slabačke i mršave, pa se tako i starina u hambarovima i žitnim jamama istrošila. Narod je trpio, gladovo i umiro, a pomoći niodkuda.

Nikoje familije, koje su imale dosta staroga žita i za prodaju, silno su se onda obogatile i stekle ogroman imetak. Ta, kako i ne bi kad su viku žita po dukat prodavali! Ali na takom tecivu nije bilo Božjeg blagoslova, te su već njevi unuci spali na tanke grane.

I 'ča Mate Lemeš dosta se napatio sa svojom babom Marom i s čoporom mršavih ovčica. Bio je čoban od starine. Dice nisu imali, jer im se nisu dala. Saranili su ih barem jedno tuce, ali odranili nisu ni jedno.

— Bar da nam je jedno ostalo, ma ko šaka, ko bi nas stare dodvorio i saranio! A ovako, ko ocičena grana, — znali su nabrajati stari. Sad su bili srićni što bar sami gledaju i ne moraju gledati svoju rođenu krv da pati, gladuje, umire... A pomoći nema!

Jedno večer dok su tako sidili do kog doba noći - jer gladnome, bome, neće ni san na oči - i razgovarali se o prošlim danima, godinama, koje se nikad ne vraćaju, 'ča Mate duboko uzdane, pa će svojoj babi:

— Znaš, baba, šta sam ja smislio?

— A otkud bi' znala? Pa ti ćeš kazati.

— Čuo sam od konštablera da onamo uz Dunav ima još fajin pašer. Kod nas već ni korečka; ni lišća na drvetu, i to je popadalo od velike suše, a što nije, to smo pobrali da nam živina sva ne pocrka. I ovako svaki dan ide čopor na manje. Pa kako bi bilo da ja krenem s ovcima na put? Bit će još dva do tri vike žita na tavanu i koji grošćić u prigljaci. Ti bi s otim izvukla tamo do nove rane. Ja bi' se putom iskostiro. Našlo bi se tamo u većim varošima - ta, daleko je do Beča - i trgovaca pa bi' pomalo prodavo od čopora i ranio se. Valjda bi' i kući dono koju vorintu. A ovako? Sve će nam ovce pocrkati i mi od gladi sapisati. Hm! Šta veliš ti, baba? Je l' bi to bilo dobro?

— Kako ti, dida, misliš da će biti najbolje. I do sad si ti gazdovo, pa fala Bogu, samo da ne bude gore. Kad si ti namislio, cigurno će bit dobro.

— Kad je tako, a ti onda ispeči malo suve pogače, a ja ću zaklati najboljeg škopca. Jedan butić ću pōneti ja, a ono drugo nasoli tebi, pa ćeš imati jedno vrime. Ja sutra naveče krećem.

Smišljeno, učinjeno. 'Ča Mate se spravio na put. Baba ga ispratila skoro do "Kapunje", čak do Prčić križa. Pomogla mu nositi torbu. Pod križom su se još jedared zajednički pomolili za srićan put didin, pa su se lipo oprostili. Baba Mara je malo

šmrcala. Ta, Bog zna 'oće l' se još za života viditi! Bliže su oni već grobu, nego kolivki. Bog bi znao, umre mlad i zelen, a kamo li staro čeljade...

'Ča Mate Lemeš nije se privario u računu. Zaista, uz Dunav bila je još lipa paša, a i ovce je mogo dobro okupati, pa su se oma čisto okrljale i lipo pomagale. Svake nedilje je prodo po dva - tri komada po dosta skupe novce, koje je onda lipo spremio u kesu na vrat, koju mu je baba sašila od postave njezinih divojački' čizama. Kad je digod bio u pustinji, di nije bilo ni žive duše, on bi sio u zaklonicu, raskopčao prusluk i košulju pa razmrskao kesu i pribrajaio novce. Tom prigodom mu se lice razvedrilo. Ta, s obrazom će doći kući babi. Tri dukata i dva vorinta srebra, nije to šala. A još ima po čopora.

— E, baba moja, baba moja! Nećeš više gladovati, samo dok ja dođem kući, - uzda' nio je 'ča Mate, pa opet sve lipo spremio kako je i bilo.

Dan za danom, nedilja za nediljom i ča Mate stigne čak do Beča sa pet komada najboljih 'škopaca. I te je brzo, još na kapiji, prodo jednom Švabi brez brkova, kojeg je on titulirao "gospodinom", jer je mislio da je fratar kad nema brkova.

Mislio 'ča Mate šta će sad i kako će natrag da što prije dođe babi. Ali kad je već takorekuć na pragu Beča, zašto ne bi i pogledo kako taj Beč izgleda? Barem će imati šta priko zime babi pripovidati. Ta, i tako ne mogu te dugačke noći prispavati.

Došavši prvo na pristanište, u kojem su baš bile usidrene mloge lađe, 'ča Mate se strašno začudio. Toliko lađa nije još nikada vidio. Baš je tušta puti bio na vodenici u Opatinu i Monoštoru, ali tolike lađe ni zamisliti nije mogo. Baš će da zapita opet jednog "gospodina":

— Alaj, molim vas lipo, čije su te silne lađe?

Švabo ga nije razumio, pa odvrati:

— Was ? (Što?)

— Aa, Vasine?! Fala lipo. To mora da je bogat čovik?

— I ode 'ča Mate dalje da malo razgleda i varoš.

Kad je došo bliže srid varoši, opet se začudio:

— Tolike velike kuće, veće neg' naša varoška. Bože, koliko tu ima čeljadi u kući! Mora da ji' je više neg' Stipićana dok se nisu podilili. Dobro bi bilo pitati da bar znam čiji su. Al' koga?

Obzire se 'ča Mate, kad baš ide jedan deran:

— Alaj, mali, je l' znaš ti čije su ove velike kuće?

Naravno, da ga ni mali nije razumio, pa misto odgovora zapita:

— Was? (Što?)

— A, Vasine?! Ta, nemoj govorit! Taj vaš Vaso je još bogatiji neg' naši Bileči. Baš ti fala, zbogom, mali — i ode 'ča Mate dalje.

Nije iš'o valjda ni po duži kad sustrije jedan ukop. Eto, opet čuda za njega! Mrtvaca, pa na četiri konja voze. I to ne mora biti makar kaka šuša, mislio 'ča Mate. Taku paradu još nikad nije vidio. Al' kako će doznati ko je? Koga da zapita? Spazi na čoši jednog perecara, pride mu bliže i zapita:

— Je l', prijane, znaš li ti čiji je ovo ukop?

Ni perecar nije razumio 'ča Matu, nego ga i on upita:

— Was? (Što?)

— Ta, ne govori! Vaso? Onaj bogati? O, siroma Vaso, toliko svašta imo, pa umro. Baš mi ga je žavo. E, šta ćemo, smrt ne gleda ko je ko! Zbogom, rođače! Već je bilo pokasno kad je ča Mate stigo na glavni bečki trg. Tu je tek zinio pa stao.

— Šta je to? Ta, tu je svitlije neg' kod nas na Božić u crkvi. Šta je to? Ljudi si-
de ko u svatovi pa jidu i piju. Moram da pitam koga šta je tu, pa da onda sve znam ba-
bi kazati.

Baš jedan gospodin izađe iz te kavane (jer to je bila velika bečka kavana), a
'ča Mate oma prid njeg:

— Faljen Isus, gospodine! Molim vas lipo, ne bi l' mi znali kazati šta je tu
unutra? Jel, znate, moja baba svašta voli znat, ta, znate, ko i druga žena.

Gospodin ga opet nije razumio pa mu odvrati:

— Was ? (Što?)

— Ah, - ote se 'ča Mati - to su Vasine poduše. Kako mi nije oma palo na pa-
met? Idem baš i ja unutra da mu se pomolim za dušu, a neće bit' zgoreg malo i gucni-
ti.

'Ča Mate uđe i smisti se digod u ćošu. Teškom mukom razumili su šta bi, pa
su mu doneli jisti i piti. 'Ča Mate se pošteno najio i napio do grla. Kako je bio umo-
ran, počo i da drima. dođe "ober", prodrma ga, i zaište od njega da plati. Naravno,
opet švapski:

— Zahlen! (Calen, platiti!)

'Ča Mate mu odma' ne rukom:

— Mani ga, napoljo sam se (napio sam se) već do grla!

"Ober" opet na njeg još glasnije:

— Zahlen! (Platiti!)

— Ta, kažem vam, ljudi, da mi više ne treba. Ne možem više ni ziniti.

I nasloni se da drima.

Kad su vidili da ne mogu š njim nikako na kraj, dvojica ga spopanu pa ga gur-
nu - al' pošteno - na sokak. 'Ča Mate se oma razdrimo. Malo je i nos udario. Ustane,
ode priko u bašču, baš tamo je bio park, i sidne pa se zamisli:

— Čudni su to ljudi, ti Švabe! Tako me lipo dočekali i pogostili i sad samo za-
to što ne možem više piti, bacili me napolje. - Opipa nos. - Baš su smišni. E, da je tu
moj kum Marko, ne bi oni nas izbacili. Kad je bio kod Vidakovi staćala, nisu ga mogli
tri dana opiti. On bi bio nji'! - reče 'ča Mate, pa se opet uvati za nos. San ga opet
obuzme, on se zavuče pod jedan žbun i tu mirno dočeka zoru. Više ga niko nije čas-
tio.

Rano u zoru probudi se i oma krene na put. Za dvi nedilje bio je kod kuće.
Baba ga s velikom dragošću dočekala:

— Dida moj, fala Bogu, samo kad si se živ vratio! Uvik sam tako strašno klapi-
la od tebe, a eto, fala Bogu, ti živ i zdrav.

'Ča Mate izvadi kesu iz nidara pa je istrese na stol. Kad je baba vidila da i du-
kata ima, mal' da ga od dragosti nije zagrlila. Možda bi to bila i učinila da joj nije bilo
sramota. Nismo mi mladi, mislila je.

Sad joj dida sve redom pripovido kako je putovo i šta je sve vidio; kako je bio na Vasinim podušama pa kako su ga lipo dočekali i pogostili. Samo nije 'tio da kaže kako je lupio nosom o put.

Najposli, ne mora to baš svaki znati.

Pripovijetka je uzeta iz zbirke "U dokolici".

Pripovijetka je prvi put objavljena u "Jeronimskoj Danici" za 1938. godinu.

Bunjevačka divojka u narodnoj nošnji
(snimljeno 15. VIII 1987)

ZVONAR GOSPODINA BLAŠKA RAJIĆA

Bila je subota, početkom lipnja, lita Gospodnjeg ne znam ni ja kojeg. Veče u varoši. Tek procvatale lipje ugodno mrišile. Nigdi vitra. Dračov cvat se onako već sasušen oklembesio. Uvenio, a i vrepći ga očapali. Doduše, više ga ne diraju, jer su pripile rane trišnje. Sve u svemu, lipo veče i već je oko devet sati. Varošćani, koji su imali živine, već su ponamirivali i gustiraju da digod malo umaknu. Mladarija šeta po korzovu, a novčaniji su u "Jagnjetu", ili u kojoj drugoj kafani.

Zvonar gospodina Blaška Rajića u Keru, u Subotici, upravo se navečer'o, smaz'o bokalić vina, opr'o noge pa gustira kako će leći spavati. Al' vrag nikad ne spava, pa zasvrbe prsti inače zdravo bogobojznog zvonara. Dobro bi bilo digod ići malo kartati se. Samo jedan satićak, pa onda na spavanje. Pa to valjda nije grij, bar ne od onih težih.

I tako zvonar obuje ne baš nove, ali friško naboksane papuče i to na bosu nogu. Pa, ne misli se ni tako dugo zadržavati.

Ode on u mijanu, a tamo su već bili č'a Albe, bać Ento i onaj huncut Time, koji je kadgod bio svinjar kod Sudarevih, a sad je niko trčkalu u varoškoj kući.

"Faljen Isus", pozdravi zvonar i uputi se pravo za astal trojice starih pajtaša. Bokal vina je već na astalu. Fali već jedan frtalj. Kako je sio na stoc, odmah se i čaša stvori prid njim. Birtaš ko birtaš zna svoj pos'o, don'o je čašu, ali i karte i to one mađarske, od trideset i dvi.

Time odmah uzme karte i počme ih mišati pa pita: "Ko bi malo anca, samo onako uz divan?"

Č'a Albe i bać Ento se nasmijulje ispod brka, a "gospodin Zvončilo" kako su zvonara, zvali iza leđa da ne zna, ukljištio očima i sve gleda crvenog kecema, koji se rasuo po astalu.

– "Pa, mož' , eto, malo čerez zabave" – javi se prvi zvonar.

– "Ta, manite se, ljudi, ćoravog posla" – prihvati č'a Albe, ali više ko u šali.

– "Nije valjda da se bojite snaš Roske" – bocne ga huncut Time.

Bać Ento sleže ramenima, a č'a Albe izvadi buđelar i tresne ga na astal i počne zavijati cigaretu. Zamriši duvan Hercegovac, žut ko dukat. Baš ga je prošle hetije kupio od švercera.

Time je dotleg već promišo karte i podilio da se vidi ko će biti bankoš. Al' karta je - znate već šta - i mal se nisu posvađali prije nego su počeli. Č'a Albe i Zvončilo dobiju po kecema, a obadvojica vole držati bank. Valjda bi se i ispcovali i potukli da se nije umiš'o bać Ento svojim dubokim glasom, koji bi bio možda još i dublji da je im'o više lanaca, pa kaže:

– "Ta, manite se, ljudi inata! Nek Time podili još jedared". – Tako je i bilo. Sad č'a Albe dobije makovu osmicu i to je bila najjača karta, pa on preuzme bank.

Dok se nisu pogodili koliki će biti plat, ispraznili su bokal vina koji je platio bać Ento. Birtaš donese drugi bokal, a zna se - tog će platiti ko izvuče prvi veći bank.

I konačno, karte počmu letiti po astalu. Tuklo se i pomalo kvrcalo po astalu, odnosno po banku.

Što se više bokala sminjivalo, kartači su većma tukli i duže gustirali kartu. Pala je tu i po koja pcovka, možda bi i više da č'a Albe nije stišavao društvo. Osobi-

to se srdio bać Ento, kad bi napario jedanaest i onda bu kecem. To mu je bilo najteže.

I tako, vreme je prolazilo, srića prominljiva kod ove trojice, al' Zvončila stalno služi.

Kako su nalivali, došlo vreme i odlivanju. Izađe zvonar napolje čerez sebe, a huncut Time tutne birtašu desetnicu u šaku i kaže mu da potira velike sate dobrim naprid, na polak pet.

Kad se zvonar vratio, sidne za astal. Malo se još kartali, kad đipi Time i upre prstom u velike zidne sate.

– “Evo, sad će pet sati, a mi još sidimo u mijani” –

Na to zvonar začuđeno vikne :

– “Gospe Lurdska, kad prije” –

Bać Ento prihvatio šalu, izvuk'o iz prusluka džepni sat na zlatnom lancu i potvrdi:

– “I kod mene je toliko!” –

Č'a Albe je bio toliko nakresan da ni sate nije vidio, a kamo li koliko je sati.

Skoči zvonar ko compovom ošinut i baci kartu, a baš je tikvenu kraljicu držo u ruki i sprem'o se da vošti po banku. On potrči priko puta u crkvu da su mu papuče sve pucale po petama. Ta, mora zvoniti pozdravljenje.

Otključa crkvu, uzvere se do štranjaga kojima se zvona povlače i dohvati onu najtanju. To je zvono za umiruće. Ciknu zvonce, a zvonar na smrt poblidi:

– “Ne to, vole matori” – drekne sam na sebe te prihvati deblju štrangu.

Zaori se duboka zvonjava u gluvo doba noći s kerske crkve, a bilo je digod oko tri frtalja dva.

Uzbunile se kerčanske babe koje su već bile budne i dovršivale večernju rožaliju, jer su sinoć moleći zaspale. Probudile se i one koje su u to vreme na polak oka spavale da bi čule kad njim unuke dolaze iz divojčenja, ili unuci iz momčenja. Još u krevetu izmole po jednu Zdravo Mariju za pokoj duše kerskog župnika, gospodina Rajića, jer ova zvona usrid noći znače samo jedno: “Gospodin popo su u Gospodinu blago preminuli”. Na brzinu stegnu turnire, nabace suknje, zakopčaju leveše i svežu maramu pa krenu prema plebaniji.

Tamo tišina i mrak. Čudom se čude. Nigdi nikog, a crkva širom otvorena.

Probudio se i gospodin Rajić, pa čuvši mrmoljenje žena, izađe napolje. Kad ga babe ugledaše, načisto su zanimile. A jedna će:

– “Vi ste živi?” –

– “Upravo sam uskrsnio” – reče župnik u šali, misleći na to kako se upravo probudio.

Pa još više zbuni žene. Po di koja bi se i onesvistila da nije žalila izvaljati ruvo.

Kad je razabr'o o čemu se radi, župnik pošalje žene kući u miru Božjem i ode na spavanje.

A zvonar se probudio ispod zvona tek za vreme prve mise.

Ode na kor i pogleda u crkvu. Čudom se čudi – zašto babe tako kunjaju pod misom ko pilići kad ih uhvati plava kiša, onako s prolića.

Kad sam bila mala, dida mi je pripovido ovaj svoj davni doživljaj:

— Smislim da sutra pođem na vašar u Bajmak da kupim štogod za zimu. Ustanem rano, oma posli dva sta, umijem se i obučem, pa put pod noge. Još je mrak, no ja dobro znam put za Bajmak, ta tamo sam se rodio prija sedamdeset godina. Sad sam stanovao u Đurđinu, na gredi više dola.

Idem ja tako, još nema nigdi nikog. No, kda sam prošo Pačriski put i došo u Stantić kraj, a ono već počelo svanjivati. O Petrovu su dani najkraći pa ljudi rano ustaju. Vidim ljudi na bunaru napajaju konje, vaške laju, žene puštaju pilež, svinji se dreče i propinju na obore, čekaju da ih nahrane. Kad čujem za mnom iđu kola, možda će me ponet. Gledam, na pridnjem sicu bać Stipan Kovačev i njegov sin Antun deka konje. Kad su došli naspram mene, stanu.

“Ajđ da te poneseemo, ako ćeš na vašar”.

“Ta, oću! Baš sam pošo pišice, pa dobro da ćete me ponet”.

Popnem se ja na kola, vidim za leđi sic pleten od pruća, a ima i zaklopac, pa mož unutra metit šta triba. Pođemo mi tako, a vidim za šarage svezano ždribe, lipo, debelo, podšišanog repa, kasa i pomalo se vuća.

Kad smo prošli Stantić kraj, a ono dugačak put, nigdi salaša, a s jedne i s druge strane zrilo žito i mladi kukuruzi. Tako u divanu stignemo u Paprenjaču, pa upravo na vašar na marvensku pecu, priko puta od Manovog birca. Stanu u red, a ja sađem i kažem:

“Prvo ću u crkvu, pa posli proć kroz vašar”.

Tako je i bilo. Kad sam izašo iz crkve, a ono svita svud, jedni tamo, drugi onamo. Oma se i ja umišo med svit. Tu su šatre s medenim kolačima, pa šećeraroši, suvaja što se okreće, na sve strane graja, svirka, pucnjava. Svi viču, fale, nude. Svi bi novaca. Jedan prodaje brice i ja tamo. Baš mi triba brica. Ova moja nije ni za šta. Klama se, ni kruva ne mož oćić s njom. Izaberem jednu, pitam pošto je, pogodimo se, zaklopim je i metnem u džep. Pođem dalje di se prodaju opanke. I to mi triba, Kupim jedan par svezani uzicom, metnem ih priko ramena, nek se vidi da sam i ja štogod kupio. I već sam tijo oćić kod kola, kad vidim pod jednom šatrom prodaju kožuve, pršnjake, šepice. Sad u srid lita?! Mislim ja - bolje sad neg na zimu, kad će biti skuplje. A baš mi triba šepica. Ova moja sva se očupala, olinjala, ni ne grije glavu. Uzmem jednu, probam je. Baš mi pasira, a vunata i dobro grije. Pitam: “Pošto?”

Skupa mi je. No majstor malo popušti, ja malo nadometnem i pogodimo se. Sad samo ako imam dosta novaca! Pipam. Buđelar mi je vrlo tanak. No, koji kako sastavim, platim šepicu, zamotam je u tilorsku maramu, metnem pod pazuvo i upravo kod kola.

Kad tamo, bać Stipan baš prodo ždrife, lupaju dlanom o dlan, natrgovali i još samo triba popit aldomašče da trgovina bude srićna.

Popnemo se mi na kola, pa ćemo izać iz vašara. Al' oćeš! Svita svud, ne mož ni naprid ni natrag. Jedva koji kako prodemo, pa kod Luca, poznatog bajmačkog Švabe, u birc. Tu mi posidamo, naruče litru vina i sodu, popijemo za čas. Naruče još. Vino dobro, ladno iz Švabinog podruma. Bać Stipan pripovida, svi se kupe oko njega i smiju, a meni se zadržimalo, no neću da vide. Antun gleda kroz pendžer, da neće kogod ukrast pokrovce s kola, a i ja gledam da neće kogod u sic, ta, tamo su mi i šepica i opanke. Kažem ja bać Stipanu:

“Ajte da idemo na salaš. Biće vrućina. Šta ćemo čekat”?

Izademo iz birca. Kola su u Švabinoj avliji, pa ne mož okrenit, već curukaj sve do sokaka. Tu se popnemo i fala Bogu, jedared i krenemo, pa opet kroz Paprenjaču. Sunce pripeklo, digla se prašina, a ja sidim za leđi pa pra' najviše pada na mene. Jedva gledam. Pitam ja njih dvojicu:

“Prašil' se i vama?”

Oni side naprid, na višljem, a ja za leđi, pa sve pada na me. Kaže bać Stipan:

“Na lipe ide pra'!”

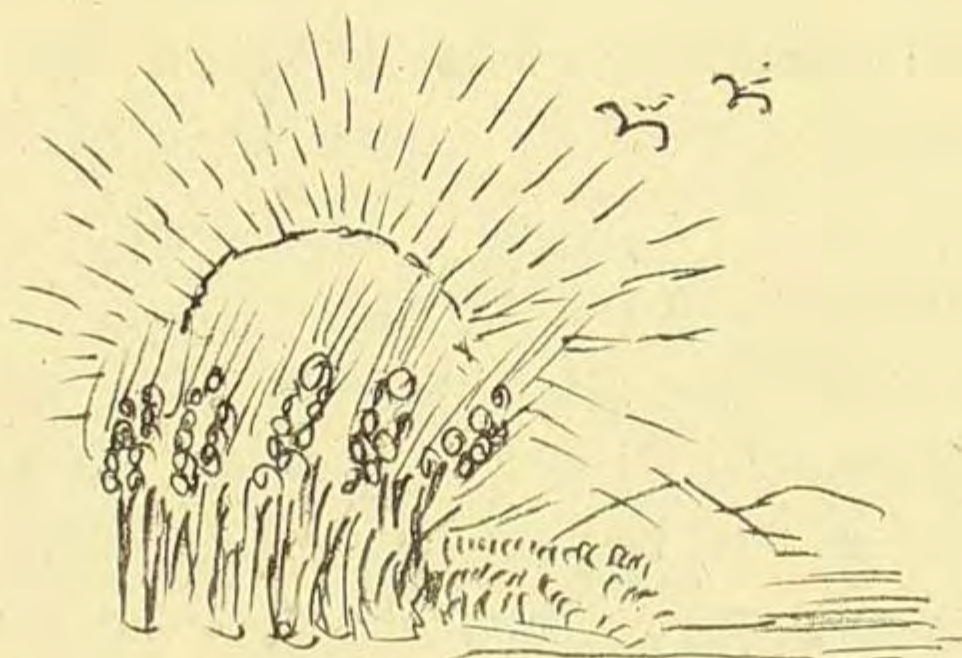
Još je njemu do šale, a ja oću da se zagušim. Dobro što sam metnio slamnati šešir na glavu. Da sam u onom mom crnom, još bi mi gore bilo. Umorio sam se. Nisam ni ručo, a pio vina, uranio, išo pišće do po puta, a sad vrućina i prašina pa jedva čekam da stignem na salašić da se umijem ladnom vodom. Konji kasaju i njima je dosta ko i meni. Stignemo do Begije, pridemo do, a tu je i moj salaš. Zaustave kola, ja sadem, uzmem iz sica opanke i šepicu, popipam se po džepu, al' brice nema. Valjda mi je ispala iz džepa još u Bajmaku na vašaru, ko zna di?

Bilo mi je svega dosta. I vašara i moje trgovine. Još dobro da su tu opanci i šepica, a bricu ću kupit drugi put. Kad sam stigo na salaš, ker mi se obradovao, maše repom, mota mi se oko noga i pokaziva zube.

“Eto, kažem ja, ko se raduje didi. Ker i niko drugi”.

I tako sam ja prošo u Bajmaku na vašaru. A moglo je bit i gore. Barem su mi ostali opanci i šepica. —

Krista Skenderović
Tavankut

TRI JARCA (narodna pripovitka)

Sve doskora kod Bunjevaca prepričavale su se zgođe o dobrom kralju Matiji. Evo, jedne, koju sam čuo od mog, sada već pokojnog oca.

Jednog dana, kralj Matija, u pratnji tri svoja boljara izide u šetnju u polje. Tu se susretne s oračem. Bio je to postariji seljak, koji je orao na volovima. Kralj mu sa svojom pratnjom pristupi, pozdravi i otpočne ovakav razgovor:

“Sad, koliko daleko?” upita kralj.

“Do volovskih rogova!” odgovori seljak.

“A koliko je trideset dva?” nastavi kralj s pitanjima.

“Trideset dva je dva!” odmah odgovori seljak.

“A jel’ bi ti mogao pomuziti tri jarca?” postavi kralj posljednje pitanje.

“Mogao bih!” odlučno reče seljak.

Svi se pozdrave sa seljakom i pođu. Kad su malo odmakli, upita kralj svoje boljare:

“Jeste l’ vi razumili što sam razgovarao sa seljakom?”

“Nismo”, odgovore u glas.

“E”, reče kralj, “Ako za tri dana ne pogodite šta smo razgovarali, uzet ću vam imanje i bacit vas u tamnicu!”

Pošto nikako nisu mogli pogoditi što je značio taj razgovor, a bojeći se kazne, odluče da potraže seljaka, da im on da tumačenje čudnog i nerazumljivog razgovora. Kad su ga našli, upitaju ga šta znači kraljev upit: “Sad, koliko daleko” i njegov odgovor “Do volovskih rogova”.

Seljak im kaže: “Položite mi ode sto dukata, pa ću vam kazati”. Oni su se s početka nećkali, jer im bilo žao dukata, ali kad seljak nije popuštao, dadu mu sto dukata.

Seljak reče: “To, kad me je kralj pitao ‘Sad, koliko daleko’, znači kako i dokle vidim. Kad sam ja odgovorio ‘Do volovskih rogova’, to je značilo da sam nekada vidio dobro, ali sad vidim samo do volovskih rogova.”

“A šta je značilo ono drugo pitanje: ‘Koliko je trideset dva?’ i tvoj odgovor: ‘Trideset dva je dva’.”

“Dajte mi još sto dukata, pa ću vam kazati.”

I jer je seljak tvrdokorno odbijao odgovor bez dukata, morali su mu ih dati.

Seljak reče: “To kad je kralj pitao ‘Koliko je trideset dva’, pitao me je koliko imam zubi. To što sam odgovorio ‘dva’, značilo je da još imam samo dva zuba”.

“A šta je značilo pitanje: ‘Je l’ bi mogao pomuziti tri jarca?’, i tvoj odgovor ‘Mogao bih’.”

“Dajte mi još sto dukata pa ću vam i to kazati.”

Boljari mu teška srca dadu još sto dukata, a seljak im objasni: “To kad me je kralj pitao ‘Je l’ bi mogao pomuziti tri jarca’ i ja rekao da mogu, zapravo me je pitao da li bih mogao pomuziti od ova tri boljara tri stotine dukata. Kad sam rekao da mogu, evo to sam učinio sada s vama, što sam od vas tri jarca, pomuzio tristo dukata!”

Zabilježio: Antun Gabrić,
Tavankut

BUNJEVAČKE NARODNE ZAGONETKE

ŠTA JE TO:

1. Ašušina, bašušina, na njoj trista kožušina, ni iglom bodeno, ni koncom šiveno?
2. Bila ponjava sve pokrije, samo vodu ne mož'?
3. Bili pilići ispod strije vire?
4. Bilo ko sir, a sir nije; ima rep ko miš, a miš nije?
5. Bilo se rodi, zeleno odraste, a crveno u grob padne?
6. Brez ivera na vodi ćuprija?
7. Crno, malo, nevaljano, cilom svitu dodijalo?
8. Crven jarac po košari skače?
9. Četri brata pod jednim šešikom?
10. Četri brata putom trču, a jedan drugog ne mož' da dostigne?
11. Četri noge ima, a ne ide s njima?
12. Četiri nožice u dva opančića?
13. Četri sestrice u jednoj košuljici?
14. Četri uva, dva trbuva?
15. Četvorica rosu mlate, četvorica ručak nose, a dvojica zvizde broje?
16. Čilaš more priskoči, ni kopita ne skvasi?
17. Čim se rodi, nogom 'odi, a kad umre, u kolu igra?
18. Čvor do čvora, bure do bureta?
19. Danjom klamće, noćom broji zvizde?
20. Danjom sluškinja, noćom gospoja?
21. Debelo drvo, na njemu dvanajst grana, na svakoj grani po četiri gnjizda, u svakom gnjizdu po sedam tičića, a svako tiče ima svoje ime?
22. Divojčica, pripolčica, priko plota viče: ne dajte me kokošima, a vaške me neće?
23. Drven lonac, od mesa zaklopac?
24. Dug, dugonja, dug do neba, a gaće mu do kolina?
25. Dugošla iz dola, sva je gola, al' se ne oblači, nego se još svlači?

ODGONETKE

1. Glavica kupusa. 2. Snig. 3. Zubi. 4. Rokva. 5. Višnja. 6. Led. 7. Buva. 8. Jezik.
9. Stol. 10. Četri točka u kolima. 11. Stol. 12. Četri stupčaca u dva sonka. 13. Četri jezgre oraha u lupinji. 14. Jastuk. 15. Krava muzara. 16. Misesec. 17. Obuća od telečije kože. 18. Trska. 19. Đerma. 20. Metla. 21. Godina, miseci, tjedni i dani. 22. Glista.
23. Zahod. 24. Dim i odžak. 25. Zmija.

Iz neobjavljene zbirke Ive Prčića
"Bunjevačke narodne zagonetke"

NOVA VRIJEDNA KNJIGA

“ZBORNİK PREDAVANJA ZNANSTVENOG SKUPA”

Ova knjiga sadrži 16 predavanja koja su održana na Znanstvenom skupu u sjemeništu “Paulinum” u Subotici od 12 – 14. kolovoza 1986. god. u okviru proslave 300. obljetnice obnovljene crkvenosti među Hrvatima u Bačkoj, poslije seobe veće grupe Bunjevaca i Šokaca, nakon oslobođenja tih krajeva od Turaka.

Skup je trajao tri dana. Predavanja su podijeljena u tri grupe po svojoj temi:

U prvoj grupi predavanja pod zajedničkim naslovom “Na raskršćima povijesti” predavači dr fra Atanazije Matanić iz Rima, dr fra Andrija Nikić iz Mostara, dr Zvonimir Baotić iz Sarajeva - prikazali su u svojim predavanjima društvene i crkvene prilike u nekim našim krajevima, posebno u Bosni i Hercegovini u 17. stoljeću, u vrijeme najvećih seoba. Predavači su objasnili uzroke tih seoba Bunjevaca i Šokaca u novu domovinu u Bačku.

U istoj grupi bila su predavanja koja su održali dr fra Emanuel Hoško iz Zagreba i Stjepan Beretić iz Subotice. Oni su prikazali crkvene prilike u Bačkoj poslije oslobođenja od Turaka i osnivanje novih župa.

U drugoj grupi predavanja pod zajedničkim naslovom “Pisana riječ” najviše je pažnje posvećeno bunjevačko - šokačkoj književnosti u dva predavanja (dr Ante Sekulić i Bela Gabrić). Prvo predavanje je pročitao Franjo Ivanković, a drugo Andrija Anišić.

Posebno predavanje posvećeno je biskupu Ivanu Antunoviću kao bunjevačko - šokačkom narodnom preporoditelju i prosvjetitelju (predavač Ivica Prčić). Također je obrađena izdavačka i publicistička djelatnost Crkve među Hrvatima u Bačkoj (predavač Andrija Anišić).

U trećoj grupi predavanja pod zajedničkim naslovom „duhovna baština” prikazan je duhovni život Hrvata u Bačkoj (predavači o. Mato Miloš, karmelićanin i Marko Vukov).

U ovoj grupi predavanja prikazana je crkvene glazba među našim narodom na bačkim prostranstvima (predavač o. Marijan Steiner D.I. iz Zagreba). Također su prikazani likovni umjetnici (predavač Andrija Kopilović, župnik u Aleksandrovu).

Bilo je predviđeno predavanje Lazara Ivana Krmpotića o karitativnoj djelatnosti Crkve, ali je izostalo zbog ograničenog vremena. I ovo predavanje je uvršteno u Zbornik. O bunjevačkim narodnim običajima kao posebnom narodnom stvaralaštvu govrio je Antun Gabrić, župnik u Tavankutu.

Sva ova predavanja pružaju mnogo novih podataka iz naše povijesti i možemo potpunije upoznati vrijednosti iz naše kulturne i duhovne baštine.

Zato svima preporučujemo da posegnu za ovom vrijednom knjigom. Ne treba da nas zbunjuje cijena knjige od 5000,- dinara, jer treba usporediti cijene ostalih artikala bilo koje vrste.

Roditelji, nabavite ovu knjigu svojoj djeci da upoznaju velike vrijednosti iz naše prošlosti kao orijentaciju za sadašnjost i budućnost.

U Subotici Zbornik možete kupiti u franjevačkom samostanu u sobi Trećega reda, svaki dan prije podne. Zatim, u prodavnici knjiga u predvorju subotičke katedrale - bazilike, svake nedjelje prije podne.

U župama, gdje se prodaje "Bačko klasje", Zbornik se može kupiti kod župnika.

U Zagrebu Zbornik se može kupiti u ćirilometodskoj knjižari, Kaptol 29, kao i u knjižari Kršćanske sadašnjosti, također na Kaptolu.

Ostali, koji su zainteresirani, mogu naručiti Zbornik kod našeg blagajnika, na adresu: ANDRIJA ANIŠIĆ, 24000 Subotica, Trg žrtava fašizma 19.

NEKA OVAJ ZBORNİK UĐE U RUKE SVIH NAŠIH PRIJATELJA !

Bunjevački momak i dıvojkā u novijoj narodnoj nošnji (snimljeno 15. VIII 1987)

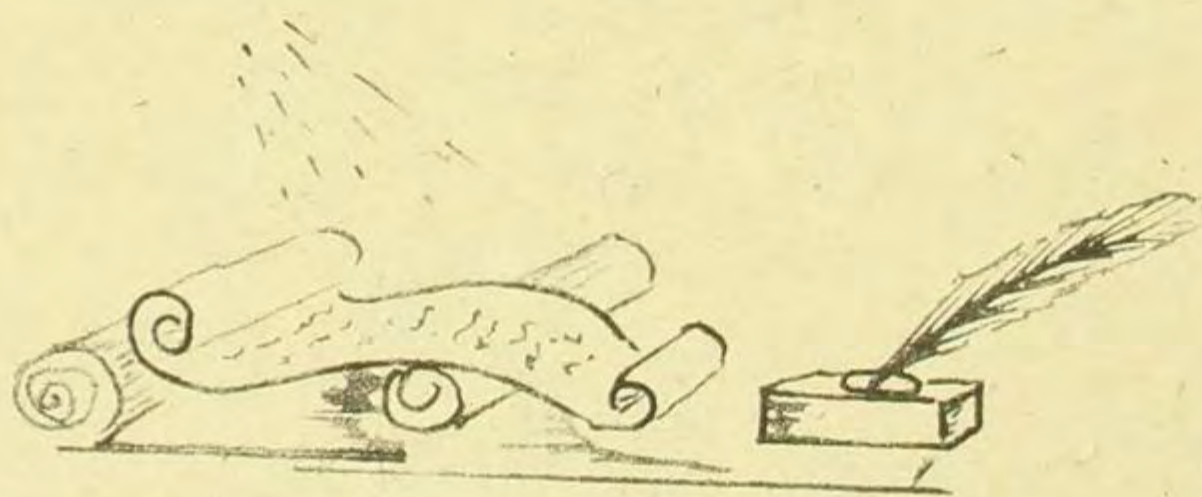
KNJIŽEVNI OGLAS

PREPORUČUJEMO

PREPORUČUJEMO

izdanja HKD sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, Trg kralja Tomislava 21

1. DANICA 1988. – Cijena 1500 d.
2. ZIDNI KALENDAR – Cijena 60 d.
3. MALI MOLITVENIK – Cijena 700 d.

4. KRUH NEBESKI, naš najpopularniji molitvenik – Cijena 2000 d.
5. IZVOR UTJEHE, Molitvenik s velikim slovima – Cijena 1500 d.
6. SREDNJI KRŠĆANSKI NAUK – Cijena 800 d.
7. ŽENIDBA – Cijena 300 d.
8. NAŠA VJERA – Cijena 1200 d.
9. MARULIĆ, dvomjesečnik – Cijena 700 d.
10. Radovan Grgec: NADANJA I IŠČEKIVANJA – Cijena 800 d.
11. Jean Guilton: KATOLICIZAM – Cijena 800 d.
12. USKRSNI IGROKAZI – Cijena 800 d.
13. IVAN PAVAO I. – Cijena 800 d.
14. BIJEG U DJETINJSTVO. Zbirka soneta Petra Grgeca. Bibliografija s ilustracijama Ivana Lackovića Croate – Cijena 500 d.
15. Ante Jakšić: MOLITVE POD ZVIJEZDAMA, Pjesme – Cijena 500 d.
16. ZA BLAGDANSKIM STOLOM. Antologija – Cijena 500 d.
17. Stjepan Džalto: NARICANJA FRANE MARKANOVA. Roman – Cijena 600
18. Ljubomir Marković: PETAR PRERADOVIĆ – Cijena 500 d.
19. ZBORNİK JOSIPA ANDRIĆA – Cijena 600 d.
20. ZBORNİK "MARULIĆ" – Cijena 1000 d.
21. Radovan Grgec: NOVO I STARO – Cijena 800 d.
22. Bonet - Grgec - Vereš: NEOKLERIKALIZAM I PUČKI KATOLICIZAM
Cijena 800 d.
23. O. Goldman: IMA LI BIBLIJA PRAVO? – Cijena 300 d.
24. Paul Claudel: NAVJEŠTENJE – Cijena 800 d.
25. Damir Mudrinjak: MAKSIMIR NEKAD I SAD – Cijena 800 d.

Bandaš i bandašica na Dužijanci 1987. god.

PRILOG MLADIH

Prilog mladih uredili Andrija Anišić i Ivica Prčić

MLADI, MOLITE KRUNICU!

Razmišljajući što bih, u ovoj MARIJINOJ GODINI, u ovom našem Prilogu ponudio Vama mladima za razmišljanje, sjetio sam se da bih Vam mogao ponuditi nešto vrlo jednostavno, što bi u isto vrijeme moglo biti i zanimljivo i vrlo djelotvorno. Odlučio sam da ću Vas potaknuti da u ovoj Marijinoj godini naučite moliti Krunicu i da svaki dan izmolite bar jedan njezin dio. Mislim da bi to urodilo bogatim plodovima ne samo u ovoj Marijinoj godini, nego i u čitavom Vašem životu. Zato ću Vam ovdje napisati koju riječ o KRUNICI da biste lakše razumjeli ovu staru kršćansku pobožnost i da bi je mogli zavoljeti.

KRUNICA – "EVANĐEOSKA MOLITVA"

Krunica je vrlo stara molitva i pobožnost koja je odvijeka bila draga vjernicima. Korijene ovakvog moljenja možemo naći kod starih pustinjaka koji su običavali na zrna nizati svoje molitve. A možemo reći da je krunica od 150 Zdravomarija složena po uzoru na 150 psalama časoslova.

U svojoj prvotnoj formi krunica je prvi put spomenuta i pohvaljena na pariškoj sinodu za biskupa Odon de Sully-a (1196 - 1208). Današnju formu krunice uobličio je dominikanac Alain de la Roche (+1475) a odobrio ju je papa Pio V. Pobožnost krunice posebno su širili redovnici - dominikanci.

Zahvaljujući molitvi krunice pobijedili su Turci kod Lepanta 1571. god. i zbog toga godine 1573. odobri papa Grgur XIII. svetkovinu sv. Krunice u svim crkvama koje su imale oltar sv. Krunice, papa Klement XI proširio je ovaj blagdan na cijelu Crkvu, tako svake godine 7. listopada slavimo blagdan Blažene Djevice Marije od Krunice. Toliko o povijesti krunice.

A sad pogledajmo što ta krunica sadrži.

Osnova krunice je niz otajstava o savezu Krista i Marije za djelo spasenja, a kao neki eho je ritmičko ponavljanje Zdravomarija. Molitva Zdravomarije spaja u sebi anđelov i Elizabetin pozdrav u čast Gospi s molbenicom vjernika da nas zagovara sada i u smrtnom času...

Neka Vam ne smeta to često ponavljanje istoga; samo, potrebno je dobro razumjeti i uočiti ljepotu Zdravomarije. Onda ona može postati lijepa, osjećajna molitva, a ponavljanje je kao tepanje djeteta majci, koje nikome i nikada nije dosadno. Če-

sto ponavljanje istoga zaziva, naime, pojačava težnju srca. Tako na pr. mladiću nikada ne dosadi svojoj djevojci izražavati ljubav uvijek istim riječima "volim te". I u braku često izražavanje ljubavi učvršćuje vjernost bračnih drugova i neprestano obnavlja radost njihovog zajedništva. Zato nam i ponavljanje Zdravomarija u krunici treba postati drago. Nek nam ne bude teško 50 puta u jednoj krunici iskazivati čast Majci nebeskoj i tražiti njezin moćni zagovor u sadašnjem času i u času smrti.

U otajstvima krunice, koja se ponavljaju nakon svake Zdravomarije razmišljamo o izvanrednoj suradnji Boga i čovjeka. Razmišljamo o izvanrednoj suradnji Isusa i Marije. Marija je od trenutka čudesnog Kristovog začeća po Duhu Svetom bila uvijek uz njega – i u radosti i u žalosti i u slavi! S njim je išla u pohode Elizabeti, uz njega je u betlehenskoj štalici da ga povije u pelenice i ugrije svojom ljubaviju. Prikazuje ga Bogu u hramu i tako zahvaljuje na izvanrednom daru ovoga čudesnog djeteta. Kad joj je jednom na kratko nestao s vida zabrinuto ga traži sa svojim mužem i pronalazi ga u hramu.

Marija je s Isusom svih onih 30 godina skrivenog nazaretskog života, ali i kroz one tri godine njegovog burnog javnog djelovanja; s njim je i u najtežim trenucima njegova života. Promatra krvavi znoj na njegovom čelu, osjeća na svome tijelu udarce bičeva, zadaje joj bol trnova kruna na njegovom čelu koje je toliko puta poljubila dok je Isus bio dijete; prati ga na križnom putu i u svom srcu nosi s njim križ. Uz njegov je križ ona tri sata duga kao tri godine, dok je visio na križu. Pod Isusovim križem svi smo postali njezina djeca.

I zbog ove svoje ustrajnosti i suradnje s Isusom u svakodnevnom životu i u muci, Marija je s Isusom i u slavi. Susreće ga uskrsloga iako evanđelja o tome šute; promatra ga dok uzlazi na nebo; s apostolima očekuje "silu odozgor" - Duha Svetoga; i konačno zbog svoje vjernosti Kristu dočekala je i dan svoga uznesenja na nebo. Isus ju je tamo, zbog njezine izvanredne suradnje s voljom Božjom, okrunio za kraljicu neba i zemlje.

REKLI SU O KRUNICI ...

Sve se to bogatstvo krije u molitvi krunice. To je neizmjereno blago i zato će papa Pio XII krunicu nazvati sažetkom svega evanđelja, a Pavao VI. u svojoj pobudnici o štovanju Blažene Djevice Marije najviše hvale i preporuke izreći o sv. krunici... Glasoviti fizičar Aleksandar Volta posebno je častio Gospu. Svoj znanstveni rad obavljao je ispred jednog oltara njoj posvećenog, a pred njezinom slikom uvijek je gorjelo svjetlo i stajalo svježe cvijeće. Svojom velikom dužnošću smatrao je dnevno moljenje krunice te je govorio da mu je "krunica velika i sigurna okrepa u večer svakog naoprnog dana". Papa Pio IX reče u jednom od svojih govora: "Djeco, pomozite mi pobijediti zla koja muče Crkvu i ljudsko društvo, ali ne mačem, nego krunicom", a Ivan Pavao II, taj zaljubljenik u Blaženu Djevicu rekao je: "Molitva krunice je molitva čovjeka za čovjeka: to je molitva ljudske solidarnosti, kolegijalna molitva otkupljenih, koja odražava duh i nakane prve otkupljene, Marije, majke i slike Crkve: molitva za sve ljude svijeta i povijesti, za žive i mrtve, koji su pozvani da budu s nama Tijelo Kristovo i da postanu s njim subaštinici slave".

To su samo neke misli molitelja krunice. I ja mogu iz svoga života reći da mi je krunica uvijek bila draga molitva. Od malih nogu sam član u kruničarskom društvu svoje mame, a jedan od najljepših doživljaja moga djetinjstva je zajedničko moljenje krunice kako ono u obitelji, a još više ono zajedno sa susjedima. Naime svake smo godine u našoj ili u kojoj susjednoj kući molili tzv. "Zlatnu krunicu" od sedam otajstava. U dugim, zimskim danima ti susreti su razbijali dosadu i monotoniju života, a sve nas koji smo molili nekako povezivali i zbližavali.

MOLITE KRUNICU, ZAJEDNO, U OBITELJI

Zato i Vama toplo preporučam da naučite moliti krunicu, ili ako je već znate moliti da je molite redovito svaki dan - barem jednu desetku. Pokušajte nagovoriti i druge članove svoje obitelji i molite zajedno krunicu. To će uneti veliki mir i radost u Vašu obitelj, to će donijeti bogate plodove u Vašem životu. Kad se okupljate na molitvu krunice onda se okupljate kao djeca oko majke, jer krunica je Marijina molitva, a mi smo njezina djeca. A kad molimo zajedno s nama je i Isus, jer on je rekao: "gdje se dvoje ili troje sabere u moje ime tu sam i ja među njima". Tamo pak gdje su prisutni Isus i Marija, ondje je raj.

Da bi nam krunica doista bila prava molitva, a ne neko puko ponavljanje riječi, potrebno je upozoriti i na kontemplativnu dimenziju krunice (razmatranje). Jer, ne treba zaboraviti Kristovih riječi: "Kad molite ne blebećite kao pogani. Misle da će s mnoštva riječi biti uslišani" (Mt 6, 7). Stoga je krunica bez razmatranja kao tijelo bez duše, njezino moljenje u tom slučaju pada u pogibao da postane mehaničko optovanje formula. Moljenje krunice zahtijeva polagan ritam, pružanje dovoljno vremena kako bi molitelj mogao bolje razmišljati o otajstvima života Gospodinova, gledanim kroz srce One koja je bila Gospodinu najbliža, pa bi se na taj način mogla odatle crpsti neslućena bogatstva. Stoga se u moljenje Krunice mogu zgodno uključiti čitanje Svetog Pisma, osvjetljena homilijom, okružena pravilnim razmacima šutnje, te pjevanjem.

I dok molite krunicu razmatrajte o izvanrednoj Marijinoj suradnji s voljom Božjom i neka to bude poticaj da i Vi s Bogom surađujete poput Marije. Takav način života i nas će, kao nju, kroz radosti, žalosti i patnju, odvesti u slavu, gdje ćemo s Njom i sa svim svetima vječno pjevati hvalu Bogu.

Zato, poslušajmo Gospinu poruku iz Lurda i Fatime: **MOLIMO KRUNICU!**

(U ovom razmišljanju služio sam se brošurom "MARIJA U VJERI KRŠĆANA". To su zajednički sastavili profesori Vrhbosanske visoke teološke škole. Ova brošura sadrži 25 kateheza o Blaženoj Djevici Mariji, a namjenjene su mladima. Tko želi može je naručiti na adresu: VRHBOSANSKA VISOKA TEOLOŠKA ŠKOLA, 71000 Sarajevo, S. Markovića 5).

Andrija Anišić

MLADI, MOLITE KRUNICU
SVAKI DAN !

ZAMOLITE SVOJE ŽUPNIKE I
KATEHETE DA VAS NAUČE
MOLITI KRUNICU

MNOGA KRUNIČARSKA DRUŠ-
TVA SU NESTALA JER NIJE
BILO MLADIH KOJI BI SE U
NJIH U-ČLANILI...

MARIJINA GODINA JE PRILIKA
DA SE ONA OBNOVE...

ZATO – RASPITAJTE SE KOD
ŽUPNIKA – I POSTANITE
ČLAN NEKOG KRUNIČARSKOG
DRUŠTVA !

II. Vatikanski koncil

DEKRET O APOSTOLATU LAIKA

Br. 12 – O mladima

Dok im dozrijeva svijest o njihovoj vlastitoj osobnosti, potaknuta prirodnim žarom i nesuzdrživom aktivnošću, mladi preuzimaju vlastitu odgovornost te u društvenom i kulturnom životu žele uraditi svoj dio. Ukoliko je taj žar prožet Kristovim duhom i vođen ljubavlju i poslušnošću pastirima Crkve, ima nade da će iz njega uroditi najobilniji plodovi. Mladi moraju biti prvi i izravni apostoli mladih izvršavanjem apostolata među njima i peko njih vodeći računa o socijalnoj sredini, u kojoj žive.

Odrasli se moraju potruditi da s mladima povedu prijateljske dijaloge koji će i jednima i drugima omogućiti, nadilazeći razlike u dobi, da se međusobno upoznaju i komuniciraju svoja vlastita bogatstva. Najprije primjerom, a u danom času pametnim savjetom i korisnom pomoći, odrasli stimuliraju omladinu na apostolat.

Mladi trebaju razvijati povjerenje i poštovanje prema starijima, makar su po prirodi usmjereni k novinama, treba da znaju cijeniti vrijedne tradicije.

Također i djeca imaju svoju apostolsku djelatnost, koja je njima vlastita. U granicama svojih sposobnosti ona su među svojim durgovima pravi svjedoci živoga Krista.

RAZGLEDNICA

Iz daleka svijeta
neka vas čeka
razglednica lijepa.

Kao golubica
bijela Subotica
sa mnogo želja

Širi plaha krila
pod nebo mira
prepelica mila.

Jablanovi slavni
iz naših ravni,
da vam se javim.
(1980.)

Ivan Gat

SUDJELOVANJE MLADIH U POSLANJU CRKVE

Sudjelovanje mladih u poslanju Crkve određeno je samim sakramentom krštenja. Snagom tog sakramenta svaki kršćanin je pozvan i poslan širiti u svijetu Kristovu Radosnu vijest.

Današnje prilike zahtjevaju od laika intenzivniji i širi apostolat. Iz dana u dan se povećava broj ljudi; napredak tehnike i znanosti u beskraj je proširio prostore laičkog djelovanja. Za laike je karakteristično da žive u svijetu i bave se svjetovnim poslovima. U tim poslovima pružaju se laicima bezbrojne prilike za apostolat i posvećivanje. Samo svjedočanstvo i dobra djela privlače pažnju ljudi i snagom Božje providnosti može dovesti ljude k vjeri i Bogu. Sjetimo se Kristovih riječi: Tako neka svijetli Vaša svjetlost pred ljudima da vide vaša dobra djela i proslave Oca vašega koji je na nebesima.

Laicima je dužnost da djeluju tamo gdje svećenici ne mogu, gdje im nije dozvoljen pristup, jer laik je vjernik i običan građanin što je u tom pogledu prednost...

Formiranje mladih za apostolat u svijetu mora biti praćeno neprestanim rastom vjere, ufanja i ljubavi. Mora biti osnaživano trajnom molitvom i sakramentalnim životom. Tek tada će Duh sveti imati otvorena vrata za djelovanje u njima i po njima. Laik, koji želi sudjelovati u poslanju Crkve, mora biti mironosac i mirotvorac; on mora neprestano širiti ozračje ljubavi.

Ne treba mnogo razmišljati o misijama i misionarima u dalekim, kako se to kaže, misijskim zemljama. Kod nas, u svakidašnjem životu, može se postati dobar misionar, misionar tamo gdje živim i radim - da bih pomogao svojim prijateljima da pronađu Boga i mir i radost u Bogu.

Učinimo svoj dio u poslanju Crkve, svatko prema svojim mogućnostima i talentima. Ali ne zaboravimo: misionar uvijek najprije čini, a onda govori - najprije ljubi i djelotvorno pomaže, a onda govori o ljubavi i Bogu. Budimo takvi misionari u sredini u kojoj živimo. Tako ćemo moći biti prenosioci naše vjere u 21. stoljeće.

P. T.

Vokalna grupa "PROROCI" u Subotici

KAKO MLADI ODLAZE IZ CRKVE I KAKO IM POMOĆI DA SE VRATE

Zašto mladih nema u crkvi, kamo odlaze? Kako ih ponovno približiti Bogu? - česta su pitanja koja čitava crkvena zajednica pokušava riješiti.

Mi, mladi kršćani, najviše svojim primjerima i djelima moram sprečavati skretanja na stranputice života među našim drugovima. Mladi ne doživljavaju Božju ljubav a Bog je ipak s njima, očekuje da mu se približe, želi da se vrate na njegov put.

Vjera postaje dio nas našim krštenjem i životom u kršćanskoj obitelji. Ona se treba razvijati zajedno s nama. U djetinjstvu ona još nema svoju čvrstinu i mi ne osjećamo njezinu važnost. Sa našom zrelošću i osamostaljivanjem i vjera bi trebala postati dio nas. Morali bismo se truditi da je što bolje upoznamo, produbljujemo, živimo, kako bismo mogli biti živi i korisni članovi Crkve.

No, kako je mladost i vrijeme kriza, često puta i naša vjera dolazi u krizu. To još ne bi bilo strašno, ali, kad znamo da su česti uzroci krize vjere upravo nemarnost samih mladih. Naime, mladi ne uzimaju dovoljno duhovne hrane, nego se zasićuju raznim zemaljskim stvarima i tjelesnim užicima...

Mnogi su mladi uz pomoć roditelja, dobrog svećenika i svakako uz Božju milost prevladali krizno razdoblje i ostali vjerni Kristu. Mnogi se, pak, na raskrsnici života nisu najbolje snašli i krenuli su krivim smjerom. Pošli su tražiti sreću na krivim mjestima. I mnogi su zbog toga zapali u još dublju krizu. Neostvarivši svoje težnje za istinskom srećom, razočarani u svoj način življenja postaju robovi alkohola i droge. Takvima je potrebna riječ utjehe, pravi prijatelj. Potražimo takve i pomozimo im! Omogućimo im da osjete Božju snagu, dobrotu i ljubav... pomozimo im da obnove i učvrste svoju vjeru, da je više nikad ne napuste.

Mladi kršćani i svećenici! Imajte malo više vremena za mlade koji imaju probleme. Zajednički im pomognimo u nadvladavanju životnih kriza. Organizirajmo što češća druženja mladih unutar jedne i više župa. Pjevajmo, igraymo se i veselimo, sklappajući nova poznanstva i prijateljstva. Zajedno je lakše i ljepše...

“Agnus Dei”

PISMO JEDNOG SVJETOVNJAKA SVEĆENIKU

Jednog sam dana dobio jedno interesantno Pismo od mog prijatelja Mladena. Objavljujem ga ovdje u cjelini.

Dragi Andrija! Neka ti Bog Otac i naš Spasitelj, Krist Isus, dadnu milost i mir (Titu 1, 4).

Propovijedaj riječ, pristupi k vjernicima - bilo da im je zgodno, bilo nezgodno kori, prijeti, opominji u svoj strpljivosti i u svakoj vrsti pouke (2 Tim 4, 2). To je dobro i korisno ljudima (Titu 3, 8). Želim ti u svemu dobar uspjeh i zdravlje, kao što je i tvoja duša dobro (3 Iv 2).

Ljubljeni, postupaš kao pravi vjernik u onom što god činiš za braću (3 Iv 5). Oni su pred Crkvom svjedočili za tvoju ljubav (3 Iv 6). Ako se treba hvaliti, spomenut

ću radi hvale ono što odaje moju slabost (2 Kor 11, 30), daleko od toga da se ičim ponosim, osim križem našega Gospodina Isusa Krista (Gal 6, 14).

Ovo ti pišem u nadi da ću uskoro doći k tebi (1 Tim 3, 14), ali ako bi se moj dolazak usporio, znaj kako ti se treba vladati u kući Božjoj (1 Tim 3, 15); pazi na službu koju si primio (Kol 4, 17), jer: tko teži za crkvenom nadgledničkom službom, čezne za uzvišenom službom (1 Tim 3, 1); ti si svećenik do vijeka (Hebr 5, 6). Zar ovo tvrdim samo po ljudsku? Ne kaže li ovo i Zakon? (1 Kor 9, 8).

Imao bih ti saopćiti mnogo stvari, ali neću da to činim crnilom i perom. Nadam se, međutim, da ću te brzo vidjeti te ćemo se usmeno razgovoriti. Neka ti bude mir (3 Iv 13 - 15).

Pozdrav mojom (Mladenovom) rukom (Kol 4, 18). Neka Gospodin Isus bude s tvojim duhom! (2 Tim 4, 22).

DJELOTVORNA LJUBAV

Sav humanizma, sve humanitarne ustanove i organizacije imaju svoje izvorište u Kristovu načinu djelovanja, jer Krist je ljubio čovjeka najadekvatnijom ljubavlju - božanskom ljubavlju. Njegova ljubav bila je "CARITAS" ili "AGAPE", što znači ljubav, ali ne ona pasivna, nego djelotvorna ljubav.

Svaki čovjek samim dolaskom na ovaj svijet dobio je jednu zadaću, dobio je zadaću da ljubi sve ljude, bez razlike da li su mu ti ljudi prijatelji ili ne, da li su mu simpatični ili antipatični...

Kršćaninu na osobit način treba da je zadaća da ljubi sve ljude, a osobito one "najmanje": antipatične, siromašne, gladne, bolesne, žedne, zatvorene..., one koji su ovisnici alkohola, droge... hendikepirane, sve koji su očajni, osamljeni, napušteni od drugih, sve nevjernike i grešnike jer su "robovi" grijeha...

Nas mlade Krist također poziva na najuzvišeniji put — PUT LJUBAVI i to djelotvorne ljubavi. To je ljubav koja nije sebična, to je ljubav koja se dariva.

Da bismo mogli krenuti tim putem ljubavi, moramo biti ispunjeni i zahvaćeni Kristom. Moramo zračiti Kristovom ljubavlju. I zato onaj tko nema duboke vjere, ne može zračiti pravom ljubavlju; samo onaj tko je "vatra" može "zapaliti" i druge.

Često se mnogi pitaju kome pomoći i kako stići do Afrike da bismo nahranili gladnu djecu, da bismo obratili domorodce... No, čini mi se, da ne treba ići tako daleko. Dovoljno je samo okrenuti se malo oko sebe i ugledati u svojoj ulici baku koja je iznemogla, a nitko joj ne pomaže. Ako bolje pogledamo, pronaći ćemo i mlade majke, koje su same i teško izlaze na kraj sa svojom malom djecom uz sve ostale poslove - kako bi im naša, možda samo polsatna briga oko djece, puno pomogla da se i one mogu odmoriti i uvidjeti kako život i nije tako tmuran i da se čovjek može radovati životu i zahvaljivati Bugu za njega...

Današnje vrijeme je, kao i svako drugo, izvanredna prilika za pružanje pomoći drugima. Toliko imamo prilika, a mi stavimo tamne naočare i ništa ne vidimo i ne želimo vidjeti one oko sebe! Ako li još stavimo i slušalice na uši, slušajući dobru glazbu, nećemo ni čuti plač djeteta iz naše zgrade, koje nema igračaka, koje je zapostavljeno od strane roditelja, bilo iz objektivnih ili subjektivnih razloga - jer oba roditelja moraju raditi da bi zaradili svagdanji kruh za sebe i za djecu svoju. A mi?! - pa da, mi imamo slušalicu... i ne čujemo, a mogli bismo ga prihvatiti, popričati s njim, poigrati se, dati mu do znanja da i njega netko voli, da je potreban i vrijedan...

Kad ovo pročitamo, reći ćemo: pa, ovo uopće nije teško! Baš bi možda i bilo zanimljivo. Ali, da ja to učinim?! — to ne! Mislím da ne bih to mogao...

I dok tako šetam ulicom i razmišljam, skidam sunčane naočare i slušalicu i počinjem uočavati sve ono maloprije nabrojeno i još više. No, i to mi nije dovoljno. Još uvijek se dvoumim, ali onda u jednom trenutku čujem nečiji glas: "Ti to možeš, to to hoćeš, ti to trebaš raditi!". I onda mi neka sjajna svjetlost usmjeri pogled prema Kristu. On nam je uzor. On je nas toliko ljubio da je i svoj život dao za nas — i ja moram ići njegovim putem - putem ljubavi!

I tako krećem prema prvom bližnjemu kojeg susrećem. Idem da ga ljubim. Ta odluka je učinila u meni divan osjećaj, osjećaj miline zbog odluke da darivam ljubav. To me je smirilo, unijelo u moju dušu radost...

Svaki put kad sam pomogla drugima, osjećala sam se jačom i bliže Kristu. Kao da me je Krist privlačio nekakao k sebi preko tih akcija i kao da me je pripravljaio za život, za kraljevstvo nebesko - kraljevstvo svjetlosti, mira, radosti i ljubavi.

Mladi! Iskoristimo zamah ljubavi koji je u nama i djelotvorno ljubimo svakog bližnjega kojeg sretnemo, a osobito one najmanje: gladne, žedne, siromašne, gole, bose, bolesne i tužne, ružne i ranjene grijehom..., jer svako dobro djelo učinjeno bližnjemu jest jedan kamenčić u divnom mozaiku neizmjerne Božje ljubavi i dobrote, koja se u svijetu očituje, upravo po našoj dobroti i ljubavi!

Nena

DJECA UČE ONO ŠTO DOŽIVLJAVAJU

Dijete koje doživljava neprijateljsko ponašanje,
uči se svadati.

Dijete koje doživljava ravnodušnost,
uči se biti osamljeno.

Dijete koje doživljava kritiziranje,
uči osuđivati.

Dijete kojemu se često prigovara
ne primjećuje da ga okolina voli.

Ako se dijete ismijava,
ono uči biti povučeno.

Dijete koje doživljava osramoćivanje,
uči se stidjeti samoga sebe.

Dijete koje nema braću i sestre,
ne zna što je bratska i sestrinska ljubav.

Dijete koje doživljava toleranciju,
uči biti strpljivo.

Ako se dijete ohrabruje,
ono se uči samopouzdanju i sigurnosti.

Ako dijete doživljava pohvalu,
ono uči primjećivati i cijeniti dobro.

Dijete koje doživljava poštenje,
uči se biti pravedno.

Ako dijete živi sa sigurnošću,
ono se uči povjerenju.

Ako dijete doživljava odobravanje,
ono se uči biti zadovoljno sa sobom.

Dijete s kojim se razgovara,
uči razmišljati.

Dijete koje doživljava da se roditelji vole,
uči da je obitelj zajednica ljubavi.

AKO DIJETE ŽIVI SA PRIHVAĆANJEM I PRIJATELJSTVOM
ONO UČI PRONALAZITI LJUBAV U SVIJETU.

Pripremio: Mario Živković

D V O J E

Došli smo u crkvu. Bila sam ponosna što je moj mladić tu sa mnom iskren kao i ja, a naše ruke povezane ljubavlju Božjom.

Za svoju sreću moram zahvaliti majci. Mogu joj zahvaliti na "dosadnim" riječima od kojih sam vješto, ali ne i uvijek, bježala.

Šokirao me je na početku normalni odnos između dvoje koji se vole. Slatko je, ali varljivo šaputanje, ljubljenje i dodiri ruku u tami. S naporom sam dozvala stare riječi: "Ako te oči navode na grihej, ti ih oslijepi, ako te pak ruke navode na grijeh, ti ih odsijeci!" Još teže mi je bilo stati hladnom pred prezirnim osmijehom i epitetima "naivna i zaostala" ili izjavama da se nakon susreta sa mnom osjeća kao kišna godina.

Igra upornosti bila je duga. Volja mi je oslabila. On je sve shvatio. Bog nam je pomogao. Naš dar jest jedna iskrena i Njemu posvećena LJUBAV.

Iskrica

(Preuzeto iz: "NAŠI SUSRETI", List mladih župe Gospe Sinjske, god. VIII., kolovoza 1987., str. 25.)

MOJA UČITELJICA

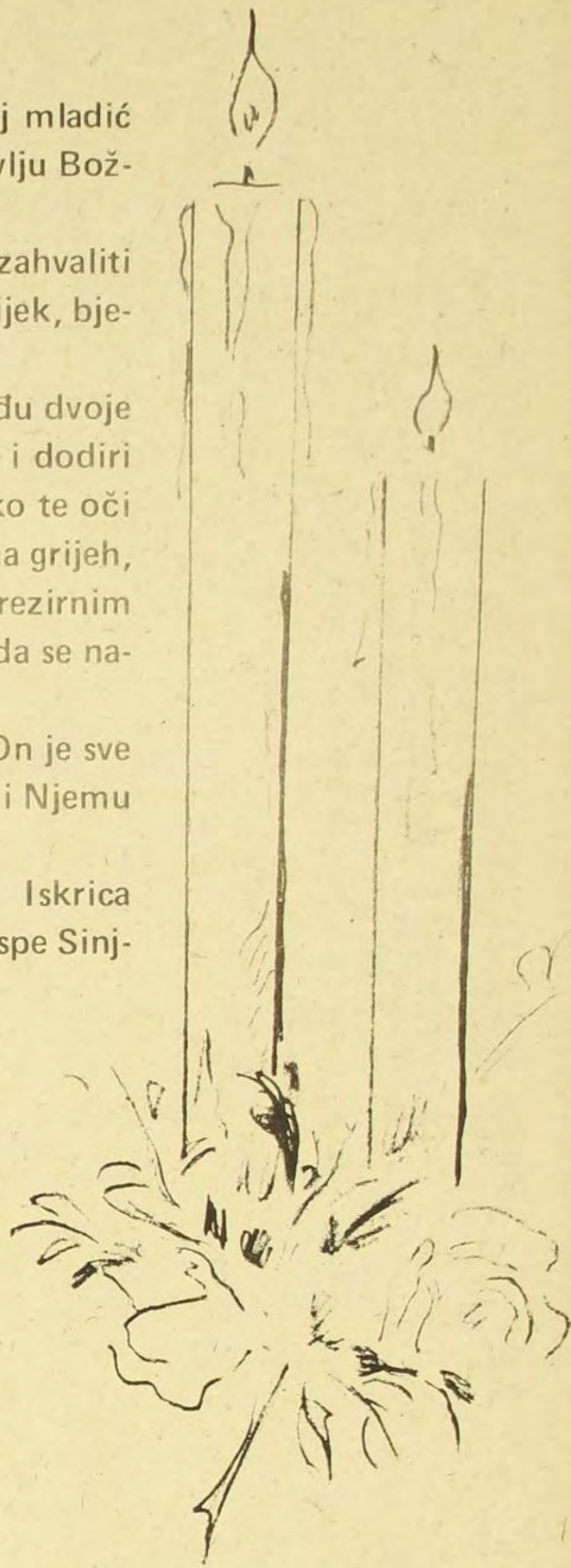
*Moja učiteljica je moja mati,
koja me od rođenja kroz život prati.
Ona me uči, savjet mi daje,
kako da živim, da radim dalje.*

*Moja učiteljica je moja mati,
koja svaku moju brigu shvati.
Ona mi pruža iskustvo svoje
i upućuje prve korake moje.*

*Moja učiteljica je moja mati,
koja svaku moju patnju skrati.
Ona me čuva, ona me brani,
ona moje srce ljubavlju hrani.*

Dominika Krečak

20. 03. 1986.

SUBOTICA – LJUBLJANA – TAIZÉ

U Ljubljani se od 1 - 3. svibnja ove godine održao skup mladih koji se nadahnjuju idejama Taizéa. Po prvi put sam prisustvovao jednom takvom susretu. Naziv "TAIZÉ" je po istoimenom gradiću u Francuskoj, a začetnik ove duhovnosti je brat ROGER, koji je tokom ova tri dana svojim meditacijama nastojao okupiti naše misli i usmjeriti ih ka jednom pravcu - pravcu istine i ljubavi Božje.

Na ovom susretu bilo je uz nas Hrvate i Slovence, također i Francuza, Engleza, Nijemaca, Iraca, Madara... gotovo da je bila zastupljena cijela Evropa.

Nakon srdačnog prijema domaćina, mladih iz slovenske Crkve, slijedilo je međusobno upoznavanje i smještaj po obiteljima. Ja sam sa jednom grupom mladih bio smješten u Vrhniki (20 km od Ljubljane). U grupi nas je bilo iz svih naroda koji su tamo bili prisutni, tako da smo međusobnom razmjenom mišljenja i iskustava kao i zajedničkom molitvom, po Kristu, bili ispunjeni jednim osjećajem bratstva i međusobne ljubavi. U obiteljima smo bili vrlo toplo primljeni i ugošćeni.

Sve je bilo besprijekorno od bogoslužja, molitava, meditacija do prijevoza, smještaja i hrane...

Taizé je za mene bio novost kao i za većinu mladih vjernika Hrvata, dok mladi Evrope, kao i Slovenci, imaju potpuno otvoren nutarnji pristup i zbliženost s takvim načinom molitve i meditacije - kroz pjesmu na svim jezicima i duboko uranjanje u samog sebe i svoju okolicu.

Jedno nam je bilo svima zajedničko i očito: Ljubav prema jednom Bogu, i osjećaj neizmjerne Božje ljubavi prema nama.

Nakon završenog trodnevnog programa vratili smo se svojim kućama i svojim župskim zajednicama sa novim spoznajama o Kristovoj ljubavi koja je bezgranična, koja zahvaća naš život i podmlađuje ga.

Bio je to susret mladih Evrope, susret sa samim sobom i susret s Bogom!

Zoran Crvenković, Žednik

MOLITVA ZA OBITELJ

Bože, Ti si htio da čovjek sudjeluje u rađanju svakog čovjeka, te da i mi nosimo to lijepo ime otac i majka; daj svim očevima i majkama milost Duha Svetoga da i nakon rođenja djece budu spremni "rađati" ih pravim i zdravim odgojem koji nam je pokazao u zemaljskom životu Tvoj Sin. Njegov primjer i riječi, vjerujemo, najbolji je put života za čovjeka.

Sačuvaj kršćanske roditelje, koji su po sakramentu krštenja svoju djecu uključili u zajednicu Crkve, svake napasti (lošeg primjera, ljudskog obzira, nemara...) kako bi svoju djecu odgovornim očinstvom i majčinstvom, te vjerskom poukom (vjeronaukom), molitvom i svetim Sakramentima "rađali" za dobre radnike, stručnjake, ... a nadasve poštene i plemenite ljude koji će graditi bolji svijet.

Marijo Majko Isusova i Majko svih kršćana, pomози svojim zagovorom sve kršćanske roditelje da svoju djecu odgajaju u školi Tvoga Sina Isusa i da u tom ustraju.

BESTJELESNA STVARNOST

Hodočasnici su se već odavno počeli ukrcavati u vlak. Jedan oštar zvižduk označio je polazak. Na kolosjeku, truckajući, krenula je lokomotiva, koja je sa sobom vukla dugačku kompoziciju. Zadinijena parna mašina jezdila je punom parom napuštajući kolodvor, napuštajući hodočasničko mjesto...

Putnici su se sa zadovoljstvom smjestili i opustili se u spavaćim kabinama. Atmosfera je bila mirnija. Mjesto na kojem su bili, donijelo im je smirenost i zadovoljstvo, jer bili su kod GOSPE LURDSKE.

Sve je bilo lijepo i dobro. Mnogi su još bili uzdignuti u molitvi i pjesmi. Čulo se kako pjevaju: "Ave, ave, ave Marija...". Nisu prestali ni krunicu moliti, jer su osjetili da se ljuljaju na majčinskom krilu Blažene Djevice Marije. Ali nije bilo sa svima tako. Snaga molitve i ljuljanja na majčinskom krilu Gospe osjetila se samo onda dok su milovali Njen kip i dodirivali ono mjesto, gdje se Ona ukazivala sredinom prošlog stoljeća maloj Bernardici. Za molitvu i za pjesmu sada više nisu imali vremena, jer ih je zahvatila briga za sutrašnjicu, za svagdanji život. U njihovim srcima vladao je nemilosrdni zaborav, iako su nedavno napustili hodočasničko mjesto.

Jedna starica je zabrinuto raspoređivala svete stvari i moći, s kojima je nedavno - možda, baš onaj dan kada smo krenuli nazad - dodirnula ono mjesto na kojem se Gospa ukazala. Željela je da svi članovi njezine obitelji dobiju ponešto: na pr. sv. sličice, medaljice, eventualno krunicu. Njena je briga zaista bila velika.

U jednoj drugoj kabini stajao je pored prozora jedan čovjek srednjih godina i gledao kroz prozor van. Gledao je kako se razlijeva sunce svojim zlatnim sjajem. Sunčeve zrake milovale su cijeli kraj. Uvukle su se u ulice raznoraznih naselja, zaustavile se za jedan trenutak na trgovima. Vrtići sa cvijećem postali su sjajniji, a bašte i voćnjake sunce je gladilo svojim pogledom; čak štoviše, tražilo je propusnicu i u tamnozelenu, gustu šumu. Sunčeva toplina oživjela je zujanje mnoštva različitih kukaca. I pjev raznovrsnih ptica bivao je sve življi i življi. Pogled tog čovjeka pronašao je ptice u žbunovima, na stablima, pa čak i u visini pod oblacima...

Panorama je bila neopisivo lijepa, ali je vrijeme nemilosrdno... Naš čovjek, koji je gledao kroz prozor spavaćeg kupea, nije ni primjetio prolazak vremena. Nije opazio ni to da se vani već smračilo... Zapravo on već tada i nije gledao ljepotu prirode sa tjelesnim očima; otvorile su mu se oči duše i sa njima je promatrao krasotu prirode. Obuzet svojim mislima tražio je odgovor za ljepotu prirode, za hodočašće, za hodočasničko mjesto...

I kao da je odgovor čuo: Vrijeme prolazi, ali ljepota, dobrota, ljubav i istina ne prolaze stoljećima; ne prolaze ni sa ljudima, nego ostaju kao neka bestjelesna stvarnost i od tog bogatstva svaki čovjek dobije onoliko koliko zaslužuje...

M. L.

ZBORNIK

„SUBOTIČKE

DANICE”

1988.

zkh.org.rs

OSNUTAK I ŠIRENJE DOMINIKANSKOG REDA

Osnivač Dominikanskog reda je Dominik Guzma, rođen u Španjolskoj u mjestu Kalaruegi 1170. godine. Roditelji mu bijahu vrlo kreposni plemići. Majka Ivanica proglašena je blaženom.

Vijek u kojem je sv. otac Dominik živio i djelovao poznat je u povijesti. Neznanje, krivovjerje, raskoš i bogatstvo širilo se po Zapadu.

Veliki papa Inocent III. nastojao je svim silama obnoviti Crkvu. Sama Providnost mu je u tom pomagala. Poslala mu je dva sveta muža:

“APOSTOLSKOG DOMINIK A I SERAFSKOG FRANJU”

Sv. otac Dominik odlikovao se jakim intelektualnim sposobnostima. Završio je tadanje sveučilišne nauke u Palenci. Opredijelio se za svećenički stalež. Radi svetog života i velikog znanja rano je uzet od biskupa Diega u službu Crkve. Apostolski život započeo je kao regularni kanonik. Odlikovao se velikom samilošću i ljubavlju prema bijednicima. U svom apostolskom radu bio je neustrašiv. Dokazivao je tiho, blago, ali uporno. Što nije postigao dokazivanjem, postizavao je molitvom, pokorom, bdijenjem pred Presvetim Sakramentom, dugim studiranjem, kontemplacijom Vječne Istine. Govorio je samo o Bogu ili s Bogom. Dan je posvećivao propovijedanju, a noć je probdjeo pred Raspetim, moleći za svaku dušu, otkupljenu tako visokom cijenom. I on je u tom nasljedovao Raspetog. Bičevao se mnogo i često sve do krvi.

Propovijedao je velikom jednostavnošću, slobodom duha, apostolskom revnošću. Sa sobom je nosio uvijek Matejevo Evandjelje i štap, sav predan Gospi, Majci grešnika. Krunica je njegova molitva.

Među mnogim obraćenicima bile su i neke plemićke kćeri, koje su sa krivovjerja prionule uz Dominikovo učenje, a on je za njih u blizini Gospina svetišta u Francuskoj u Prouillu osnovao samostan. Tako su one prve kćeri njegova budućeg reda.

On je brzo uvidio da tako veliki posao oko obraćenja krivovjeraca ne može učiniti jedan jedini čovjek i sve više ga je obuzimala misao da osnuje novi red, koji bi se posvetio isključivo propovijedanju. Svoju zamisao, kao i pravila iznio je papi Inocentu III. Bilo je to nešto novo u Crkvi, jer su do tada propovijedati mogli samo biskupi, ili posebni delegati. Nakon izvjesnog vremena papa Inocent III. odobrio je RED 1215. godine. Konačnu potvrdu REDA dao je bulom izdanom 22.XII. 1216. godine papa Honorije III. Potpisana je bila od 18 kardinala. Red je dobio naziv “BRAĆA PROPOVJEDNICI”.

Red se jako širio. Još za života sv. oca Dominika imao je 8 provincija sa oko 60 kuća. Prvi samostani bili su u sveučilišnim centrima: Rimu, Bolonji i Parizu.

Iscrpljen u neutrudivom radu, pokorom i apostolskom životu Dominik je teško obolio i umro u Bolonji 6. kolovoza 1221. godine.

Svetim je proglašen 1224. godine. Red je dao Crkvi blaženika i svetaca preko 300. Među njima bilo je mnogo učenjaka, propovjednika, umjetnika. Najpoznatiji su sv. Albert Veliki, sv. Toma Akvinski, a u našim krajevima bl. Augustin Kažotić, bl. Ozana Kotorka. Sv. Katarina Sijenska proglašena je učiteljicom Crkve,

DOMINIKANCI U NAŠIM KRAJEVIMA

Grgur Splitski vjerojatno je dobio odijelo od samog sv. oca Dominika. Došao je u Split 1234. godine. U Dubrovniku su od 1225. god. U Zadru od 1224. god. U Šibeniku od 1340. god. Ima ih po raznim pokrajinama domovine: u Zagrebu, Virovitici, po Bosni i Sloveniji. Danas su također po svim tim pokrajinama.

DOMINIKANKE U SLOVENIJI I HRVATSKOJ

U našim krajevima sestarske zajednice formirale su se uporedo sa redovničkim zajednicama braće. U Dubrovniku se nalazi veliki samostan iz god. 1337. godine. U Zadru od 1250. god. U Splitu od 1245. god. U Šibeniku od 1450. godine. Bilo ih je uzduž dalmatinske obale, u Kotoru, Ninu, Starom Gradu. Po Sloveniji oko Maribora. U Zagreb su došle 1477. godine.

Političke prilike i razna povijesna gibanja nisu bila sklona redovničkim zajednicama. Polako se gasio u njima život. Ostale su samo velebne zgrade, pretvorene u škole i državne ustanove.

Preživjele su samo sestre u Šibeniku i Splitu. U šibenskom i splitskom samostanu živjele su sestre iz tih okolica, koje su se u času opasnosti sklanjale kod svojih najbližih i nakon minule opasnosti nastavile u samostanu mirni molitveni život. Bile su to jednostavne, dobre duše, bez neke školske spreme i bez ambicija.

POČETAK REFORMIRANJA SESTARSKIH ZAJEDNICA I FORMIRANJE NOVE KONGREGACIJE SV. A. ČUVARA

Koncem XIX. stoljeća u šibenskom samostanu oo. Dominikanaca živio je o. Andeo Marija Miškov, veliki rodoljub i pučki neumorni misionar. S tugom u srcu gledao je kako se po ženskim dalmatinskim samostanima uzgajaju hrvatske kćeri u tudinskom duhu i na talijanskom jeziku, a on je tako želio pomoći svom naro-

du. I počeo je radom sa sestrama šibenskog i splitskog samostana. Uz pomoć tadašnjih biskupskih Ordinarija započinje reformom. Duhovno ujedinjuje sestre dvaju do tad samostalnih samostana, Splita i Šibenika. Dogovorno s njima šalje u Rim s. Imeldu Jurić i s. Ozanu Peran u veliki dominikanski samostan u svrhu sticanja bolje formacije u dominikanskom duhu.

Godine 1902. o. A.M. Miškov postao je provincijal oo. Dominikanaca. Za sjedište provincije uzima grad Korčulu. Od tada ima slobodnije ruke u provedbi svoje zamisli.

Iste godine odobrenjem šibenskog, splitskog i dubrovačkog biskupa sestre dobivaju nova pravila, polažu zavjete i imaju dominikansko redovničko odijelo.

Prva grupa sestara dolazi u Korčulu i preuzima rad u Domu starih i ne-moćnih ili kako se onda zvalo, u ZAKLONIŠTU.

Dakle, u 1902. godini novoj Kongregaciji položen je temelj. Ali, ona još nema svoje kuće i zamisao o. Miškova o odgoju ženske mladži još nije počela živjeti.

s. Tereziya Vidaković, dominikanka

Jednom zgodom o. Miškov na svom misionarskom putu u Đakovu tako je zanosno govorio o svom planu pred velikim mecenom J.J. Strossmayerom, da je uskliknuo: "Ti gradi, a ja ću finansirati". I počela je velebna gradnja Zavoda u gradu Korčuli, na samoj obali plavog Jadrana. No, 1905. godine umire veliki mecena Strossmayer, a zgrada još nije gotova. Veliko pouzdanje u Providnost pomoglo mu je i dalo nove dobročinitelje u osobi nadbiskupa zagrebačkog Posilovića i novoizabranog đakovačkog biskupa Krapca. Božjom pomoću Zavod je dovršen...

Dne 2. listopada 1905. godine rodila se nova KONGREGACIJA SV. ANĐELA ČUVARA u Korčuli, ali sa kućom Maticom u Šibeniku.

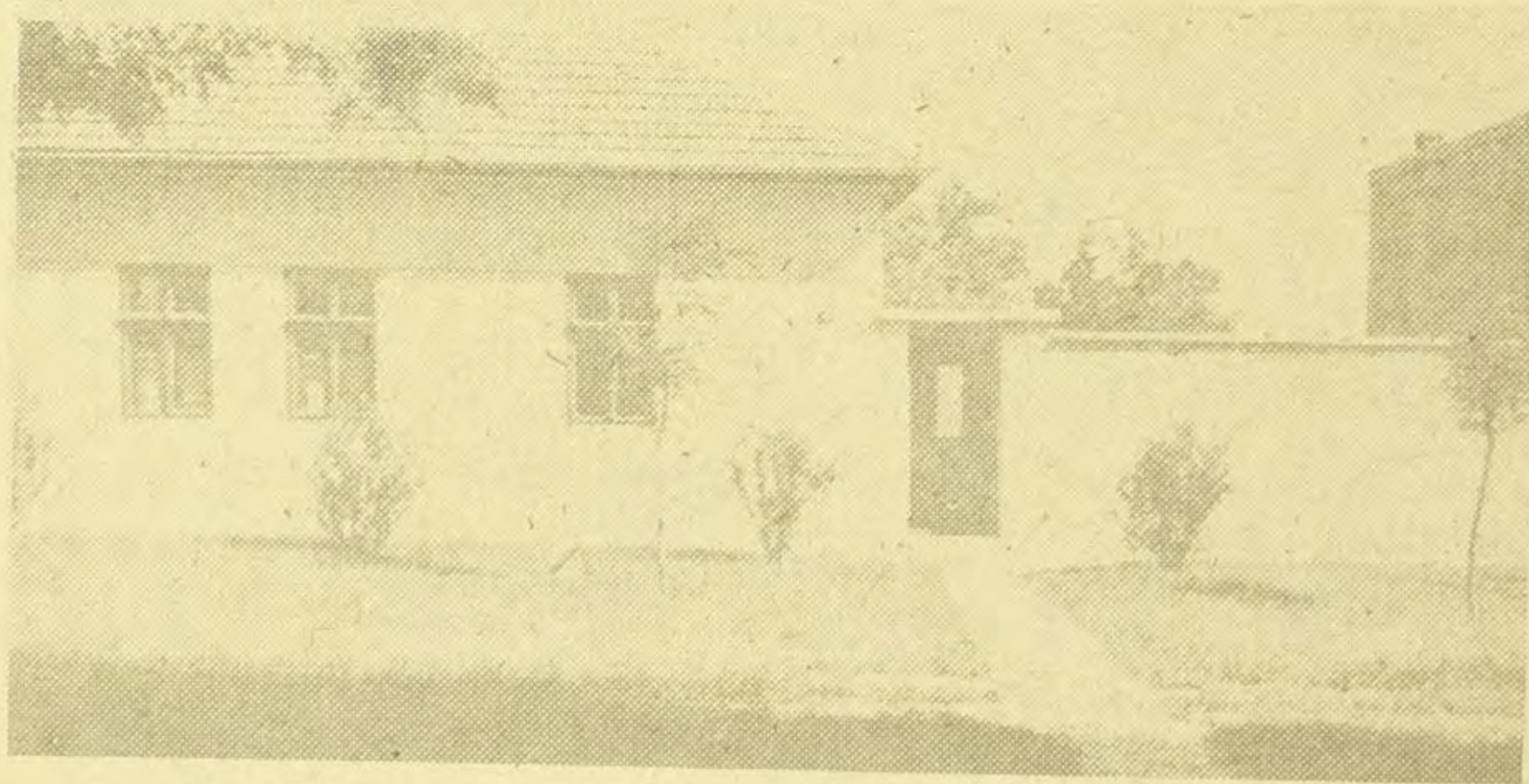
Vrhovni general Reda o. Hijacint Cormier pripojio je mladu Kongregaciju Dominikanskom redu dne 29. studenog 1905. godine. Sestre su od prvog časa opstanka dionice svih duhovnih dobara cijelog Reda.

Tri godine kasnije 1908. godine imenovana je prva Vrhovna uprava Kongregacije. Prva časna Majka bila je s. Imelda Jurić, sveta redovnica, blaga, ponizna i nadasve puna dobrote, koja je sve osvajala. U toj službi ostala je do svoje pre-rane smrti u 44. godini života, 1924. godine.

U sklopu Zavoda bio je sestarski samostan, dječji vrtić, osnovna škola, građanska škola, koja je kasnije dobila dozvolu da postane gimnazija. Iza par godina izgrađena je dvokatnica za djevojački internat. Kuća novicijata također je bila u sklopu Zavoda.

Na pročelju Zavoda uklesano je na kamenoj ploči geslo Kongregacije: "BOGU, REDU I NARODU"!

Nova Kongregacija je do godine 1928. bila biskupskog karaktera, a te godine postala je Kongregacijom papinskog prava. Konstitucije su potvrđene devet godina kasnije od Kongregacije za redovnike u Rimu.

Prvi samostan s. dominikanki u Subotici pored crkve sv. Jurja

Sestre su od početka života radile u duhu gesla: "Bogu, Redu i narodu" po raznim socijalnim ustanovama, staračkim domovima, bolnicama, dječjim ustanovama: domovima i vrtićima. Od karitativnih ustanova preuzimaju rad po takozvanim "pučkim kuhinjama". Kuhaju na tisuće obroka za siromašnu djecu, studente, radnike i beskućnike.

Vrhovna nastojnica s. Anđela Milinković proširuje rad i izvan Dalmacije. U Zagrebu sestre rade po raznim socijalnim ustanovama, u Domu staraca, Sljepačkom domu, Dječjim domovima za nahočad, za maloljetne skitnice i siročad.

Vlastito dječje sklonište imaju u Trnju na zagrebačkoj periferiji. Započele su radom u baraci, prizemnoj kućici, a sad imaju veliki lijepi samostan u koji su prešle sestre i djeca...

Ratne i poratne prilike izmijenile su lice djelatnosti sestara. Napuštaju sve ustanove, ukidaju se škole u Korčuli i Dubrovniku, svi odgojni zavodi... Sestre se povlače u svoje samostane da tamo pričekaju novi dah DUHA, koji ih usmjeruje u pastoralni rad Crkve i postaju katehistice, orguljašice, voditeljice kućanstva otaca Dominikanaca i pastoralne radnice po župama i voditeljice župskih kućanstava.

Godine 1953. odlaze sestre u Kanadu. U okviru karitativnih ustanova Crkve rade po dječjim domovima, odgajaju i poučavaju u školama za defektnu djecu. Neko vrijeme su radile i u bolnici. Formirale su vlastiti Dom za djecu od 1 godine do 18 godina. To su defektna djeca, koja imaju svu opskrbu, njegu, odgoj i školsku spremu. Sve su sestre kvalificirane za taj rad. Odredbom državnih vlasti reformiraju se dječje ustanove i sestre svoj Dom pretvaraju u Pansionat za stare i nemoćne osobe.

sestre Josipa, Cila i Terezija Vidaković

U Canadi u mjestu Montrealu rade sestre vrlo uspješno sa roditeljima i djecom naših iseljenika. Mladež je također zastupana u lijepom broju.

Jednaki rad su prihvatile u Americi u gradu CHICAGU sa našim iseljenicima.

U Njemačkoj u gradu Hamburgu rade u sklopu Hrvatske Misije, koju vode oci dominikanci. Katehiziraju u nekoliko škola, sviraju i vode crkveno pjevanje u crkvi za naše iseljenike, pohađaju bolesnike po bolnicama, domovima, a po potrebi i zatvorima. Roditeljima djece su na usluzi.

GODINE 1947. DOLAZE "BILE SESTRE" U SUBOTICU

S.M. Tereza Vidaković, upoznala je Dominikanski red preko tadanjeg glasnika Gospina krunica, 1926. godine. Postavši dominikankom, živo je željela da

Sestre dominikanke Subotičanke sa svojom časnom Majkom /snimak 1960/

sestre dominikanke dođu i u Suboticu. Godinama je molila na tu nakanu. Strpljivo je čekala zgodno vrijeme, a to je vrijeme ljudski rečeno došlo baš u vrlo nezgodno vrijeme.

Nakon dugog nastojanja isposlovala je dozvolu od biskupa Lajče Budanovića, 7. veljače 1947. godine. Biskup je tražio garanciju da će se sestre u novom samostanu moći samostalno izdržavati, da će imati dovoljno rada pa neće "prosjačiti". Sva naša garancija bila je "veliko siromaštvo, nepokolebljivo pouzdanje u Božju providnost i spremnost na svaki rad".

11. svibnja 1947. godine želja je postala stvarnost. Bila je nedjelja. Dan je bio lijep i sunčan. Sam biskup Budanović vrlo svečano je uveo sestre u crkvenu općinu župe sv. Jurja (u Senti). Bila mu je želja da javno na očigled svih vjernika sestre zauzmu svoje mjesto i dobiju učešće u mističnom životu crkvene općine, t.j. zajednice.

Naša mala zajednica nije se pojavila kao divlji izdanak u životu Crkve, već praćena blagoslovom, nakalamljena na njezino životno stablo da preko njega crpi svoju snagu u Kristu, koji je izvor te snage i života, i tako donese plodove za vječnost.

Oko 10 sati prije podne, došao je u naš vrlo skromni stan u kući roditelja svećenika Ante Kopunović (Legeta) župnik Pavao Bešlić s križem i crkvenim barjacima da nas povede u župsku crkvu sv. Jurja. Pozvao nas je riječma Evandjelja: "Gospodin je ovdje, zove vas... I ja vas pozivam", rekao je gosp. župnik. "Želim i molim vas da se odazovete Njegovu pozivu i da sada i uvijek vršite volju Njegova Oca, kao što ju je i On vršio...".

Naša mala sestarska grupa od šest sestara krenula je praćena zvonjavom crkvenih zvona, predvođena križem i barjacima na sv. Misu. Na ulaznim vratima crkve čekao je gospodin biskup. Prije ulaska sestara u crkvu, sam biskup je sa propovjedaonice protumačio vjernicima svrhu te svečanosti, kao i svrhu Reda i našeg dolaska u Suboticu. "Eto", rekao je biskup L. Budanović, "došle su BILE SESTRE, da rade za vas, da vam budu majke i sestre, a vi njima budite pri ruci dajući im rada i povjerenje...". Ivan Kujundžić, tajnik biskupa, pročitao je dekret, izdan od Bačke duhovne oblasti o odobrenju rada.

Poslije toga svečano je zapjevan "TE DEUM"!

Naš mali samostan posvećen je sv. ocu Dominiku. Prva poglavarica samostana bila je sestra Ignacija Bojanić. Osnivačica te prve naše redovničke zajednice u Bačkoj bila je duboko ukopana u njene temelje. Kroz prijetor i patnju trebalo je dati život budućem bačkom podmlatku.

Stan se nalazio u neposrednoj blizini crkve sv. Jurja. Bio je to pravi misijski stančić, u kojem je bilo sve živo i veselo. Prvi naš posao bio je vrlo skroman. Trebalo je sašiti odijelo za jednu siromašnu mrtvu djevojku. U crkvi smo pomagale kititi oltare, čuvale smo djecu radničkih obitelji, poučavale u školskim predmetima, glazbi i stranim jezicima. Nastojale smo u svemu biti sve svima, koji su pokucali i došli tražiti pomoć. Tako smo organizirale, a i same u organizaciji sudjelovale u pomaganju oo. trapista iz Banja Luke, koji su jedno vrijeme bili deportirani u Suboticu.

Duh sv. oca Dominika stalno nas je poticao na rad oko slave Božje i dobra bližnjeg.

S. Mala Tereza Vidaković sa Belom Tikvickim organizirala je i vodila lijepi veliki mješoviti pjevački zbor. Liturgijsko slavlje bilo je osnutkom zbora na velikoj visini. Bio je to bunjevački zbor. Poslije smrti tadanjeg kantora sestre su preuzele i mađarski zbor. Sada uređuju crkvu i vrše orguljašku, te katehetsku službu u župi.

Godine 1953. kuća je u cijelosti kupljena sa velikim poteškoćama, koje su se sretno riješile zahvaljujući župniku Pavlu Bešlić i njegovu kapelanu Marku Kopunoviću. Č. Majka s. Anđela Milinković morala je mijenjati kupoprodajni ugovor i tek nakon preinake bio je prihvaćen od državnih vlasti.

Sestre su odahnule kad su ostale same u kući. Mogle su urediti kućnu kapelicu, koja je posvećena BEZGREŠNOJ. Oltar je poklon Biskupije, a bio je vlasništvo bivše Subotičke Matice.

Nebeskoj Majci, Kraljici dominikanskog reda dugujemo mnogo, sve!

Sestra Blaženka Apan, dugogodišnja orguljašica nastavila je radom. Kroz lijepi niz godina kuća je oronula. Trebalo je mnogo popravaka, adaptiranja, dopunjavanja itd. Ona je to s ljubavlju izvršila.

GODINE 1958. DOLAZE SESTRE DOMINIKANKE U TAVANKUT

Vjernici župe Presvetog Srca Isusova u Tavankutu poznavali su sestre dominikanke odavno. Sestre Vidaković kao dominikanke dolazile su često u obiteljski vinograd, koji je bio od crkve udaljen samo par minuta. Obitelj Vidaković darovala je crkvi lijepi reljefni križni put, kip Preč. Srca Marijina i veliki kip Gospe Škapularske.

Zbog manjka osoblja crkva je iz dana u dan postajala sve zapuštenija. To smo gledale s bolom u srcu.

Tadanji župnik gosp. Ivan Lebović, da bi se stanje popravilo, zamolio je upravu Kongregacije, da sestre preuzmu brigu oko čistoće crkve i sviranja u crkvi.

Taj prijedlog je bio iznešen širem odboru Crkvene općine 28. lipnja 1958. godine. Prijedlog je prihvaćen i sa strane Uprave Kongregacije i Crkvene općine. Bačka Duhovna Oblast potvrdila je ugovor sklopljen sa Crkvenom općinom pod brojem 1358, 10. srpnja 1958. godine.

Prije konačnog dolaska crkvu su uređivale naše aspirantice, Tavankučanke, Mara Stantić i Giza Petreš.

Uoči blagdana sv. oca Dominika sestre su započele rad sakristanke, orguljašice, zvonarice i katehistice. Privremeno smo imale smještaj u jednoj jedinoj sobi župnog dvora. Izdržavala nas je Cila Vidaković, rođena sestra dviju dominikanki. U njenoj vinogradskoj kućici smo kuhale, prale, peglale, često i spavale. Bilo je lijepo i smiješno gledati vinograd načičkan crkvenim oltarnjacima, rubljem i ostalim. Sve smo izvukle iz zapuštenosti, izložile suncu i vodi. U početku mnogo su nam pomagale dobre vjernice župe i crkva je brzo zasjala od čistoće i urednosti. Zasjala je u svoj svojoj ljepoti i veličini.

Preuređenje jedne gospodarske zgrade u župnom dvorištu za stan sestara sporo je napredovao i mi smo od vinograda do crkve napravile duboku stazu po zelenoj travi, prolazeći istim putem po kiši, suncu i vjetru. U jesen je konačno bio uređen skroman stan. Dvije sobe, kuhinja i nuz prostorije. Podovi su bili obloženi lezonitskim plohamama. Stan je bio malen i tijesan, ali mi smo bile radosne da možemo raditi među svojima. Započele smo redovitom katehizacijom u Donjem i Gornjem Tavankutu. S. Leopoldina Temunović i S. M. Josipa Vidaković redovito su odlazile u Gornji Tavankut po kiši, vjetru, snijegu i to najviše pješice. Katehizirale smo sve do u kasnu zimu, kad se više nije moglo zadržavati u mrzloj kapelici sv. Ane. Na proljeće smo nastavile katehizacijom. S. Margita Tumbas-orguljašica svirala je u obadvije crkve.

18.IX. 1969. godine posjetio je naš vrlo malen stan subotički biskup Matija Zvekanović u pratnji dva austrijska svećenika. Pomno su pregledali sve, uvidjeli su da je to premali stan za razvijanje pastoralnog rada i rado su udovoljili molbi sestara da se sagradi novi veći stan. Gradnju je pomagala Uprava Kongregacije sa Č.M. Manes Karninčić, ali glavni teret je snosio austrijski Caritas na čelu sa gosp. Thilom.

Najviše dugujemo zahvalnost ocu biskupu Zvekanoviću. Njegovim nastojanjem mnogo toga se dobrovoljno riješilo. Mnogu su se namučile i sestre koje su tada tu živjele. S. Kornelija Geci, tadanja starješica i s. Euphemija Buči mnogo toga bi znale reći.

Tokom godina mnogo toga je uredila s. Borislava Malagurski za vrijeme svog starješinskog rada i kasnije, kao i s. Tješimira Bešlić, vrijedna katehistica i orguljašica.

Od godine 1972. započela je molitvena akcija za sjedinjenje kršćana, koja se nastavila kroz devetnicu u čast Gospe Lurdske, zaštitnice samostana. Oko stotinu osoba redovito sudjeluje na devetnici.

PRVE SESTRE DOMINIKANKE SA BAČKE NIZINE

Prva sestra dominkanka rodom iz Subotice bila je Veronka S.M. Tereza VIDAKOVIĆ. U samostan je stupila 24.IX. 1926. godine. Prekinula je gimnaziju, muzičku školu, ostavila je udoban život u tadanjoj uglednoj trgovačkoj obitelji, oprostila se s raspjevanom mladošću, koja joj je mnogo obećavala... Čula je Gospodnji zov i odazvala se Njegovu glasu. Pošla je u samostan na Plavi Jadran u Korčulu. Njena sveta imenjačica sv. Mala Terezija napisala je u svojoj knjizi "Povijest jedne duše", ove riječi: "Ima stvari koje se neće nikad na zemlji znati...".

Slično bi mogla reći i ona i ja njena rođena sestra. Njen odazov Gospodinu bio je vrlo smion. Bio je to odlučan skok iz poznatog u nepoznato, sa sjevera na jug, daleko od rodnog kraja, običaja i blagostanja. Ali, slutila je da je tamo Gospodin čeka i zato je bila puna pouzdanja i povjerenja u Božju pomoć. Istina, mnogo joj je u životu pomagala kolerična narav, koja nije uzmicala pred poteškoćama, kojih je bilo dosta...

U samostanu je nastavila školovanje na pedagoškoj školi za mališane, nastavila je i s muzičkom izobrazbom. Dugi niz godina radila je u dječjem vrtiću. Radila je i u omladinskoj katoličkoj organizaciji Kćeri Marijine.

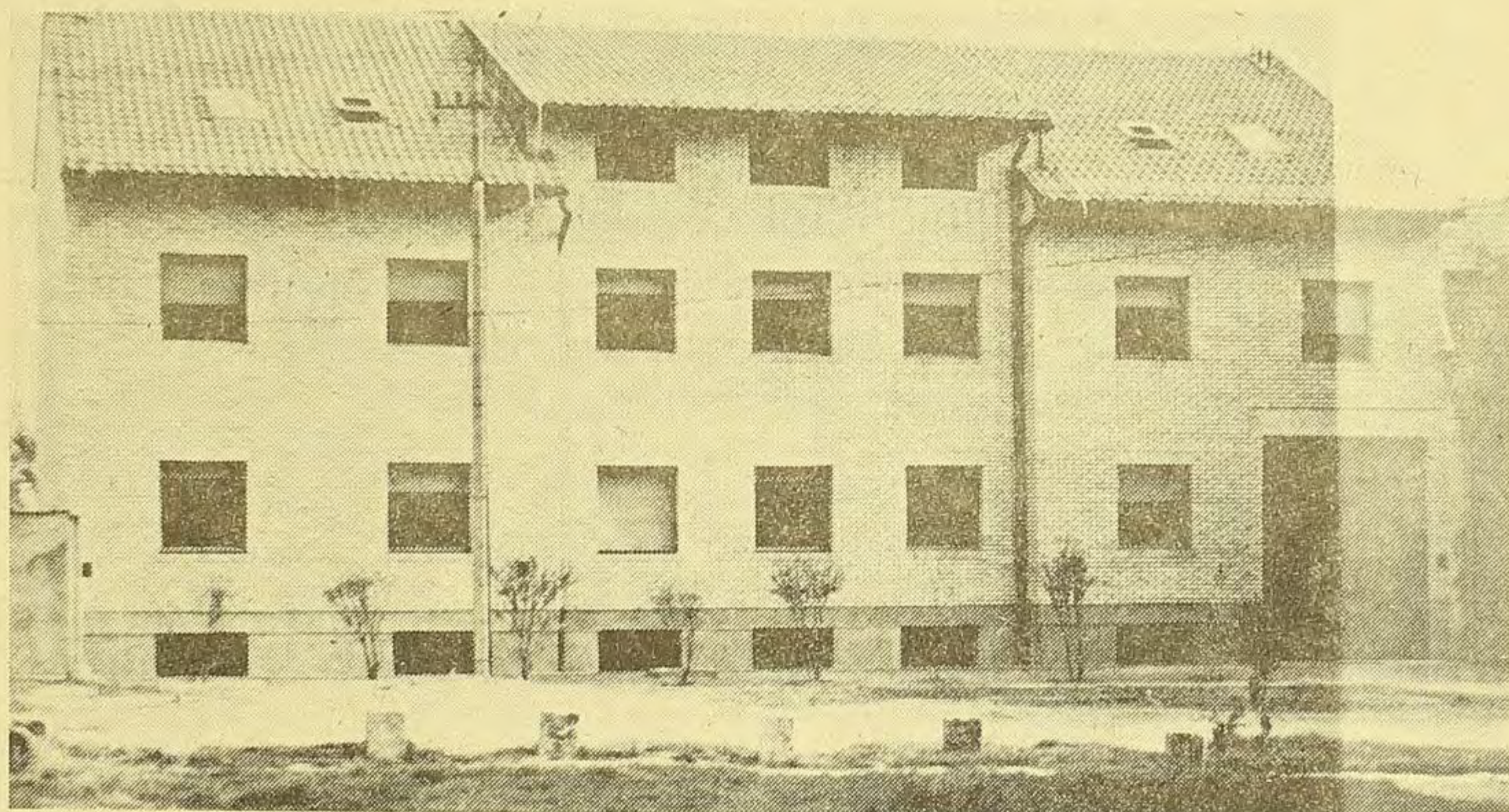
Za vrijeme drugog svjetskog rata našla se u jednom malom dalmatinskom naselju u Dječjem domu. Glad je prijetila i djeci i preostalom starom i bolesnom pučanstvu. Sa sestrom upraviteljicom doma, poduzimala je vrlo smiono krs-tarenje pješice po kopnu i po moru svim mogućim prevoznim sredstvima. Često se išlo uz zvižduk minobacača, štektanje aviona i puščanu pucnjavu. Nikad se nije štedila... Glavno joj je bilo pružiti pomoć svima koji su je trebali.

Godine 1947. postigla je kod oca biskupa Lajče Budanovića da u Suboticu dođu naše sestre dominikanke. Tu je razvila lijepi rad među svojimima. Veliki mješoviti pjevački zbor djelo je njeno i Bele Tikvickog. Božjom pomoću naš mali samostan postao je rasadnikom u koji su se okupljale one koje su željele svoju mladost posvetiti Gospodinu. Njenom pomoći i dobrotom srca više njih je svoju sklonost redovničkom životu moglo ostvariti. No, o tom nek Gospodin kaže svoju riječ u dan sveopćeg saznanja.

Godine 1960. dolazi u Tavankut u svojstvu poglavarice. Teška bolest brzo je skršila njeno zdravlje i stavila točku na svu razvijenu aktivnost. Mjesec dana prije smrti u vrlo teškom zdravstvenom stanju ostavlja svoj ljubljani kraj, čvrsto uvjerenjena da se više neće vratiti među svoje Bunjevce. Bila je svijesna svoje bolesti, a i skorog prelaza u sretniju Domovinu. Bolest je snosila mirno i predano. Par dana prije smrti izrazila mi je želju da molim s njom molitve umirućih, ali bez paljenja svijeće. Gušio ju je miris dima, a željela je svijesno predati dušu svom Stvoritelju. Kroz plač sam jedva izgovarala riječi. Ona me je hrabrila: "Ne plači, seko, kad bi ti znala što osjećam". - Nastavile smo sve do zadnjeg "Amen". Umrla je uoči Duhova, 28.V. 1966. godine prije podne u 55. godini života. Tijelo joj počiva u Zagrebu na Mirogoju. Pod srebrnim brezama čeka dan svoga uskrsnuća...

Na blagdan Gospe od Pobjede 8. svibnja 1927. godine došla je na njeno oblačenje njena sestra i ostala je tamo. U godini 1927. započela je svoj redovnički život Julijana s. Marija JOSIPA VIDA KOVIĆ.

Novi samostan sestara dominikanki u Subotici pored crkve sv. Jurja

Prva dominikanka u Kongregaciji sv. Anđela Čuvara bila je, kako je već rečeno, iz Subotice - VIDA KOVIĆ VERONIKA – s. Mala Tereza. Poslije nje dolaze u Kongregaciju djevojke iz Subotice i bližnje okolice kao iz Đurđina, Žednika, Gabrićeva, Tavankuta i Bikova.

Ovo su imena slijedećih sestara (navedena je godina stupanja u Kongregaciju):

- Vidaković Josipa – s. Marija Josipa 1927. god.
- Bojanović Marija – s. Benvenuta 1947. god.
- Temunović Marija – s. Leopoldina 1953. god.
- Gabrić Anica – s. Nada 1954. god.
- Tumbas Giza – s. Margita 1954. god.
- Malagurski Vita – s. Borislava 1954. god.

Aladžić Marija – s. Sofija 1954. god.
Cindrić Skolastika – s. Imelda 1956. god.
Loh Lujza – s. Fatima 1955. god.
Loh Jelena – s. Dominika 1956. god.
Horvatski Anica – s. Đurđa 1957. god.
Petreš Giza – s. Ponpeja 1958. god.
Stantić Mara – s. Brigita 1959. god.
Ostrogonac Eržika – s. Jozefina 1959. god.
Prčić Kata – s. Gema 1959. god.
Ostrogonac Matilda – s. Alfonza 1960. god.
Prčić Manda – s. Amata 1961. god.
Stantić Anica – s. Kalista 1960. god.
Mačković Teza – s. M. Tereza 1965. god.
Ivanković Bernardica – s. Nada 1978. god.
Rudić Blaženka – s. Blaženka 1984. god.

Kako je već spomenuto, sestre su stanovale u župi sv. Đurđa, u kući roditelja svećenika Ante Kopunovića Legete. Kuća je tijekom dugih godina postajala sve troš-
nija i zato je na Vrhovnom Zboru odlučeno da se u Subotici gradi samostan.

Božja providnost je odluku blagoslovila i kuća je počela graditi se za vrijeme
vrhovne uprave s. Imelde Cindrić, sadanje Časne Majke - Subotičanke i s. Blaženke
Apan, dugogodišnje pastoralne radnice i sadanje kućne starješice.

Samostan, kao i kapelica posvećeni su sv. Ocu Dominiku. Temeljni kamen
blagoslovljen je 8. VIII 1985. godine. Blagoslovio ga je biskup Matija Zvekanović.

Blagoslov novog samostana izvršen je također od oca biskupa Matiše Zveka-
novića 8. kolovoza 1986. godine uz brojno sudjelovanje svećenika, redovnica, izvo-
ditelja radova i župljana.

Remek djelo novog samostana je mala kućna kapelica u svoj svojoj jedno-
stavnosti, ali sa umjetnički izrađenim svetohraništem i oltarom iz prirodnog masli-
novog drveta, rasla na otoku Koručuli. Rad je umjetnika profesora Ante Kriletića –
Jordesa.

Simbolizira povezanost sadanjenog samostana sa kućom Maticom u Korčuli.
Kao što je ova izrađena maslina rasla godinama milovana suncem, kišom, lomljena
burom i olujom - tako je i ovaj naš samostan čekao skoro četrdeset godina da izras-
te u sjeni visokog tornja župne crkve sv. Jurja.

Ukupan broj sestara do sada jest 22 osobe. U REDU je ustrajalo do ovoga
časa 17 sestara.

Završavam ovaj mali prikaz s molbom Kraljici Dominikanskog reda,
Kraljici svete Krunice da i dalje bude boj za slavu Kraljevstva svog Sina i našeg Gospo-
dina.

Tavankut, svibanj 1985.

S. Marija Josipa Vidaković

PLAVNA

POVIJESNA GRADA

I. POVIJESNI RAZVITAK SELA

Naše selo – Plavna nalazi se jugoistočno od Bača, među močvarama Dunava, a na istočnoj strani rječice Vajiš.

U okolici našeg sela propala su tri sela, i to: GYÜMÖLCSÉNY, koje je 1334. godine bilo nadbiskupski posjed;

HULLATAG, spominje se 1448. godine i u glavnom je dijelilo sudbinu Buki - a (današnje Mladenovo); 1480. godine je vlasništvo obitelji Šapi Szentbertalan. Dvije godine kasnije postaje posjed obitelji PATOLČI, u čijem je posjedu još i 1525. godine. Naime, selo (Buki) Dunav je stalno ugrožavao, pa su stanovnici Buki-a bili prinuđeni 1812. godine napustiti selo i prenijeti ga nešto sjevernije, t. j. na današnje mjesto.

Selo ŠAP doživjelo je istu sudbinu.

U drugoj polovici XIV. stoljeća, za vrijeme vladavine kraljeva Lajoša Velikog i Žigmonda nastala je u Bačkoj županiji moćna klasa velikaša, ali kako ovdje, tako i u Bodroškoj županiji nalazimo mnogobrojno opće plemstvo. Iz ovoga plemstva pojavljuju se ovdje u 1390. godini spomenuti PATOLČI - koji su osim mjesta HULLATAG bili posjednici još i u selima SZENT - TAMAS, TAPLÓD, KÖÉGETÖ, TATÁRRÉV i dr.

Između 1448. i 1525. godine postojalo je u okolici Bača mjesto ČOKAFALVA u posjedu Patolčijevih, a o mjestu MINDSZENT (u hataru Tovariševa) nalazimo prve zapise iz 1328. godine, kada je bilo selo bačkog kaptola. Poslije je prešlo u posjed GARAI - jevih, od kojih je 1457. god. ČEKE TAMAŠ, čereški zapovjednik tvrđave (pojavljuje se i kao općina Csörög, Csireg, Cserög - u blizini Futoga) isti uzeo u zalog. 1525. godine još se srećemo sa ovim mjestom u posjedu Patolči Gergelja, a o njegovoj daljnjoj sudbini nedostaju podaci.

1482. godine obitelj PATOLČI nalazimo u SZENT – TAMASU, gdje 1525. godine Patolči Gergelj ima veliki dio.

Mjesto KÖÉGETÖ moramo tražiti u okolici Vajszke. Pojavljuje se već 1448. god. a 1480. god bilo je posjed obitelji SAPI – SZENTBERTALAN, a kasnije je prešlo u posjed obitelji PATOLČI.

Poslije pohoda Tatara odbrana je prinudila državu na izgradnju tvrđave, pa je u ono vrijeme na način grada utvrđeno mjesto bilo i ZELIND u okolici Plavne.

Plavna je to selo, koje je već 1522. godine spomenuto kao selo pod imenom PALONA, koja je prema tadašnjim registririma desetine, sudeći po broju poreznika (58) moglo biti mnogoljudno selo.

Vjerojatno je ovdje postojalo naselje još ranije, o čemu svjedoče razni nalazi, zemljana utvrđenja i prahumci u hataru sela.

Za vrijeme poplave 1965. godine prilikom podizanja drugog obranbenog nasipa na sjeveru sela, u t. zv. "Dudari" radnici su izbacivali na površinu razne fragmente keramike: lonaca, ćupova (raznih boja, raznih veličina i oblika) i druge predmete od pečene gline: karike, pritege za mreže itd. Predmete od gvožđa: noževe, strijelice, srpove, mamuze, sablje itd.

Tom prilikom iskopan je u blizini salaša Mihajlov Stanka i jedan ljudski kostur sa zlatnim narukvicama oko ruku i zlatnim karikama oko nogu, a kao prilog uz kostur i ćup sa zlatnicima.

Jedan dio ovih predmeta nalazi se sada u Gradskom muzeju u Somboru.

Isti je slučaj bio i na jugu sela, na "Petkovači", gdje su također nađeni, a još i sada, prilikom zemljanih radova na ciglani, pronalaze razne fragmente keramike, žrvnjeva, pa gvozdene i koštane predmete.

Među mnoštvom tih fragmenata bilo ih je sa raznolikom ornamentikom, šarama itd., te fragmenti sivih, glačanih i dobro pečenih sudova sa ugrebanim crtama na stranama.

Još i danas, kada ovdašnji stanovnici kopaju zemlju u "Dudari" za svoje potrebe, nailaze na razne predmete, a također i radnici ciglane "Petkovača" prilikom kopanja zemlje za proizvodnju opeke.

Poslije poplave iskopavanja kako u "Dudari", tako i u "Petkovači" vršio je Gradski muzej iz Sombora, a također i Gradski muzej iz Novog Sada.

ZEMLJANA UTVRĐENJA

Jedno zemljano utvrđenje nalazi se pored puta za Novo Selo na Petkovači, no ono polako nestaje, jer ciglana "Petkovača" koristi zemlju toga utvrđenja za proizvodnju opeke.

Ostaci takvog utvrđenja mogu se vidjeti i u Morgaškoj šumi.

PRAHUMCI

Kod grupiranja prahumaca razlikujemo: grupne, trojne, posebne i sa zemljanim utvrđenjima kombinirane humke.

Grupne humke su redovna groblja. Svaka humka krije u sebi jedan ili više ljudskih kostura. To su t. zv. "tumulus - groblja". Ove humke su općenito niže i ravnije.

Weigang János je, prilikom posjeta Plavni, doznao za četiri "tumulus - groblja". U toku školskog raspusta, 1903. godine otkopao je više grobova, ali rezultat toga iskopavanja je nepoznat.

grada, a pretpostavljala je površinu, koju je jedan čovjek mogao okopati motikom za jedan dan).

Prema podacima ovoga popisa županija je tada bila podijeljena na tri sreza. Sjedište jednog bilo je u Baču sa 19 općina, među njima i PLAVNA.

Poslije turske okupacije Bačka županija je 14. prosinca 1699. godine održala svoju prvu - osnivačku - skupštinu.

Skupština je odmah i utvrdila novu županijsku administrativnu i sudsku podjelu na taj način što je organizirala tri sreza sa sjedištem u Somboru, Baji i Baču, ali sada svaki sa po četrnaest općina, s tim da Plavna, ipak, ostaje u sastavu sreza Bač.

Prema popisu 1715. godine Plavna je imala 11 oporezovanih gazda.

Prema popisu iz 1720. godine Bačka županija imala je 25 općina među kojima se nalazila i Plavna.

Po ovom popisu Plavna je tada imala od zanatlija jednog mlinara.

1722. godine Plavna je imala 23 poreska obveznika.

Kao posljedica rata sa Turcima, 1738. godine ponovo se pojavila epidemija kuge, koja je na cijelom teritoriju županije grabila svoje žrtve.

Epidemija je prestala tek početkom 1739. godine, a kroz svo to vrijeme, u ovoj nevolji, fratri iz Bača su bili jedina utjeha narodu.

U Plavni je bio o. Babić Šimun, koji se živ i zdrav vratio u Bač.

1740 - tih godina, kako druge općine, tako je i Plavna imala svoj pečat. On je u sebi imao seoske oznake: crtalo, ralo i klasje. Ispod njih unakrsno je stavljen ašov i lopata. Dva ovakva pečata, uz neke male razlike, upotrebljavana su navedenih godina.

Od 1756. godine parohija vodi matične knjige, ali je rimokatolička župa organizirana tek 1761. godine, kako to pokazuje i pečat crkvene općine.

Godine 1763. i 1786., za vrijeme vladavine carice Marije Terezije, odnosno njenog sina, cara Josipa II. uslijedilo je masovno naseljavanje bačkih sela Njemcima, pa je, vjerojatno, tih godina Njemcima naseljeno i naše selo Plavna.

To se daje zaključiti iz naredenja carice Marije Terezije iz 1762. godine, kojim nalaže, da u onim krajevima, gdje se mogu naći pusta zemljišta, obavezuje vlastelu da ih naseli.

Na temelju ovog naredenja Chottmann, dvorski komorni savjetnik, u društvu sa mernikom Kovač, obišao je komorske pustare na teritoriju Bačke županije.

1763. godine prešao je iz Bukina (sada Mladenovo) i u Plavnu, koja je bila komorno selo sa hatarom male površine.

Stanovnici ovog sela bili su rimokatolički Šokci, koji su obrađivali pod zakup samo jedan mali dio obradive oranice susjedne Morgaš pustare.

Pored morgaških šuma Plavanci su imali i lijepe hrastove i cerove šume.

Prema jednoj komorskoj mapi iz 1768. godine, granice sela su bile prema istoku Morocka šuma, a od ove, također istočno, Vrtok šuma i Vicka šuma.

Svjeverozapadno od sela bio je ribnjak "Žortok", ali po jednoj vojničkoj mapi iz 1880. godine, umjesto njega vidi se "Svinjar", a na mjestu "Morocke" postoji

“Žir”, a niže “Srednja šuma”.

1770. godine, pored ostalih sela i Plavnu je snašla osobita nevolja. Dunav je nabujao u tolikoj mjeri, da je poplavio selo i stanovnici su bili prinuđeni napustiti svoje domove i potražiti spas na višim mjestima.

27. lipnja 1772. godine uslijedilo je urbarijalno uređenje, t. j. umjesto dosadašnjeg zakupa zemljišta, naseljenicima je zemljište dodijeljeno u trajno zemljišnoknjižno vlasništvo.

Godine 1785. car Josip II. čitavu je državu podijelio na 10 okruga i na čelo istih postavio okružnog komesara. Bačku županiju priključio je Tamiškom okrugu, i tako je naše selo u to vrijeme podpadalo pod nadležnost okruga Tamiš.

Ovakva podjela nije bila dugotrajna, jer je car svojim oporučnim naređenjem od 18. siječnja 1790. godine poništio sve svoje ranije naredbe i državu vratio na stanje iz 1780. godine.

1787. godine bila je izvanredno slabog uroda, tako da je car Josip II. zabranio kuvanje piva i pečenje rakije, a uz to je još u svakoj kući izvršen popis zaliha žitarica, i nadena suvišna zaliha morala se prodati državi.

1789. godine bila je tako strašna zima, da su se smrzavali ne samo vojnici na straži, nego i oni po bolnicama.

Godine 1796 i 1797. bile su rodne u svemu: žitu, ječmu, zobi i vinu.

Godina 1798. imala je, pak, tako blagu zimu da je stoka cijelu zimu provela u polju na paši.

Godina 1799. dobro je ponijela, ali su mnoge kiše u jesen pokvarile grožđe i vino.

Poslije ovoga nastupila je jaka zima: bunari su se smrznuli, orasi, šljive, kruške i druge voćke, također su se smrznule i na proljeće osušile, a od velikog snijega Dunav je nabujao i poplavio.

1809. godine podignuta je rimokatolička crkva iz tvrdog materijala, ali je i prije ove postojala privremena bogomolja od pletera.

Mjesto ove bivše bogomolje još i danas obilježava veliki drveni križ.

1826. godine Novo Selo zahtjevalo je za sebe “Čupeliju”, a Bodan, pak, postavlja zahtjev za tršćanu močvaru po imenu “Bravskoušće”.

Dana 18. studenog 1849. godine izdata je otvorena carska zapovijed u kojoj se naređuje da se od dosadašnje Bačko - Bodroške, Torontalske, Tamiške, Krašovske županije i od Rumskog i Iločkog sreza u Sremskoj županiji stvori poseban administrativni teritorij, i da nosi ime: “Srpska Vojvodina i Tamiška Banovina”.

Pretežno Srbima nastanjen teritorij Rumskog i Iločkog sreza, kao i Bačko - Bodroška i Torontalska županija, kao posebni okrug ovog teritorija, čine “Srpsku Vojvodinu”.

Bački dio Vojvodine podijeljen je na dva okruga: Novosadski i Somborski, koji su, opet, podijeljeni na srezove.

U svibnju 1853. godine ponovo je stupila u život novija organizacija.

Ova pokrajina bila je sada podijeljena na pet okruga, od koji su Novosadski i Somborski obuhvatili nekadašnju Bačko - Bodrošku županiju.

Svaki okrug podijeljen je na srezove (sreska zvanja).

Novosadski okrug obuhvatio je Novosadsko, Starobečejsko, Iločko, Rumsko i Palanačko sresko zvanje, te je, prema tome, u to vrijeme naše selo Plavna potpadalo pod nadležnost sreskog zvanja u Palanci.

Ova podjela nije bila dugog vijeka, jer je diplomom od 20. X. 1860. godine promijenjen sistem vladavine i određena uspostava županijske autonomije, t. j. samouprave.

29. XII. 1860. godine izišla je carska zapovijed, kojom je naredeno raspuštanje, odnosno dokidanje Srpske Vojvodine i Tamiške Banovine, te pripajanje istih matičnoj zemlji.

Iste 1860. godine zidana je i školska zgrada pod starim kućnim borjem 352 (sada ul. Maršala Tita br. 48) koja je ujedno služila i kao stan kantora, jer je bila svojina Rimokatoličke crkvene općine, ali sada služi isključivo za školske svrhe, jer je 1945. godine, agrarnom reformom prešla u državnu svojinu..

1871. godine reformirana je Bačko - Bodroška županija.

Dosadašnja podjela županije na srezove iz 1543. godine dokunuta je, pa je, prema tome, prestao funkcionirati i srez sa sjedištem u Baču, u čiju je nadležnost spadala i Plavna.

Novom podjelom oformljeno je 13 srezova, među ostalim, kao nov, i srez sa sjedištem u Bačkoj Palanci, u čiji je sastav ušla i Plavna.

Ovakva podjela vrijedila je do 20. X. 1946. godine.

1876. godine selo je zadesila katastrofalna poplava. Još prije proljeća i cijelo proljeće, rijeke su nabujavale do dotada nezapamćene visine i na mnogim mjestima prerastle obrambene nasipe.

Veliki borj obitelji izgubio je svoju kuću, imovinu i blagostanje. Do poplave je došlo 2. ožujka, kada je voda kod Bogojeva probila nasip.

1866. godine selo je opustošeno požarom. Tom prilikom uništen je jedan čitav kvadrat u "Trnovcu".

1893. godine hatar sela je imao površinu od 10. 527 k. j. od čega je općina posjedovala 1. 022, a državni erar 6. 449 kat. jutara.

1894. godine uslijed požara školska zgrada, podignute 1860. godine, djelomice je izgorjela, pa je prilikom popravka iste krov pokriven crijepom, umjesto trske, kojom je do tada bio pokriven.

Od 1. listopada 1895. godine i Općinsko poglavarstvo vodilo je, uporedo sa Crkvom, matične knjige rođenih, umrlih i vjenčanih sve do oslobođenja, a poslije drugog svjetskog rata samo matičar, jer su crkvene matične knjige preuzete i prenete u općinu.

Po popisu stanovništva iz 1900. godine Plavna je imala 1. 903 stanovnika u 359 kuća.

Gledom na maternji jezik bilo je: 138 Mađara, 584 Nijemca, 1161 Šokac, 12 Slovaka, 8 Srba

Po vjeri bilo je: 1836 katolika, 30 pravoslavnih, 3 aug. evangelika, 3 reformirana, 17 Židova i 14 ostalih.

Nazivi sela iz turskog doba bili su važeći sve do 1904. godine, kada su po ministarskom naređenju većim dijelom dobila mađarska imena. Ime Plavne promijenje-

no je u ime P A L O N A; ova promjena vrijedila je sve do završetka I. svjetskog rata, 1918. godine.

Od 1904. godine upotrijebila je općina novom nazivu sela i odgovarajući pečat. Pečat je bio okruglog oblika. U gornjoj polovici unaokolo bio je natpis: "Bačko - Bodroška županija", u sredini, u blagom luku pisalo je: "Plavna", a dolje godina 1904. Ovaj žig upotrijebljen je još i za vrijeme Kraljevine S. H. S., sve dok mađarske službenike nisu zamijenili službenici novostvorene Kraljevine S. H. S.

1904. godine građena je i druga, nova školska zgrada (danas u ulici Maršala Tita br. 43). Ona je podignuta iz sredstava tadašnje općine. Još i danas se nalazi u dobrom stanju, ali ne služi više u školske svrhe.

Općinska kuća u sadanjoj ulici Maršala Tita br. 50 podignuta je 1906/7. god.

Na ovom mjestu stajala je tada stara općinska kuća sa sporednim prostorijama, štalama itd., koja je bila još pod trskom. Za vrijeme izgrađivanja nove općinske kuće, općinske kancelarije bile su premještene u kuću sadanjeg vlasnika Ivanić Đuke u ulici Maršala Tita br. 65.

Zgrada u ulici Maršala Tita br. 42 - bilježnički stan - podignuta je 1907. godine, na mjestu gdje je bio stari bilježnički stan još pod trskom. Ova zgrada služila je kao bilježnički stan sve dok u nju nije preseljena, poslije oslobođenja zdravstvena stanica i liječnik.

Godine 1909. i 1912. izgrađena je u Plavni Glavna pumpa Vodne zadruge, sa 2 dizelmotora od po 300 konjskih snaga i pumpama kapaciteta $2 \times 2,5 \text{ m}^3/\text{sec}$. i bila je tada najveća na Balkanu.

Priobalni nasip za zaštitu od poplave, na dionici Bogojevo - Plavna podignut je također tih godina po nacrtu mernika Talloši Jenea.

Radovi su započeli 1. rujna 1909. godine, a završeni su 1911. godine. Ugrađeno je 3. 763. 863 m^3 zemlje, a vrijednost radova iznosila je 2. 165. 185 Kruna.

Uporedo sa izgradnjom nasipa izgrađeno je na plavanskom dijelu nasipa i dvije čuvarnice, zasadeni su vrbaci i postavljena telefonska linija.

Istovremeno iskopani su i odvodni kanali unutarnjih voda na dionici Sonta — Plavna u dužini od 42 km.

U mjesecu srpnju 1914. godine izbio je I. svjetski rat, koji je završen 11. studenog 1918. godine porazom i propašću Austro — Ugarske Monarhije.

Južni dio Bačko - Bodroške županije, gdje se nalazi i selo Plavna, pripojen je novostvorenoj državi, Kraljevini Srba, Hrvata i Slovenaca i našem selu je ponovo vraćeno ime PLAVNA, koje joj je ostalo do početka II. svjetskog rata u travnju 1941.

Oko 1920. godine stanovnici iz Plavne Otto Franjo, Šendlinger Štefan, Rasvajler Adam i Štumpf Daniel osnovali su i podigli u Plavni ciglanu.

Po popisu stanovništva 1921. godine Plavna je imala 2. 002 stanovnika.

22. lipnja 1922. godine osnovano je u Plavni Dobrovoljno vatrogasno društvo.

U proljeće 1924. godine, kao i 1926. godine poplava je selu i njenom stanovništvu ponovo nanela ogromnu štetu, jer je i jedne i druge godine uništila cjelokupne usjeve u ritu, kao i mnogobrojnu divljač. Zemlja preko cijele godine nije bila obrađiva. Voda je porušila i odnijela sve ritske zgrade i salaše, pa i u selu je porušila peri-

ferne kuće do kojih je dopirala voda.

1924. godine voda je prodrla kod Bogojeva i prekrila je teritorij Bogojevo – Vajska – Živa vodne zadruge, a ispuštena je u Dunav kod plavanske crpne stanice. Ovo ispuštanje trajalo je preko 2 mjeseca. Ispust je zatvoren u jesen 1924. g.

1926. god. kod Plavne su radi ispuštanja poplavne vode otvorena dva ispusta, koji su po povlačenju vode odmah i zatvoreni. Ispusti su bili dužine 1315 m.

Ljudskih žrtava nije bilo.

Između 1920 i 1930. godine uslijedilo je naseljavanje ruskih emigrantskih porodica, belogardejaca iz I. svjetskog rata; oni su naseljeni kao zakupnici zemlje u plavanskom ritu.

Ovi su pored kanala osnovali svoje naselje: "Nikolajevo", koje je postojalo sve do 1942. godine, kada je poplavom porušeno do temelja.

1923. godine požar je uništio štalu i šupu Antuna Petrovića.

Poslije 1930. godine naseljavali su se u Plavnu Srbi iz Madarske, koji su optirali za Jugoslaviju.

Po popisu stanovništva 1931. godine Plavna je imala 2386 stanovnika.

1932. godine bilo je tri požara većih razmjera i to u mjesecu lipnju izgorjele su dvije vršalice i jedna sušara, kao i kuća Komaromi Valentina, gdje je požar buknuo u 23 sata.

U veljači 1933. godine izgorila je štala u kući Cece Sotican (sada zgrada u kojoj se nalazi prodavnica "Sremag"), kada je izgorjela jedna krava i dva konja.

3. lipnja 1933. godine u 21 sat izbio je požar u općinskoj zgradi - bivši bilježnički stan (sada prodavnica), gdje je izgorila štala.

1934. godine u radovima renoviranja crkve i crkvenog tornja, crkveno zastupstvo pomagala je i općinska uprava, čiji su članovi tada bili: Đuro Kolarić, predsjednik općine; Steva Jovanović, djelovoda - općinski bilježnik; Šendlinger Franjo, ratar - zamjenik predsjednika.

ZAKLETNICI

Bartulov Stipan, ratar

Richard Petar, ratar

Gratis Petar, ratar

Petrović Franjo, ratar - načelnik crkvene općine

Sirotinjski otac: Balić Ivan, ratar

Općinski blagajnik: Pokledinac Mata, ratar

Državni blagajnik: Viringer Jakob, ratar

Općinski činovnici: Jovanović Stevan, bilježnik

Riedl Karlo, podbilježnik

Pokladinac Vinko, ovjerovatelj

Dora Josip, vježbenik

Dr. Fath Franjo, općinski liječnik

Šenk Kristijan, općinski veterinar

Pakledinac Ivan, poslužitelj

Maroš Mata, poslužitelj

Redari: Morokvašić Branko, Išiković Mata, Keravica Milan
Općinski ordonanci: Probojčević Antun i Listl Josip
Učitelji: Horn Ivan, upravitelj, Janković Miloš, Logvinov Lidija, Popović Sava i
Popović Sofija

Članovi školskog odbora: Kolarić Đuro, predsjednik, Horn Ivan, upravitelj škole, Bartulov Stipan, blagajnik - ratar;

Članovi: Jovanović Steva, općinski bilježnik, Benzinger Pera, ratar, Klinovski Đuro, ratar, Kempf Josip, mlinar;

Školska poslužiteljica: Supruga Ott Karla, rod. Leibl Jelisaveta

Poštarica: Supr. Kovač Ivana, rod. Juhas Vera

Listonoša: Šarvari Andrija

Da bi njihovi potomci poslije dužeg vremena, a prilikom ponovnog opravljavanja crkve imali pojma o prilikama tadašnjeg života, u "Spomenici" od 25. rujna 1934. god., koja je stavljena u crkveni križ, navedene su cijene i tadašnjih životnih namirnica i stvari i to:

Nadnica je 15 dinara;

Cijena jednog jutra zemlje od 4000 - 8000 dinara;

1 q / 100 kg / pšenice - 110 dinara;

zobi - 55 dinara;

sitnog kukuruza - 35 do 40 dinara;

klipa kukuruza - 35 - 40 dinara;

kudelje - 650 do 800 dinara;

1 kg brašna - 70 dinara;

1 kg mekinja - 80 para;

1 kg kruha - 1, 50 dinara;

1 kg mesa: goveđijeg - 8 dinara;

svinjskog - 10 dinara;

telećijeg - 10 dinara;

1 kola od kolara - 800 dinara;

od kovača - 400 dinara;

ukupno: 1. 200 dinara;

1 par gusaka - 35 dinara;

1 par pataka - 24 dinara;

1 par pilića - 12 - 16 dinara;

1 par ćurki - 40 dinara;

1 kg soli - 3 dinara;

1 kg šećera - 15 do 15 dinara;

1 l petroleja - 7 dinara;

1 kutija šibica - 1 dinar ;

1 konj - 1200 do 2500 dinara;

1 krava - 1000 dinara;

1 tele - 400 dinara;

1 svinja od godinu dana - 400 dinara;

- 1 svinja od pola godine - 300 dinara;
- 1 svinja od tri mjeseca - 200 dinara;
- 1 prase od šest tjedana - 120 dinara;

1934. godine broj stanovnika naše općine bio je 2500 duša.

Broj kuća u selu bio je 503, a izvan sela 21, dakle, ukupno 524 kuće.

Broj učenika osnovne škole te godine bio je svega 237 i to 111 muških i 126 ženskih.

Tada su u Plavni bile sijedeće prosvjetne, agrarne i socijalne ustanove:

- 1) Sokolska četa;
- 2) Vatrogasna četa;
- 3) Agrarna zajednica;
- 4) Crveni križ;
- 5) Poljoprivredna podružnica;
- 6) Seljačka ispomoć;
- 7) Zanatlijsko udruženje;

1934. godine započet je rad na kaldrimiranju puta do bačkog križa u dužini od 6 kilometara.

U razdoblju od 1934 do 1936. godine izgrađen je kameniti put od "Čarde" do Plavne i kroz selo do groblja i tadanje općinske kuće (sada škola).

Još 1936. godine ban Rajčić Svetislav, prilikom inspekcije u Plavni, obećao je Srbima, optantima (kolonistima iz Mađarske) pomoć od strane Banske uprave Dunavske banovine u Novom Sadu za podizanje škole u ovdašnjem ritu, na "Bučkovcu", gdje ima oko 50 djece.

Zalaganjem plavanskog bilježnika, Jovanović Stevana, škola je u to vrijeme, Agrarnom reformom dobila još 4 j. i 156 kv. hv. zemlje u ritu, na "Bučkovcu", kao teren za izgradnju škole

Deputaciji: Stevi Jovanović, bilježniku, Balić Ivanu, knezu i Keller Franji, odborniku, obećao je 1938. godine također pomoć za podizanje te škole u ritu.

Od ministra prosvjete dodijeljena je pomoć u iznosu od 15. 000 dinara.

Zalaganjem već spomenutog bilježnika i ministar poljoprivrede pružio je pomoć u iznosu od 20. 000 dinara, a ministar prosvjete odobrio je naknadno još 10. 000 dinara, a škola čisti prihod od zakupnine školske zemlje, a narod kulukom je doprinio brzoj i jeftinijoj gradnji.

Mjesni školski odbor zatražio je od Tehničkog odjeljka Kraljevske banske uprave u Novom Sadu odobrenje za zidanje jedne učionice, učiteljskog i služiteljskog stana.

1. kolovoza 1936. godine (subota) cijeli jugozapadni dio Bačke zahvatila je teška nepogoda sa grmljavinom. Prohujala je i preko Plavne, te je tom prilikom udarila munja u štalu u župničkoj zgradi. Cijeli zadnji dio zgrade izgorio je do temelja, ali na sreću stoka koja je bila u štali, spašena je.

Te iste godine munja je ubila u ovdašnjem ritu 6 osoba - pet muškaraca i jed-

nu ženu.

Kraljevska banska uprava u Novom Sadu, 13. V. 1939. godine odobrila je gradnju te škole u ritu na "Bučkovcu".

Novac je podignut iz Hipotekarne banke u Novom Sadu i započeti su radovi, a građevinski školski odbor upornim traženjem iznudio je još 58.000 dinara pomoći i kod Kraljevske banske uprave u Novom Sadu i kod ministra poljoprivrede još 25000 tisuća za izgradnju ove škole.

21. rujna 1940. godine otvorena je ova nova škola. Kumovao je ban Kraljevske banske uprave u Novom Sadu, Dr. Kijurina Branko.

Škola ima modernu učionicu, stan za učitelja i poslužitelja, igralište i zemlju. Vlasnik škole je Općinska uprava. Rad škole je odobren odlukom Kr. banske uprave u Novom Sadu, 15. listopada 1940. godine.

Sokica iz Plavne u svečanoj narodnoj nošnji
(Snimljeno između dva rata)

6. travnja 1941. god. rano ujutro, u 6, 30 sati, njemačka avijacija otpočela je zračni napad na Beograd i iznenada zasula bombama vojne aerodrome širom naše zemlje.

Time su Njemci započeli rat protiv naše zemlje, a poslije kraćeg vremena Mađari su okupirali Bačku, pa, prema tome, i naše selo, Plavnu.

Mađarska okupaciona vlast protjerala je sve Srbe, doseljene poslije I. svjetskog rata, koji prije toga nisu bili državljani bivše Austro - Ugarske Monarhije.

Godine 1942. jako su nabujali u ritu kanali za odvodnjavanje unutarnjih voda, pa je izlivena voda do temelja uništila rusko naselje "Nikolajevo", koje se nalazilo pored kanala, tako da su njegovi stanovnici prešli u selo.

20. lipnja 1943. godine dovršena je i posvećena ruska pravoslavna crkva u kući generalmajora ruske carske vojske Alekseja Aleksejeviča Navrockog. Kuća se nalazi u ulici Maršala Tita br. 33. Sada je vlasnik ove kuće Krevsum Jefrem. Bogomolja je bila u ovoj kući do oslobođenja, 1944. godine, kada je premještena u zgradu u ulici Maršala Tita br. 28, koja je bila vlasništvo jednog bogatog Nijemca, Šnajder Štefana. Adaptirana je u crkvu, a rješenjem Komisije za kolonizaciju, br. 7230 od 15. svibnja 1946. godine izuzeta je iz kolonizacije kao ruska crkva i nalazi se još i sada u vlasništvu Srpske pravoslavne crkvene općine.

Dana 17. listopada 1944. god. oslobođeno je naše selo. Odmah poslije oslobođenja, t. j. 18. X 1944. godine promijenjen je raniji naziv: "Opštinsko poglavarstvo", odnosno "Opština Plavna" u novi naziv: "Narodnooslobodilački odbor Plavna", koji je važio do 8. kolovoza 1945. godine, pa je, u to vrijeme, upotrebljavan tome nazivu odgovarajući pečat.

Pečat je bio okruglog oblika, u sredini sa petokrakom zvijezdom, u gornjem dijelu unaokolo naziv "Narodnooslobodilački odbor", a dolje "Plavna".

Poslije prevrata 1945. godine vratili su se u Plavnu gotovo svi Srbi, službenici - optanti i dobrovoljci iz I. svjetskog rata, koje je okupator protjerao 1941. god.

Te godine vratila se u Plavnu i židovska obitelj, koju je okupator protjerao iz Plavne 1944. god.

8. kolovoza 1945. god. izmijenjen je raniji naziv "Narodnooslobodilački odbor" u novi naziv: "MESNI NARODNI ODBOR". Ova promjena naziva uslovlila je izmjenu dosadašnjeg pečata. Pečat je sada sadržavao grb, naziv Republike, Pokrajine, sreza i općine. Bio je okruglog oblika, u sredini sa grbom, u gornjem dijelu unaokolo nazivi u tri reda: "Narodna republika Srbija", "Mesni narodni odbor - Izvršni odbor", a ispod grba: "Srez odžački", a ispod toga "PLAVNA".

Ovaj naziv i pečat važio je do 1952. godine.

Počev od 1946. godine naseljavanje je uzelo šireg maha. Doseljen je veći broj obitelji iz Narodne Republike Bosne i Hercegovine, koje su smještene u kuće i ustupljena im je zemlja, koja je ostala od pobjeglih njemačkih obitelji.

U ljeto 1946. godine preseljene su u Plavnu i neke njemačke obitelji iz pojedinih mjesta Bačke i Baranje, pa i neke mađarske obitelji preseljene su još ranije, 1945. god. u ovdašnji rit. To su bile obitelji ili pojedinci iz Žablja, Čuruga i Temerina.

20. listopada 1946. godine naša je općina izdvojena iz Bačkopalanačkog sreza i pripojena je odžačkom srezu. Ova promjena važila je sve do 1955. godine, kada je naša općina opet pripojena Bačkopalanačkom srezu.

Prema popisu stanovništva iz 1948. godine Plavna je imala 2350 stanovnika. 1952. godine ponovo je promjenjen naziv općine, koje sada glasio: "Narodni odbor opštine - Plavna". Od toga vremena upotrijebljen je i novi pečat. Pečat je bio okruglog oblika sa grbom u sredini. Unaokolo nazivi: "Narodna Republika Srbija – Autonomna Pokrajina Vojvodina", a ispod toga: "Narodni odbor opštine". Ispod grba: "Srez odžački", a ispod toga "PLAVNA".

Ovaj pečat važio je sve do 1955 godine, kada je naša općina ponovo vraćena u nadležnost Bačkopalanačkog sreza.

Prema popisu stanovništva iz 1953. godine, Plavna je imala 2560 stanovnika. 1954. godine započeta je elektrifikacija našeg sela. U početku struju je dao ovdašnji mlin. Selo je prvi put osvijetljeno 29. studenog 1954. godine, ali se još i da-

Šokac i Šokica iz Plavne u Bačkoj u svečanoj narodnoj nošnji
(Snimljeno između dva rata)

nas nalazi fenjer, no sada već u vrlo trošnom stanju, na školskoj zgradi (bivša općinska kuća), koji je osvijetljavao ulaz u tu zgradu. Taj ulaz više ne postoji, pa nas podsjeća na ono staro vrijeme, kada smo i mi u mračnim noćima, fenjerom u ruci osvijetljavali put pred nama.

Te iste godine započelo je i podizanje novog naselja na sjeveroistočnoj strani sela. To naselje podizale su uglavnom siromašnije obitelji na taj način što je produžena ulica Maršala i Tita i Matije Gupca prema istoku, a ulica "Bratstva - Jedinstva" prema sjeveru, a paralelno sa ovom izgrađene su još divije ulice: "Temerinska" i "15. juni 1965".

Zgrada kina "Napredak" podignuta je 1955. godine, na mjestu gdje su prije toga bile općinske štale. Kino je otvoren 1. svibnja 1955. godine. Prije podizanja ove kino dvorane, filmovi su prikazivani u dvorani zgrade broj 28. u ulici Moše Pijade, sada "Omladinski dom". Kino se sada nalazi pod upravom Kulturno - propagandnog centra u Baču.

Od 1. rujna 1955. godine, po novoj teritorijalnoj podjeli na srezove, naša je općina ponovo pripojena Bačkopalanačkom srezu sa sjedištem u Bačkoj Palanci. Ova podjela važila je samo do 1957. godine, kada je Plavna uključena u novosadski srez, pošto je Bačkopalanački tada bio ukinut.

Poslije ove teritorijalne promjene upotrebljavan je u općini i novi pečat. Okruglog je obilka u sredini sa grbom, unaokolo u dva reda nazivi: "Narodna Republika Srbija - A. P. Vojvodina"; "Narodni odbor Opštine - Plavna", a dolje u sredini: Plavna

Od 1. do 5. veljače 1956. godine izvodila je omladina Dobrovoljnog vatrogasnog društva sela praiizvedbu "Na vrbi svirala" - narodnu operetu iz plavanskog života u 4 čina s međuigrom, koju je napisao i komponirao dr Josip Andrić, u režiji Bazler Eduarda, učitelja i Antuna Šarvari. Scenografija: Benak Josip ml.; orkestar: Probojčević Josipa i drugova.

Osobe u opereti "Na vrbi svirala"

Bona, seljak iz Plavne: Vašina Karlo

Manda, njegova žena: Polgar Marija

Janja, njihova kći: Lakić Ana

Tunca, njihov komšija: Šarvari Antun

Stipan, momak iz Plavne: Penavin Josip

Marinko, momak iz Vajske: Ružička Josip

Dida Jocika, ribar: Higl Đuro

Koba, gostioničar iz Vukovara: Probojčević Stipan

Ilka, njegova kći: Šarvari Mariška

Paja, trgovac žitom iz Vukovara: Repa Stipan

Mija, njegov sin: Trusina Jano

Dvije Vajštanke: Repa Eržika i Šarvari Marica

Dvije Plavanke: Ružička Katica i Balgavi Julka

Šegrt: Verner Klopka
Subotičanin: Petrović Stipa
Subotičanka: Parlagi Mariška

Radnja se događa prije 1914. godine. Prvi čin je u Plavni, drugi u Vukovaru, treći u Subotici; međuigra kraj Bođana, a četvrti čin opet u Plavni.

Sadržaj operete "Na vrbi svirala":

Čika Bona i snaša Manda udali bi svoju kćerku Janju za Marinka, ali on neće nju, jer ima djevojku Ilku u Vukovaru, a ni Janja neće njega, jer ima momka Stipana.

Roditelji su ih prisilili da se zaruče. Bona ima dvije kuće, pa, jer mu se kći udaje u Vajsku, prodaje jednu vukovarskom žitnom trgovcu Paji, koji plaća za nju dvostruko više, jer želi dobiti Janju za svoga sina Miju, koji nije ni za što nego samo svira u frulu. Kad je Bona tako dobro prodao kuću, njegov ga komšija Tunca nagovori da idu u Peštu kupiti Janji namještaj i sve za svatove. Otišli su u Vukovar, a pred nosom bijesne Mande ukrade Marinko Janju i odvede je svojoj tetki u Vukovar.

U Vukovaru kod "Šarana" počnu Bona i Tuna bančiti uz riblji paprikaš, koji im je skuhaio djed Jocika uz Kobino iločko vino, uz svirku tamburaša i pjevanje Ilke, koju je Marinko nagovorio da pjesmom od Bone izmamљуje novce, da ih ne potroši uludo.

Razigrani Bona vodi Tunca, Ilku, Marinka i tamburaše na put u Peštu, ali u Somboru i Subotici sve je potrošio, pa se društvo rasulo. Bona i Tunca vraćaju se pješice u Plavnu, gdje ih dočekuje bijesna Manda s djedom Jocikom, koji se s njom naša-lio.

Grupa mladih u šokačkoj narodnoj nošnji u Plavni

Na kraju sve se tako zamrsilo da su se i Bona i Tunca zakvačili. No, sve veselo razmrsuje Ilka, koja dolazi s Janjom i najavljuje svoje svatove s Marinkom i Janjine sa Stipanom. Mladi idu veselo u život, a starima - Boni, Mandi, Tunci i vukovarskom kajišaru, ostaje na vrbi svirala.

Veselim "Plavanjskim kolom" započinje i svršava opereta, koja je sva prožeta vedrom glazbom, lijepim arijama i igrama.

Ovu operetu dr Josip Andrić zamislio je i počeo komponirati kao mladić, 1912. godine, a dovršio ju je u Plavni u veljači i ožujku 1955. godine, pošto je svake godine provodio neko vrijeme u svom rodnom kraju, posvećujući mu glavni dio svog glazbenog stvaranja.

Dana 31. kolovoza 1969. god. otkrivena je u porti Rimokatoličke crkve u Plavni spomen - bista dr Josipu Andriću, skladatelju, književniku i publicisti, koji je rođen u Bukinu (danas Mladenovo) 14. ožujka 1894. god., a umro je u Zagrebu 7. prosinca 1967. god. Bistu je izradio Nesto Orčić, akademski kipar iz klase prof. Augustinčića u Zagrebu. No, bista je stajala u porti samo do 26. travnja 1972. godine kada je nasilno odstranjena, a postament, na kojem je stajala, je prevaljen.

Bista dr Josipa Andrića zajedno sa postoljem sada se nalazi u predvorju crkve u Plavni

II. RIMOKATOLIČKA CRKVENA OPĆINA

Plavna je prije 1526. godine, tj. prije bitke kod Mohača kao DONJA i GORNJA PALONA bila mnogoljudna župa.

Poslije turske okupacije Plavnu su naselili Šokci, čiju duhovnu pastvu do 1750 godine vrše fratri iz Bača.

Patachich Gabor, nadbiskup, da bi dobio točne podatke o stanju, još godine 1733., posredovanjem županije, dao je popisati sve postojeće župe u svojoj nadbiskupiji. U tim popisima bio je unešen i dohodak po ugovoru, koji je sklopljen još za vrijeme njegovog predčasnika, između župa i njihovih filijala, s jedne strane i vjernika s druge strane, a u smislu Zakona iz 1723. god. čl. LXXI, paragraf 2.

Ovaj popis proširen je i na stanje crkava i na to u kojim filijalama bi bilo nužno otvoriti župu i izgraditi crkvu.

Po tom popisu župe i filijale bile su grupirane u Bačko - Bodroškoj županiji na ovaj način:

BAČ: sa filijalom Plavna i dr. - Uspostavljanje župe nađeno je za nužno među ostalim i u filijali Plavna.

Izgradnja ili renoviranje crkve bilo je nužno i u mjestu Plavna, i to: izgradnja nove crkve sa predračunskom sumom od 400 Forinti.

Dopuna dohotka župnicima iz, od mjesnih vlasti, uspostavljenih blagajni župnika, predložena je među ostalima i u Plavni, na 150 Forinti.

Za regulaciju župe važno je bilo naređenje Namjesničkog savjeta od 17. svibnja 1753. god. prema kome su osnivači pozvani da za župnike iz svojih imanja izdvoje sesiju, koju su vjernici dužni obraditi

Plavanska župa organizirana je 1761. godine, kako pokazuje župski pečat. On je okruglog oblika, u gornjoj polovici ima natpis: "Rim. kat. župni ured Sv. Jakova", u sredini je lik sv. Jakova, te godina 1761. U donjoj polovici: "PLAVNA" i latinski natpis: "Officium Parochisis S. Jacobi".

Matične knjige ima od 1756. godine, i od toga vremena ova župa ima filijale: Vajsku, sve do 1786. godine, premda je u crkvenom pogledu postala organizirana samostalna župa sa filijalom u Bođanima već 1761. god.; i Bođan do 1778. godine.

Marija Terezija je 1766. godine naredila da se za župnike izdvoji kolonijalna sesija. Izdvajanje sesije uslijedilo je od 1771 - 1773. god., prilikom reguliranja urbariuma.

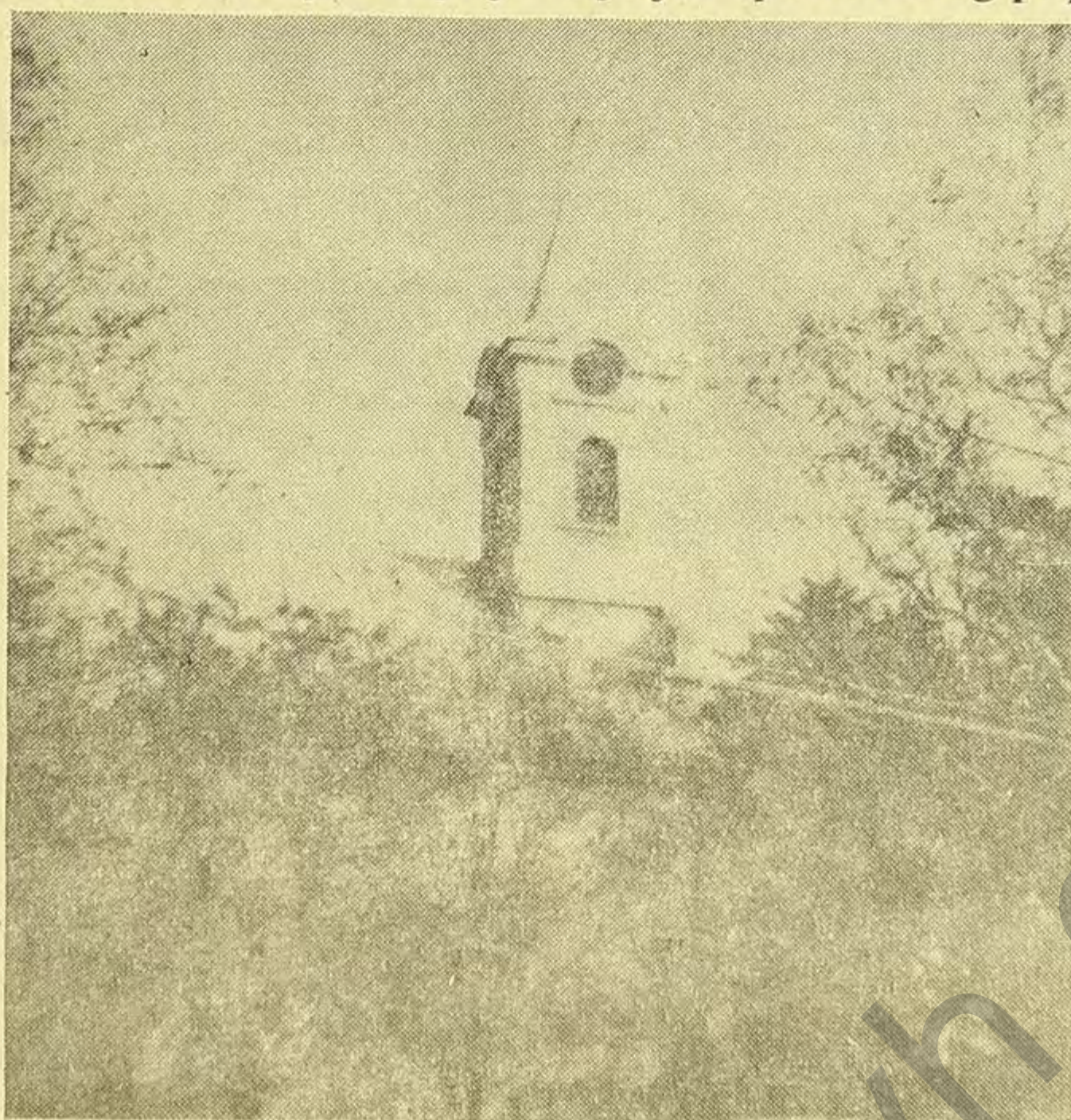
Znamenito je i naređenje cara Josipa II. od 20. studenog 1787. godine sa nalogom da se u Vajskoj sa filijalom u Bođanima obrazuju mjesna kapelanstva. Određena je, također, i popravka crkvi, među kojima i popravka crkve u Plavni.

Do 1813. godine bila je administratura.

Kao mjesto za bogoslužje do 1812. godine služila je privremena, iz pruća pletena i blatom oblijepljena, sv. Jakovu posvećena bogomolja, a kasnije, 1809/1813. god. građena je sadašnja crkva u površini od 37 x 12,5 m, u koju su donete i orgulje iz crkve u Bačkom Novom Selu, koje se koriste još i danas.

U ulici Maršala Tita, između kuće br. 72 (vlasništvo Sabo Franje) i kuće br. 74 (vlasništvo ud. Mačvanin Luke) još i danas stoji veliki drveni križ, koji obilježava mjesto gdje je bila prva plavanska crkva od pruća.

Ova je vjerojatno bila građena prije 1733. godine (po J. Džiniću Plavna je imala crkvu već 1721. godine), t. j. već prije naprijed spomenutog popisa o stanju crkava,

Župna crkva sv. Jakova u Plavni

u kome je bila izražena nužnost gradnje "nove" crkve u Plavni (po čemu je, vjerojatno, već postojala "stara" crkva).

Broj vjernika 1781. godine bio je 753, a 1908. god. pak 1995.

Pošto po nadbiskupu Patachich Gaboru obnovljeni kaločki kaptol nije bio potpun, glavne dekanate u ono vrijeme ne nalazimo i nadbiskupija je bila podijeljena samo na dva poddekanata.

Njenu podjelu izvršio je 1748. godine grof Čaki Mikloš, koji je postavio za poddekane Horvath Janoša, fajskog župnika u sjevernom dijelu biskupije do Jankovaca, a Hazi Pala, bezdanskog župnika, pak, u južnom dijelu, u koji je bila uključena i Plavna.

Porastom župa u nadbiskupiji, nadbiskup grof Batthyany Jožef održao je 1763. godine biskupski sabor, na kojem je nadbiskupiju podijelio na tri okruga: kaločki, bački i potiski; a kaločki i bački na još dva dijela - donji i gornji okrug, na čelu sa ukupno pet poddekana, prema čemu se može zaključiti da je župa u Plavni ostala i dalje u sklopu podekanata u Baču.

Nadbiskup Patachich Adam nadopunjujući kaptol 1776. godine, podijelio je nadbiskupiju na kaločki, ili stolnocrkveni, bački i potiski vrhovni dekanat, a ove opet na donje i gornje okruge, na čelu sa tri vrhovna dekanata i šest poddekana. Prema tome Plavna je ostala u poddekanatu u Baču.

Sa novim naseljavanjima, povećan je broj biskupijskih župa, pa su 1795. godine vrhovne dekanate podijelili na donje, gornje i srednje okruge, na čelu sa devet poddekana.

Ovakva podjela nadbiskupije bila je na snazi sve do 1869. godine, kada je na održanim biskupijskim konferencijama po izraženim željama, Dr Haynald Lajoš, nadbiskup, izvršio novu podjelu nadbiskupije.

Po toj podjeli nadbiskupija se dijeli na 16 poddekanata.

U Bačkom vrhovnom dekanatu, među ostalim, obuhvaćen je poddekanat u Baču, a u ovom opet župa u Plavni.

U crkvenom pogledu poslije II. svjetskog rata stanovnici Plavne rimokatoličke vjere potpadaju pod dekanat u Baču, pošto su poddekanati, zbog malog broja župa, ukinuti.

1901. god. renovirana je rimokatolička crkva i to: crkva je izvana u cijelosti renovirana i maljana. Ponovo je pokrivena, a unaokolo krova stavljeni su novi oluci.

Stari križ je skinuo Mihajlo Švercli, tesarski pomoćnik. Dana 27. lipnja ponovo je pozlaćen, a 9. srpnja 1901. god. ponovo ga je podigao na toranj Mihajlo Švercli.

Na koru i pred glavnim ulaznim vratima položen je trotoar. Izvođači radova su bili: Heschl Ferencz, ispitani tesarski majstor, Švercli Joze, Švercli Mihajlo, Held Martin, Graf Franjo i Vinter Petar - tesari. Zidari: Bobofcki-Ferdinand i Mayek Anton, te limari: Levö Isak i Mayek Adam iz Apatina.

Zastupstvo Rimokatoličke crkvene općine na svojoj vanrednoj sjednici od 15. srpnja 1934. godine jednoglasno je odlučilo da se krov crkve i toranj još iste godine popravi.

Članovi zastupstva bili su:

Predsjednik: Beretić Marijan, upravitelj župe, rimokatolički svećenik

Načelnik: Petrović Franjo, ratar

Djelovođa: Horn Ivan, učitelj, kantor

Blagajnik: Sabo Feri, ratar

Staratelj: Hajberger Josip, ratar

Članovi: Petrović Stipan, ratar; Dujan Stipan, ratar; Šimić Antun, ratar; Sotinac Ivan, ratar; Obadov Mata, ratar; Kavedžić Vinko, ratar; Nemet Josip, ratar; Probojčević Mata, ratar; Keller Josip, kovač; Cvik Ivan, nadničar; Kehlbach Franjo, ratar; Hajmberger Ivan, nadničar.

Crkveni poslužitelj (zvonar): Klinovski Josip, ratar.

Članovi crkvenog muškog pjevačkog zbora bili su:

predsjednik: Širić Đuro, ratar

korovođa: Horn Ivan, kantor

članovi: Šimić Antun, ratar; Petrović Ivan, ratar; Steuer Josip, ratar; Sabo Feri, ratar; Nemet Josip, ratar; Bartolović Mata, ratar; Mijok Pava, ratar; Kovač Stipan, ratar; Šokčev Antun, ratar; Mokuš Josip, ratar; Bartulov Vinko, nadničar; Probojčević Antun, ratar; Kavedžić Antun, ratar; Kavedžić Vinko, ratar; Klinovski Antun, ratar; Jokić Đuro, ratar;

Ženske crkvene pjevačice:

supr. Horn Ivana, r. Teuchmann Ana; ud. Dupp Antuna r. Resele Eva; supr. Rehlinger Franje, r. Fleischmann Rozina; supr. Kühn Josipa, r. Špildener Kata. supr. Wimmer Ivana r. Fink Marija

Javna licitacija za izdavanje popravka crkve održana je prvi put 5. kolovoza, a drugi put 12. kolovoza 1934. god.

Župni stan

Na drugoj licitaciji izdat je posao Engl Franji, preduzimaču iz Odžaka za 61.871,- dinar.

Licitaciju je odobrio Lajčo Budanović, biskup u Subotici, 13. kolovoza 1934. god.

Plan i proračun je sastavio Šverer Josip, arhitekta iz Novog Sada.

Izvođači radova bili su: Fihn Franjo iz Parabuća kao drug preduzimača, koji je vodio zidarske poslove; tesarske poslove vodio je Sutter Josip iz Odžaka, Črepok Jano iz Lalića, Helmlinger Josip i Michael iz Plavne, kao tesarski radnici; zidari: Müller Michael iz Deronja, Fihn Josip iz Parabuća; nadničari: Greifenstein Heinrich iz Buljkesa i Ott Karlo iz Plavne.

Limarske radove izvršili su: Fink Jaša iz Plavne, Hertl Jakob, stariji i Hertl Jakov, ml. iz Nove Palanke i Piott Adam iz Bačkog Novog Sela.

Križ je pozlatio Heine Franjo iz Odžaka. Križ je podignut 23. rujna 1934. godine, poslije podne u 16, 30 sati, a postavio ga je Fink Jakob, limar iz Plavne.

U ovaj križ bila je stavljena "Spomenica" od 25. rujna 1934. godine sa gornjim podacima, koju je potpisao općinski bilježnik Stevan Jovanović i Marijan Beretić, predsjednik crkvene općine, a stavljena je u križ, da bi se poslije dugih godina, prilikom ponovnog popravljavanja tornja i crkve naši potomci sjetili nas i tadašnjeg doba.

1957. godine instalirano je u crkvi elektirično osvjetljenje, o čemu svjedoči spomen pločica u zidu s lijeve strane glavnog ulaza sa slijedećim tekstom: "Bogu na slavu električku je uveo u crkvu MATO BOŠNJAK sa suprugom iz N. Zelanda 1957. godine".

Sredinom mjeseca lipnja (14. VI.) 1973. godine pristupilo se renoviranju i adaptiranju zgrade, t. j. stana župnika. Sa krova je skinut obični crijep i mjesto njega sada je istočna i sjeverna strana zgrade pokrivena crvenim crijepom većeg formata.

Još prije toga, u svibnju, porušena je sporedna zgrada (štala, šupa) pošto je taj dio dvorišta i bašte, na kome je stajala ova sporedna zgrada, prodat ovdašnjoj osnovnoj školi, a na dijelu, koji je ostao u vlasništvu crkvene općine, podignuta je nova sporedna zgrada.

U tom vremenu, 8. kolovoza 1973. godine uveden je i telefon u župnički stan.

28. listopada 1979. godine blagoslovljen je novi (sadanji) križ, pod sv. Misom u 10, 30 sati. Sv. Misa je bila koncelebrirana. Pod Misom je propovijedao vlč. Jakob Pfeifer, upravitelj župe u Odžacima. Križ je blagoslovio biskupov izaslanik, preč. g. Franjo Vujković, katedralni župnik iz Subotice.

Križ je na toranj crkve postavljen 1. studenog 1979. godine.

Svemu ovome prethodili su radovi na krovu i tornju crkve. Izmijenjen je krov crkve. Umjesto eternit ploča postavljene su daske i lim. Oko krova crkve postavljeni su novi oluci i snijegobrani. Toranj je obojen srebrnom bojom. Sve je to urađeno u toku dva mjeseca uz pomoć vjernika plavanske župe. Radove je izveo građevinski limar Vladimir Daljac iz Deronja sa pomoćnicima Dimić Desimirom i Grujić Živkom. Materijal i radovi košali su 455.000 dinara. Selo je prikupilo 1/5, a ostalo je dao biskup u vidu zajma, bez kamata na neodređeno vrijeme.

U to vrijeme Crkvom upravlja namjesnik Krista na zemlji Sv. otac papa Ivan Pavao II., rodom iz Poljske, Karol Woytila.

Subotičkom biskupijom upravlja biskup Matiša Zvekanović.

Župom sv. Jakova u Plavni upravlja Stipan Bošnja, upravitelj župe, rodom iz Vajske.

26. listopada 1980. godine u 16 sati posvećen je novi križ na novouređenoj kalvariji. Posvetu je obavio biskup Msgr. Matiša Zvekanović iz Subotice, Istodobno je posvećen i novi križ, koji je postavljen na mjestu zvanom "Volarski križ".

ADMINISTRATORI ŽUPE PLAVNA

P. Bunjevac Mato	1759 – 1768.
Ikotits Bazil	1769 – 1774.
Gaslavich Ferencz	1774 – 1781.
Erdelji Ištavan	1782 – 1796.
Žuffa Matjaš	1797 – 1802.
Honko Janos	1805 – 1807.
Grabanits Alajoš	1808 – 1813.

ŽUPNICI U ŽUPI PLAVNA

Grabanits Alajoš	1814 – 1820.
Tamaši Ištvan	1821 – 1834.
Krajčić Imre	1837 – 1855.
Palich Mark	1856 – 1869.
Hollenetz Jožef	1870 – 1886.
Peanič Jožef	1887 – 1889.
Parchetich Andraš	1890 – 1891.
Firany Jožef	1892 – 1926.

Poslije smrti Firany Jožefa, do postavljanja novog župnika, kratko vrijeme bio je ovdje (oko 6 mjeseci), u svojstvu administratora Hedji Pavle. Beretić Marijan . . . . . 1926 – 1954.

Za vrijeme njegovog župnikovanja bili su ovdje u svojstvu kapelana: Pašić Josip, Palić Marko i Novotni Josip.

Beretić Lazar	1954 – 1973.
Leist Josip	8. IV 1973. – 15. IX 1975.
Bošnjak Stipan	15 IX 1975 –

I Z V O R I

1. Dr BOROVSKI SAMU, Bach - Bodrog varmegye monografiaja, I i II. tom.
2. N. N., Bač, crtice za njegovu povijest.
3. Ljetopis Osnovne škole u Plavni.
4. Osobno prikupljeni podaci na licu mjesta.

Napomena:

Ovdje smo tiskali odlomke dva poglavlja veće studije koju je Josip Basler napisao o Plavni. Zahvaljujemo auktoru što nam je rado ustupio svoj rukopis.

Šokačka djevojka iz Bačkog Brega (Berega) u Bačkoj
(Snimljeno između dva rata)

SADRŽAJ "SUBOTIČKE DANICE" ZA 1988. GOD.

Vrijeme po mjesecima	36
ČLANCI	
Papa Ivan Pavao II.: Otkupiteljeva Majka (odlomak enciklike)	38
Dekret o uspostavi Beogradske metropolije	40
Tomo Bukvić: Marija je prva povjerovala	41
L I K: Druga Marijanska godina u Bačkoj	45
Z. K.: Štovanje sv. Josipa u Bačkoj	48
Rudolf Brajčić: Laik i svijet	51
M I: Birajte život	53
O. M. Miloš: Kako napreduje postupak za proglašenje blaženim Sluge Božjega Gerarda Tome Stantića	62
Lazar I. Krmpotić: Naša nova ekumenska nastojanja	65
Mato Batorović: 300. obljetnica oslobođenja Slavonije	70
Albe Ivčić: Narod kao mlado život	73
Vojmir: Rodu u pohode	81
Vojmir: Završna svečanost u franjevačkoj crkvi	99
Lajos Meszaros: Smirenje	106
Tome Vereš: Što je Crkva učinila za bijedne u Bačkoj	117
Dr Ante Sekulić: Narodni život i običaji bačkih Bunjevaca (prikaz)	130
Dr Marin Šemudvarac: Sakralni spomenici	131
Ante Pokornik: Priskakivanje vatre	141
Zbornik predavanja Znanstvenog skupa (prikaz)	143
SVEĆENIČKI JUBILEJI	55
PJESME	
Aleksa Kokić: Za ljepšu budućnost	3
Vita Grunčić: Molitva	5
T. K.: Zlatomisniku biskupu Matiji Zvekanoviću	15
Stipanac: Njiva mira	45
Matija Dulić: Volim ravnicu	43
Ivan Prčić: Dvije pjesme	44
Dominika Krečak: Ona	47
Marijan: Dvije pjesme	52
Branko: Majka	54
Ante Jakšić: Dvije pjesme	61
Ivo Prčić, ml.: Dvije pjesme	72

T. K.: Mostar - grade	97
T. K.: Buno rijeko	98
T. K.: Oda franjevcima	105
Vita Grunčić: Recital	107
Aleksa Kokić: Blagdan zelenih ravni	116
Stipanac: Vječni dug	129
Ivan Gat: Put u vječnost	129

PRIPOVIJETKE

Ive Prčić, st.: 'Ča Mate Lemeš u Beču	144
Vjenceslav: Zvonar Blaška Rajića	148
Krista Skenderović: Na vašaru	150
Antun Gabrić: Tri jarca	152

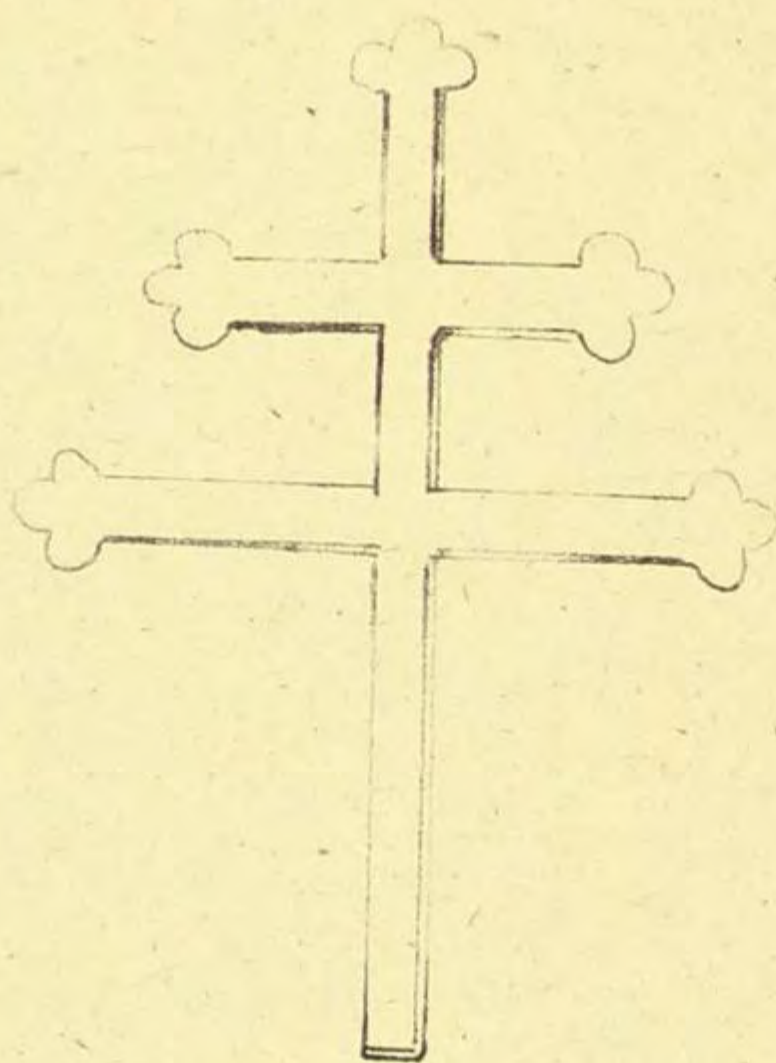
BUNJEVAČKE ZAGONETKE	153
----------------------	-----

KNJIŽEVNI OGLAS	156
-----------------	-----

PRILOG MLADIH	157 – 170
---------------	-----------

ZBORNIK "SUBOTIČKE DANICE"

s. M. Josipa Vidaković: Osnutak i širenje Dominikanskog reda	173
Josip Basler: Plavna	185

zkvh.org.rs